

PAMĚTI
OKRESU UNHOŠŤSKÉHO.

— 222 —

SEPSAL

FRANTIŠEK MELICHAR,
učitel obšitanské školy.

V PRAZE.
NÁKLADEM VLASTNÍM. — TISKEM JOS. R. VILÍMKA.
1890.

STĚŽEK
KŘESŤANSKÝ

SLOVUTNĚMU A VYSOCE CTĚNĚMU

PÁNU, PANU

JOSEFU ŠÍREROVI,

W. K. EM. VOJENSKÉMU VRCHNÍMU ÚČETNÍMU RADOVI, RYTÍŘI ŘADU
FRANTIŠKA JOSEFA I., ČESTNĚMU MĚŠŤANU A SVĚHO RODIŠTĚ MĚSTA
USHOŠTĚ VĚRNĚMU CITTELI ATD. ATD.

VĚNUJE

NA DŮKAZ HLUBOKÉ ODDANOSTI

SPISOVATEL.

Předmluva.

Podávaje milému čtenáři tuto druhou práci svou, prosím, aby s touž přizní a shovívavostí přijata a posuzována byla, jako první práce má, jež takové obliby došla, že celý náklad v několika dnech byl rozebrán, což bylo pobídkou ku práci této.

Vím dobře, že ani nyní nedosáhl jsem stupně ideální dokonalosti a proto nezbyvá, nežli utéci se ku vzácné shovívavosti soudného čtenáře, jemuž bedlivě čtoucímu dílo toto nebude bez prospěchu. Nalezne i v tomto spise některé zprávy menší důležitosti; ty položeny sem proto, aby se jimi pobavil, poznáváje z nich ty které stránky života našich předků. Ve stati o živelních pohromách jsou některé mezery, bez nichž býti nemohlo; mohť jsem zaznamenati pouze ty pohromy, o nichž nabyt jsem vědomosti.

Všem, kteří při sepisování tohoto díla nápomocni byli, buďtež zde vysloveni díky upřímné; zejména velebným pánům správcům osad farních, ct. pp. správcům škol, p. prof. J. Prusíkovi, c. k. vrchní hospodářské správě v Jeně, c. k. listovním v Unhošti a na Kladně, kolegům mým p. Jar. Chváralovi a p. Jos. Šafárikovi, p. Ant. Černému, rolníku ve Družci, sl. okresní záložně, sl. okresní hospod. záložně, sl. okresnímu zastupitelstvu, sl. zpěv. spolku a sl. měst. zastupitelstvu vesměs v Unhošti; ct. družstvu divadelních ochotníků v Kyšicích a všem ct. obecním zastupitelstvům, jež buď hmotně ku vydání tohoto díla přispěla, buď o to se přičinila, aby hojný počet knih byl rozebrán.

Ve družstvu, jehož úkolem bylo pracovati k tomu, aby dějiny města Unhoště a celého okresu tiskem vydány býti mohly a jež od listopadu r. 1886. až do ukončení tohoto díla svědomitě

plnilo úkol dobrovolně na se vzaty, zasedali pp.: JUDr. Václav Petříček jako předseda, Ant. Malý jako polktník, Ant. Barcal, P. Jan Čapek, Petr Ebert, Ant. Hofbauer, Jindř. Karpeles, Ant. Labler, hostinský, Ant. Labler, kupec, Jos. Neumann, Jan Písa († 11. 1889.), Frant. Stadník a Em. Urban.

Na konec několik slov o starých penězích a plošných měrách, o nichž ve spise jest řeč. Nejstarší peníze, které měly již ustálený ráz, byly české groše z dob Václava II. (1283. až 1305.) Tehdy razilo se z jedné hřívny čistého stříbra 60 penízů či grošů a od té doby počítalo se na kopy. Jedna kopa českých grošů platila v dobách těch asi 24 nebo 25 zl. Ale zrno stříbra počalo se brzy kaziti, tak že záhy počítáno na hřívnu stříbra 64 grošů, ano r. 1470. platil český groš již jen 10 kr. našich peněz. Za Rudolfa II. (1576.—1612.) platila kopa gr. č. již jen 5 zl. 32 kr. Vedle grošů českých přišly do oběhu groše měšecké. Za Rudolfa II. platila kopa gr. mís. asi 2 zl. 46 kr. Za války třicetileté, když byla naše vlast cizími, lehkými penězi zaplavena, klesla cena peněz tak, že platila kopa gr. mís. asi 1 zl. 30 kr.

Na konci 16. století platilo se vedle kop již také zlatými. Jeden zlatý rýnský měl 60 kr. a jeden krejcar 6 denárů. Později setkáváme se s penězi konvenční mince čili stříbra a vídeňské mince čili šajny. Jeden zlatý konvenční mince platil 2½ zl. vid. m. a 1 kr. konv. m. = 2½ kr. vid. m.

Polnosti měřili předkové naši na záhony, popluží, lány, jitra, strychy a čtvereční sáhy. Záhony počítaly se na kopy a 12 kop záhonů byl 1 lan, jenž měl někde 60, jinde 63 strychů = 34528 hektarů; 11½ záhonů byl 1 strych. Popluží bylo tolik prostoru, kolik jedno spřežení jedním pluhem stačilo vzdělati. Jitro mělo 1600 čtv. sáhů = 1737 ha. Provazec byla míra 42 loket či 949 arů; 300 provazců byl 1 lan.

V Úhošti dne 23. ledna 1890.

F. Melichar.

OBSAH.

Stopy zálých osad v okrese Úhoštšém	Strana
O právním poměru poldaných k vrchnosti	10
Tvrze a život v nich	18
Přiblíhy válečné za válek husitských	20
Okres Úhoštšský za války třicetileté	24
Slovo o konštrach	32
Slovo o konštrach	34
Okres Úhoštšský za války o dšlčetí rakonské	43
Zvětní pohromy	54
Slovo o vývoji panství Tachovického	56
Druček	71
Tachovice	90
Nužice	94
Cerv. Újezdec	100
Rymáh	102
Hlček	116
Sstrov	139
Přice Dol. a Her.	142
Podkost	144
Libečov	146
Hofelice	154
Drabčelice a Nenačovice	157
Chraštany	161
Chraštany	162
Lhouska	166
Dušany	167
Jinočany	172
Litovice	178
Jeneč Velký	179
Břve	181
Sobín	183
Hostovice	201
Přehočno Velké	204
Přehočno Malé	206
Bráskov a Velké Kyšce	206

Truskánka	Strana
Valdek	213
Dobrá Malá	214
Dobrá Velká	217
Doksy	218
Újezd Pletený	221
Dolany	223
Ladice	226
Hřebeč	236
Tělov	237
Netřebý	237
Makotřasy	238
Hostouň	243
Nový Dvůr — Pavlov	252
Úhoňice	253
Chýně	259
Bezděkov Horní	261
Bezděkov Dolní	263
Chyňava	264
Želčava	267
Přilepy	274
Zeměpisná poloha. Porovná pldy	274
Zeměpisná výška některých míst	275
Vodstvo	279
Národnost, náboženství a zaměstnání obyvatelstva	280
Dopravní prostředky	282
Správa okresu	284

Omyly tisku :

Str. 35 na 12. řádku zřela místo 1610	čti 1620
„ 35 „ 17. „ shora	„ zdrželi
„ 40 „ 9. „ zřola	„ akatolíky
„ 96 „ 23. „ shora	„ vyhodili
„ 97 „ 17. „ „	„ vřevaně
„ 149 „ 6. „ „	„ 1696
„ 150 „ 2. „ zřola	„ zvonolice
„ 151 „ 8. „ shora	„ 1690
„ 154 „ 7. „ zřola	„ zřekupnám

Stopy

zašlých osad v okrese Úhoštšém.¹⁾

I. Pod Bílou Horou po levé straně okresní silnice, jdoucí od Prahy, spatříme samotou, nyní »Peterkiv mlyn« nazvanou. Zde rozkládala se osada druhdy »Hradiště« také »Hradištko« nazvaná. Bývala to vesnice s tvrzí, se dvorem poplužním o dvojn poplužích a jiným příslušenstvím; byly tu dále dva dvory kmeteč a krčma.

Co do správy obecní řídili se obyvatelé její právem zakupním a byli podřízeni přímo pod právo Menšího města Pražského čili Malé Strany. Co do vlastnictví, náležela osada ta od nepamětných dob ke královské komoře. Roku 1318. zastavil král Jan jeden dvůr té vesnice. Jsa totiž dlužen 50 kop grošů Pražských Mikuláš Rádostovi, hofmistru dvora královny Elišky, postoupil mu za to pět hřiven ročního platu, jenž druhdy ze dvora v Hradišti do komory královské se odváděl, a vydal mu na to v Lokti dne 26. dubna zvláštní listinu. V listině té pravi král, že Mikuláš a jeho potomci jen tak dlouho řečený úroční plat vybírati smějí, dokavade hrad král sám nebo jeho budoucí nástupce svrchu psanou částku nezaplátí, načež pak úrokový plat zase do komory královské poplyne. Ale Mikuláš Rádosta zůstal v držení řečeného dvora až do své smrti a odkázal jej dceri své Anně.

Karel IV., založil dne 7. října r. 1343. sbor mansionářů při chrámu sv. Víta na hradě Pražském, odevzdal jim listinou, danou v Praze dne 29. srpna l. P. 1356, pět hřiven ročního platu ze dvora poplužního v Hradišti nedaleko Prahy vycházejícího, kterýmto plat sice dříve do komory královské od pradávna náležival,

¹⁾ Archeol. Pam. X. 1883.

a c otcem jeho Janem v 50 kopách dluhu Anně, dceri někdy Mikuláše Radosty, zastaven jest. Při tom dokládá král, že zmíněný dvůr bude úplnou vlastností a dědičným zbožím mansionáře, jestliže se s Annou Radostovou vyrovnají a jí dluh zaplatí, nebo jinak jí odkádní; král prý ani sobě, ani dědicům žádného práva neponechává, ano svým úředníkům poroučí, aby mansionářů v požívání toho zboží chránili.

Zdá se, že ani mansionáři dotčený dvůr nevyplátili, sice by jej byli jako své zboží uvedli, když si dne 28. června r. 1388, od krále Václava všechny své statky potvrditi dali. Naopak zdá se, že ještě za Karla IV. dvůr i se dvorem druhým v Hradištku ležícím, ano i ostatní zboží, což ho tu bylo, do jiných rukou přešlo. Pravdou alespoň jest, že v tom čase Frické, komorník, a Jindřich, vrátný, tuším, oba služebníci královi, zde dvůr měli a nah od Malostranských list obdrželi; doprosili se i majestátu krále Karla na tento majetek. Byli-li to však tyž dvůr, o němž posud řeč, či jiný, těžko rozhodnouti. Možná dost, že zmíněný královští služebníci drželi zde dvůr jiný a že při něm i tvrz vystavěli; nebot až posud není o tvrzi na Hradišti řeči, ale odtud se již zhusť a o ni zmínka děje.

Na začátku XV. století (1495) držel stvrz Hradištko se dvorem poplužním a dvěma poplužními Staroměstským měšťan Jan Plajer, který všecko to zboží zapsal své manželce Anně za věno. R. 1412, prodali Anna a Martin Plajer (snad syn její) tvrz i dvůr na Hradištku Mikuláši Zárovskému ze Zárova. Muž tento byl rovněž Staroměstským měšťanem a zaopatřil si od purkmištrá a konšelu Malé Strany na toto zboží jistotu a mimo to list vynávající, jenž slove učtený, jinž jej i budoucí jeho svobodna činí ode všech šiberek, berní, lozunků i daní. Tak stal se Mikuláš Zárovský pravým svobodníkem. Tyž měl syna Jana či Jánka a dceru Barboru, provdanou za Václava Cholpického z Cholpice z bohaté rodiny Pražských Stuků; ji zapsal věnem na zboží Hradištském 140 kop grošů českých. Když Mikuláš Zárovský v Pízni zemřel, přejal tvrz Hradištko se všim příslušenstvím syn jeho Jan Zárovský. Tyž, maje nastoupiti cestu v průvodu královny Barbory, choti Zikmundovy, odevzdal r. 1437 v úterý před sv. Martinem správu celého majetku sestře Barboře a Václavu Cholpickému, svatu svému, s podmínkou, kdyby z cesty se nevrátil, že Hradištko spadnouti má na jmenovaného Václava Cholpického,

manžela Barbory Zárovské. Než Zárovský vrátil se a r. 1444 učinil poslední vůli, kterou veskeren statek svůj v Hradištku odkázal manželce své Kateřině a dětem svým, zvláště pak přiflíd jim právo na dědičné jmění, «jehož nyní Václav Cholpický v držení jest». Z toho viděti, že v tehdejší době Hradištko opět rozděleno bylo ve dva majetky, jeden dědičný a druhý zástavní ve 140 kopách věna výše dotčeného. Kdy Jan Zárovský zemřel nevíme, ale r. 1455, vidíme vdovu po něm, Kateřinu, ucházeti se o dědictví po manželu svém u konšelu Malostranských, kdež zaplatila i kopu grošů českých ročního úroku ze dvora a tvrže Hradištko od «pradáva» k úřadu Menšího města Pražského povinného.

Před r. 1454, zemřel Václav Cholpický a ze tří synů jeho, Jana, Mikuláše a Václava, uvázal se ve zboží Hradištské, jak dálece mu přislušelo, nejstarší Jan Cholpický, jenž se před komisi r. 1454, držanou vykřádal listinami, které se toho zboží týkaly. Však proto přece neprestala Kateřina Zárovská od r. 1455, činiti nároky na úplné držení celého zboží a vznesla při o to na něšedujícího jiná pře s Václavem Skuhrovským, který se zmocnil některých stavení hospodářských, postal obilí i seno, domnívaje se míti k tomu právo za dluh 168 kop, jinž mu byla Kateřina povinna. Za to dala zase ona dělati škody na statku Skuhrovského v Chotěci. Pře skončila se r. 1456, když Matěj z Dubče co «vyšší rozsudič» byl od Jirfka z Kunštata a Poděbrad, správce království Českého, vyslán a při v ten smysl srovnal, aby obě strany škod sobě učiněných si vzájemně nahradily, a paní Kateřina aby povinný dluh Václavu Skuherskému zaplatila. Kateřina, kteráž mezi tím podruhé se provdala za jakéhos Petra, byla následkem toho rozsudku nucena učiniti dluh. Vypplétla se téhož roku od Jana Frány a Václava, bratří ze Zerčice, 160 zl. uheršských na polovici zboží Hradištského s podmínkou, nebudě-li mocí do sv. Jiří nejlíže příštího dluh zaplatiti, že nadešpani bratři budou míti právo v polovici zboží Hradištského se uvázati, jakoby pravým trhem to byli koupili.

Mezi tím, dříve ještě, nežli se provdala, vyslovili se konšelé Menšího města Pražského, že prohlodnuvše spor mezi Kateřinou vdovou Zárovskou a Janem, synem Václava Cholpického, o zboží Hradištské a nahlednuvše do zápisů v knihách městských, vedle

příbuzenství posloupného a odkazu manžela celé zboží Hradištko přisuzují Kateřině Zárovské; co se pak týče požadavku Jana Cholpického, tu aby hleděl sebe právem. Roku 1457, přistoupil k tomuto zápisu také Jan Cholpický zvláštním listem, a tak zboží Hradištské, tvrz, poplužní dvůr atd., srovnáno v jedné ruce od paní Kateřiny, manželky Petrovy. Táz, aby dluhy zaplatila, prodala r. 1458 bratřím ze Zerčice, Janu Fráňovi a Václavovi, jisté části od Hradiště v 77 kopách a 40 groších českých, a to: Marše, člověka dědičného, úročného ve Zlýčíně, který přišel ke Hradištku, s úrokem 100 grošů, s robotami i všemi právy; dále lán dědín od dědín svých k Hradištku přináležejících, kteréž leží vedle dědín dvorských Zlýčinských, vedle Hradištska a luk odtud mezi Horkami blíž k Zlýčínu a s druhé strany vedle Hrobů blíž Hradištska tak, jakž dále mezníky ukazují; item luku od luk Hradištských, kteráž přilíže od luk blíž mostka, vedle lůky kněžské Zepské, jakž mezníky ukazují. A tu kopu platu, kteráž jest z Marše svrchupsaného i jeho předkův městu Menšímu Pražskému placena byla, požastavila Kateřina někdy Zárovská na svém zboží Hradištku. — Z tohoto prodeje dá se poněkud souditi o rozsáhlosti celého majetku a poloze obce.

Odprodaná část přešla nepochybně hned po koupi na samotného Jana Fráňu ze Zerčice, jenž ji roku 1464, odkázal synu svému Bohuslavovi a manželce jeho Kateřině ze Zerčice, vyjímaje pouze 6 kop českých ze stolu u Hradištska, za něž měl býti koupen kalich do kostela sv. Martina v Žepči. A ještě téhož roku, jen o několik dní později, odkázala Kateřina, vdova po Janu Fráňu věnné právo své na lán dědiny a na lúce k tomu lánu příslušející, jak od Hradištska byl Jan Fráňa koupil, a pak na Maršovi ve Zlýčíně z kopy grošů, celkem 50 kop Kunčovi z Slovice a druhých 50 kop na svém věnném zboží Zdenkovi a Přimkovi, dětem Mikuláše Brady z Černoce, s tou výminkou, že Bohuslav, syn Fráňův, až bude mocí, to věnné zboží vyplatí.

Druhá, větší část s tvrzi, kterou držela paní Kateřina dále, zadlužovala se však velmi, a hlávním věřitelem stal se Čeněk z Klinštejna, prokurátor nápadův královských, jenž musila paní Kateřina ke konci roku 1465, všechno právo ke tvrzi Hradištku zvláštním zápisem oddati, vymínujíc pouze malou část pro manžela svého, Petra. Zvláště však podotknuto bylo, že nemají věřitelé, totiž Čeněk z Klinštejna a manželka jeho Kateřina, Kateřina,

řině, někdy Zárovské, v tom zboží a statku překážeti, dokud živa bude. Ona pak, jak se zdá, žila něco málo přes rok 1481. Toho roku uvedla ve zboží Hradištské Kateřinu z Okote a děti její Zdeňka, Jindřicha a Jana, syny někdy Čenka z Klinštejna.

Roku 1548, nebo dříve držel zboží Hradištské Ludvík Bezdručický z Kolovrat a na Kornouze. Po jeho smrti přešlo dědictvím na jeho dva syny, Jana a Zdislava Abdona, kteří je s ostatním zbožím drželi nedílně. Jsouce pak nesmírnými dluhy po otci tísňeni, zastavili společně se zbožím Hostivickým i Hradištko r. 1560, Evě, manželce Jindřicha Štampacha ze Štampachu, fýřšajndra J. M. Cía. V zápisné listině popisuje se Hradištko takto: «Tvrz pustou Hradiště, dvůr pustý Hradiště, ves pustou Hradiště s dvory knecními, s pustým krčmištěm v Hradišti.» Ve třech letech na to, ve středu po sv. Janu Kř. roku 1563, prodali řečení bratři Bezdručíci zboží Hradištské s Hostivíci, pustým dvorem Neidekem a Malým Jenečkem za 2400 kop grošů míenských Evě Štampachové, rozené z Oudrče, a od té doby zůstalo Hradiště pusté a s Hostivíci spojené. Paní Evou přešlo všecko to zboží na rod Jindřicha Štampacha, po něm na rod Zdářských ze Žďáru a tvořilo část vsí a dvora v Hostivici. Co bylo přičinou, že zmíněná osada spustla a zmizela, nevíme; roku 1560, byla již pusta.

V registrech gruntovních statku Červeno-Ujezdského, jež asi r. 1610, byla založena, nalézá se ještě název osady, ale tvrze, ani dvora zde již nebylo. Zbýl zde toliko mlýn, který měl Jiří Kalous za 300 kop míš. koupený a zaplacený. Léta 1614, prořacován mlýn, zvaný Hradištský, za 400 kop míš. a ujal jej s chahupou Pavel Merc. Od něho koupil jej roku 1624, při čase masopustním Jan Pasovský za 430 kop míš. R. 1661, připomíná se «ves Hradiště» a mlýn Pasovský jako zboží panské a mlýn prodán r. 1671, dne 12. ledna Janu Václavu Zvoníčkovu za 430 kop od vrchnosti Žďářské a od Zvoníčků koupil jej dne 20. února 1705, Václav Peterka s manželkou svou Zuzanou. Po Peterkovi zůstalo mlýno jméno až po dnešní den; v zápisě Peterkově přichází naposled název «mlýn na Hradišti řečený». Pak i název zanikl.

II. Na polední straně u samé Hostivice stával dvůr Neidek. Při dvoře tom byly roku 1325, tři lány orných polí po 64 korčích, rybník, kus lesa, řečného «stáj», a jiné příslušenství. Po-

něvadž měl tyž dvůr své podsedky, dlužno jej za skrovnou osadu považovati. Nejstarší známý držitel připomíná se Mikuláš Bavorův, měšťan Pražský, který před rokem 1325. Neidek pod šos držel a půl druhé hřivny do královské komory z něho odváděl. Od té doby není o něm nic známo až do roku 1548., kdy jej s Hostivici držel Ludvík Bezdrůžický z Kolovrat, po němž jej zdědil jeho synové, Jan a Zdislav Abdon. Ti jej r. 1560. zastavili a r. 1563. prodali s ostatním zbožím paní Evě Štampachové ale pustý. Od té doby o něm zpráv není.

III. Valov, také Valev. Před r. 1252. náležela jistá část zboží ve Valově Kunratorovi, příjímám Kejlřilí, který ji v neznámé době s povolením krále Václava prodal křivoníkům s červenou hvězdou ve špitále sv. Františka blízce mostu v Praze. Když r. 1253. dne 2. dubna král Václav dotčenému špitálu statky potvrzuje, uvádí se též Valov s doložením, že ta ves jednu míli vzdálena jest od Prahy. Po stu letech znám jest jako držitel nějakého zboží ve Valově Heřman Vestfál, měšťan Starého města Pražského. Od něho koupil Valov král Karel IV., a zakládaje v Praze klášter na Slovanech, vykázal mu dne 21. listopadu r. 1347. mezi jinými dýchody též dvůr ve vsi Valově s poplužím a 4 hřivny ročního dýchodu. Konečně Pražský arcibiskup Jan, zakládaje na Hradčanech špitál pro chudé a sestřelé duchovní, daroval mu listinou ze dne 7. července 1375. dvůr ve vsi Hostivici a ve vsi Valově 18 grošů a 4 kuřata ročního dýchodu. Jiných zpráv o Valově není. — Tomek soudí, že Valov ležel kdysi blízko Jenče. Dle hospodářských rejstříků dvora Hostivického patřily ke dvoru tomtu pole severozápadně od Hostivice nad Malým Jenečkem, směrem k Dobrovizi, a říkali tam »na Valovských«. Z toho soudíme, že v těch místech byl dvůr a vesnice Valov. Zanikla nejspíše ve válkách husitských.

IV. Jdouce z Nenačovic proti potoku Lodenickému, dáme se cestou na levo k Libčovu. Tu, kde lesy kout ční a svým otvorem k východu směřují, stojí selský grunt a dvě chalupy. Zde bývala ves **Uněbuzy**; místo toto posud známo jest pode jménem »Něbuzy«. — Vrátivše se odtud po ní cestou ke mlynu Kalousovskému, přijdeme na rovinu, pokrytou úrodnými rolemi. Sem kladou katastrální mapy zaniklou osadu **Holonohy**, na níž upomíná posud louka »Holonohská«.

Obě tyto osady, ležice blízko sebe, stejných asi zařily osudů. V první polovici XIV. století patřily jistému Fránovi ze Žatce, který je prodal r. 1357. Jordanovi Rechcerovi, měšťanu Pražskému, a od něho je nepochybně koupil Karel IV., aby je r. 1366. dne 10. listopadu daroval s Nenačovicemi a Drahelčicemi universitě Pražské. — O Uněbuzích zde zprávy končí; o Holonozích ještě toto známe. R. 1410. měl tu klášter Strahovský dva útročníky; jednoho, který měl půl lánu polí a platil 35 grošů míš. o sv. Jiří a tolikéž o sv. Havle; druhého, který platil 9 gr. míš. pololentě. Z pozdějších zápisů známo, že zde mivala kapitola Pražská mlýn, nyní Kalousův. — Kdy obě zmíněné osady zanikly, těžko doložit. Nejspíše ve válkách husitských; neboť potom již o nich zmínky není.

V. V Chrbínách. Nedaleko »Rejnovského mlýna«, jenž leží na Kačáku, mezi Podkozím a Kalousovic mlýnem, v krajině rozkošné rozkládá se po levé straně dotčeného potoka hvozď Chrbíny. Před časy bývaly zde železné hutě, o čemž posud svědčí některé zbytky i místo samo. — Nejstarší zprávu o krajině této známe z r. 1413., kdy Jan Anjel z Obřívství a Bořivoj z Lochovic okazali list s majestátem krále Václava, svědčící Mikulášovi z Okoře na zboží a dědictví, totiž lesa Chrbíny, kterýž někdy ke zboží Litovicem příslušel, kterýž koupil od Václava z Kozmic a Mikuláše Percifala. — Z toho jde, že Chrbíny les patřil kdysi k Litovicům, a sice Václavovi z Kozmic a Mikuláši Percifalovi, od nich přešly Chrbíny na Mikuláše z Okoře a roku 1413. hlásili se k nim Jan Anjel z Obřívství a Bořivoj z Lochovic. Roku 1558. dělili se o dědictví bratři z Donína, a tu se dostalo Václavovi a Janovi »půl hute na Chrbínách a na ní platu ročního 8 kop gr. míš., půl lesa Chrbinského a půl louky Nenačovické«. Zmínění bratři prodali r. 1564. »půl lesa Chrbinského s honem a lovem v těch lesích, s polovicí brodu, luk, potoka, a polovicí hute železné a s polovicí rybníka nad hutí« ten čtvrtek po sv. Staňslavu Voškovskému z Voškovrh⁹⁾, který to zboží postoupil r. 1563. za 1700 kop míš. Kateřině Žďarské, manželce Gotharda Floriana ze Žďaru a na Červeném Ujezdě¹⁰⁾. Chrbíny přiděleny ke statku

⁹⁾ Palacký. Archiv český.

¹⁰⁾ DZ. quat. pan. m. 53, C. 26.

¹¹⁾ DZ. quat. hř. líborš 53, S. 3.

¹²⁾ DZ. quat. pan. m. 407, H. 3.

Červeno-Ujezdckému, při němž zůstaly. Když se r. 1688. sestry posledního mužského potomka Žďarských, Františka Adama Eusebia, o statky Žďarské dělily, zůstaly Chrbíny při statku Červeno-Ujezdckém, jenž připadl Teresii Žďarské, provdané hraběnce z Ugardé. V dílci ceduli pravi se o Chrbínách toto: »Hutě železné nade mlýnem Jiřka Kalousa bývaly před lety, kdež dostatek bohaté rudy se nachází, nyní však toliko místo jest.« V registrech pozdějších o hutě v Chrbínách již není zmínky; zanikla tedy asi ve třicetileté válce.

VI. Mlýn pod Hatí. Mlýn tento ležel kdysi pod Horním Bezdrůžkovem (Hatími) na potůčku tekoucím okolo »Čeperky«, snad pod rybníkem »Čeperkou« na území města Unhoště. Dnes po něm není stopy. — Na konci XVI. století patřil Adamovi Trhčickému z Turovce a manželce jeho Alžbětě roz. Sobětické ze Sobětic. Ti prodali jej r. 1603. Markovi Markovu, jinsk Bartošovu, sousedu městyse Unhoště, se vším příslušenstvím za 1300 kop míš. Po něm hospodařila tu vdova Dorota. Provádši se podnikně za pisáře městského Jiřího Kojenického, prodala mlýn svému švagrovi Jiřímu Markovi, který měl ji a její manželku jistou částku ročně spláceti. Když válka třicetiletá Unhoště téměř na mizinu přivedla, hlásil se dne 29. října 1637. Jiří Marek při radě městské, že nemůže umluvený roční peníz odváděti a že mlýn »pod Hatí«, který od Doroty, někdy Bartošovy, za 1300 kop míš. koupil, nyní bratrovi svému Václavu Markovi toliko za 1100 kop míš. postupuje, aby vše vyplatil. Václav Marek živofil na mlýně dosti dlouho, utrpěl zvláště v letech 1642., 1643. a 1645. velikých škod; však přes to přece, nemaje dětí, ještě r. 1665. zde hospodařil, ač ani svých vlastních krav neměl, nýbrž od švagrové své Sabiny vydlužených. Po jeho smrti přešel mlýn na dítky bratra jeho Jiřího a manželky jeho, dotčené Sabiny, totiž na syny Karla, Vojtěcha a dcery Marenku a Alžbětu. R. 1666. dne 10. července ohlásili zmínění bratři, že žádný z nich na mlýně hospodařiti nemíní, a proto žádali, aby se mlýn na tři léta pronajal. R. 1672. prodali dědic mlýn »pod Hatí« nejstaršímu bratru Karlovi za 400 zl. a spalenisté Pakaděrovské v Unhošti za 800 zl., o které peníze se rozdělili. Karel Markovský zde dlouho nehospoďal, nýbrž roku 1675. dne 12. července prodal mlýn s hospodářstvím své sestře Marence, provdané za Jana Gottfrída Jelínka z Lovoshe, za 1076 zl. Marenka prodala mlýn »pod Hatí« se strahami, ve kterých majitel

má právo lovitie, r. 1697. za 1600 zl. Vilimkovi Svaskovi. — Až potud zprávy o mlýně; kdy zmizel, proč a jak, říci nemůžeme.

VII. Mlýn Čertovský. Na potůčku Sváravě, na území obce Velko-Kyšické, pod rybníkem stejného jména, stával panský mlýn »Čertovský«, jenž patřil k panství Tachlovickému; dle souvěkých svědectví r. 1842. vyhořel a již vystavěn nebyl.¹⁾

VIII. Lhota Německá. V lesích na hranici okresu Unhoštěského mezi myslivnou Mrákavou a drabou Buštěhradskou stávala druhdy osada svrchu uvedeného jména. O ni zaznamenáno jest v zápisném inventáři fary Kladenské z r. 1598. toto: »L. P. 1605. času zimního Prokop Sládek na Kašparově v městysi Kladně, že jest maršal (mezlik-strom) v lesích nade vsí Německou Lhotou za Mítanovou loukou, mezi grunty Kladenskými a Buštěhradskými stal a domů odvezl, za to pět ovcí pokuty J. M. pánu dáti měl, kterčto ovce mládenci kantorovému k do břemu z nařízení J. M. páne jsou obráceny.« Ve zprávě této naznačena jest poloha Německé Lhoty slovy »za Mítanovou loukou mezi grunty Kladenskými a Buštěhradskými«, což se srovnává s polohou svrchu naznačenou i s podáním lidu. — Německá Lhota byla prý v době velikého moru léta 1618. od proflidého obyvatelstva opouštěna a tím zšla.²⁾

IX. Tasov tvrz. Mezi Hřebčím a Lidicemi stávala tvrz Tasov. Stopy po ní spatřovaly prý se dle farní památní knihy Lidické ještě r. 1730. a místo, kde stávala, posud lze snadno naznačiti. Jest to asi 10 minut od Hřebče po pravé straně okresní silnice, jdeme-li do Lidic. O těch, kteří na té tvrzi seděli, žádných zpráv jsem nenalezl. Patřilá tvrz asi k Hřebčím a s ní ke statku Kladenskému. V dílci ceduli z r. 1688. již se nepřipomíná. Zanikla tedy nejspíše v době války třicetileté, jako mnoho jiných.

¹⁾ Připomíná se při Kyšických r. 1662 jako »Nový Kyšický«.

²⁾ J. G. Semmer XIII., 73 a podíl lidu.

O právním poměru poddaných k vrchnosti.

Ve společenském životě českého národa sledujeme, že až do panování obou Otakarů — do první polovice XIII. století — nebylo ve vlasti naší žádného rozdílu stavů v našem slova smyslu; nebylo kníže, hrabata, vévodů, rytířů a jiných urozenců. Byli tu jen zemané či dědinici, kteří vzdělávali statky po otcích zděděné, a bezzemci, kteří žili ve nájem pozemků za poplatek, službou, řemeslem aneb obchodem.

Zemané i bezzemci požívali sice osobní svobody ve stejné míře, ale práv politických jen zemané. Teprve za panování obou Otakarů, když Čechové výbojně vystupovali, počal život státní v naší vlasti bráti na sebe jinou podobu. Slovanští národové v Čechách a na Moravě počali se za příkladem jiných národů středoevropských dělit mezi sebou v určité dědičné stavy nebo třídy obyvatelstva a na počátku XIV. století dovršilo se toto rozdělení, ačkoli zákonem posud nebylo uznáno, ani schváleno.

Pozvolna mizel počet starých zemanů českých tím, že mnozí nabyvše vybojem, darováním či jinak větších statků, oddělovali se od ostatního obyvatelstva, nad ně se vyvyšující, a ve XIV. století čím dále, tím více stávalo se zřejmým rozdělení zemanstva českého ve stav vyšší (panský) a stav nižší (rytířský, vládycký). Ke stavu panskému, tudíž ke šlechtě vyšší, počítáni všichni páni korouhvevní, totiž ti, kteří sídla svá majíce na hradech, se znamenitou družinou čili čeledí pod vlastními prapory či korouhvemi chodivši do pole. K odvěkým požadavkům panského stavu náležel veliký majetek a později po příkladu Němců také urozenost. Ke stavu rytířskému nebo vládyckému po-

čítáni všichni svobodní zemané (statkáři), kteří neměli sice tolik bohatství, aby s vlastní čeledí, pod vlastní korouhví do boje se vypraviti mohli, ale přece vladli statky hojnějšími, než sami vzdělati stačili, pročež je kmetům svým či sedlákům pronajímali. Přebývali obyčejně na tvrzcích opevněných.

Vede stavu panského a rytířského počal se za panování Otakarů vyvinovati stav třetí, městský, který na počátku XIV. století dosáhl svým bohatstvím a vchlasem tak veliké moci, že mnozí bohatí měšťané Pražští a Kutnohorští rozsáhlé statky sobě kupovali a hrady zakládali, toužíce po tom, aby byli, ne-li mezi panstvem přijati, alespoň jemu na rovné postavení, z čehož povstaly dlouholeté boje mezi stavem panským a městským.

Ostatní lid obecný, jenž nepožíval žádných práv politických, tvořili: dědinnici, manové, měšťané v městech a městečkách poddaných, sedláci a řemeslníci.

Jelto jest úlohou naší rozprávy o poměru lidu poddaného, všimneme si v další své rozpravě pouze lidu obecného, hlavně selského, pozorující, v jakém byl poměru ke své vrchnosti.

Co do způsobu držení pozemků byly dva druhy sedláků. Předně ti, kteří, jsouce od starodávna osedli dle práva staročeského, byli dědiční nájemci pozemků, které vzdělávali, odvádějíce jistý plat či úrok své vrchnosti, a za druhé ti, kteří byli osedli na práve zákupní, německém čili purkrechtním. Tito sedláci byli pravými majiteli rolí svých, jež i prodávati mohli dle uznání svého, a zproštění jsouce povinnosti žpnic, ba i robot zemských, mivali své vlastní rychtáře, tvoříce vždy celé osady. Vřak i oni zavázáni byli páním svým jistým poplatky či úroky.

Právo zákupní nazýváno také německým proto, že se propůjčovalo Němcům, kteří se za vlády Otakarů četně do vlasti naší stěhovali. Toto zákupní právo poskytovalo Němcům mnohých, jak patrně, výhod, a není tedy divu, že čeští sedláci brzy po něm zatoužili, a to tím spíše, když během času jejich staré právo bylo všelijak uvozováno v pochybnost, když vrchnosti zde onde počaly nakládati se sedláky jako s poddanými svými, odnímajíce jim statky dle své libosti, jakoby sedlákům druhdy byly bývaly propůjčeny k užívání pouze do vůle vrchnosti.

A zrovna usazování německých osadníků zavdalo podnět k tomu libovolnému nakládání s poddanými; máme příklady, že stari poddaní byli vrchnosti z jednotlivých vesnic zahánáni a Němci

v nich usazeni. Proto tedy, že nebyli si čeští sedláci na mnohých místech svým oprávněním ke statku svému jisti, žádali si časem nového práva německého, žádali si pevné smlouvy s vrchností ohledně statků, které drželi od starodávna, a vrchnosti rády jim toho doprávaly, protože se jim těmi smlouvami otevřel vítaný pramen příjmů; neboť poddaní kupovali si teď své vlastní statky od vrchnosti, a povinnosti při tom neuměšeno, ale upevněno. Století XIII. XIV. a začátek XV. až do vypuknutí bouří husitských jsou plna takového uvozování vsí českých pod právo německé, či vyvazování jich právem zákupním.

Ačkoli tedy již ve XIII. století a později zmínka se děje o poddanství, požívaly nicméně nižší třídy lidu vůbec u nás v Čechách ještě ve XIV., ba i v první polovici XV. století volnějšího bytu i více svobody, nežli ve kterékoli zemi západní Evropy, a za starých dob neměla poroba lidu obecného v zemi naší vůbec místa.

Zlé časy nastaly selskému lidu u nás teprve po válkách husitských, tedy ve druhé polovici XV. století. Válkami husitskými vyhubeno nižší zemanstvo, které zaujímalo jakýsi střed v obyvatelstvu země, a panstvo, jemuž spíše války prospěly, domohši se větší moci, jalo se čím dále, tím více utiskovati lid poddaný. Ač pod králem Jirím nedomohla se posud šlechta vyšší té převahy v zemi, které domáhala se ode dávna, pracovala nicméně ustáveně k tomu, aby se jí domohla na úkor moci královské, na úkor měst i lidu selského. Umrtím Jirika Poděbradského ztratil se na trůnu českém přirozený mírnitel vystředních snah feudálních, a šlechta česká brzy potom nabyla síly a moci takové, že neustala, dokud nepřevrátila krok za krokem všechny poměry sociální a právní, aby se stala jedinou panovnicí v životě národním.¹⁾ Ze snahy té vyplývaly dlouholeté boje nejen politické, ale i krvavé mezi šlechtou a městy královskými, která panstvu kladla tak tuhý odpor, že musilo ve mnohých věcech městům povoliti.

Jinak ovšem bylo s lidem selským, který, nejsa od králů svých žádnými právy a výsadami opatřen a nemohá z příčin rozličných tak jednosvorný odpor klásti, jako města, brzy ocitl se v porobě. — Aby tento poměr poroby i právně byl stanoven, zřídili památného roku 1487. všichni tři stavové zvláštní komisi k ohledání a sepsání všech práv a svobod zemských, kteréžto

¹⁾ Fr. Palacký, Děj. nár. V. 1, str. 4.

svobody ovšem se nevztahovaly k lidu selskému, než toliko ke zmíněným třem stavům: panskému, rytířskému a městskému. Co zmíněná komise vyšetřila, toho paměť se na nás nedochovala, ale tolik víme, že 14. března dotčeného roku vepsán do desk zemských důležitý nález, jehož smysl byl ten, že nikdo nesmí člověka jinému pánu poddaného u sebe přechovávat, ani jej, věda, komu patří, jinam propouštět, ani přivodním listem opatřiti, ani uteklého zastírat, nýbrž bez omluvy tomu vydati, či byl, pod pokutou 10—20 hřiven stříbra.²⁾ Tímto památným — pro lid poddaný ovšem smutné památným — nálezem byla poroba lidu uzákoněna; neboť co v desky zemské sněmem vložit povoleno, to bylo zákonem. Stalo se za panování Vladislava II. (1472—1516) k návrhu p. Půty z Rizenberka, nejvyššího sudí, a Jana z Roupova, nejvyššího písaře království Českého.

Od té doby, kdy člověk poddaný jako zboží nehybné v ceně 10—20 hřiven stříbra vložen byl do tehdejšího zákoníku zemského, do desk zemských, od té doby nakládalo panstvo s lidem selským dle své panské libovůle, tak že mnozí i krutými prostředky pracovali k tomu, aby i ti, kteří těšili se dosud jakés takés svobodě (hlavně stari svobodníci a dědinnici), přivedeni byli třeba násilím ke slibu poddanství a roboty. Tak dal v okrese rakovnickém Vratislav Ostrovec z Královic svobodníka ve Lhotě Čákovcové do vězení a věznil ho tak dlouho, až mu svobodství prodati musil. Jakmile slíbil poddanství ruky podáním, zapsal se čert, který jej zloha nepropustil. Nejsi povinen, ale musíš! Zásada ta, jak viděti, měla již plnou platnost. Nebylo to násilí?³⁾

A kterak pohlíželi stavové na selský nestav? Sedlák všem byl okoptělý, hrubý a hloupý. Nu, nemohlo býti jinak! Vždyť se o jeho duševní povznese níkdto nestaral; co dím nestaral? Ba nebylo mu ani dovoleno, aby se z pracu a špiny povměšiti směl! Poroba ve všem a všude musila býti patrna; tak na př. vydával-li člověk poddaný před soudem zemským svědectví, nesměl tak učiniti stoje, ale kleče.⁴⁾

Nyni přístupme k poměrům lidu poddaného samým. Poddaný býval pánu svému mnohými věcmi povinen. Dával plat čili úrok z polí dvakráte do roka, o sv. Havla a o sv.

¹⁾ Tamtéž str. 264.

²⁾ Dr. Z. Vinter, Zl, Pr. 1887.

³⁾ Palacký, Děj. nár. V. 2, str. 206.

Jiří, platival z chalupy i z pustiny; mlynář odváděl plat z kolia i pomlynné podle toho, kolik měl složen, jakož vime o zauklé v okresu uhoňstském osadě Holonozích, kde platilo se ze mlyna jenž nazýval se »Pod kozím«, 60 grošů, z čehož patrná, že mlyn ten nepatří k nejmenším. Mimo to odváděl poddaní všelicos pod přerozmanitými tituly a jmény, jakož se toho dále dočteme; tu odváděli berní vánoční, onde kury, ryby, vejce, sýry a tak nekonečně dále.

Mimo tyto dávky vrchnostenské musil sedlák platit berné zemské, berné zvláštní, určené ku zvláštním potřebám, desátky a jiné. Myli se tedy, kdo dnes touží po těch starých, zlatých casech, nařikaje, že tehdy nebylo tolik daní, tolik plátů.

Nejobtížnější povinností byla r o b o t a. Když byl příhodný čas, aby sedlák šel na své a zde pracoval, zavořil pán, a sedlák, zanechav svého, musil jiti pracovat na panské. Jak ochotně tuto nucenou práci konal, snadno se domyslíme a nebude nám divno, zvime-li, že roboty vychovával sedlák šelmu, jenž pána šidil, jak mohl. Ovšem že trdlice, kláda, vyprask, šatlava a někdy i horší věci bývaly panskou pokutou za každý »vejstapek«, který postřehl panský dráb.

Z roboty nebylo sedláku vykonávati jen práce polní, i jinak musil poddaný robotovati, na př. nadháněti zvěř, práti a stříhati ovce, česati ovoce, sázeti zeleninu, štipati dříví, rezati řezanku atd. atd.

Mimo robotu povinnou, a tudý práci lacinou, mivali páni z poddaných i hojně utítky mimořádné. Tak na př. byli poddaní povinni pít panské pivo. Selský krčmář musil bráti pivo z panského pivovaru, at bylo sebe horší. Jak bývalo s myslivostí a jaké tresty ustanovovaly vrchnosti na pytláčení, o tom dalo by se mnoho napsati; připomínám jen, že na pytláčení trest smrti byl ustanoven a úzkostlivost panská o mízného zájtku tak šla daleko, že ovčáci svým psům prsty musili usekati, aby nehořnili zvěř.

Vrchnost mimo zbožnost svých poddaných mivala na péči i jejich statek, zboží, peníze a starala se o ty věci tak horlivě, že bývalo lidem až hrubě proti mysli. Bez vědomí panského nic »nesměli prodati. Všecky smlouvy zapisovaly se v registra za dohledu panského, ba i drobný dobytek bylo nejprve nabídnouti pánovi, nebo panskému řezníkovi, kterýž prý »podle slušnosti« se

smlouvi o dobytce. Když někdo podle zřádní panského grunt mřhal, nutil ho, aby zanechal gruntu, jiným, lepším hospodářem ho opatřil. Poněvadž pak grunt nejnsaze a nelépe se mřhal v hospodě pitím a hrou, zapovídáno obojí horlivě. Ale jestiže si sedláci v piti panského piva činili újmu, zase nebylo k libosti vrchnosti, které tím ucházeli užitek. — Také poslední pořizení o statku svém nesměl sedlák konati bez panské kontroly. Kšaft měl se dělati před rychtářem a konšely, a co se napsalo, mělo se do- nésti na zámek do register. Když člověk poddaný zemřel, rychtář úředně zamykal a pečetil statek, aby se nic neztratilo dříve, než panští úředníci všecko dědictví popiši. Ale sedláci báli se těch panských popisův, a proto velmi často peníze zatajovali, zakopá- vali a všelijak jináče ukrývali, ač na zatajování peněz byli pokuty a o vykopání soudy i pokuty. Že se po zakopaných penězích vrchnost horlivě šáněla, nemusíme snad dokazovati.

Pohoršení proti vrchnosti ukrutné se trestala. Nejobyčejnější trest na takové hrozné provinění býval ten, že sedláka ukováli; ano přečasto stalo se, že vloživše poddanému velický obojek na krk, dopouštěli, aby s ním po světě běhal, o hrozném bití a žala- rování ani nemluve.

Z toho ze všeho patrná, že smutné byly poměry lidu robot- něho za těch starých, zlatých (?) časů, a slyším již otázky: »Což nebylo tu pomoci? Což nebylo tu soudů? Či se nesměl utýraný sedlák k nim utéci? Směl, ale zle by byl pochodil, chtěje se sou- diti s vrchností. Obvyčejně nedostalo se mu za právo, poněvadž vrchnost od vrchnosti nebyla, a potom dvakráte běda poddanému, jehož práva soud neznaal! A když přece někdy poddanému dano za právo, očekávalo jej od vrchnosti dvojnásobně tyraní — pomsta.

Jest pravda, pro robotu býval člověk u pána alespoň tolik vážen, že ho velice nerad propouštěl ze svých rukou na jiné panství; vždyť ztrácel jim velice lacinou sílu pracovní. Leč proto přece páni a města sobě navzájem propouštěvali lidi, udeľujice jim propuštění listem vyhostním. Bez takového listu vyhostního nesmival poddaný na jiném panství nebo ve městě přijat býti pod pokutou 50 kop gr. c.

Nyni řa chvíli opustme sedláka a podíváme se do zámku, abychom poznali ony pány, kteří vlastně jménem vrchnosti se- dlákem vládli po libosti. Navštívme pána v r e c h n i h o, promluvme

s panem purkrabím a nahlédneme do »lejster« pana d ů - ch o d n í h o i p í s a ř e o b r o č n í h o. Ti byli předními osobami, v jejichž rukou byla správa celého panství!

Pánu vrchnímu náleželo nad poddanými otcovsky bděti, je rovnati, souditi a trestati. V jeho rukou spočívala moc disciplinární, a jaký div tedy, že pan vrchní, at si velký nebo malý, vážný nebo směšný, dovedl si zjednatí vážnost takovou, že před něj sedlák vstupoval jen s dechem zatajeným; ba úcta sedláčkova před panem vrchním byla tak veliká, že tžž, jda kolem bytu pána vrchního, nedíval se nikdy, je-li pan vrchní u okna, ale smekl ponížně pokozdč, at byl doma či nebyl.

Pan purkrabí dával pozor, aby užitek vrchnosti nebyl obmeškán, nýbrž zlepšen. Staral se o to, aby role při dvorých čnsně byla zdělána, zasetá, úroda sklizena a do stodol zavezena. Často do dvorů a k dělníkům dohlédal, šafářky napominal, aby dobytek svědomitě opatrovaly, omastky shromážďovaly, jakož i nad tím bděl, aby z neopatrnosti čeládky ohněm škoda se nestala.

Pisár d ů c h o d n í vše, co se každého téhodne sešlo, ihned za příjem uvedl, vydání peněz zapisoval a v příjmání i vydávání věrně se chovati povinen byl.

Pisár o b r o č n í povinnost měl obili ve slámě i v zrně opatrovati, za příjem pokládati, na sýpkách je často přehazovati a na mlátce pozor dávat, aby obili čistotně vymlátili, je ve slámě nenechali, krádeže se nedopouštěli atd. — Tento pán ovšem nej- častěji obcoval s lidem poddaným, ale obyčejně tak, aby sedlák na robotě stále měl na paměti vznešenost »pana France ze zámku«, a ký div, že někdy v sedlákoví, v tom vždy poniženém tvoru, žluč vzkypěla, jakož se stalo na Poděbradsku, kde poddaní opřeli se trýzni pisarově velice zajímavým a původním způsobem. Svlekli panáčka do naha, nalili naň inkoustu, co ho tu bylo, a posypali jej pískem, co ho v kanceláři nabratí mohli.¹⁾

Poznavše vrchnostenské úřednický, všimněme si na konec selské samosprávy a některých soudních případů, abychom z nich poznali způsoby i nezpůsoby našich bývalých sedláčků.

Samospráva selská — možno-li jí tak nazvati — spočívala v rukou rychtáře a konšelů, jež vrchnost co rok dosazovala, někde ovšem byla rychta dědičnou. Sázení rychtáře a konšelů

¹⁾ Sedláček Aug. Hraďy a zámky.

dálo se podobným způsobem, jako v městech bývalo. Přijel pan vrchní, nebo jiný zástupce vrchnosti, byl vítán a častován; potom prohlédnuv počty i registra, vyslyšel tžžší žaloby, jmenoval nové konšely a vydal jim i celé obci o příštím chování pilné rozkazy a instrukce. — Dosazování konšelů dálo se obyčejně v rychtě, ale tu hned také poznamenati sluší, že přemnoho rychtářů bylo krčmářů. Jaký tedy div, že se po sázení rady hojně popíjelo, což sice měl rychtář přetřhovati, často však nepřetřhoval, aby mu ne- ušel užitek. Na rychtě konaly se menší soudy; o věcech těžších a rychlých rozhodovalo se na zámku, neb ve městě, k němuž ves náležela.

Nastává otázka, s jakými věcmi přicházeli naši bodří venko- vané před pány? Nejčastěji s ranami a rankami po bitvě, ob- zvláště po slavnostech posvicenských neb jiných. Někdy se praly panímámy, a pantátové nabili sobě také někdy i mimo slavnost, kdy se jim vidělo. Jiné žaloby z obyčejných dotýkaly se škod, jež sobě sousedé činili na statečku »spasením«, prioritáváním, vysa- zováním mezníků a všelijakým jiným způsobem. Těch škod prý nejvíce dopouštěvali se chalupníci. Na tom dosti buď!¹⁾

¹⁾ Dr. Zik. Vintř. Zlatá Praha 1887.

Tvrze a život v nich.¹⁾

Kde nebylo panství královských a panských, nebo kde se nesecevaly grunty v držení bohatců a klášterů, tam bylo množství větších i menších statečků. Zamožnější mivali při svém dvoře tvrz (stavení tvrdé nebo opevněné).

Tvrze bývaly stavením věžovatým, čtverhranným i okrouhlým, nízkou zdí a příkopem opevněným. Po většině bývaly sroubeny ze dřeva a teprve později stavěny vyhrdně z kamene; obojí způsob slučován později tak, že spodek z kamene, svršek ze dřeva stavěli. Proč tvrze ze dřeva stavěli, jest na snadě. Dříví bylo dosti, bylo vyspěle, tuhé a silné, naproti tomu bylo úročníkův a dělné čeládky, která by z kamene stavěla, jen málo.

Při hmotné a o třech pomech vysoké tvrzi býval malý dvorek a vše zavírala hradba, příkop a násep s naraženým nah plotem. Ve tvrzi mnoho místnosti nebylo, nějaká komora k uschování zbraní a všelijakého haraburdí, některá světnice, holabněle aneb něco takového a v přízemí tvrdý sklep, v němž drtil se syry, pivo, vino anebo málo těch klenotů a listů, kteréž měl, uschoval. Sem se šlo zrovna otvorem, který pádnými železnými dveřmi zavřen byl; do horních pomech chodilo se po dřevěných schodech zvenčí přídělaných. Nebylo tu zvláštních ložnic, tabulnic, sednic a p., nýbrž k jídlu, ke spaní a posezení byla jedna světnice, a zemané, kteří byli uvyklí prostému životu, také více nežádali. Přestali na tom, když visely v komůrce vedle světnice kabátce aksamitové, kunami podšité, něco šatův kmentových, rytířské odění, něco zbraní, tenata zaječí, nevod²⁾ a j. Při tom se hledělo k tomu, aby měla pani stříbrný, pozlacený koflík, šlo-li dobře, ještě

¹⁾ A. Sedláček. Hradý a zámky, I. 43.
²⁾ Veliká síť na chytání ryb.

je mu čísku stříbrnou, několik stříbrných lžic a prstenův. Obvyčejně to bylo na každé tvrzi; neb ty a takové klenoty dědily se po kolika pokoleních. Při této prostotě panovala upřímnost nelená. Pozdrav příchozího «Zehnej Běh paní!» a odpověď k tomu: «Vítej, Jene, bezděky dobrý!», miněny býly tak, jak vsutku jejich smysl ukazuje. Služebnictva mnoho nebylo, obyčejně pacholek a děvčeka, aby nebylo v tom malém místě darmochlebův a zahalečův. Také náležela okazalost, otočiti se četným služebnictvem, stavu panskému a několi vladycckému a potreboval-li zeman více lidí, měl je ve dvoře. Pani sama vychovávala dítky své; devcátum vštěpovala něžný cit, kterým se vyznamenávaly dívky 14.—16. věku; chlapce vedla ke ctnému a bohobojnému životu, a když byli vyrostli, přišli k nějakému pánovi za pacholka, aby se naučili způsobům rytířským. Taneček jejich i oni také často čísti a psáti neuměli, ke čtení byla mysl jeho příklis bujná a nepokojná, na psaní měl těžkou ruku, která přivýkla obracetí těžký mlat, tesák, anebo také pádný a dlouhý meč, že k jeho udržení jedna jeho svalovitá ruka nestačila. Měli co slyšeti, přečetla mu pani, měl-li co psáti, utícal se k faráři; neboť pisare si držeti nemohl, jako činivali páni.

Na území našeho okresu stávaly před válkou husitskou a některé až do války třicetileté následující tvrze: v Braškově, na Brvech, v Dobré V., v Dobré M., v Doksích, v Hořelcích, v Hostivici, v Hostouni tře, v Hradišti, u Hřebče, v Chrustenících, v Jenči dvě, v Kysčích, v Lidčích, v Litovčích, v Malotřasích, v Nučicích, v Pritoně V., ve Svarové, v Tachlovicích, v Újezdě Červ. a v Chrástanech. Celkem 25, ač jich Palacký ve svém «Popise kral. Českého» označil jen 17.

Příběhy válečné.

Za váleku husitských 1419—1437.

Náboženské hnutí české na počátku XV. století, zasazující se o opravu společnosti církevní, nedošlo podpory v těch místech, odkud oprava mohla býti provedena cestou zákonní, ale právě tam odtud hrozilo se českému národu krutým pronásledováním pod záminkou vyplnění kacířství. Národu českému bylo se proti tomu strojíti k obraně. Dokud žil kral Václav IV., nedošlo k židnému násilí; neboť tyž kral ukazoval po větší část svého života na straně Husové dosti dobré vůle. Když však za posledních dnů svého života počal se kolísati, nastalo bouření a došlo i k bouři krvavé.

Když totiž Husité ubírali se přívodem z kostela svatostěpanského okolo novoměstské radnice, vrženo odtud kamenem po knězi husitském, nesoucím kalich. Tím dáno heslo k bouři, jejíž následky tehdy nikdo ještě postihnouti nemohl. Hned zvoněno na poplach a Husité hnali na radnici útokem. Dobývše ji, svrhli odtud některé konšely, o kterých věděli, že jsou nepřátelé strany pod obojí, jež pak lid v pravém slova smyslu rozsápal.

Dověděv se o tom kral Václav, jenž tou dobou zdržoval se na svém letohrádku v Kunraticích, rozhněval se tak, že raněn byl mrtvicí 16. dne měsíce srpna 1419.

Jakmile se roznesla po Praze novina o smrti kralové, nastalo veliké jítění v lidu obecném, ba přišlo k výtržnostem a bouřím proti duchovenstvu pod jednou. Hned druhého dne sbíhala se chátka po ulicích a dala se v útoky na rozličné kostely, kláštery i domy farářů ve všech třech městech pražských. Nastalo veliké plnění, ničení a boření obrazů, karatelen, rouch, cirkevniho náčiní nejen v Praze, ale i ve vřkoli.

Smrti krala Václava stal se bratr jeho Zikmund dědicem koruny české. Poněvadě ale nebyl v zemi přítomen, uvázala se na ten čas vdova po Václavovi, kralovna Zofie, v prozatímní vladavství, ve kterém jí také Zikmund po některém čase potvrdil. S rádem tím nebyli, jak se zdá, Pražané spokojeni, a když pak se k nim i stavové pod obojí přidali, vyslali k Zikmundovi poselství do Budína s některými žádostmi, jež se nejvíce týkaly víry. Zikmund dal jim odpověď vyhýbavou, odkládaje vyřízení těch věcí až na dobu pozdější.

Z nabytých o Zikmundovi zkušeností nedoufal lid obecný dobrého od něho vyřízení ve věcech víry. Z té příčiny, jakož i proto, aby se vzájemně posilovali k možnému odporu, svolávali kněží i někteří lidé rytířští veřejná shromáždění lidu pod obojí, z nichž nejčetnější a nejpamátelnější bylo shromáždění lidu «Na křížkách» na sílnici k Benešovu, čtyři hodiny od Prahy. Toto shromáždění položeno blíž Prahy proto, aby i Pražané mohli sem zavítati. A vsutku veliké množství lidu obojího pohlaví putovalo sem z Prahy. Lid naslouchal kázáním svých kněží napomínajících k stálosti v pravdě Kristové, zpovídal se a přijímal svátost pod způsobem chleba i vína. Když se pak skončily pobožnosti toho dne, prohlášena Praha za místo budoucího tábora, jenž konati se měl dne 10. listopadu 1419. Když se potom Pražané v procesí dali na cestu k domovu, připojilo se k nim skoro všecko množství lidu jiného. Již bylo pozdě na noc, když přišli k Vyšehradu, ale byli bez překážky puštěni do města. Tímto lidem, delší čas v Praze meškajícím, způsobeny byly mnohé propášnosti a nepokoje, takže tehdejší nejvyšší purkrabí Čeněk z Vartenberka hroziti musil zakročením moci, než opustili Prahu.

Zatím vypravili stavové pod obojí třetí poselství k Zikmundovi a tu obdrželi na svou žádost odpověď, v níž sice sliboval Zikmund pány, zemany, města i všecku obec křesťovství českého zachovati při rádech, právech a svobodách, ale hrozil jim zakročení brannou mocí ku zjednáni pokoje, kdyby pry se na to i všechny poklady a klenoty země vynaložiti měly. Keč taková popudila jen tím více rozkvašené mysl i rozomřila v Praze větší bouři předešlých. Rozkvašený lid udeřil 26. října útokem na opevněný Vyšehrad, jehož dobyl a obsadil.

Brzy potom sebralo se veliké množství lidu, kteréž vedl

Mikuláš z Husi proti královským žoldněrům na Malé Straně. Tuhý boj rozpředil se na kamenném mostě o dům saský a dvůr arcibiskupský, a než nastal večer, padla celá Malá Strana do rukou Husitů a žoldněři královští ucouli na hrad Pražský. Hlavním původcem tohoto úspěchu byl Jan Žižka z Trocnova, k němuž ihned obrátil lid svůj zrak, jakožto k vůdci znamenitému. Zatím přibýlo do Prahy několik tisíc poutníků pod vedením Břeňka Svihovského a rytíře Chvala z Machovic. Tím přibýlo sice Husitům síly, ale naproti tomu ohlásilo jim mnoho pánů nepřátelství. To byly první počátky bouře husitské, která se potom z Prahy rozletěla po krajích naší vlasti, způsobivši škod nemalých, ba vyvrátivši tehdejší společenský život z kořene. My nyní poohlédneme se jen po těch věcech, které se stály za bouří husitských v okrese našem. —

První zpráva z doby té týká se Makotřas, jež patřily tehdy Petrovi Meziříšskému.¹⁾ Týž byl bohatým kupcem a měšťanem Pražským; patřil ku straně Husitům nepřátelské. Není tedy divu, že Husité pouhli příležitosti, která se jim r. 1420 naskytla, aby se svému nepříteli na jeho zboží vymstili. Toho roku sebralo se vojsko několika tisíc mužů ze Zátce, Louni a Slaného a dalo se ku Praze na pomoc Pražanům proti Zikmundovi. Vůdci tohoto pomocného vojska byli dva udatní zemané Závise Bradatý a Petr Obrovec. Aby ušli snáze nepřátelským útokům na svém pochodu, byl jim z Prahy naproti vyslán Hynek z Kolšteina se žoldněři až ke Slanému. S ním táhnouce ku Praze, oborili se na cestě na Makotřasy, tvrz a ves dotčeného Petra Meziříšského, který co nepřítel strany pod obojí z Prahy se dříve odstěhoval. Nemohouce, jak se zdá, tvrze dobytí, — nebot taž připomíná se jako tvrz „znamenitá“ — zapálili vůkolní stavení a způsobili tím velikou škodu na rozličných věcech. Ano uboheli při tom také dva kněží, farář ze Sředokluk, které rovněž Petrovi Meziříšskému patřily, a Václav, někdy kaplan radnice staroměstské.

Tak bylo s tvrzí Makotřaskou r. 1420. Následujícího roku již se neudržela. Snad zůstala bez posádky; nebot když r. 1421 vraceli se vítězi Pražané od Chomutova domů, zmocnili se hradu Okře a tvrze Makotřas bez boje.²⁾

¹⁾ Tomek. Dčj. Pr. IV. 59.

²⁾ K. Zapp. Čm. kron. II. 887. Tomek. Dčj. Pr. IV. 134.

Když r. 1421 zmocnili se Husité i hradu Pražského, opustili přemnozí odpůrcové husitství Prahu, takže Malá Strana poskytovala obraz hrůzy a dlouhý čas zůstala liduprázdna. Tím obec Starého a Nového města Pražského dostaly se v držení velkého počtu domů po těch, kteří se z Prahy vystěhovali. Zvláště však přísně zakročeno proti Němcům, kteří Prahu opustili, jejich bylo asi čtrnáct set. Ti byli jako nepřátelé města i s rodinami navždy vypovězeni a statky jejich pobraný. Mimo to zabraly obec Pražské veliký počet statků svým protivníkům široko daleko kolem Prahy na východní straně až ke Brodu Českému, na půlnocní straně až k Velvarům a Slanému, na západ až k Unhošti a dále až ke Karlštejnu, na jih až k Jilovému.

V okrese Unhošťském zabrány byly statky:

1. Tvrz Hradištko u Hostivice Mik. Záravskému.
2. Bívce, které patřily Janu Rokycanskému.
3. Makotřasy, tvrz P. Meziříšského; ke tvrzi té patřily následující vesnice: Hřebeč, Sředokluky, Běloky (zastlé), jeden člověk v Lidčích a v Zaježdě. R. 1429. se obě obce Pražské o zabrané zboží rozdělily, a Makotřasy připadly Starému Městu.¹⁾
4. V Hostivici a v Jenči některé dvory, neznámé však nyní, komu tehdy patřily.
5. Ves Dobroviz u Hostouně.
6. Z duchovních statků dvůr v Chejnia a dvůr v Úhoňnicích, které patřily klášteru na Strahově.
7. Dvůr v Hořelicích, jenž patřil jeptiškám u sv. Jiří.
8. Dvůr ve Ptěčích u Unhoště a
9. Dvůr zabavený farářem v Hořelicích.²⁾

Když r. 1434 Táboři a Siroci vypravili se od jihu a od východu ku Praze proti vojsku panskému od strany pod jednou, vypravil Oldřich z Rozenberka lid svůj s lidem Jana z Rozenberka a z Rabi, s některým lidem Menharty z Hradce a jiných pánů v počtu 600 jízdných a 10.000 pěších a přiblížili se ku Praze od strany západní. Dne 25. května dobyli na cestě tvrzi v Tachlovicích, s níž se vzdal velitel její Oldra ze Zhudovic do zajetí, maje pouze 10 lidí v posádce.³⁾ Tehdy snad

¹⁾ Tomek. Dčj. Pr. IV. 445.

²⁾ Tamtéž 168—173.

³⁾ Tamtéž 642—9.

také spustošena tvrz v Nučicích, která i se dvorem ještě r. 1540. byla pustá.

Téhož roku svedena tuhá šarvátka u Chrustenic, což sběho se takto: Bedřich Kolovrat Libštejnský příručem byl držeti z Pražany a Táboři, ač byl dříve horlivý stoupence krále Zikmunda. Týž Bedřich Kolovrat vypravil se dne 1. dubna 1434. na voze do Prahy, provázen jsa padesáti jízdnými a několika pěšími. Odněkud z údolí Lodenického vypadla naň část posádky Karlštejnské. Kolovrat přehli do lesů, ale muštrovo jeho postavilo se na odpor u Chrustenic, kdež svedena tuhá šarvátka, v níž se strany Kolovratovy padli dva zbrojnoši a 41 jich bylo zajato.¹⁾

Okres Unhošťský za války třicetileté.

Vyhození mistodržitel českých, Jaroslava Martinice a Viléma Slavaty, z oken kanceláře české do hradebního příkopu záměckého od protestantských pánů r. 1618. rozniťlo válku, která na posvátné půdě naší ohrané vlasti vzala svůj počátek, odtud hrůzy své téměř po celé střední Evropě roznášela a po hrozných třiceti letech zase na půdě země české, zrovna v srdci jejím, v matičce Praze, r. 1648. ke svému konci přivedena byla.

Nemůže býti úmyslem našim líčiti na tomto místě celý děj oné války, která krvavým písmem zaznamenána jest v dějinách našeho národa, ale k tomu přihlédnouti chceme, jakých útrap snášeti bylo obyvatelům našeho okresu od vojsk nepřátelských i přátelských, a jakých stop dotčená válka zde zanechala.

O řádění vojsk. Ined na počátku války zaznamenal souvěký spisovatel Pavel Skála ze Zhoře o lidu válečném hraběte ze Štýrum, že lid ten sice dobře byl vypraven, ale při tom přece že byli to loupčiči a škůdové velič; nebot kdekoliv se ukázali, uměli s ubohým lidem robotným nešťastnicky zacházeti. Tak r. 1620. před onou nešťastnou bitvou Bělohorskou, když král Frídař pomocná vojska svá u Zbraslavi shromažďoval, před samými svátky svatodušními, pítalo do Prahy 300 rejtářů hraběte ze Štýrum. Ti rozjevše se do vůkolí, nemalých škod učinili. V městečku Unhošti pět domů popelem položili, při kterémž požáru dva vojáci, dvě děti a čtyři koně uhořeli, drahně

¹⁾ Tomek. Dčj. Pr. IV. 533.

obili pokazili a tak škody na 20.000 zl. způsobili. O čemž zvěděvše sedláci okolní, jimž nemalé škody dotčené rejtářstvo v přibytích jejich zdělo, pustili se za nimi do měst Pražských a spoléhajíc se na chasu obecní, začali sobě s týmiž rejtary jednoho i druhého dne svátečního takovou šarvátku o věci pobrané, že potom měšťané Malostranští a jiní měli co brániti a činiti přítrž, aby škerze to nějaké veřejné pozdvižení lidu nepovstalo. — Viděti z toho, že vojsko nového krále počínalo si nejnak, než jako v zemi nepřátelské.

Nyni ještě, než vydáme se za vojsky, abychom shlédli stopy jejich surového řádění, posvitme si na způsob jejich vojenského řemesla!

Žoldněři přišedše do obce, sháněli se nejdříve po stravě pro sebe a po pici pro koňstvo své. Nedostalo-li se jim všeho, co si našli, rozešli se po statech i chatkách, zobraceli vše na rub, a co našli, sebrali. Rejtari rozjeli se po polích, požali, potrhali a odvezli obilí i pici, a co neodvezli, poučehali tak, že téměř vše jejich bohoupustou nevázaností zničeno bylo. Jestliže ani tímto způsobem si kořisti zjednatí nemohli, buď že v čas před nimi do ukrytá lesních zavlečeno bylo, buď že jiná horda před tím vše pobrala a zničila, anebo učiněna-li komu z nich nepatrná třeba protimyšlnost, hned tu byla msta v zápětí a zážeh statku nebo celé osady byl ubohým, utýraným osadníkům za to údělem. Tot se vi, že po penězích a věcech cenných pátrala vojenská ta chasa sldivě v místech radních, v kancelářích panských, ve tvrzích a na farách. Vše přeházeli a zničili, truhlice obecní, zádušní, sirotčí, ba i soukromé zotvírali a vybrali, jakož zaznamenáno jsme nazleli, že ve mlýně Hradištském u Hostivice r. 1610. vojáci císařští truhlice posekali a peníze vybrali. Vitanou kořisti byla jim také zvonovina. Po zvonech tedy sháněli se kořisti žoldněři, jako po penězích rovněž horlivě, rozbíjeli je a zvonovinu v Praze prodávali. Ky div tedy, že v celém Okrese shledali jsme jen dva zvony z doby pozdější, zvon ve Družci a v Chyňavě; byly sem buď zaslány po válece odjinud, anebo včas je dobře uschovali před sběři vojenskou, jakož učinili Unhošťané, potopivše kotel pivovarní do studnice v domě radním. Že při této hrabivosti chráný Páně nedotknuty nezůstaly, o tom čtenář dosti našle příkladů. At jen jeden zde uvedeme. V Unhošti l. P. 1639. vojáci dvou armád, jedné švédské a druhé císařské, chrám Páně oloupili, zvony po-

tloukli a pobrali a věž zapálili. Ba ani knih gruntovních a jiných nenesetili. I ty hodily se jim za kořist, mohli-li jich v Praze za několik grošů prodati. Máme o tom posud výmluvný důkaz na gruntovní knize panství Červenoujezdského, která ze zámků odněsena a v Praze prodána byla.¹⁾ Vše tedy, co se speněžití dalo, hodilo se za kořist, i knihy gruntovní! Kdyby těch alespoň byly ušetřily.

Ted víme, proč ubohi obyvatelé ode všeho statečku a jmění nehybného rozprchávali se po lesích, hledající zde úkrytu před vojsky nepřátelskými i přátelskými. Však o tom rádně vojsk již dosti bud!

Nyní postupme za vojsky na pochodů jejich okresem našim k oné osudné bitvě Belohorské a sledujme, polad zachované zprávy nám toho dovoli, řádně jejich v obcích okresu našeho. Ovšem stopovatí a sledovati vše do podrobná nelze, ale na tom, co za známenné, dosti bude, abychom přišli k přesvědčení, že za doby oné dlouholeté války téměř celý okres náš, jsa blízko hlavního dějiště, byl zpuštěn tak, že po válce dlouho trvalo, nežli se zase zotavil.

Od Rakovníka postupovalo vojsko stavů protestantských, jemuž prý byl sám král český, dne 26. srpna 1619, zvolený Bedřich, kurfirst falcký, přítomen, po silnici Rakovnické a vstoupilo před polednem u Dokos do okresu Uhohostského. Dokosy a Družec zůstaly ušetřeny; neboť lidé sedí tu na gruntech svých pokojně, kupují i prodávají statky a vejrunkové peníze (gruntovní spiatky) odvádějí jako jindy. Jinak to vypadalo v Malé a Velké Dobře; obě tyto vesnice byly velmi popleněny. V M. či Do-lejší Dobře vypálen grunt Trousilovský a zůstal prázdný. Když r. 1625. Vít Krejčí stal se vlastním vedlejšího prvního gruntu, z něhož majitel Martin Cert před válkou uprchl, vyměnil

¹⁾ Knihu tuto koupil měšťan Pražský Gihor Kbelský a učinil o tom v knize samé potomkům zprávu těmito slovy: «Léta Páně 1620. v úředu 30. dne měsíce Decembří. Ja Jan Gihor Kbelský, měšťanů Starého města Pražského, koupil jsem za tím bližko uvedených kořet v též Starém městě Pražském tyto gruntovní registra statků Červenoujezdského, v nichž jsem všechny listy zchoval, jichž se nachází 614, kteréž byly škrte soldaty z zámků Červenoujezdského vyváženy, a vesnice, k těmž zámkům přináležející, která na kterém listu položena jest, pro spěšnější nalezení podle abecedy svou vlastní rukou vyznamenal, jakž níže stojí. Tato památná gruntovní kniha chová se v c. k. listovně v Uhohosti, kamž se nejspíše r. 1850. při odezdávání gruntovních knih bývalých patrimoniálních úřadů v jinými dostala.

si jej za »spálenisté« Trousilovské a postavil zde grunt nový. — Jiný vypálený grunt byla kovárna, kde před válkou hospodařil Matej, kovář. Po jeho smrti r. 1616. byla propracována ve 105 kopách i s dědinami a lukami, a vdova Dorota zde dále hospodařila se synem Jiřkem a dcerou Mariánou. R. 1620. přišli všickni o život a kovárna zůstala »do gruntu zbožená a pustá« až do r. 1662, kdy ji ujal dne 15. července Jiří Hájek s Majdalenou manželkou, slibivše dříve »člověčenství« Frant. A. J. Euseb. Zdárskému. — Na třetím gruntu seděl před válkou Havel, rychtář. R. 1614. vyznili syna svého Jiřka do Družce, ale po roce 1620. nebylo žádného příbuzného, jenž by se »spáleného« gruntu ujal. R. 1621. přinutila vrchnost Václava Hejlu, aby grunt ve 200 kop ujal a »shofely« vystavěl. — Vedle rychtáře bydlil Matouš Fencel na gruntu Boučkovském; tyž platil vejrunků do r. 1619. a od té doby není po gruntu tom památky. — Zpomenutý Havel rychtář byl také vlastníkem gruntu v radě dvanáctého, který r. 1613. prodal za 100 kop hotových Pavlu, synovi Adamů z Libušína. Grunt zcela pustý byl prázdný do r. 1658, kdy jej ujal syn Pavlův Jiřík v 80 kopách. — Konečně si vystavěl po roce 1600. Jakub Rak s povolením vrchnosti novou »chalupu«, která byla r. 1616. připsána jeho synovi Jakubovi. Tyž vyplácil matku Dáru až do roku 1620. a pak zmizela chalupa nadobro. — Ve V. či Hořejší Dobře vypáleny tři grundy. R. 1620. zmizel zde první grunt; byla to kréma, kterou de purkrechtní knihy ujal r. 1618. Václav, syn někdy Jana Krečana ze Žitice, v 600 kop, přivenen se k Anně, vdově po Vávrovi Peškovi, a platil až do r. 1620. po pěti kopách úroku. Na to grunt zmizel a teprve dne 7. května 1657. ujal ho »všechen spálený a pustý« Matouš Hrachovej ve 130 kopách. — Také vedlejší grunt Martinovský jehl popelen a nikdy více z ramu vyzdvižen nebyl; polí a luk ujala se vrchnost. — Rovněž neví se o třetím zmizelém gruntu, jenž byl v radě desátý, nic více, neví se, že byl před válkou oceněn v 25 kopách; byla to chalupa.

Opustivši Dobře, maršalo vojsko na Braškov, Kysice a Uhohost. Z těchto místech rozložilo se o polecích. Až do Uhohost provázal prý vojsko stavovské král Bedřich; zde prý obědval, ale odtud předětel své vojsko do Prahy.

Ze by. Braškov a Kysice na statech mnoho byly utrpeny, nežda se; neboť nalezeny stopy jen po dvou zářských gruntech.

V Braškově vypálen statek rychtáře, jemuž říkali Matouš Dlouhý, a po roce 1620. zmizel. Grunt zůstal prázdný, až jej r. 1623. ujal Jan Rokanda v 80 kopách, ač byl r. 1602. odhadnut na 200 kop. — Vedle rychtáře byl grunt Víta Horáka, jenž roku 1620. rovněž zmizel. Grunt »zbořený« ujal v. 1624. Ondřej Suchomel. V Kysicích pohřešují se dvě chalupy. Žejdlíkovská, kterou r. 1611. koupil Tomáš Peška, šafář zdejší, za 41 kop hotových, a chalupa Rezačovská, kterou r. 1617. koupil Klima, poddruh, za 50 kop. Obě po roce 1620. zašly.

Mnohem hůře počínalo si vojsko v Plotěném Újezdci a v Malém Pítočné. Pl. Újezdec, kde byl jeden dvorec a pět gruntů, lehl celý popelem, lid se rozprchl a vesnice zůstala pustá. Teprve po desíti letech počal se zde lid znova osazovati, dvorec daroval Zbyněk Novohradský dne 30. června 1630. »celý vypálený a pustý«. Adamovi Sobětickému. Podobně zle bylo v Malém Pítočné. Z osmi gruntů zdejších nezůstal ani jeden celý. Ves tato zůstala celých 50 let v ssutinách. Teprve po roce 1670. počaly vrchnosti lid sem uváděti a grundy jim připisovati.¹⁾

Z Pítočna postupovalo vojsko přímo k Jenči, z Uhohost dalo se jedno oddělení k Jenči přes Rymář, Svatov a Červený Újezdec. V Rymářích navštívili pivovar. Ze odtud neoděšil trunku neokusivše, rádi uvěříme. Svarov snad zůstal ušetřen, alespoň v registrech gruntovních žádných popaleny, anebo jinak zpuštěných gruntů z toho roku jsme nenaslezi. Za to však zle řádili v Cerv. Újezdci; byt zde zámek! Především obátili se na panské sídlo, kde doufali naléztí hojně kořistí. Zámek vydrancován, vypálen, vše pobráno a rozmetáno. Se zámkem spálena také chalupa, která hned vedle stála a od r. 1610. Janu pekaři Táborskému náležela. Pusté místo připadlo vrchnosti, která je r. 1654. prodala Tobiši Fialovi za 50 kop, protože nebylo žádného nápadníka.

Ve Velkém Jenči nalezli jsme r. 1620. následující spálené a zpuštěné grundy: 1. Spálený grunt Rezačovský, jež ujal r. 1623. Vavřinec Finfan ve 40 kopách. 2. Grund Jiřka Škarohlída. Spálenisté toto koupil r. 1624. Jan Chalupa za 280 kop, z čehož viděti, že to bývali hodny statek. 3. Grund Jindřicha Bakaláře.

¹⁾ Zprávy o Uhohosti zarmenaný jsou v »Monografi města Uhohost«, r. 1888. tiskem vydán.

Toto spálenisté koupil r. 1631. Vondřej Kozíšek za 40 kop. 4. Nalezli jsme zde sice ještě čtvrtý grunt »všechen spálený a zbořený«, ale netroufáme si tvrditi, že byl spálen a zbořen téhož roku, ale o kterém jednáme. Stalo se to však najisto v době války. Byl o gruntu někdy Jana Žilky, jež r. 1654. ujal Tomáš Vondra v 90 kopách.

V Hostivici ku podivu svému nenalezli jsme ani jednoho spáleného ani zpuštěného gruntu. Ba shledali jsme, že téhož roku jako jindy jedni druhým grundy postupovali ve stejných cenách jako před válkou; ano i v cenách vyšších. Jak si to vysvětlíme? Nejinak, nežli tak, že soustředěná zde vojska, připravující se k rozhodné bitvě, přísněji byla držena od vůdců svých.

V Sobíně můžeme dva grundy přičísti k těm, které r. 1620. od vojska zničeny byly, protože se brzy po tom roce jako spálené v registrech uvádějí. Jest to grunt Hautovský, jež r. 1622. »spálený« ujal syn po ř. Václavovi Hautovi, Matouš, ve 400 kop. — Druhý grunt »od vojáků spálený« ujal po ř. Vavřinci Houškovi (Ouškov) Tomáš Pýcha jináč Malej ze Zlejšejny přivenen se k Dorotě po Vavřinci Houškovi. Tento statek byl veliký, protože r. 1615. odhadnut v 1000 kopách a r. 1628. na 700 kop.

Tolik zachovalo se nám zpráv o řádně vojsk v obcích okresu našeho toho roku, kdy obě vojska postupovala k onomu místu, kde svedena osudná bitva, k Bílé Hoře. Nyní podíveme, jak bylo v okresu v jiných letech vojny třicetileté!

Zle bylo v zemi české a zvláště okolo Prahy ku konci r. 1631. a na začátku r. 1632. Tehdy kurfirst saský Jan Jiří, ujav se protestantů, vpádl ku konci roku 1631. do země české. V sobotu dne 15. listopadu přitřihlo vojsko saské na úsvitě na Bílou Horu. Téhož dne o páté hodině večerní vešli Sasové do Prahy, která se jim vzdala. Se Sasy vrátilo se mnoho těch, kteří po bitvě belohorské pro víru opustili vlast svou, vystěhovali se do ciziny. Nyni také mnozí z těch, kteří před tím jen na oko přijali víru katolickou, přihlásili se zase ku své víře protestantské a jsouce ponoukáni vratlivými usluhovateli. Tak zvláště okolo Prahy a ve okolí Karlštýna Matyáš hrabě z Thurnu povzbuzoval lid protestantský, aby se vymstil a obyvatele trýzni. Z toho povstaly v zemi české stále pátky mezi lidem protestantským, pod-

porovaným Sasíky a vojiny císařskými. Dříve plenili katolíci statky protestantů, nyní protestanté statky katolíků a tak od jednéh a druhých hubeny požehnané dědiny vlasti napořád a bez milosrdenství.

V těch letech v Tachlovicích vše v popel obráceno bylo, tvrz, kostel, fara a mnoho gruntů. Hořelice popleněny a zpuštěny tak, že r. 1633. ves celá pustá a bez obyvatelstva zůstávala. Dušníky snad nevypleněny, ale za to vypleněny do čista. Unhošť za té návštěvy kurfiřtovy „k dokonale záhubě přivedena byla“, tak že tři léta pustá ležela. V Dolanech byl r. 1631. toliko jeden grunt obydlen.

R. 1639., když dvě armády, jedna švédská a druhá císařská, okolo Prahy ležely, zle se vedlo okresu našemu; nebot vojáci té i oné strany sem zajížděli a obce naše i dědiny vůkol hubili a ničili.

R. 1641. dne 4 srpna přitáhl generalvachtmistr Cracau se sedmi regimenty lidu válečného; čtyry regimenty nechal v Unhošti a tři položil do Kyšic a do Bráskova. Poněvadž ale lidé těch tři regimentů nenalezli ve zmíněných obcích dosti zásob, vrátili se na osení občanů Unhošťských a spůsobili jim škod nemalých jak na osení jarním tak ozimním, ba i na stavení zádušním, obecním a sousedským velikých škod nadělali srháním a pálením.

R. 1647. zle řádily v Unhošti a v obcích směrem k Lánům armády generála Holzapfela od 29. září do 7. října. Z Unhoště odehrali vojáci 130 kusů dobytka a sebrali 997 strychů rozličného obilí. Jak bylo v obcích, kdož to ví?

R. 1648. Švédové oblehají Prahu, rozjízďeli se do vůkolí, aby nabrali potraviny pro sebe a píce pro koňstvo své. Když se truchlivá zvěst o tom, že Švédové ku Praze se blíží, roznesla po kraji, rozprchlo se obyvatelstvo do lesů. Přibytky zůstaly prázdné a obilí na polích maslo nepřátelům necháno býti za kořist. Futražníci švédští něco obilí poselkali a odvezli, co neodvezli, pocičali tak, že byla smutná žně.

Ted nebude nám divno, že mnozí, druhdy zámožní gruntovníci, hlavně však řemeslníci a chalupníci touto hroznou vojnou na mizinu přivedeni byli, tak že chopiti se musili mošny a hole žebřícké, aby jdouce mezi dobré lidi, almužnou se obživilí, jakož dobře vyrozumíme z listu tedrovního Václavovi Vociskovi od

úředníka panství Červeno-Ujezdského propůjčeného. List ten jest poučný a zajímavý tak, že neváham jej tuto doslovně položit. Zní takto: „Já Václav Jiri Prusák Hostivický, úředník panství Červeno-Ujezdského. Služby své každého času povolně Vaší Milosti a Vám, jakéhožkoliv řádu, povolání a důstojenství byti ráčíte a jste vzkazující, na Pánu Bohu všecko dobré a spásitelné podle duše i těla vsnuji a žádám. V známost při tom tímto listem uvozuji, kterak jsouce k prosebné žádosti Václava Vociska ze vsi Velkého Jenečka J. V. H. M. P. P. Floryana Jetřicha sv. římské říše hraběte ze Žďáru poddaneho, k správě mé přínaležejícího nakloněn, poněvadž ze zvláštního přispění P. Boha všemohoucího po ty strastná, bidná, všech zármutků plná léta (jimž až posavade konce není) zkrze lid vojenský do velké chudoby a již pokolikrát k vypálení i rozboření přiveden a nemaje na se vyživovati, manželky i dítek vychovávatí, uminil jest mezi dobré, poctivé a vzácné lidi vyjiti, almužny svaté s ponížením, upřímným omyslem, z donucen, předoznamené potřeby své vyhledávati a žádati, mně při tom; abych se za něj ochuzující člověka k V. Mstem a Vám v šetrné přimluvě postavil, náležitě a slušně požádal. V čemž uznávajice (an předešle svého hospodářství, kterak naň příslušelo, pílen byl) žádost jeho slušnou a velmi potřebnou a pravdivou byti, tak žádám, kdekoliv by tyž Václav Vocisek buď při chrámích Páně aneb kdekoliv jinde od V. Msti a Vás almužny svaté a tedrovníku k obživení svému vyhledávati a požádal, že účelnost křesťanskou a skutek milosrdný k němu potřebnému člověku prokázati a rukou svých pro zase hojně požehnaní Boží a mé V. Msti a Vám (jehož každého Pan Bih uchovati rač) každého času libezně, volně a přátelské odměniti zavřítati neráčíte a nezavřete, šetrně a uctivě se přimlouvám. Čemž na svědomí a pro lepší i dokonalejší toho podstatu k tomuto listu skryty svůj jsem přitiskl a v něm se svou vlastní rukou podepsal. Kteréhož jest datum v Starém městě Pražském v pátek po památce Očišťování blahoslavené Panny Marie jinak Hromnic 8. Februarii Léta 1641.“ — Mohli bychom ještě několik tedrovníků listů přiložiti, ale na tomto dosti buď!

Útrapami válečnými a vypovídáním protestantů ze země české zřídlo obyvatelstvo tak, že v městysi Unhošti ze 700 nebo 800 před válkou napočteno po válce r. 1652. pouze 150. Kolik zmizelo jich v celém okresu, cifrou doložiti nelze, ale zaniklé

osady jsou vymluvňným svědectvím, že jich byl počet nemalý. Obyvatelstvo zřídlo tak, že dlouho po válce přemnoho udesití zůstalo dlouho ve svém zpuštění, jakož se to při obcích spatří. Nebylo, kdo by jich z rumu vyzdvihl a kdo by vzdělával půdu drahdy výnosnou; nebylo hospodářů, a mnohé vrchnosti, aby z pudy šel jim užitek, i násilím uváděly hospodáře do statků opustěných, ale nejeden ze statku zase uprchl. Ký div tedy, že tam, kde dříve z plně přičinlivého hospodáře vlnilo se zlatoklasé obilí, nasela po válce matka příroda semen stromů divokých a po letech sklízeli tu hlou a dříví na latě či tyče chmelové. Dlouho, velmi dlouho trvalo než vyhojila se naše milá domovina z ran, jichž spůsobila jí vojna třicetiletá! —

Slvo o konfiskacích.¹⁾

Když byla dobojována ona památná, pro nás Čechy bez odporu hrozná památná bitva na Bílé Hoře, a když Praha podala se vítězi na milost, přisílil vévoda Maximilián, vůdce vojska císařského, jménem císaře a krále Ferdinanda II. všem obyvatelům i mnohým osobám ze stavu vyššího, kteří za milost jej požádají a ve dnech 10. a 12. listopadu 1620. slib človecenství císaři jako králi a pánu svému vykonají, ochranu a bezpečnost života i statku. Než proto předece konaly se v císařské radě ve Vidni přípravy k potrestání všech povstalců českých. Dle dobrozdání zmíněné cis. rady měli všichni původcové povstání trestáni býti na hrdle i na statcích svých; ostatní, kteří se zpoury jen účastnili, měli na jmění i svém trestáni býti tak, že některým zabráný byly statky všechny, některým jen část. Toto zabavení statků nazývá se konfiskace. Vytěžku zabavených statků užil císař buď na zapravení útrat válečných, buď z toho poděloval své věrné přívržence a pomocníky. Za správce země české ustanoven kníže Karel z Lichtenšteina, jenž stál v čele konfiskační komise a ještě téhož roku 1620. počala její činnost.

Které statky komu v okresu našem zabráný byly a jakých pokut komu vyměřeno bylo, o tom později při té které obci vypravováno bude. Zde jen přihlédneme k sumě zabraných statků

¹⁾ Prameny: P. Motl. Věr. zp. škol. Klad. 1879. Kopiaj v Unhošti. Registra grunt. Červ. Újed. Bělek: Děj. konf. I. 566.

a pokut. Také několik příkladů tu položeno bude o cenách selských živností před válkou a po ní.

Přibližná cena pokutovaných statků v okresu Unhošťském:

1. Píce-Unhošť . . . Tiburci Čejka	583 zl. 20 kr.
2. Unhošť Jan Otto z Losů (800 kop m.)	1200 „ — „
3. Litovice Kateř. Kutnaurová	13184 „ — „
4. Chýň Joh. Žďárská (7838 kop m.)	11757 „ — „
5. Dolky Ladisl. Zejdlík (540 kop m.)	810 „ — „
6. Dušníky Alb. Hrzek (3311 kop m.)	4966 „ 30 „
7. Hořelice Jan st. Straka (7000 kop m.)	10400 „ — „
Uhrnem	43000 zl. 50 kr.

Při tomto počítání pomínuto všech statků, které pokutovány nebo jejich dědicům navraceny byly, jakož i statku Václ. Homuta z Harasova, jenž pokutu zaplatil ze svých statků jinde položených.

Jak vílice klesla cena statků selských po válce, toho čtenář při těch kterých obcích najde hojnost příkladů. Zde budíž jen k některým ukázáno.

1. Živnost v Tachlovicích, kterou ujal r. 1601. Jan Čert ve 400 kopách, prodána byla r. 1630. — tedy ještě za války — za 125 kop.

2. Grunt někdy Vondráčkovský v Hostivici, jenž r. 1629. prodán Dan. Hesovi za 236 kop, koupil po válce r. 1653. Jiri Zelenka za 80 kop — a nebyl spálený!

3. Grunt Jana Žizky v Jenči, jenž byl r. 1586. za 400 kop, ujal po válce r. 1654. spálený a zbořeny Tomáš Vondra za 90 kop.

4. Grunt po J. Kodyvidovi v Sobně měl r. 1615. ceny 1000 kop, r. 1628. od vojáka spálený odhadnut na 700 kop a r. 1652. prodán za 300 kop.

5. Krčma Matěje Kalousového v Červ. Újezdci, již koupil r. 1608. Jan Hlaváček za 300 kop, prodána r. 1654. za 60 kop.

6. Grunt Brožův tamtéž, jenž r. 1621. — rok po bitvě bělohorské — byl za 180 kop. ujal spálený a spálený r. 1653. Jan Macek za 80 kop.

7. Nejkrálovějším důkazem spustlosti byla v Jinočanech živnost Hlavosková, která před válkou ceněna na 700 kop; po válce ujal ji „světoběžník“ Duchoslav Kulhavý ve 150 kopách!

Z těchto sedmi příkladů patrně se vidí, že cena živnosti selských klesla po válce asi na čtvrtinu ceny před válkou.

Okras Unhošťský za války o dědictví rakouské (1741—1762.)

Hned jak rakouský panovník Karel VI. zemřel a dcera jeho Marie Terezie podle smlouvy ode všech mocností evropských uznaná po otci nastoupila dědictví, povstali nepřítelé Rakouska, aby říši tu roztrhali, anebo alespoň seslabili. Byli pak úhlavními nepřáteli nové panovnice kurfirst bavorský Karel Albert, král pruský Bedřich II. a spojenci jejich Sasové a Francouzové. Ti zahájili brzy po nastoupení vlády nové panovnice válečný rej, který se v dějinách nazývá válka o dědictví rakouské, jejíž dějištěm často byla naše země česká. V době této války i dějiny našeho okresu byly svědky nejedných, ale četných výjevů tehdejšího neuzrání života vojenského, jak vypravuje ve „Zprávě škol Kladenských“ P. J. Mottl, čerpav z památní knihy fary Kladenské, Lidické, Tachlovické, z archivu města Unhoště a kláštera v Hájků. I my pokusíme se o vylíčení běhů vojenských v našem okrese za doby zmíněné války, přihlížejíce k dějinám všeobecným i ku zprávám již dotčeným, ale pominuvše věci drobnějších, málo důležitých. Co města Unhoště se týká, nemůžeme zde celé opakovati a proto odkazujeme laskavě ke zpomínání již Monografií.

Na počátku měsíce listopadu r. 1741. vpadli nepřítelé Rakouska se tří stran do naší vlasti a postoupili pozvolna i do našeho okresu. Od půlnocní strany přišli Sasové a Poláci, od jihu a západu přes Píseň Francouzové a jini spojenci. Sasové přelomili hranice našeho okresu v prvních dnech měsíce listopadu zmíněného roku, když jdouce za potravou, navštívili Lidice, kdež sebrali, na co přišli. Okolo dne 23. téhož měsíce zavítalo jich sem 500 podruhé a zde se ubytovali. Zde prý zde hospodařili a vyjedše vše, pustili se vrchnosti do zvěře na polích a lovívali ryby. Odtud rozebíhali se do vesnic vůkolních, do Markotína a do Hostouně a jinam.

Jiný nepřítel přitáhl od jihu dne 17. listopadu do Hořelic, kde však jen přes noc si odpočinul. Byl to kurfirst bavorský, pospíchající ku Praze, kam se za nim spojenci táhli. Dne 21.

listopadu přitáhli na Bílou Horu Francouzové a dne následujícího od Lidic Sasíci a Poláci. Tak soustředila se vojska nepřátelská u Prahy a sevřela ji se všech stran. Mezi tím rozjžděli se vojáci na všechny strany po potravě a jiných věcech. Dne 25. listopadu příkřuslo 12 francouzských důstojníků do Hájků a nechavše lid svůj u vrat pod kvadránatem, prohlédli celý klášter, doufajíc zde naléztí byty pro dva generály a několik setin vojska. Těchto nemilých hostů zbaven byl klášter důvtipem jejich vlastního polního kaplana P. Randoalda Mayera, který tu trikrát se službou svým i s koňmi několik neděl byl chován. Týž dal prý na velká vrata přibítí tabulku, že zde v noci francouzský generál Gasion byli a bydlivati chce.

Pravili jsme, že od jihu a od západu postupovali ku Praze Francouzové. Přední voj jejich dorazil dne 17. listopadu ráno do Hořelic. Za ním dne 18. a 19. přitáhla celá armáda a rozložila se po celé fáře od Hořelic přes Drahelčice a Úhonice až na půl cesty k Hájků. Zde se drželi dva nebo tři dny; neboť dne 21. byli již na Bílé Hoře. Co za ten krátký čas jmenované vesnice utrpěly, nezápry se ani vypsati. Důstojníci ubytovali se ve státech a vojsko pod širým nebem. Odtud vypravovali se do obcí vůkolních. Tak přes Nučice navštívili Tachlovice; zde přešli faru a spřísolili tu škody za 400 zl., pobravše z fary dobytek, ohlíli a snad prý by byli faráři nenechali ani kleriky, kdyby se byl včas nezachránil tím, že překynl řebřík, po kterém se chodilo do prvního patra, dal sejmouti a ukliditi. Však zitra byli tu zase, a nenalezše ničeho ve fáře, plenili ve vsi, při čemž panský dvůr a sousedé Václ. Spaček a Václ. Jenček nejhře pochodili. — Podobně dlelo se v Nučicích a v Úhonicích. Soušedé z Cerv. Újezdce a ze Ptčů se zachránili tím, že se všim, co odvezli a odněstí mohli, uprchli a v Chrbínách se ukryli.

Odtud hnuli se Francouzové ku Praze. Dne 26. listopadu vzata Praha útokem, a kurfirst bavorský, prohlásiv se za krále českého, dal si od přítomných pánů holdovati, načež odebral se do Frankfurtu, kde byl od kurfirstů zvolen za císaře německého. Když zima již valně pokročila, utíci lomoz válečný a vojska nepřátelská rozešla se po obcích okolo Prahy, aby zde přezimovala. Ze i v našem okrese musily obce přijmouti nepřítel, kdož by newěřil? A byli to zase Francouzové, kteří se zde ubytovali. Dne 29. listopadu přitáhlo jich k Tachlovicím pět

setin a zůstali zde do 17. prosince, až prý je hlad odtud vypudil. Vesnice kolem Tachlovic hemžily se Francouzi, jímž se s počátku dosti ochotně otevíraly panské sýpky, náležející Marii Anně, odvoděle vévodkyni bavorské, a tak na nějaký čas sedlák zůstal ušetřen; když však ani z panských sýpek nebylo co vzíti, došlo na podané, a když i ti vyjedeni byli, tu teprve ustoupili nezvaní hosté dále na sever až k Jenčicím; bylo prý jich zde asi 24.000! Přiblížili se tedy zase k Hájků, jež prý za nějaké opatství považovali a proto sem docházeli pro vno, sýr, pivo a jiné věci. Leč násilím ničeho nevynucovali, ano věci kláštera setřili, když někým z kláštera opatrovány byly. Proto musil bratr Václav Zahradka obítí do mlýna provázeti a byl svědkem vojenského zlotřilosti. Vypravuje, že když ve mlýně v Chrbínách mlél, vrazili v noci do mlýna vojáci, chtěje na mlýnáři Jitím Kalousovi mouku vypnuti. Leč mlýnár s chasou se jim opřel a je zapudili. Následující noci vrazilo větší množství francouzských vojnů do mlýna, probodli mlýnáře a syna jeho na rukou pobodali a v levém boku postrelili. Mlýnár více k životu nepřišel, ale syn se uzdravil.

R. 1742. dne 13. června přitáhlo vojsko Marie Terezie ku Praze, aby Francouze odtud vypudilo. K tomuto lidu vojenskému Prahu obléhajícímu měla se připojiti jiná armáda rakouská, která se také dne 23. června u Hořelic objevila, rozloživši se odtud až k farnímu lesku Tachlovickému; generál Bretbuck ubytoval se na fáře. Druhý křídlo té armády táhlo se od Hořelic až přes Úhonice, kdež na fáře ubytován byl hlavní vůdce arcivévodka Karel Lothrinský. Tato armáda zdržela se zde asi dva dny a třetího dne hnula se ku Praze. Zde soustředěná vojska zasahovala až do Jinočan a západně přes Unhošť a Kladno až k Dobré a Družicím. Tito „přítelé“ jinak než jako před tím nepřítelé sobě počínali. Pobráli, co pobráti mohli, hubili a ničili, tak že mnozí, jako pětici v Hájků, vyprostiti si musili vojenskou stráž čili salva gardiú (všbec salagardu), aby jich proti násilí přátel chránili.

Obklíčení v Praze Francouzové učinili dne 22. září vypad branou říšskou a přišli až do Sobína, kterou ves úplně vyplnili. Dne 27. vypadli podruhé a pronásledovali husary rakouské až ke vsi Dobřicím u Tachlovic, odkud, nabravše cestou kořisti, vrátili se do Prahy. Pottřetí vyrazili Francouzové z Prahy dne 23. listopadu v počtu více dvou tisíc a postoupili přes Hostivice

až do Jenčic. Zde v panském dvoře doufali najíti hojně kořisti. Když však zde ničeho nenalezli, vrátili se následující noci, vyzavše se s sebou vrchního hejtmána a obrotního do Prahy jako zajatce. Brzy potom, dne 29. listopadu vypravil se jich značný počet zase do Jenčic a někteří z nich až do Hájků zajeli, ale ničeho odtud neodvezli. V měsíci prosinci navštívili Lidice a obce vůkolní, kde strašně řádili, pobravše, kde co bylo. Tyto vypady do okolí Prahy mohlo vojsko francouzské podnikati proto, že arcivévodka Karel Lothrinský musil s hlavní mocí svého vojska na čas od Prahy odtrhnouti, aby se opět novému vojsku francouzskému, které uraženým v Praze Francouzům spěchalo na pomoc.

Téhož roku 1742. za doby zimní odhodlali se konečně Francouzové opustiti Prahu, když odnikud pomoci jim nepřicházela a hlad i nemoc zde mrzi nimi řádily. Dne 16. a 17. prosince dali se rozličnými cestami, zanechavše v Praze své nemocné. Jeden oddíl opustil ráno dne 17. Prahu a postupoval přes Jenčice po staré Karlovarské silnici až k Unhošti. Zde byli ustupující Francouzové přepadeni Kristianem z Lobkovic, jež od Hořelic pospíšil přes Úhonice a Svarov k Unhošti, kde svedl s přchájcím nepřitelem severně od města v místech slíbenice¹⁾ krvavou seč. Francouzský nársádek Belisje musil zde zanechati v rukou svých nepřátel 700 seslabých, churavých a zkrýchých mužů. — Mimo to zaznamenány jsou ve farní památní knize Tachlovické ještě dva ústupy Francouzů; jeden klade se ke dni 26. prosince 1742. a druhý ke dni 1. ledna 1743. Byly to poslední zbytky armády francouzské a provázelo je vojsko rakouské. Zastavily se v Hořelicích a v Nučicích. Doprovázající je pluky rakouské se tu rozdělily a jeden ubytoval se v Úhonicích, druhý v Tachlovicích.

Francouzové byli sice z Prahy i ze země české vypuzeni, ale dlouho naše milá vlast klidu blaženého míru nepoživala; neboť nový nepřítel přitáhl od severu a postupoval ku Praze. Byl to král pruský Bedřich II. — Krátce před tím zaplavilo prátecké vojsko okres Unhošťský. Byli to Uhři, kteří dne 13. srpna r. 1744. ubytovali se v Hořelicích, v Úhonicích, vesnicích vůkolních a zdrželi se zde do 19., načež dali se k Berounu. Zatím král pruský rychlými pochody postupoval ku Praze, tak že dne

¹⁾ Pam. arch. XIV., 3. str. 158.

2. září stáli již Prusové na Bílé Hoře, obléhli Prahu a v krátké době, dne 12. září bylo hlavní město v jejich moci. V této tísni musila vojska rakouská pospíchati ku Praze, aby ji Prusům vyruvala. V neděli dne 6. září vypudilo vojsko rakouské Prusy z Beřouna a 7. září postoupil pluk rakouských husarů do Tachlovic a do Chotče, aby hned druhý den ráno ku Praze se vypravil; ale sotva že se dali husari na pochod, došel jich rozkaz, aby se vrátili; zůstali zde až do 17. září. Protože se však velikých krádeží dopouštěli a lidem zbraněmi hrozili, musili se položit táborem po polích mezi Tachlovicemi a Dobříčím. Tak soužila lid vojska přátelská a že líp s ním nenakládali nepřátelští Prusové ve vesnicích blízce Prahy, v Hostivici, v Jenči, v Sobíně a v Chejní, každý uvěřil.

Téhož roku dne 6. listopadu přišlo do Unhoště vojsko rakouské a následujícího dne vojsko pruské. Byla Unhošť určena k tomu, aby zde vyměněni byli zajatci.

S Rusy setkáváme se v okrese našem dvakrát. — Dne 12. června 1748, přitáhli u veliké síle k Hostivici, zde rozložili se na lukách a po polích až pod Bílou Horu táborem, kdežto důstojníci ubytovali se v zámku a na faře, jakoby zde kdo ví jak dlouho chtěli zůstat; ale hned druhého dne na to od táhli. Podruhé objevili se zase v Hostivici dne 8. listopadu — tedy do měsíce, jenž uzavřen byl dne 18. října 1748, v Cáchách — ani teď se zde dlouho nezdrželi.

Rok 1757. přinesl do vlasti naší zase nemilé hosti, Prusáky. Dne 2. května téhož roku Bedřich, král pruský, postoupil různými cestami přes Bílou Horu ku Praze, aby ji obléhl. Téhož dne 1000 pruských husarů s vytasenými palášeními »přiletelo« k velikému strachu obyvatelstva do Hostivice. Hledající kořist vyrabovali zámek i dům fararů, o čemž zaznamenal tehdejší p. farář do knihy fararů toto: »Hned jsem jim dal několik bochníků chleba, sýr a půl suda dobrého piva. Potom, nemohouce na mně 12 dátek vynutit, hrozili opět a opět, že mne velice ustrašeného s sebou do ležení odvedou. Po deset dní dojížděli do Hostivice a odtud velmi mnoho věcí odvěkli, zvláště ze zámků; sýpku, ve které bylo 1300 str. překrásné pšenice, 1500 str. žita a mnoho jiného obilí, jakož i stodolu vyprázdnili. Stád selských také nešetřili. U jenců probodli na poli Jana Zelenku, ve všech usedli jistému člověku tři prsty a Litovického křemáče byli by také

málem probodli. Na farním poli Hostivickém u rybníčka požáli na dvakrát 10 str. pšenice, što zlomyslné poučali a přehajice k Velvarům, uslapali na polích širokou cestu, tak že byla z toho potom žalostná řeh. Chrást Páně musil jsem jim mnohokrát otevřít, a oni vrazivé tam, byli by vše zničili, kdyby jim důstojníci nebyli bránili.

Nejen do blízkých, ale i do vzdálených od Prahy osad dojížděli nepřátelští husari. Dne 4. května dotčeného roku přijela četa devíti mužů zelených husarů do Tachlovic. Osm jich přivádělo až k faře, devátý se postavil na stráž u leska farního, aby jim farář, až půjde z kostela, ujiti nemohl. P. farář, aby jim unikl, vzal sv. oleje, křestnou vodu, sv. hostie a některé jiné věci, chtěje to odnésti do Vys. Újezdu. Oni však, dohoniche ho a spativše Nejsvětější, slezli s koni a padli na kolena; leč přes tuto nábožnost jejich musil se p. farář přece vykupiti pivem a pěti strychy ovsu. Téhož dne v poledne přijel husarský důstojník s nějakým Saskem a sluhou. Žádali od p. faráře, od křemáče a rychtáře 55 zl.; ponevadž ale žádných peněz nedostali, odvěkli všechny tři do Jinočan. Zde vybrali fararů tabolku, vynutili na ostatních něco peněz a propustili je. Těž obrali kapli Dobříčskou, pravice se býti kalvinisty.

Dne 7. května okolo třetí hodiny odpolední tři proudy Prusů z Ořechu k Tachlovicům se blížily; bylo jich asi 2000. P. farář, znaje pruskou nervoznost, přel do lesa Mezoušského. Od těch byla fara vydrancována tak, že tam ani hřebu nezbývalo. Následujícího dne, byla neděle, chtěl p. farář mši sv. v Tachlovicích sloužiti. Bylo již odzvoněno, když, spatřiv blížiti se nové horly Prusů, přel do zámků na Vys. Újezd, kde se od osmé hodiny ráno do jedné hodiny s poledne pod krovem skrýval. Také v pondělí se ukryval až do noci, ale ponevadž slyšel, že jest skryš jeho vyražena, odešel na noc do Mezouně a tam se převlečen sýřl v chalupě Mařankovské. Když dne 10. května přišli do Mezouně Sasové, zahrabal se p. farář na půdě do slámy. Ti Sasové vylezli na půdu, přehrabávali slámu, ale p. farář tam nenasli; za to paležní jeho kleriku, která s jinými šaty za pect uložena byla. Srdnatý Mařanek ihned přiskočil a Sasové uzel vytřil, fla, že jsou to jen hadry. Dne 11. skrýval se p. farář celý den v lese Mezoušském. Dne 12. vrátil se pozdě v noci do fary, poručiv ve pána Bohu. Ač tu vojáci byli, nic se mu od nich nestalo. V pá

tek dne 13. opatřil svátostmi mlynáře Holečka a odešel zase do Mezouně; následujícího dne vrátil se do fary, kde přenocoval; v neděli dne 15. měl mši sv. a pak se skrýval v sakristii. Konečně, ustavičným přeháním a skrýváním utýrán, odebral se v pondělí do tábora pruského, kdež se mu dostalo vojenské stráže či salva guardie od knížete saského zdarma a od té doby pryč zase veřejně v klerice chodil.

Dne 6. května zmíněného roku 1757. svedena mezi Prusy a vojskem císařovným u Prahy od Žitkova k Počernicím tuhá bitva, ve které byl Karel Lothrinský, vůdce vojska rakouského, od Bedřicha II., krále pruského, poražen. Po bitvě té přivezli do Hostivice raněné od pluku generála Fouget-a (Fůž) a uložili je v pokojích zámků; důstojníci a lékaři byli na faře. Zemřeli zde Francouzové byli asi 300 krolů od horější krčmy pochovaní; jména jejich nalezájí se v matrice farní z r. 1757. Dne 18. června byla svedena sarvátka u Sobína, kde naši zvítězili. Téhož dne a roku poraženo vojsko pruského krále u Kolína, od rakouského generála Dauna. Zdraví Prusové přechli k Velvarům, nemocní byli jako zajatci odvezeni ku sv. Markytě do Břevnova a na Bílou Horu. — Dne 28. června mnozí od Prahy se svými dobytky a jinými věcmi přechli přes Tachlovic, mnozí na faře přenocovali. Dne 1. prosince přišla zpráva, že Prusové zpět se táhnou. »Tak my osvobození od nepřátel povyšným hlasem pěti jsme přišli neděli »Tě Bože chváíme a prosili Boha, aby ve dnech budoucích popřál nám žiti v pokoji, zaznamenal Tachlovický p. farář v památní knize.

Následujícího roku 1758, dne 13. června přivezli do Tachlovic 230 nemocných císařských vojínů, kde celých devět neděl byli ošetřováni. Kolk těch raněných zemřelo, nám p. farář nepovídá, oznamuje pouze, že katolíky pochovali na hřbitově, tři nekatolíky za stodolou Dobříčskou a jednoho za rybníčkem. A přece s akatolíky umřel za vlast! —

Dlouho pán Bůh pokojného žiti nepopřál. R. 1762. byli tu Prusové zase. Dne 1. listopadu přitřhli k Bústěhradu a o jedné hodině s poledne přiváděli pruští husari do Hájků. O druhé hodině přijel úprkem s nataženými karabinami a vytasenými šavlemi do městečka Unhoště, sebrali purkmistra Petra Vyska, radního Modra, syndika Josefa Hegra a vedli je na Dobrou, kde jini Prusáci řádili. Z Dobré poslali k večeru syndika domů, po-

zději snad i radního, ale ubohý purkmistr odveden do zajetí jako rukojmí za celou obec do Freibergu v Sasku. Opatřiti otové městečka vyslal Jana Prella, aby jej hledal. Prell našel zajatého purkmistra ve Freibergu a přinesl od něho srdceolomý dopis, v němž žádá, aby po Pellovi zašláno bylo na jeho vyplacení 300 zl. (dopis datován 26. 11. 1762). Páni otové prosili v té věci krajský úřad o radu. Jaké se jim dostalo a kdy se Vysěk vrátil, řici nemohu.

Jest jednou za panování Marie Terezie r. 1778. vypukla válka s Bedřichem pruským ve sporu o dědičství bavorské. Ještěm války byly zase potěhané dědiny naší milé vlasti, ale tenkrát skončila se válka bez velikých bojů již po roce mírem těšínským r. 1779. Z té doby zaznamenáno v památní knize fary hostivické toto: R. 1778. naši vojáci velmi často byli v Hostivici a přes moc svých oficirů chtěli na faře bydlet. — Následujícího roku v sobotu před nedělí květnou přivezen císařští nemocní do zámků Hostivického a ve dnech následujících zase jini přiváženi byli, tak že jimi zámek byl naplněn a na spítal proměněn. Byli tu až do května. Kteri zde zemřeli, byli pochováni »U dubu«.

Za válek Napoleonských byly Čechy jevištěm války r. 1813, kdy francouzský vojevůdce Vandamme byl od rakouských vojevůdců Ostermanna a Koloreda u Chlumce poražen. Téhož a následujícího roku byli obyvatelé našeho okresu ustavičnými pochody vojsk týrání; v některém gruntu pryč až 40 vojínů bylo někdy ubytováno. V březnu roku 1814. přišla do Unhoště divise, čítající 3374 Rusů, a sice 2 štábní důstojníci, 30 důstojníků, 240 poddůstojníků, 42 hudebníků, 3000 granátníků a 60 vojenkých sluhů. Brzy na to přišla druhá divise. Roku následujícího ubytoval se v Unhošti ruský generál Platov se 4 setinami a 1 eskadronou hulánů, celkem 300 mužů. Téhož roku dle fary památní knihy Svarovské od 5. do 10. června nepřetržitě Rusové přicházeli a odcházeli; táhli pryč »pro Mikulku do Parizu«.

Rok 1848. vzbudil i v našem okrese ruch nebyvalý. Netoliko v městě Unhošti, ale i v některých obcích zřizeny sbory národní gardy, jež byly r. 1851. výnosem vys. mistodržitelství ze dne 4. listopadu č. 8737. zrušeny.

R. 1866. v době války rakousko-pruské zaplavili Prusové, postupující na Prahu, také náš okres. Však jiného nic o tom zaznamenati nemůžeme, nežli že po jejich odchodu vyměřeno pro náš okres náhrady za stravování 2981 zl. 63 kr. a za příděle 891 zl. 61½ kr.

Živelni pohromy.

N chodíme zde vypisovati ony živelni pohromy, které se týkaly celé země české nebo některých, třeba rozlehlých krajů. Jen o těch se zde zmínka činiti bude, kterými postizeny byly dědiny Unhoštského okresu. Ale z těch zase, které jsme zaznamenali v Monografii města Unhoště, uvedeme zde jen ty, které se týkají moru, povodní a krupobítí. Požárů v městě Unhošti zřivších zde pomíneme.

Ve starých letopisech na str. 463. čteme: L. P. 1532. v neděli před sv. Ondřejem ráno v úsvit stalo se veliké povětří neobyčejné, stavení i domy bořic; na některých místech hrozná blyskání a hrášení i boření domů, jako v Unhošti a jinde.

R. 1560. krupobítí Hostouňským skoro všecko obilí potlouklo.

Jiných zpráv z doby před válkou třicetiletou neznáme. Po válce dotčené dostavil se do vlasti náš jiny, rovněž krutý host, jenž obyčejně válku provází, nebo po ní se dostavuje, aby z těch dosti zmořených obyvatel země, jichž ušetřila zloba války, vybral si nových obětí — dostavila se morová rána. Byla v zemi české hned následujícího roku 1649. Jakou silou v obcích našeho okresu zuřila a jak veliký počet obětí zadávala, nemožno udati, není o tom žádných zpráv. Z dopisu městské rady Unhoštské k p. administrátorovi křižovníků s červenou hvězdou jen to víme, že dotčeného roku okolo Unhoště proskakovala ta »metlička boží«. Více nic! Za to zachoval se nám v registrech města Unhoště patent, z něhož se dovidáme, co bylo příčinou té metly boží a kterými prostředky dala by se zažehnati.

O příčinách moru pravi se v dotčeném výnosu, že »sice vždycky z dopuštění božeho pochází, ale tenkrát že nepovstal

mor z nakaženého povětří, nýbrž z neřádného chování, z nečistoty a nešetřivosti. Když tedy J. M. C. radové, komorníci, nejvyšší úředníci a soudcové zemští šťastně vypátrali příčiny moru, nebylo jim nesnadno našití prostředky proti němu. Jsou tak zajímavý a pro ony doby významný, že nemožno se o nich nezmíniti. Nařízeno tedy:

Předně a nejprve, aby jedenkaždý hříchy a nepravosti své opustil, k Bohu zkrze skroušen a horlivě pokání opravdové se obrátil, života svého polepšil a za to obzvláštně, když času ranního okolo hodiny osmé na půl orioji k obecnému modlení proto zvláště nařízenému a kdekoliv koho to zvonění zastihne, prosil, aby Bůh ve spravedlivém hněvu svém se ukrotiti a to škodlivé a přelostné morní nakažení a jiné zaslužené metly a pokuty odvrátiti ráčil.

Za druhé, aby všechny vrchnosti a úřady měst rozpustlosti, ruřánství i jiné hanebné proti příkazání božimu a církve sv. katolické ustanovením čelici neslechetnosti a neřády přetřovatí a k slušné nápravě přivozovati se vynasnažily tak, aby pro ukrocení velmi přáplalajících hněvu Božeho všickni od církve sv. zasvěcení dnové a svátkové svěcení, nařízení postové zachování byli, hospodářové také čeládku a k správě jich náležející lidé, též pokojněky (?) a podruhy k časté zpovědi a přijímání velebné svátosti oltární měli, je v tom dobrým příkladem předcházeli a nikdež žádného láni, přísahání, hromování a zlořečení dokonce netrpěli a nedopouštěli; ty pak, kteří by v tom čem postiženi byli, vrchnost a úřadové jiným ku příkladu trestali a pokutovali; od osob svých také pře vdov a sirotků i jiných stran vůbec spravedlnosti bez přitahu aby fedrovali.

Za třetí, aby žádný z míst nakažených do nenakažených nechodil. (Kopiala list 226.)

Tolik patent! Jak toto »milostivé poručení«, které dne 7. a 8. října v radě a v přítomnosti vsí obce města Unhoště čteno bylo, na morovou ránu působilo, pověděti nemohu.

Asi po třiceti letech, r. 1680. zase pán Bůh náš okres tou »metličkou« navštívil ráčil. Víme však o tom jen tolik, že v městě Unhošti padlo moru za obět 111 osob a ve farním obvodu Tachlovickém asi 100.

R. 1686. strašné krupobítí okolo Unhoště velikých škod na obilí způsobilo.

Jen tolik se nám zachovalo zpráv o živelních pohromách ze druhé polovice 17. století. Ze století předěšlého můžeme za to, díky farní památní knize Tachlovické, Svarovské a listinami města Unhoště, zaznamenati zprávy hojněji.

R. 1713. bylo veliké krupobítí.

R. 1727. dne 2. června mezi 7. a 8. hodinou večer sneslo se zase veliké krupobítí nad dědinami okolo Unhoště, zničivši 49 hospodářům Unhoštským asi třetinu zasetého obilí.

R. 1734. zuřil v Hostivici požár, jenž vznikl v hořejší krčmě a strávil mimo krčmu ještě 6 sešických statků a z chalupy. Bylo to dne 11. září před svátkem P. Marie.

Asi podobnou škodu jako r. 1727. způsobilo hospodářům Unhoštským krupobítí, které dne 4. července r. 1739. okolo Unhoště řádilo.

V letech 1741. a 1742. byla veliká úroda, tak že přes všecko vojenské ubytování a trápení — bylo to v době války o dědictví rakouské — obilí dosti laciné bylo: patil se strych pšenice za 5 zl., žita za 4 zl. a luštěnina za 6 zl.

Následujícího roku 1743. již hůře bylo následkem neúrody, která povstala tím, že z jara po celý čas až do konce června nepršelo a potom stále deště dlouho trvaly. Mimo to nemohli na jaře mnozí hospodářové obilí v čas zaseti, jsouce ustavičnými pochody a ubytováním vojenským zdržováni. Z hladu, kterým Francouzové v Praze obleženi trápeni byli, — z nedostatku potravín i koňské maso jedli — povstaly nemoci, které i do sousedních obcí zavlečeny byly. V osadě Hostivické, Ořechevské a Tachlovické pochovávali prý denně 8 až 10 mrtvých a z některého domku všecko obyvatelstvo prý vymřelo. Vzdálenější osady snad zůstaly ušetřeny, ale za to povstal mor dobytčí, jak svědčí p. farář Tachlovický, jemuž od sv. Václava do sv. Martina 14 kusů hovězího dobytka zhybnulo; r. 1744. v říjnu 2 kravy a roku 1746. zase 12 kusů. V těch letech přišel prý v Ouhoňicích mnohý sedlák o všechny svůj dobytek a v Unhošti zuřil r. 1743. dobytčí mor tak prudce, že ze všeho tažního i ostatního dobytka zbylo jen 8 kusů. R. 1744. průtrže mračen a povodně mnoho místy škod nadělaly, celkem však byla úroda dobrá.

R. 1745., když obilí nejkrásnější stálo, přihnal se dne 7. července od Prahy krupobítí, které zle řádilo směrce k Tachlovicům a na Bůstěhradsku. Okolo Prahy zničeno bylo všecko

obilí, na Buštěhradsku polovic. — Téhož roku dne 2. srpna způsobila průtrž mračen velikých škod v Chynávy. Voda strhala dva mlýny, vyvracela stromy a na polích tolik škod způsobila, že více vzdělána býti nemohla. V jednom mlýně přišly dvě osoby o život, mlýnát a jeho tchyně.

R. 1746. ten den před sv. Vojtěchem byl veliký liják a velká voda. Potom sucha a následkem toho málo obilí. Strych pšenice prodávali za 7 zl. 30 kr., žita za 7 zl., hrachu za 8 zl., ječmene za 5 zl. a ovsa z 3 zl.

R. 1747. dne 4. června postiženy byly dědiny okolo Unhoště o 5-hodině odpolední hrozným krupobitím, které 47 hospodářům Unhošťským vylouklo 250 str. obilí, čehož byly asi 2 třetiny.

R. 1748. veliké sněhy byly 2 dlouho poležely, tak že hospodáři až po velikonočních k setbě přikročiti mohli. Téhož roku dne 26. července o 12. hodině polední trojí bouře nesly se přes Jenč a Ptiče až k Hořovicům. Okolo Hořelic veskerá úroda byla zničena. Dne 2. srpna stala se okolo Buštěhradu veliká průtrž mračen; obilí zničeno a odplaveno i s prsti. Tou dobou zuřila zimnice tak prudce, že v některém stavení na Tachlovicku pět i více lidí se rozstalo, ale aniho kdo umřel. Sám pan farář i čeladka jeho se nakazili. Mnozí tu nemoc přispiovali kometě, kterou před tím bylo viděti. Toho roku deště mnoho škod nadělaly. Tachlovickým otavu podplavily, v Hořelicích a Ouhonicích ryby odplavaly a luka mezi Hořelicemi a Chejní podobala se jezeru.

R. 1750. byl velice úrodný. Ze strychu vysetého obilí skládili na Tachlovicku 13 mandelů, což prý tam nebylo slyšáno; někde i 15. Po žních ale uhořelo veliké sucho, takže nemohli hospodáři orati. Na den sv. Augustina okolo třetí hodiny ráno povstala veliká bouře; blesky se křízily, hrom bil a dešť se lli. Na mnohých místech uhořelo; v Hostivici do pokoje p. faráře, ale beze škody a ohně.

Na zimu r. 1751. zatil mor v dobytku skopovém. Na pastvích Tachlovickém zahynulo, prý přes 4000 ovcí. Tomu moru předcházelo prý sucho, nepršelo celé čtyry neděle od 4. června do 4. července. Dne 5. srpna po 5. hodině odpolední prudká vichřice posekané obilí rozmetala a na stojaté vylouklo

tak, že i mandel sotva 2 čtvrtce sypal. Dne 17. srpna zase bouře byla.

R. 1752. dne 13. března vypukl požár v Nučicích ve statku Adama Kozáka, zamečníka, jenž řetavě ubli na podlahu vysypal. Oheň strávil 3 sešské statky a 5 chalup za půl hodiny.

R. 1753. jest pro Dušníky smutné památky! Vyhořely celé. Dne 20. března jedna polovice a dva dni potom druhá. Téhož roku a měsíce hořelo dvakrát v Tachlovicích, dne 23. března — tedy hned ten den po druhém požáru v Dušníchách — strávil oheň statek Houšky; druhého dne na to lehl popelem statek hořejšího Douši a chalupa Martina Safránka. Hned 25. hořelo v Hořelicích. Hrozný měsíc! Pět požárů v nejbližším sousedství; jeden za druhým a dva zničily celou ves!

R. 1754. dne 31. července před 6. hodinou ranní vyšel oheň ze sypky ve dvoře panském v Tachlovicích. Jakých škod nadělal, zaznamenáno není.

R. 1755. dne 24. června okolo 5. hodiny odpolední uderil blesk do fary v Tachlovicích, ale nezapálil. Ve zdi jižní způsobil tři otvory, popálil obrazy na stěně, rozbil u jednoho obrazu sklo, porouchal malý křížek nad kletátkem, ale spasitel na křížku zůstal neporušen. — Před sv. Janem téhož roku vyhořela chalupa Jeníkova vedle krémy z neopatrnosti ženy, která chléb pekla.

R. 1756. shodila vichřice kříž s velké věže v Tachlovicích; tyž opraven a dne 18. června zase na věži zasazen.

R. 1757. dne 28. ledna o 9. hodině dopolední vyšel z prostředního mlýna v Tachlovicích oheň a strávil mlýn až do základů.

R. 1759. byla tak mírná zima, že hospodáři v lednu a únoru orali; z toho povstaly některé nemoci.

R. 1760. zuřil dobytčí mor tak prudce, že v Tachlovicích skoro všechen dobytek zahynul.

R. 1763. trojí krupobití a velká voda v okrese našem mnoho škod nadělaly. Dne 11. června byl tak veliký liják, že voda v Tachlovickém chrámu láně až ke stupině hlavního oltáře sáhala. Proto vynesly 2t sakristie mešni roucha a jiné věci. Sena byla podkalena a odplavena. Dne 5. července a hned zase dne následujícího kroupy mnoho škody okolo Unhoště

spůsobily. Dne 3. srpna zase veliké krupobití se sneslo a kroupy velikosti lískových oříšků způsobily škod ohromných.

R. 1765. ve druhé polovici měsíce září bylo tak studeno, že dne 22. se topiti musilo; mezi 4. a 5. hodinou přšlo a padal sníh. Dne 5. října strhl se tak prudký vítr, že v Nučicích novou stodolu jistého sedláka velice porouchal.

Ku zlým létům počítati sluší rok 1771. a 1772. Špatná úroda a častá krupobití zle řádily nejen v okrese našem, ale i jinde. Dne 8. srpna 1771. mezi 5. a 6. hodinou odpolední zahalený dědiny okrese strašnými mraky zvěstujícími hroznou bouří. Hrom burácel, blesky se křízily — byl soudný den! Kroupy velikosti vláskyých ořechů zničily veskeru úrodu, a čeho ty ušetřily, to zničil prudký lijavec. Nadeje hospodářů byla zmařena a se slzami v očích pohlíželi na zničený výsledek své lopoty; nezbylo ani tolik, co bylo zaseto. Nonce veliká a hlad byly hrozné následky této pohromy obecné. Stavové země povolili i million půjčky na ulevení bídy. K tomu dostavil se dne 2. října veliký mraz, z něhož mnoho lidí dostávalo bolení hlavy a zimnice. V listopadu zle řádila nemoc „speteče“ a v zimě mnoho lidí stonalo a mřelo; nejvíce nemocných bylo na Tachlovicku v lednu; p. farář, nemoha stačiti, musil si vzíti patera z Hájku na pomoc. Ve Svarovské farni osadě rozemohlo se ve třech měsících 109 lidí, ve Svarově zemřeli tři. V červenci téhož roku prodával se strych žita za 14 zl., pšenice za 18 zl., v září byl strych žita nebo pšenice za 9 až 10 zl., ječmene za 6 zl., ovsa za 4 zl. a hrachu za 10 zl. Drabotě a hladu učinily konec bohaté žně r. 1772. Na poděkování konala se z nařízení konsistore po celé zemi třídenní pobožnost.

R. 1773. dne 18. června před 3. hodinou odpolední nové přihnal se neštěstí. Kroupy čtverhranné velikosti vláskyých ořechů zničily okolo Svarova oseni na dobro, okolo Červ. Ujezdce z většiny, dale směrem od Kymáně a Hájku přes Unhošť k Pavlovu a Jenči. Dne 2. února byl tak prudký vítr, že v Tachlovicích ani mše sv. sloužena býti nemohla.

R. 1774. dne 5. května hořelo v Braškově. Správa statku kurfiřta bavorského ve Zvoleňovsi zaslala městskému úřadu v Unhošti děkovací list a sud piva. Z toho soudíme, že hořelo ve dvoře.

R. 1778. dne 27. května vyhořela v Braškově panská

stodola a na jiném konci vesnice Rakosova stodola. Byl veliký vítr.

Roku 1794. požárem v Hostivici vzala pohromu věž kostelní.

O pohromách, které stihly okres náš v nynějším století, můžeme zaznamenati následující zprávy:

R. 1805. byla veliká drahota. Hned na počátku roku prodával se strych pšenice za 35 zl., v květnu až za 45 zl., ječmene za 30 zl., hrachu za 20 zl., čočky za 25 zl., žita za 50 zl. i více. Jablek domácích byl strych za 6 až 7 zl. Libra masa za 14 kr., libra másla za 48 i 52 kr. Písta piva za 10 kr. Ale pti té drahotě to zvláštní bylo, že lidé jako r. 1772. neumřeli.

Avšak nejhorší metlou boží v tomto století byl mor, jenž zle řádil r. 1832. v celé naší vlasti. Cholera dostavila se hned v první polovici měsíce ledna a zuřila tak prudce, že málo která obec zůstala ušetřena. Řádila v městě Unhošti, v Hostouni, v Uhoňicích, v Chejní, v Dol. Bezděkově, v Družci, v Chynávy, v Dušníchách, v Braškově, v Pl. Ujezdci, v Hostivici, ve Vel. Jenči, v M. Jenči, v Letovicích, v Hřebčl., v Dolanech, v Chrustenicích, v Kysicích, ve Svarově a v Červ. Ujezdci. Nebylo tedy divu, že Unhošťský ranhojčí Jan Fybich a vrchnostenský lékař panství Tachlovického, Jan Rosenbluh, nestačili opatrovat nemocné lékařskou pomocí, ze které příčiny byl dne 11. března ku pomoci vyslán MDr. Frant. Opitz. Mnoho-li obětí tento zlý host sobě vyzádal z každé osady, neumíme pověděti, než, co jsme o tom kde zaznamenáno našli, tuto sdělíme. Do Unhoště dostavila se cholera hned v lednu a rozrušila se tak prudce, že od 15. do 20. ledna rozemohlo se 25 osob, z nichž 4 zemřely. Zde prý řádila dva měsíce a dle souvěkých svědectví padlo jí okolo 90 osob za obět. Dle farní památní knihy Hostivické zemřelo v Hostivici 16 osob, ve V. Jenči 36, v M. Jenči 4 a v Litovicích také 4, celkem 60 osob. Ve Svarově zuřila od 13. června do 4. července, ale nikdo zde nezemřel; v Červ. Ujezdci zemřelo 7 osob. V Hostouni byla cholera od 24. ledna do 15. září a padlo jí za obět mimo israelity 106 osob; zde tedy řádila zle. Lid obecný měl za to, že páni do studnic jed házi. Sám p. farář Svarovský doznává, že její podezřívají, jakoby „držel s pány“. — Po čtyřech letech byla tu cholera zase. R. 1836. v měsíci

září roznemohlo se v Unhošti 44 osob, z nichž zemřelo 11. Na osadě Svarovské začala zuřiti na Červ. Chaloupkách. První obětí byla zde stařenka Kateř. Volfová, jejíž muž r. 1832, také cholerou zemřel. Trvala zde 3 neděle a musili zde vypomáhati dva kněží z kláštera Hájeckého. Zemřelo 18 osob. A podivno, všichni ze zmíněných Chaloupek, kde bylo 38 nemocných. Ve Svarově se nerozstala nikdo. Na osadě Lidické trvala od 6. září do 12. listopadu. Bylo dosti nemocných, ale zemřeli pouze 3 lidé ve Vřetovicích. Jak bylo v jiných obcích, o tom nenalezl jsem žádných zpráv. — Téhož roku byl ve Svarově mor na drůbež tak prudký, že 5 až 7 kachen nebo hus poslyších po rybnice denně plulo; někteří prý si na nich pochutnávali a nic jim nebylo.

R. 1837. byla zvláštní nemoc: bolení hlavy, rýma, kasel a slabost údů. Ani jeden člověk prý té nemoci neušel, škola i kostel byly dlouho prázdné.

R. 1839. dne 20. listopadu o 1. hodině s půlnoci požár ve Svarově vzniklý zničil čís. pop. 26, 27 a 28.

R. 1840. vyhořely v Družici čtyři budovy. Hostinec Procházků č. 39. vedlejší usedlost jiného Procházků č. 38, usedlost Pouby č. 37 a stáje usedlosti Rabocha č. 36.

R. 1841. dne 10. září vyhořela v Hostivici panská stodola a v ní přes 1000 mand. obilí.

R. 1844. od 24. do 30. května přeloso dne v noci, z čehož na mnohých místech, zvláště při potocih, povodeň byla. Ve Svarově na dvou místech hráz rybníka se prohrála, ryby odplavaly, louky podplaveny a sklepy vodou naplněny byly.

R. 1847. draho bylo; 1 str. pšenice za 30 zl., strych žita za 27 zl., ječmene za 20 zl. a ovsy za 10 zl.

R. 1848. dne 19. června veliké krupobití sneslo se nad celým téměř okresem a velikých škod způsobilo. Přihnal se večer po 7. hodině a padaly kroupy lískových oříšků, mnohé však jako slepičí vejce až i libru těžké. Škod mnoho způsobily zvláště u Dol. Ptíče, Uhonic, Litovic, Svarova, Drahelčic a Hostivice, kde musili potlučené obilí zorat; došlo se ale také Unhoště až i Družce.

R. 1849. dne 4. února shořel domek Medlův ve Svarově a dne 2. srpna ovčín v Červ. Újezdě; ovce byly vyneseny.

R. 1851. mnoho deště, obilí zrostlo, zeměčata shnila.

R. 1852. shořel krov nad obydlím, stodola a píce v hospodě Skřeného v Podkozi, a dne 18. srpna stodola stodola u Bodláku v Lidicích.

R. 1855. dne 12. ledna o půl 7. hodině ráno vyšel oheň z panské stodoly v Č. Újezdci, zničil ji, sýplu a mnoho obilí. Téhož roku v noci s 15. na 16. června silná bouře a krupobití okolo Svarova asi tři čtvrtiny obilí zničila. V srpnu a září byla cholera v Kladně, v Unhošti, v Dušníkách a v Hořelicích. Více o ni nevíme.

R. 1857. vznikl požár ve Svarově v pastoušce a zničil celou část vsi za kostelem čísla 21., 22., 23., 24. a 25.

R. 1859. v sobotu přede Všemí Svátými vyhořela stodola Zemanova v Družici.

R. 1863. dne 7. května zabit bleskem u Ptíče Frant. Brenik a Hašek August.

R. 1865. s masopustního úterka na popeleční středu vyhořely v Družici chlévy při usedlosti Josefa Čecha č. 15 a obydlí Josefa Stádníka č. 14.

R. 1866. v době návštěvy Prusů přišla cholera, jež vyzáda si následující počet obětí: Z Unhoště 45, z Kysic 1 (pruský vojn), z Vel. Přitočna 3, z Braškova 4, z Pt. Újezde 13, z Hor. Bezděkova 4, z Hostouně 72, z Dobrovize 1, z Pavlova 9, ze Družce 23, z Velké Dobré 10, z Malé Dobré 20, z Dokes 31, z Dolního Bezděkova 1, ze Žiliny 2, ze Lhoty 3, ze Svarova 1, z Červ. Újezde 3, ze Železné 3, z Chyňavy 1, ze Lhotky 1, z Hyskova 4, ze St. Huti 2, z farní osady Hostivické 84, z farní osady Hořelické 1, z farní osady Lidické 53. V celém okrese tedy 379.

R. 1867. vyhořel v Družici Barchánek č. 18 a Šulcova stodola. Dne 24. června zabit blesk za Unhošti dva koně Jana Todla, kočí jen odhozen a omráčen.

R. 1869. veliká vichřice byla, i střechy s budov shazovala.

R. 1872. dne 6. května bylo ve vřelci Železné veliké krupobití; jen ve škole rozbito 67 tabulek. Potoky se rozvodnily a mnoho škody způsobeno.

R. 1876. v ověsných žních krupobití a přival strhl ve Družici lávku. Nový mstětek postaven tesařem Václ. Hoffmannem z Hor. Bezděkova za 200 zl.

R. 1877. shořela stodola Barb. Procházkové ve Svarově čís. 15.

R. 1878. dne 7. srpna udeřil blesk ve Svarově do obydlí č. 16, vjel do světnice, rozbil kama, ale jiné skody nespůsobil, ba ani dvěma dětem, jež si u kamen hrály, neublížil.

R. 1881. byl pro Družec osudným. Dne 8. května o 3. hodině odpolední krupobití mnoho škody způsobilo. Dne 24. června zaplavila luka a dne 18. července vypukl požár, jenž zničil šest usedlostí; Čecha č. 15, Sedláčka č. 14, Novotného č. 13, Landy č. 12, Sobina č. 42 a Bílého č. 41.

R. 1882. dne 5. července sneslo se veliké protřetí mračen a silné krupobití, jež řádilo okolo Unhoště od Suchého mýna pruhem omezeným Červ. Újezdcem až k nádraží Unhoštěskému; v Unhošti přes 1000 tabulek rozbito. Téhož roku se 30. na 31. května rovněž kroupy padaly.

R. 1884. ve čtvrtek dne 18. září vyhořela v Kysických Chaloupkách chalupa a 2 stodoly.

R. 1885. v sobotu dne 20. října před samým posvicením vyhořela v Unhošti bývalá kontribučenská sýpka s velikou zásobou lnu. Téhož roku ve Družici dvakrát hořelo. Dne 24. června vyhořelo obydlí Jana Černého číslo 30, a 31. srpna Zemanova stodola.

R. 1886. dne 26. července veliké kusy ledu padaly. Že však s deštěm bylo a dlouho netrvalo, nenadělaly škod velikých; bez škody ovšem místy nebylo. Téhož roku dne 11. září v samé poledne strhla se silná bouřka. Uhodilo do pausových stodol ve dvoře Peklově nad Dolany a 2 stodoly vyhořely. Dne 15. září zase byla bouřka; vyhořela stodola Jos. Čermáka v Hřebci i se sklizní. Téhož roku byl požár v Chyňavě, a ve Družici vyhořel Svarcův domek č. 106.

R. 1887. dne 5. května shořela ve Svarově chalupa V. Javůrka č. 41, dne 9. srpna shořelo v Žilíně 34 čísel a 19 stodol, dne 10. srpna vznikl oheň na půdě J. Brouska ve Vel. Přitočně, ale brzy byl uhašen. Druhého dne na to shořela tamtéž střecha na budově Novotného.

R. 1888. na den sv. Jana Nep. o půl čtvrtě ráno vypukl požár v Chyňavě a zničil 3 chalupy. Dne 25. května udeřil blesk do čísla 110 v Unhošti, ale oheň hned v zárodku byl uhašen. Téhož dne shodilo do hostince v Litovicích a tyž

shořel. Se dne 24. na 25. měsíce června vyhořelo ve Vel. Dobré obydlí Frant. Truky č. 26, Jos. Kozáka č. 41 a chlévy Jos. Moravce č. 27. Dne 4. června o půl páté hodině ráno bylo blyškání a hřmění nad samou Unhošti; trvalo jen chvíli, ale blesk zabil za brankou domkáře Unhoštěského, Matěje Bobka, jenž nesl si své nádoby zednické ze Svarova domů; byl okamžitě mrtev.

R. 1889. v neděli dne 19. května odpoledne dvakrát veliký liják se strhl. Nad Uhonicemi, Hořelicemi, Tachlovicemi a odtud dále na Berounsku co noc černé mraky visely, nikam se nehybajíce, bylť bez větru. Toho dne v jihozápadní části a ve středu okresu přivaly mnoho škod způsobily. V Unhošti vnikla voda do přizemních příbytků v Jungmannově třídě a sklepy vodou naplněny. V podzemním bytě domů č. 243 a 244 postel téměř pod samým stropem plávala. Přival stal se okolo 6. hodiny večerní. V neděli dne 16. června udeřil blesk do kostela v Chyňavě, udeřil 6 děr, očoužil oltář sv. Josefa, ale jiné škody nespůsobil. V sobotu dne 13. července okolo 9. hodiny večer přihnal se k Unhošti od severovýchodu bouře, která zařila hromně až do 10. hodin; blyškání a hřmění trvalo až do půl noci. Kroupy a vítr způsobily mnoho škody na obilí, na zeli a tepě okolo Unhoště, zvláště v zahradách. V pátek dne 27. září shořel statek č. 12 v M. Dobré.

Slovo o vývoji panství Tachlovického.

Až do začátku 18. stol. nebylo žádného panství Tachlovického. Bylo až do vymění Ždárských ze Ždaru po meči Frant. Adamem Eusebiem r. 1670. toliko panství Kladenské a Červeno-Ujezdecké. K panství Červ.-Ujezdeckému náležely po válce třicetileté, r. 1662, kdy se založila nová urbární čili gruntovní kniha, následující osady:

A. K rýchtě Doberské: 1. Dobrá Dolejší, nyní Malá. 2. Dobrá Hořejší, nyní Velká. 3. Doksy. 4. Družec, dva grunty. 5. Kyšice. 6. Pritočno Hořejší, nyní Velké. 7. Pritočno Dolejší, nyní Malé, část. 8. Hřebeč.

B. K rýchtě Červ.-Ujezdecké: 1. Červ. Ujezdec. 2. Rymán. 3. Svarov. 4. Podkozí. 5. Libečov. 6. Nenačovice, část. 7. Ptice Dolejší. 8. Nučice. 9. Tachlovice. 10. Jinočany.

C. K rýchtě Hostivické: 1. Hostovice. 2. Hradiště. 3. Zlejšína. 4. Řepy či Žepy. 5. Sobín. 6. Litovice. 7. Malý Jeněč. 8. Velký Jeněč. 9. Břve.

Jako mimotoň budíž zde poznamenáno, že dotčeného roku 1662. bylo v těchto 27 obcích 260 gruntů, z nich 103 pusté.

Tak bylo až do r. 1670. Po smrti Frant. Adama Eusebia Ždárského ze Ždaru měl býti dědicem rozsáhlých statků jeden ze synů Mikuláše Ždárského, jenž se pro viru i s dětmi svými odstěhoval do Saska, kde potomci jeho posud žijí pod jménem »von Sahrk«. Dotčený dědic nemohl na dědictví své nastoupiti, protože mu nebylo povoleno, aby se jako protestant navrátili směl do Čech a viru svou změnit také nechtěl. Stalo se tedy mezi ním a sestrami zemřelého Fr. Adama narovnání, jimž se zmíněný, univerzální dědic zřekl dědictví svého, přijav za to jistou sumu peněz v náhradu a sestry Ždárské rozdělily pak r. 1688. dne 3. listopadu panství Kladenské a Červ.-Ujezdecké na pět dílů mezi sebe takto:

I. Díl, jenž zahrnuje panství Kladenské, vzala si nejmladší Marie Maximiliana provd. svob. pí. z Hízle.

II. Díl zůstal nejstarší sestře Polyxeně Ludmíle provd. hrab. ze Sternberka. K dílu tomuto patřily: Dobrá Hoř., Dobrá Dol., Doksy, Družec, Pritočno Hoř., Pozden, Pohořice a jiné jiné obce.

III. Díl přijala Terezie Eleonora provd. hrab. z Ugarde. K němu náležely: Červ. Ujezdec, Svarov, Rymán, Libečov, Ptice Dol., Nenačovice, Kyšice, Pritočno Dol., krčma v Podkozí a krčma v Hájku.

IV. Díl vzala si Anna Kateřina provd. hrab. z Magni. Sem patřily: Litovice, Vel. Jeněč, M. Jeněč, Břve, Sobín, Hřebeč, Stelčoves a dvůr v Hoř. Ptčích.

V. Díl vzala si Barbora Johana, provd. hrab. z Caretto-Millesimo. K tomuto dílu náležely: Tachlovice, Nučice, Jinočany, Zlejšína, Řepy a Hostovice.¹⁾

R. 1690. dne 24. dubna prodala Terezie z Ugarde díl svůj sestře Barboře z Millesimo.²⁾ Tím spojen díl III. s dílem V. a od ní koupil oba díly r. 1697. Karel Jáchym hrabě Breda.³⁾ Druhý díl prodal Jaroslav Flor. Svihovský, vlastní syn Polyxeny ze Sternberka, r. 1705. dne 17. srpna téměř Bredovi.⁴⁾ Třetí díl prodal Josef Antonín hrabě z Magni r. 1702. dne 5. dubna Josefovi hrab. z Vrba.⁵⁾ od něhož jej téhož roku dne 17. října koupil zase Breda.⁶⁾ Byl tedy r. 1705. Breda panem všech čtyř dílů, které druhdy tvořily panství Červ.-Ujezdecké. Z těch vytvořil panství Tachlovické, k němuž přikoupil a připojil r. 1727. druhou část Nenačovic a téhož roku dne 27. března Chrustenice s Lhotkou,⁷⁾ r. 1730. dne 14. března pak Hofelice,⁸⁾ Drahelčice a Dolajny.⁹⁾ Takto utvořené panství Tachlovické prodal pak Breda r. 1732. Anně Marii velkovévodkyni Toskánské. (Ostatní viz Tachlovice.)

¹⁾ DZ. quat. pam. karaf. IV. D. 10.

²⁾ DZ. quat. pam. býh. hlav. III. Q. 6.

³⁾ DZ. quat. pam. slatý IV. Q. 6.

⁴⁾ DZ. quat. pam. pamer. III. B. 23.

⁵⁾ DZ. quat. pam. měř V. J. 14.

⁶⁾ DZ. quat. pam. měř V. N. 28.

⁷⁾ DZ. quat. pam. selný II. J. 13.

⁸⁾ DZ. quat. pam. tělný IV. I. 21.

⁹⁾ Tomek, Děj. univ. 290. nám. vyd.

Družec.

Asi půl druhé hodiny západně od města Unhoště v příměnné kotlině na potoku Kačáku leží vesnice Družec.

Původ jména osady hledati sluší ve slově »družec«, kteréž slovo ve staré češtině znamenalo »bližního«, jak nalze se u Tomy Štítného a jinde. Měli bychom tedy o Družci mluvit, jako by byl rodu mužského, říkajíce: ten Družec, toho Družce, o tom Družci a p.

Družec patřil ve 14. století k župě Slanské; byl pohraničným bodem župy Slanské a župy Pražské. Byl tedy Družec místem pomezím. Na takových pomezích, důležitých místech uvnitř anebo na kraji pomezího lesa bývaly za starodávna stráže, které hájily cesty pomezí. Také zde mezi Bratronicemi, Belčem, Žitnou a Družcem bývala podobná stráž, nazvaná »Šarvák«, po níž zachovalo se pouze jméno.¹⁾

Léta 1363. byl Družec zbožím královským. Jak se dá souditi z toho, že dotčeného roku navrhl sem za faráře král Karel IV. Ondřej; a právo navrhovati faráře příslušelo vrchnosti.²⁾ V témže století měli nějaké zboží ve Družci páni z Braškova, jak dosvědčuje listina, kterou uvetejnili slovatny náš dějepisec Fr. Palacký v »Archivu českém« a z níž se dovidáme, že l. P. 1389. dne 14. listopadu Gronvald z Braškova zapsal manželce své 250 kop věna na dědinách svých v Kystře, Družci a Dobré. Ale r. 1393. převěd věno to na dědiny své v Braškově. V 15. století patřil Družec kapli Všem Svatých na hradě Pražském, ale r. 1466. daroval jej král Jiří Poděbradský Bořitovi z Martinic za věrné služby tak, že zase od krále vykoupen býti mohl. Ale k výkupu více nedošlo. Roku 1514. odevzdal král Vladislav II. Družec rodné Martinic dědicem.³⁾

¹⁾ Pam. arch. IX. 199. Č. C. M. 1855.

²⁾ Lb. conf. II. 1. 20. 11.

³⁾ Sommer XIII. 73.

Léta 1540. kladl si zde v Družci Zdeněk z Kladna za dědictví dvůr kmetci (poddanský) s poli, kdež od starodávna hospoda bývala.⁴⁾

Po pánech z Kladna dědili Žďárští ze Ždaru, jimž mezi jiným zbožím patřily Tachlovice. Tím se vysvětluje, že, ač celý Družec byl v držení Martinic, přece dvě čísla, která z dotčeného dvora povstala, patřila k panství Tachlovickému. Byl to výsadní hostinec nyn. č. 38 a vedlejší budova nyn. č. 39. Roku 1548. seděli tu Žďárští poddani: Jan, starý rýchtář, a Jan Nečista.⁵⁾

V držení Martinic zůstal Družec až do památného roku 1848., kdy veskeru poddanství zrušeno bylo, čímž nabyl stav rolnický samostatnosti, byv po celá čtyry století držán v tuším poddanství a nedávnějším človecenství, považován jsa často za pouhé zboží, jimž vrchnost nakládala mohla die libosti a vůle své.

Ke Družci patří od dávných dob 3 mlýny: Nový od dvou složeních (nyn. č. 1), Votrňánek od třech složeních (nyn. č. 2) a Švejcárův také od třech složeních (nyn. č. 43). U každého mlýna bývala pila.⁶⁾

O správě obecní.

Správa obce spočívala za starých dob až do roku 1849. v rukách rýchtáře a konselů. Konselé obstarávali s rýchtářem ve čele obecní hospodářství a co k tomu náleželo. Rýchtář byl první osobou v obci. Jemu náležela předeem moc policejní. On bděl nad zachováváním klidu a pořádku v obci, dbal o to, aby hospody v ustanovenou hodinu byly zavírány, stavil karban, rovnal povstálé sváry a různice. Zevnějším znamením jeho moci byl karabáč (žila), jehož časem uhlí ku skročení neposlušného zbojníka, jenž někdy v satlavě při chlebě a vodě přemítati mohl o veliké moci rýchtářově a své vlastní nicotě. Rýchtář byl tedy v jistém smyslu výkonným orgánem a není tudíž divu, že ten který rýchtář u vědomí své moci vedl si ve společnosti svých podřízených hrde a pánovité. Ale v kanceláři své mlouvisť vrchnosti, kam každé neděle k řízení docházeti musil, před panem »derektorem« pokorně žmolil svou beranici. Neposlední, ba důle-

¹⁾ Pam. arch. X. 28.

²⁾ DZ. quat. pam. býh. 48. C. 22.

³⁾ Sommer XIII. 73.

žitou osobou v obci vedle rychtáře byl »servus«, náš policajt, rameno spravedlnosti, pravá ruka rychtářova, ba někdy jeho duch svatý a snad i více. — Tak bylo až do onoho roku 1848, jenž strhal pouta tyranství vyššího i nižšího. Potom přešla moc i právo v obci do rukou obecních výborů, jichž volovalo se v Druží až do r. 1881, devět a šest náhradníků. Od té doby skládá se obecní zastupitelstvo ze dvanácti členů a šesti náhradníků.

Rychtářové.

Horejší Frant. č. p. 30 a konšel Josef Černý č. p. 35 roku 1797. Roku 1809. a vůbec na sklonku francouzských válek rychtář Horejší Josef č. p. 37 a konšel Moravec František č. p. 11. Po těch byl rychtářem Černý Josef č. p. 35, podruhé Horejší Josef č. p. 37 a kolem let 1826—28. zmíněný již konšel Moravec Fr. č. p. 11, tyž sesazen s úřadu proto, že se ujal obce proti vrchnosti, když tato potáhla na sebe louku »Na podhájí«. Vacek Frant. č. p. 5 v letech asi 1833—38. Černý Josef č. p. 35. po němž až do r. 1840—41. Drvota Jan č. p. 28 a po něm až do r. 1850. Růžička František č. p. 26, potomní starosta.

Starostové:

Kolenatý Antonín 1851.—1853. Oplť 1854.—1861. a opět 1864.—1867. Růžička František — druhdy rychtář — 1861.—1864., podruhé 1868.—1869., kdy zemřel. Sobín Frant. 1870.—1874. Pavlik Jan 1874.—1876. Keller zvolen 15. ledna 1874., pomátl se na mysl. Zeman Antonín č. p. 3. r. 1877.—1881. Drvota Ant. č. p. 28. syn býv. rychtáře, 1881.—1884. Růžička Antonín 1884. až 1888. syn Františka, druhdy rychtáře a starosty. Štíler Frant. zvolen 2° 1888., posud.

Obyvatelstvo.

Roku 1836	bylo 470	obytav v 76	domech
» 1843.	» 597	» v 76	» 1)
» 1857.	» 614	» v 78	» 2)
» 1870.	» 655	» v 83	»
» 1888.	» 734	» v 99	»

Katastr: 712 hektarů, 43 arů. Daní: 1989 zl. 35 kr.

1) Palackého »Popis království česk.«

2) Slovník topogr.

Drobnosti.

R. 1881. zřízen byl přičleněním učitele Frant. Soukupa sbor dobrovolných hasičů, jejich statovy schváleny byly vyz. místopředsedním výnosem ze dne 24. dubna 1882. a téhož roku koupena stříkačka za 670 zl.

R. 1886. založena obecní knihovna, jež čítala r. 1889. po třiletém trvání 113 děl o 236 stránkách.

Duchovní správa.

V prastarých dobách bývala země česká v ohledu církevním rozdělena na jednotlivé okresy, jimž se říkalo dekanáty. Družec patřil k dekanátu Slanskému. Když za arcibiskupa Pražského kard. Arnošta hraběte Haracha v letech 1630.—1640. stalo se rozdělení země na vikariáty, vřaďen Družec do vikariátu Slanského.¹⁾

Nejstarší zpráva o duchovním pastýři v Druží obsažená v knihách potvrzovacích, oznamuje nám, že r. 1354. farář Družecký uvedl na faru do Bělče kněze Konrada. Jak se tyž farář jmenoval, určité povědět neumíme, ale z následujících dá se soudit, že se rovněž Konrad jmenoval, neboť r. 1363. dne 13. května dosazen po smrti Konrada k úřadu krále Karla IV. do Družce Ondřej, kněz a opatrovník kaple Věšch Svätých na hradě Pražském.²⁾ Po smrti Ondřeje ustanoven byl r. 1374. dne 27. března Václav, kněz královské kaple Věšch Svätých.³⁾ Až do r. 1417. byl tu farářem Martin. Tyž se dotčeného roku pokřoval a dne 17. března ustanoven sem Lev, dříve farář v Lišanech.

Okolo r. 1599. obstarával duchovní správu Ondřej Frantz, jenž s varhanářem Rebnhem postavil ve zdejším chrámu Paně varhany, v nichž na listku sežloutlém bylo lze čísti latinsky nápis, jenž po česku zněl takto:

»Štěstí a blaženost budíž nám všem a celému křesťanstvu. Amen. L. P. 1599. ku větší slávě Boží, blahoslavené Panny Marie, andělů a všech svätých, vlasti ku potěšení a prospěchu smrtelníků toto dílo nákladem ctihodného P. Ondřeje Frantze, faráře ve vsi Druží, dokončeno jest od Kašpara Rebhana, mistra

1) Pal. Přílohy. D. 370., Dr. Fr. Král - Amelt hr. Harrach 433.

2) Lib. cons. II., t. str. 11., Tomek 183; Pr. V. 159.

3) Tamtéž.

krásného a přeslechtilého umění varhanářského. Modlete se za ty, kteří odejdou do království nebeského, jakož i za nás.

V době války třicetileté okolo r. 1634. byl duchovním utěšitelem svých oveček Václav Kapihorský, jenž v bouřlivé době té byl od Světů buď zastřen nebo do zajetí odveden. Od toho času celých 27 let až do r. 1664. zůstala fara Družecká osiřelou a příslušoval občas osiřelým osadníkům farář Smečenský. Ze skutečné až do toho roku fara Družecká faráře prázdna byla, dosvědčuje nejstarší matrika farní, založená dne 9. května téhož roku. —

Poněvadž byl po válce třicetileté v celých Čechách veliký nedostatek kněží, přiděleny na čas ke Druží i některé jiné obce dosti vzdálené, aby jim farář Družecký příslušoval. Proto, jak z dotčené matricy se dovidáme, přicházeli ke křtům a jiným církevním obřadům do Družce osadníci ze Zbečna, ze Sýkovic, z Nové Huti, ze Stradonic, z Lan, ze Žehrovic, z Bratronice, z Braskova. Tehdejší farář Václav Alexius Zelenka příslušoval přý osadníkům ze 16ti vesnic!

Po Zelenkovi působili na osadě Družecké: Urbanides 1691.—1705. Samuel Černošský 1705.—1707. Matyáš Borecký 1707.—1716. Ant. Lysý 1716.—1717. Jan Pánek 1717.—1720. Jan Novák 1720.—1722. Matyáš Souček 1722.—1725. Jiří Čermák 1725.—1728. Norbert Krumlovský 1728.—1730. Frant. Růžička 1730.—1732. Josef Vagner 1732.—1741. Ant. Kholtschreiber 1741.—1745. Frt. Adam Cílek 1745.—1751. Jan Cipellius 1751.—1759. Jan Melichar Hádek 1759.—1761. Antonín Heinel 1761.—1775. Frant. Klinkáček 1775.—1781. Antonín Herzog 1781.—1785. Jan Ulrich, mistr filosofie a bakalář bohosloví 1801. Frant. Menší, mistr svobodných umění a filosofie, výtěčný hudební skladatel, 1801.—1809. Matěj Peregrin Šimák 1809.—1810., potom děkan Smečenský a vikář Slanský. Jan Ant. Slavětinský 1810.—1816. Josef Arnošt Horejší, rodák Družecký z č. p. 30, 1816.—1826. Vojtěch Ferdinand Lička 1828.—1830. Josef Kubišta 1830.—1845. Frant. Borg. Václav Baroch 1845.—1846.¹⁾ Antonín Kremer 1846.—1861. Frant. Cebusky 1861.—1° 1869. Václav Rejřif 1869.—1873.

František Hraběta 1873.—1883. Klement Markrab 1883.—1886. Martin Kabát 1886. posud.

O příjmech farářových dovidáme se z fasser 1797. toto: Ve Druží užíval farář od pradáva 24 jiter 1540^{3/4} sáhů orných polí, 3 jiter 599^{1/2} luk a zahrad, 19 jiter 234^{1/2} lesů. Z toho obnášel roční příjem dle úředního odhadu 211 zl. 34 kr. a zbylo po srážce daní 186 zl. 26^{1/2} kr.

V Žilíně užíval 20 jiter 1469^{1/2} polí a 2 jitra 932^{1/2} pastvin, z čehož ročně příjem pátel se na 102 zl. 34^{1/2} kr. po odrážce daní 93 zl. 9^{1/2} kr.

Desátku odvádělo se:

ze Lhoty	3 kor. 2 čtvrt. žita,	3 k. 2 čtvrt. ovsa,
z Dokes	6 » 1 větel » 7 » ovsa,	
z Malé Dobré	5 » 3 » » 6 » »	
z Velké Dobré	7 » 2 » » 7 » 3 věrt. ovsa,	
z Družce	23 » 3 ^{1/4} » » 23 » 3 ^{1/4} » »	
ze Žehrovic	19 » 2 » » 19 » — » 2 v. mouk.	
z Bezděkova	— » 2 » » — » 2 » »	
ze Žiliny	1 » 1 » » 1 » 1 » »	

Uhrnem . . . 67 k. 1^{1/2} čtvrt. žita 68 k. 1 v. 1^{1/2} čtvrt. ov. 2 v. mouk

Kromě toho tak zvaného letníku z jedné krávy ročně 3 kr., z jalovice 1^{1/2} kr., což činilo 12 zl. Ze Žiliny desátku 7 zl., z Bezděkova i sáh tvrdého dříví. Z kostelního jmění podle jménem »přilepsení panu faráři« 35 zl. Z náboženského fondu náhrady za zrušení křesť. stoly a koledy 44 zl. Od vrchnosti 40 liber kapří (zrušeno za faráře Slavětinského). Z nadace 143 zl. 10 kr. a stoly 20 zl. Uhrnem 549 zl. 45^{1/2} kr.

Pozn. Každý odcházející farář zanechával nástupci 100 zl. nebo dvě kravy.

Pozn. Z Žilinských polí užíval 2 jitra 1172 čtvrt. sáhů pod č. top. 339. a 340. mlynář Žilinský a platil z nich ročně 7 zl. faráři. P. Horejší a P. Kubišta zasazovali se o to, aby dotčená pole přivedena byla do vlastního užívání farátova, ale výměrem vrchnostenského úřadu ze dne 30. dubna 1834. rozhodnuto, že mají zůstati »v dědičném držení« mlynáře za roční nájem 7 zl. Dále se praví, v dotčené fassi: Co se týče desátku, ten odvádí se na osadě vrchem mira, ale obyčejně jen zadaní obli a ještě mira špatná. — Inu, na desátky a sobotáles odjakživa všude byly

steský! Mléčné a t kopa vajec k Zelenému čtvrtku nejsou zjištěny knihovně a proto se musí duchovní spokojiti tím, co dostane. Mléčného měl rychtář od osadníků odváděti ročně 4 zl. 84 kr. konv. m., ale ty prý velmi zřídka se sešly.

Nadace a odkazy. Abychom jednak poznali znění starých nadačních listin a poslední vůle, jednak úmysly zakladatelů, přečtme si následující odkaz:

Ve jméno Svato-Svaté Trojice Jednoho Boha Všemohoucího, na věky Požehnaného.

Já Jaroslav Bořita sv. Rímské říše hrabě z Martinic, Vladar domu Smečna, Pán na Smečně, Slaném a Plánici, JM. Rímského císaře, Uherského a Českého krále skutečný tajný rada, komorník a nejvyšší Purkrabě Pražský v království Českém. Známé činim tímto listem mým kšaftovním vůbec přede všemi a zvláště tu, kdež náleží, že mající já na obzvláštní péči tento časný život, z kteréhož nám všem skrze smrt vykročíti od věčného Pána Boha uloženo jest, a t. d., a t. d. odkazuji farni Družecké jeden tisíc, špitálu Smečenskému také jeden tisíc a špitálu Slanskému pět set kop vše míšeckých.

V kvaternu Druhém Bílém v čas morové rány v městech Pražských grassrující (řádicí) v městě Budějovicích Českých založením létha 1649. v pondělí po památce sv. Kateřiny, to jest 29. Novembris.

Pozn. Z úroků této jistiny dostává farář 35 zl. »k lepkšimu sebe obživěti«.

Dle úředního farního síta z r. 1836. měl chrám Páně Družecký nadačního kapitálu a stavě zemských:

Oblig. č. 148750. na 2 ^{1/2} %	4066 zl. 40 kr.
» 148749. » 2 ^{1/2} %	2830 » —
» 148748. » 1 ^{1/2} %	840 » —

U dvorní komory:	
Oblig. č. 11756. na 3 ^{1/2} %	170 zl. — kr.
u soukromých osob na 5 ^{1/2} %	341 » 33 —

Úhnmem . . . 8248 zl. 13 kr. k. m.

Polní kostel něm. Luk 1485^{1/2} [] , ležet křížů 20 zl. 7^{1/2} kr.

Dobrodinci kostela:

1. Hrabě Jaroslav Bořita z Martinic odkázal r. 1649. tisíc kop — 1166 zl.
2. Jan Frant. Pánek odkázal r. 1753. 200 zl.
3. Nejmenovaný (hrabě Michal z Martinic) odkázal r. 1765. 3266 zl.
4. Martin Záruba, rolník ze Žiliny, odkázal r. 1777. 300 zl.

5. Tomáš Bon, rolník z Družce, odkázal r. 1822. 100 zl. Tjž dal farni roku 1825. 100 zl.

6. Pavel Musil odkázal r. 1808. 300 zl.

7. Frant. Cink, farář v Družci odkázal r. 1745.—51. 100 zl.

8. Nejnovější založili rodáci Val-Dobertí Petr a Jihl Jemam tři mešní fundace: jednu o 250 zl. (ostatní dluhopis č. 135.170), druhou o 170 zl. (založena i pro chodě), třetí Jermanovská fundace v pamětních knihách farních není obsažena.

Chrám Páně.

Družecký chrám Páně zasvěcen jest Navštívení Panny Marie. O jeho osudech za starší doby můžeme sděliti jen to, co v ústech lidu se zachovalo a nemáme pro to, co tuto vypravovati budeme, žádných jiných, než toliko některých drobných, skoro nahodilých důkazů. Zprávy z předešlého století čerpány jsou z památní knihy farní.

V době války třicetileté vypálil prý »Švejda« jinou cizí chasou starobylý kostelík Družecký tak, že ze stánku Božího nezbylo nic než kněžiště, které pevným klenutím zhoubnému živlu odolalo. Tak stál kostelík nejméně 30 let opuštěný, až se ho konečně patron, hrabě z Martinic zase ujal, dača k pevnému kněžišti přistavěti loď a věž, jak je dnes spatřujeme. Ze věž nyníější později byla vystavěna než kněžiště, tomu zdá se, že nasvědčuje hraběcí znak Martinic, vytesaný v hlavicích sloupů, které věž ve čtyřech rozích podpírají. Vyhovělá loď, která v době války nahrazena byla prý chudíčkou budovou přemennou, ze základů pozdvížená byla asi roku 1688., jak svědčí nápis nade vchodem ze hřbitova. Jiný letopočet na rámu okenním na jižní straně kostela 1699. nese se snad k nějaké opravě. Tehdáž, soudíme, že i věž vystavěna byla.

O opravách chrámu Páně zaznamenáno ve farní památní knize toto:

R. 1777. opatřil p. farář Klínkaček pomocí dobrodinců pro kostel krásná mešní roucha a nakoupil hudebních nástrojů.

Velkým dobrodincem kostela Družeckého a Žilinského byl zámožný občan Žilinský Martin Záruba. Ten daroval na potřeby kostela 600 zl. a na varhany pro kapli Žilinskou 82 zl. asi r. 1781. Tehdy byl kostel obilen, presbyteri i postranní oltář vymalován a na hlavní oltář Žilinský zakoupen obraz Narození P. Marie. K dobrodincům chrámu Družeckého patřil také Kristof Laux,

nadlesní z Velké Dobré s manzeikou svou Kristinou. Od nich pocházel skleněný lustr a ostatky sv. Jana Nep. Farář Ulrich opatřil pro kostel zdejší následující vzácné věci, které pocházely ze zrušených od císaře Josefa II. klášterů Pražských: Modré aksamitové roucho mešní, osm velkých obrazů s vyjevěv ze života sv. Františka de Paula, které zakoupeny byly ze zrušeného kláštera vavánského na Starém městě Pražském a malovány od jesuity Františka Balko. Z těchto obrazů byly až do roku 1883. čtyry v kostele Družeckém, dva jsou v kostele Žilinském. Při opravě chrámu Družeckého byly odstraněny.

Dále koupen oltář sv. Filipa Neria, Jezulátko s klouby na ručkách a nožkách uměle provedenými, tak že státi, ba i klečeti mohlo, obraz »Ecce homo« na oltář v čase postním, obraz »Sněti Krista s kříže«, rovněž od Frant. Balko malovaný; soška Pána Ježíše. Arona a sv. Jana Křtitele: ty byly postaveny poše kruchty. Mimo to opatřil farář Ulrich šest cinových sviců na velký oltář za 48 zl. Přispěním osadníků a přidav 30 zl., opatřil také na věž zvonek, jenž dne 19. prosince 1797. ke cti sv. Jana Nepom. a sv. Floriana od biskupa Chlumčanského byl posvěcen. Značným darem obmyslil tehdy chrám Páně Družecký Jiří Cebis Libošinský, soused Muncifaňský, zakoupiv proň obrazy křížové cesty, které světil P. Roger Krepelka, kvardian řádu frantiskánského ze Slaného. — Patrně, že P. Ulrich byl jeden z kněží, jehož potěšením byl chrám a nikoli mamon světský. Pšobiti zde skoro 20 let. Za něho tedy Družecký chrám Páně velice byl vyzdoben. Však netrvalo dlouho, a měl betných a vzrácnějších věcí zase býti pozabven. Když totiž na začátku tohoto století za válek Napoleonových nedostávalo se peněz na vedení války, natěno výnosem ze dne 16. října r. 1809., aby všechny cenné věci, jichž nutně při kostelích třeba nebylo, vydány byly cisáříským mimocannám, aby z nich peněz nadělano bylo. Následkem tohoto nařízení vydány z kostela Družeckého dva staré, stříbrné kalichy bez paten a dvě stříbrné lampy. Však na tom slavná komise neměla dosti; natěno, aby ještě jiné vzácné věci vydány byly. Tu farář P. Šimák, aby osvobodil kostel od vyplundrování, osobně putoval k úřadu krajskému a odtud ke guberniu do Prahy, prosil, ale nadarmo. Řekli mu, chce-li věci těch kostelů zachovati, aby je vykoupil dobrou mincí. Učinil tak a zachoval kostelu stříbrnou monstranci, dva stříbrné kalichy bez úhony a dva stříbrné křížky

— Viděti z toho, že Družecký chrám Páně kostelním náčiním dobře byl opatřen.

R. 1868. předsevzata oprava kostela a hřbitovní zdi, kterou provedl Josef Valeš ze Smečna a která stála 1040 zl. 52 kr. Patron zaplatil 664 zl. 74 kr., ostatní přifařené obce. Oltáře pozlaceny a ozdobeny, varhany opraveny a jiné opravy provedeny. Velikých oprav na budově chrámové i na věži provedeno roku 1883. Věž kostelní, která před tím červeně natěna byla, dostala nyní nátěr šedý, lucerna věže pobita plechem. Hodiny opraveny nákladem 150 zl. Cělá střecha i s vazbou nad kostelem snesena a novou nahrazena. Vchod na kruchtu z kostela zadržán a zřízen nový ze hřbitova. Kostel uvnitř celý vybilěn a předlážděn. Při té příležitosti otevřeny dva hroby; v jednom nalezeny ostatky jakéhos mladého nebožtíka s kápi přes hlavu vtaženou a různé drobnosti. Varhanář Ferd. Guth z Nov. Strašeci přestavil za 327 zl. varhany tak, že korpus, který dříve vzaodu stával, do předu postavil, čímž získáno na kruchtě místa. Také oltáře opraveny za 283 zl. Oltář sv. Anny dán do umrlčí komory, kterou zřídily přifařené obce za 293 zl. a na jeho místo postaven oltář sv. Filipa. Rozvrh na tyto opravy obnášel 4319 zl. 23 kr.

Nynější chrám Páně ukazuje patrně stavbu z různých dob od sebe velice vzdálených. Kněžiště svou gotickou klenbou a románskými žebry pochází asi z počátku 15. století, kdežto loď z r. 1688., jakož jsme slyšeli. Na stropě loďi spatřujeme složitý znak Martinic. Oltáře jsou zde čtyry: 1. Hlavní oltář zasvěcený Na nebe vzeti P. Marie; 2. postranní oltář sv. Jana Nep.; 3. sv. Václava a 4. sv. Filipa Neria. Nápisův uvnitř kostela nyní žádných nenajdeme. Nad středním vchodem ze hřbitova jest kamenné srdce s nápisem: »Sancta Maria, ora pro nobis« a níže: »Jesus, Maria, Josef sei mit uns 1688«. (J. M. J. bud s námi!). Když r. 1832. byl kostel obilen, zabileny staré malby na omítce v kněžišti.

Věž při chrámu Páně spočívá na čtyřech sloupech, tak že spodní část její tvoří jakýsi sinec kostela. Pobita jest plechem a od r. 1833. opatřena jest hodinami, jež daroval mlynář Antonín Švejcár. Ve věži jsou čtyry zvony, dva větší a dva menší. Vzácnou starobylou památkou jest zvon menší, jenž pochází z r. 1431. od zvonáře Pražského, mistra Hanuse, jak svědčí nápis kolem koruny starým, gotickým písmem provedeným. Ze které doby větší zvon pochází, nevíme. Z nápisu na něm se dovídáme,

že byl až do r. 1772. pulký; téhož roku byl přelit od Antonína Franka z Prahy. Na jedné jeho straně jest Kristus na kříži, po jeho pravé straně P. Maria, po levé sv. Jan Ev. na druhé straně P. Maria, v pravo sv. Václav, v levo sv. Jan Nep. a vzadu znak Martinův — Jméno dva zvony jsou v lucerně věže. Menší z nich ozdoben jest obrazem sv. P. Barbory, a větší, jenž byl r. 1883. přelit, obrazem P. Marie.

Na hřbitov, v jehož obvodu kostel stojí, vcházelo se dříve třemi vchody, totiž po levé straně hlavního vchodu chrámového naproti škole a pak od »skamenělce«. Poslední dva vchody jsou již zazděny a zůstal jen vchod od strany severní. Hřbitov jest 19 sáhů dlouhý a 23 sáhů široký. R. 1883. zbořena stará kostnice a vystavěna nová.

Sochy více méně zachovalé shledáme dosud tyto: 1. Socha P. Marie sev. od hřbitova pod lipami postavena byla r. 1674. od kameníka Jiřího Grana a Reginy, manželky jeho. 2. Socha sv. Jana Nep., již koupil Družický osadník Václav Raboch r. 1786. a již vlastním nákladem i zdi oběhnal. 3. Socha sv. Antonína Pad., kterou opatřil r. 1788. rolník Jan Nejtěk z č. 25. — Tyto 3 sochy jsou v obci. — 4. Socha sv. Jana Křt. u cesty do Dol. Bezděkova postavená od obce Družické r. 1788. 5. Socha sv. Petra z Alkantar, darovaná roku 1788. od Václ. Kolenatého z č. 32. z Druče. 6. Socha sv. Judy Tadeáše, kterou opatřil roku 1788. Frant. Drvota z Druče č. 28. — Žádna z těchto soch nemá nadace, ze které by opravena býti mohla.

Kříže. Při vchodu do kostela dal r. 1802. postaviti Družický občan Václ. Kolenatý dřevěný kříž. R. 1872. postaven tu místo sešlého kříže jiný missijní a r. 1884. jiný kamenný od Jana Pavlíka z Druče. — Jiný missijní kříž postaven r. 1886. — Při samém Družici ku straně východní zvedá se 75 sáhů vysoká hora »Kalvarie«, kde postaveny r. 1868. tři dřevěné kříže s plechovým, podobami. Při cestě k Hor. Bezděkovu proti farnímu poli dal r. 1840. postaviti Ant. Švejcár dřevěný kříž. Při cestě k Žilíně stojí dva kříže, jeden nazvaný »červený« nad rodným Novotných z čísla 6 ze Žiliny a druhý »plesnivý« nad Sprovin mlynem. U cesty k Bráskovu »ve Středém« stojí kříž Vobořilův, postavený od rodniny Drvotovy, kde do nedávna »U Vobořilů« říkali.

Po této pouti vrátíme se zase ke kostelu a popatřme tvář v tvář »skamenělci«. Vite, kdo byl skamenelec? Muž krivopří-

sezník, jehož dotekl se prst Páně do dne a do roka po vykonané krivé přísaze. Předkové postavili ho asi 30 kroků jižně od kostela na čtyry sloupky a soucinný p. farář Klínkaček dal r. 1777. nad ním zříditi šindelovou stříšku. R. 1856. byl kamenný muž zbaven přístřeší a postaven ku zdi hřbitovní, kdež posud jej spatřujeme.

Družec jako poutnické místo býval druhdy hojně od věřících navštěvován, zvláště za doby moru l. 1680. a 1832. Pout koná se ku P. Marii Družické, a zázračnou moc připisoval lid věřící studánce pod kostelem. Studánka ta v nynější době tak jest zanedbaná, až křestanu lito. —

Farní budova.

Kdy první farní budova ve Družici vystavěna byla, kdož to může říci? My víme o ní, že to byla v době války třicetileté velice vetchá a sešlá stařenka. R. 1630. ji zbořili a zbudovali novou, do níž se vjížděti mohlo dvojími vraty a vcházeti jedněmi dvířky, nad nimiž ve vyklenku umístil pan farář Klínkaček sošku sv. Jana Nep. Kryta byla šindelem.

Zajímavý jest výpočet »dědičného nářadí« fary Družické r. 1730. Odcházející farář zanechal nástupci svému: Jeden starý stůl z měkkého dříví v kuchyni, jeden věrtel na obilí se dřevěnými obruči, jednu mírku a jednu velkou vařenici či truhlu na mouku. — Moc toho nebylo. Alespoň kdyby ta vařenice bývala plná!

Vesed po 45ti letech r. 1775. dne 12. dubna nový farář již dotěný P. Klínkaček do fary, málo byl potěšen. Bylat prý fara jako po vyplnění, okna, dvéře i střecha nalézaly se ve stavu prabídném. V celé fáře byla prý jen jediná světnička k obývání spůsobila. Stavěl hned, 200 zl. dostal na opravu ze jmění kostelního a 200 zl. přidal ze svého. Po 35ti letech byla fara zase opravena, což stálo 255 zl. 42 kr. R. 1869. byla farní budova tak velice sešlá, že sousedům i obyvatelům svým na hlavu sřítiti se hrozilo. Musilo se tedy nezbytně přistoupiti ku stavbě fary nové. Za tou příčinou koupěn dne 15. května 1870. od Morice Lichtensterna sousední dům č. 25. asi za 3000 zl. a zbudována fara nová, nynější. R. 1873. vystavěny stáje.

Škola.

Školní budova, jež asi roku 1690. vystavěna byla, stála těsně vedle fary tu, kde jest nynější budova farní. Měla 3 okna a byla kryta šindelem. Zdivo i krytba byly r. 1836. v tak bídém stavu, že již kolik let před tím rozkázáno, aby se vyučování konalo v bytech soukromých. Z té doby zachoval se nám popis staré školy, kterého jest nám pomínouti a poznamenáme jen toto: Do jedné třídy daroval p. farář kama ze své kuchyně, do druhé třídy daroval si pan učitel stůlek a dvě židle sám, knihovna měla 10 knih a školní zákony. Děti bylo 128. Stará škola prodána byla okolo r. 1844. rodně Hlávkových, ta ji prodala Mor. Lichtensternovi, jenž zde vystavěl domek, který pak r. 1870. prodal na novou faru. Nová školní budova vystavěna byla r. 1845. Až bylo r. 1870. školou povinných dětí 450, byla předece škola dvoutrídni až do 1. října 1873. Při trojtrídni škole počalo vyučování ženským ručním pracím od 2. ledna r. 1878. Téhož roku počalo jednání o rozšíření školní budovy. Stavbu začal dne 7. září 1878. a dokončil na jaře r. 1879. N. Stránský z Kladna. Stála 6929 zl. 82 kr.

Od 1. ledna r. 1880. vyučovalo se v 4. třídě, od 1. ledna r. 1882. v 5. třídě jako pobožce školy čtyřtrídni. Tato čtyřtrídni škola proměněna ve pěttrídni, počínaje dnem 1. ledna r. 1883. Téhož dne a roku otevřena třída šestá jako pobožka třídy čtvrté. Dne 1. března r. 1885. otevřeny dvě nové pobožky, jež umístěny byly v Žilíně; ty byly jako samostatná dvoutrídni škola přiděleny r. 1888. ke škol. okresu Slanskému. Nyní jest ve Družici škola pěttrídni o šesti třídách.

Příjmy učitelovy byly dle fassé z r. 1790. tyto: Sedm korců polí (5 od vřehnosti, 2 od obce), z nichž počítalo se průměrně 21 zl. 6½ kr. čistého užítku. Ze 400[—] luk 22 zl. 30½ kr. Dále ročně 1½ ct. sena 54 kr., 1 ct. otavy 30 kr. Od kostela. Za vyučování a hudbu při mších 2 zl. 16 kr. Z fundac 6 zl. Za zpěv a hudbu v kostele Žilinském 4 zl. 23 kr. Na struny 2 zl. Od obce 1½ korce žita za 3 zl. 9 kr., 12 bochníků chleba po 8 kr. = 1 zl. 36 kr. Ze školního fondu 5 zl. Od pohřbů 12 zl. Od oddávek 1 zl. 30 kr. Sobotáles ze 27 dětí po 1½ kr. = 11 zl. 7 kr., 27 dětí po 1 kr. = 22 zl. 4 kr., 26 dětí po 1½ kr. = 34 zl. 36 kr., což za 46 týdnů činí 62 zl. 6 kr. Tak zvaného domácího příspěvku k Nov. roku ze 140 domů po 3 kr. = 8 zl. 30 kr., a

z kopy vajec na Zelený čtvrtek po 30 kr. = 1 zl. Bylo tu různých a rozmanitých příjmů! A ty všechny dohromady daly 130 zl. ¼ kr. Z toho srazilo se na čistění z místnosti po 4 zl. 48 kr. = 9 zl. 36. a pomocníkovi ze sobotálesu 36 zl. a zbylo mu tedy úhrnem 98 zl. 28 kr. — Pomocník měl ze záduší 12 zl. a ze sobotálesu 36 zl., tedy 48 zl.

Přískolené obce byly: Žilina, Lhota, Dol. Bezděkov, Vel. Dobrá, Malá Dobrá, Doksy a samoty: Mrakava, Turýň, Kolský mlyn a Ploskov.

Seznam učitelů.

Václav Dragoun 1780.—1790. Frant. Kvača 1790.—1794 Jan Stach 1794.—1833. Pomocníci v l. 1827.—1832. Čermák, Činovec a Link. Frant. Stach, syn Jana, 1833.—1869. Pomocníci v l. 1833.—1845. Kačaba, Kytka, Činovec (bratr předešlého) a Běhounek. Bohdan Stach, syn Frant., působil při otci. Jan Kýbal, Zahradka, Kolenatý, František Beneš, František Zeman, Jan Kocourek, Chládek, Procházka, Václav Koza, Janda Hynek, Jan Pokorný, nyn. řídící učitel od r. 1869. Antonín Žalud, Josef Kemmer r. 1869. František Karbus 1870.—1872. Josef Pinkas 1872.—1874. František Koldovský 1873. až posud. Bedřich Jan 1875.—1877. Frant. Kubista 1877. až posud. Marie Horáková 1878.—1879. Josef Konopásek 1880. až 1881. Josef Šafárik 1881.—1881. František Soukup 1881.—1888. Marie Kaluková 1882.—1883. Adolf Vlačíha 1883.—1883. Růžena Krautstenglova 1883.—1886. Karel Dušek 1883.—1888. Frant. Chroust 1885.—1886. Anna Zelenková 1885. v Žilíně. Karel Podzemský 1885.—1888. Frt. Škorpil 1885.—1885. Marie Cainerová 1886. posud. M. Zemanova 1888. posud.

Místní pověsti.

Když kostel Družický ve válece třicetileté požárem zkázu vzal, zůstaly hlavní oltář a na něm soška P. Marie neporušeny. Aby soška jinak pohromy neutrpěla, ustanoveno, že má do Slancho dopravena býti. Bolestně loučili se v těch dobách plynch trudu a utrpení osadníci Družičtí s posvátným odkazem předků svých a prosili vřadnic, aby jim nebyla odvezena, donajíce v ochranu Matky Boží. Nedbáno horoucích prosb jejich a soška P. Marie

odvezena. Však nastojte! Druhého dne, když vešel kdosi do trosk chrámových, k radostnému přelápení svému spatřil sošku Rodičky Boží na též místě, kde vždycky stávala. Zářak ten bleskem rozsel se po dědině i vůkolí a ti, kteří sem pospíchali okolo rybníka »Hrázského«, nový tu spatřili div. Rybníkem od Malých Dokas ke Družčím viděli pěníku jako stříbrem vydlážděnou. Přes to zase odvezena zářná soška do Slaného podruhé, leč i tenkrát přes noc se vrátila, a v Hrázském rybníce objevila se vedle první pěníka druhá.

Proti Švýcarovu mlýnu u samého Družče spatříte skálu, do níž vede 16—20 m. dlouhá chodba zvyší dorostlého člověka a široká tak, že člověk rozpaží, dosahuje od jedné stěny ke druhé. Chodba ta jest nyní zasypaná, ale kdysi na konci předešlého nebo na začátku nynějšího století hemžila se lidem pracovním; hledali zde Švýcar se svými společníky — stříbro. Lid patře na to hemžení a posmívaje se lakotnému dychtění Švýcarovu po drahém kovu, prorokoval posměšně, že kovkopové přijdou na osla z ryzho stříbra a dobře prý bude, popadnou-li jej za uzdu stříbrnou, ale že bude, ukázali jim osel zadní kopyta. — A vite, jak se jim osel zachoval? — Vyhodil zadkem a bylo po dolování. Nebyl to patrně »Osel« Kutnohorský.

O původu stříbrného dolu Družčického vypravuje pověst toto: Čeledín z hospody Čáslavských v Dobré byl ve Družči po zábavě. Ubíraje se rozjaten v noci domů, spatřil pod vrchem Veselovem krásnou, lesklou květinu. Přibílen leskem přistoupil, květinu si utřhl a zastrčil za klobouk. Neutěšil již, zapřáhl a uháněl ku Praze. Vrátný ve bráně zastavil čeledína a podívaje se květině za jeho kloboukem, poznal, že jest stříbrná. — Státní Družčičtí, jimž na polích rostly stříbrné květiny! Však nerostou již ani měděné!! —

Družčičtí, kteří ve 14. a 15. století měli v Praze domy.

R. 1380. koupil Mareš ze vsi Družče dům na Poříčí od kněze Václava, ale prodal jej hned následujícího roku Václavovi Pylabčovi.¹⁾

R. Manyk (Marek) ze Sorký a Toman z Družče koupili dům na Karlově blíž sv. Kateřiny od Matka, svátka (obchodníka veřejným dolytkem).²⁾

¹⁾ Tomek, Zák. m. Pr. II. 230.

²⁾ Tamtéž II. 287.

Tachlovicé.

Dle topografického slovníku jediné v Čechách nazývány byly druhdy také Taklovicé. »Taklovicé« sluli potomci Taklovi.

Nejstarším držitelem statku Tachlovického uvádí se r. 1234. Gebhard z Tachlovic.¹⁾ R. 1318. dne 13. listopadu jest Vchyna z Tachlovic žalován od Dluhovoje z Ujezda. Okolo roku 1350. patřil dvůr od dvou poplužích v Tachlovicích Tomáši, synu Bernarda, měštiněna Pražského. Tyž Tomáš, vypůjčiv se od Jence z Unhoště 250 kop gr. č., dal mu tyž dvůr v zástavu.²⁾ Jiná zpráva dle, že Tachlovicé, západně od Ořechu, od r. 1357. patřily Konradovi Klementerovi, měštiněnu Pražskému. Tyž prodal tvrz a polovici dvora Tachlovického Oldřichovi Příbramskému, jinak Čotrovi, rovněž měšťanu Pražskému. Následkem toho vykonávali potom právo podací (právo dosazovati faráře) oba společně. Dědicem polovice Klementerovy byl potom Simon Klementer, který později dle Čotřív koupil (1362.) a spojil tím celý statek opět ve svém držení. Však brzy zase octlo se zboží Tachlovické v rodině Čotřív; neboť r. 1382. byl tu pánem Petr Čotřív, maje zde právo podací.³⁾ Konrad i Simon Klementerové byli konšelé Staroměstští; první l. 1357. a 1358., druhý l. 1362.⁴⁾

Na začátku 15. stol. patřily Tachlovicé Janu Studentovi z Tachlovic, jenž byl purkrabím na Hrádku (Křivoklátu). K jeho návrhu ustanoven byl za faráře v Tachlovicích Mikuláš, kazatel ve chrámě Pražském, na faru uprázdněnou smrti Jevdoka.⁵⁾ Tyž Student připomíná se r. 1422. mezi předními hajiteli hradu Karštejna proti Husitům.⁶⁾

Když r. 1434. Tábori a Siroteci vypravili se od jihu a od východu ku Praze proti vojsku panskému pod jednou, vypravil Oldřich z Rozenberka lid svůj a spojiv se s lidem jiných pánů v počtu 600 jízdných a 10.000 pěších, přiblížil se ku Praze se

¹⁾ Slov. topogr. Erben, Reg. 396.

²⁾ Topogr. města Unhoště č. 17.

³⁾ P. J. Motl. Rukop. okr.

⁴⁾ Tomek, Dčj. Pr. II. 427.

⁵⁾ Lib. conf. VI. 83.

⁶⁾ Tomek, Dčj. Pr. IV. 253.

strany západní. Dne 25. května dobyli na cestě tvrze Tachlovické, s níž vzdal se veitěl její Oldřaz z Zuhodovic do zajetí, maje pouze deset lidí v posádce.¹⁾ Z toho patrně, že bouře husitské dotýkly se i Tachlovic; tvrz byla pobouřena a statek velice popleněn. — Po válkách husitských připomíná se na Tachlovicích Bušek a syn jeho rovněž Bušek v letech 1454.—1459.²⁾ kterým snad jen dle vsi náležel.

Roku neznámého držel Tachlovicé a Nučice Přeč z Kládna. Později kladl si do nových desk zemských Zdeněk z Kládna za dědictví v Tachlovicích tvrz pustou, dvůr poplužní pastý, dle vsi s právem podacím a Nučice, tvrz pustou.³⁾ Zdeněk odkázal r. 1542. Tachlovicé synovi sestry své Oldřichovi Žďarskému ze Žďáru a jeho synům Janovi, Stanislavovi, Jifimu a Zdeňkovi.⁴⁾ Po smrti Oldřicha otce a Stanislava syna vládli ostatní bratři statkem tím společně od r. 1543.—1547. Tehdy uvádí se zde dvůr »popuštělý« se dvěma poplužními, podací kostelní, kréma, mlýn a tři rybníky, jeden nad samým mlýnem, druhý, jenž slul prostřední, a třetí pode dvorem. Usedlíky bylo zde devět následujících: 1. Petr Havránek, 2. Marta, vdova, 3. Jira, 4. Matěj Malík, 5. Matěj Mašek, 6. Martin Podzima, 7. Váňa Hořenický, 8. Staněk, krémář a 9. Kuba, mlýnář. Mimo ourok sv. Jirský a sv. Havelský měli tyto poddaní slouky ususiti a do kopek shrabat, totiž louku suchou, polovici louky »Na pastvišti« a dva kusy pod mostkem mezi Malikovou.⁵⁾ R. 1547. připadl statek Tachlovický pouze Janovi, jenž tím vláděl až do r. 1570. kdy jej odevzdal synovi svému Albinovi, který jej držel pouze 10 let, do r. 1580., kdy dne 7. července svobodně zemřel. Odmělného statku ujal se nejmladší bratr Petr Vok bez ohledu na dva své starší bratry Gotharda Floriána a Tiburce. Spor tím povstaly skončil se tak, že Petr zvláštní smlouvou ze dne 9. září 1580. s jistou částkou peněz se spojil s Tachlovicé oběma bratry odevzdal; ještě téhož roku vzdal se i Tiburce nároků svých na Tachlovicé a odstoupil je nejstaršímu bratřovi. Tak se stal Gothard Florián páнем statku Tachlovického.

¹⁾ Tamtéž str. 642.

²⁾ Archol. Pam. II. 471 (630) 17 (15).

³⁾ Tamtéž X. 28.

⁴⁾ DZ. quat. pam. 250. H. 10.

⁵⁾ DZ. qua. pam. listy 48. C. 22.

připojiv jej ku svému statku Červeno-Ujezdeckému. Gothard Florián odevzdal ještě před smrtí svou statek Tachlovický a Cerv.-Ujezdecký synovi svému Janovi, jenž ale nepřečkal otce svého, nýbrž zemřel r. 1598., zanechav jediného, sotva rok starého synáčka Floriána Jetřicha. Obojího statku ujal se zase Gothard Florián a spravoval jej až do své smrti r. 1604. po něm spravovala jej bába dítěte, která však r. 1606. také zemřela. Potom byl poručníkem mladého Jetřicha strýc jeho Ctibor, bratr Gothardův, až do své smrti r. 1615., a pak syn téhož Jan Jiri až do let dospělosti dědice r. 1618. Florián Jetřich zanechal své rozsáhlé zboží synovi svému Františku Adamovi Eusebiovi, jenž zemřel svobodně r. 1670. Po jeho smrti spravovano zboží to poručníky a když r. 1688. přišlo k dělení, připadl statek Tachlovický Johanně Barboře hrab. Karello Millesimo, která jej r. 1697. dne 24. dubna prodala i se statkem Červeno-Ujezdeckým Karlovi Jachymovi hrab. Bredovi, jenž přikoupiv ještě jiné statky, utvořil panství Tachlovické, jakož jsme již slyšeli.

Od hraběte Bredy koupila panství Tachlovické r. 1732. dne 25. července velkovévodkyně toskánská Anna Marie za 954.166 zl. 40 kr.¹⁾ Po ní zdědila dotčené panství r. 1741. její dcera Marie Anna Karolina, ovdovělá vévodkyně bavorská. V polovici 18. sto. (1751.—1777.) vládli panstvím tím její synové Klement František a Maximilian Josef, kurfirstové bavorští. Poslední zemřel r. 1777., zanechav dědiců, a panství přešlo na Karla Augusta, vévodu zveibrykenského, kterýž je r. 1784. prodal Krystyanovi Augustovi, knížeti valdeckému. R. 1790. připadlo podle smlouvy zpět Karlu Augustovi. Tyž zemřel r. 1795. a odkázal panství svému bratřovi Maximilianu Josefovi, potomnímu kurfirstovi bavorskému. Když pak tyž r. 1805. stal se králem bavorským, odstoupil všechny statky zveibrykenské v Čechách arcivévodovi Ferdinandovi, tehdy kurfirstovi salcburskému a od r. 1814. velkovévodovi toskánskému. Po něm zlděl je r. 1824. syn jeho Leopold, arcivévoda rakouský a velkovévoda toskánský.²⁾ R. 1847. dne 17. prosince připadly statky ty dle státní smlouvy ze dne 9. června 1815. jako soukromé císařské jmění císaři

¹⁾ DZ. quat. pam. listy IV. H. 21.

²⁾ Sommer, Topog. XIII. 229.

Ferdinandovi V., jenž zemřel dne 29. června 1875. Po jeho smrti přešly na J. V. nynějšího císaře a krále Františka Josefa I.

Duchovní správa.

Po stránce duchovní byly Tachlovice obediencí kanovníků Pražských. Ku konci 14. a na začátku 15. století užíval ji Petr ze Všerub, jenž byl od r. 1381—1408. arcijahňem Horšovským, potom kanovníkem Vyšehradským, Olomouckým, Vratislavským a pisárem kanceláře papežovy.¹⁾

Fara Tachlovičská patřila k dekanátu Otčohovskému a odvádělo se z ní desátku 21 gr. Od 17. věku vřaděna do obvodu vikářství Libockého, kam až posud náleží.

Nejstarší nám známý duchovní správce osady Tachlovičské jest Michal, řečený Frumsgut, jenž zde dne 25. září l. P. 1358. běh svého života dokonal. Pocházel z Prachatic.²⁾ Po jeho smrti dosazen k návrhu Komrada Klementera a Oldřicha Čotra dne 18. prosince 1358. Jan, kněz z Mostu,³⁾ jenž zde až asi do roku 1381. působil. Po něm byl tu farářem kněz Jodok od r. 1381. až do své smrti 1402. Po jeho smrti dosazen dne 4. prosince 1402. Mikuláš, kazatel ve chrámě Pražském, jenž si dne 20. června 1410. vyměnil faru s farářem Vřeskovickým Jindřichem, a tyž mění zase dne 19. března 1414. s Vavřincem, farářem Hostelickým. Farář Vavřinec zde setrval až do své smrti r. 1434. Po něm ustanoven byl Jan z Mníšku dne 25. června 1434; o něm nevíme, jak dlouho zde pracoval. R. 1464. byl zde farářem Jan Dlouhovský z Dlouhé vsi (de Longavilla), o něm rovněž neumíme pověděti, jak dlouho osadu zdejší spravoval. Okolo r. 1460. působil zde Jakub, minorita od sv. Jakuba v Praze, jako administrátor. Kteří faráři obstarávali duchovní správu na osadě Tachlovičské od r. 1470. až do r. 1560., těžko říci; nezačovalo se zpráva.

V neznámém čase ustanovil Jan Žďárský za faráře do Tachlovice Jana Jonáše z Velryby, jemuž byl tak nakloněn, že mu roku 1560. i dvůr na 3 roky pronajal, ale pro tento nájem potom kyselosti byly mezi farářem a patronem.

¹⁾ Lib. conf. II. b. 21. Tomek V. 128.

²⁾ Lib. enest. I. 11.

³⁾ Lib. conf. I. 79.

Okolo r. 1580. stal se farářem Václav Hodovský. Tyž měl snad po celý čas svého pobytu v Tachlovicech ustavičné spory a souly buď se svým patronem Gothardem Floriánem, buď se svou vlastní kuchářkou, která se proti němu obrátila a šeredně na něj svědčila. Nehezkož sporu s kuchářkou pomíneme, ale o sporu s patronem přede se zmíníme, abychom ukázali obrázek z dob, kdy jiné vřy byl farář a jiné patron. Spor ten nabyl takového rázu, že dne 19. června r. 1584. v samý večer, když se již na fáte na odpočínání strojili, vyslal patron své poddané, aby věci farářovy z fary vyházeli, což oni přes všechny prosby jeho učinili a nad to mu krávu i s teletem odvedli. Farář utekl se dopředu ze dne 20. června k arcibiskupovi o pomoc, ale nepochybně i se strany patronovy bylo naň žalováno a když i kuchářka na soudě proti němu svědčila, byl farář odsouzen a vzat do vazby, kde, jak sám nařká, „nemilostivě byl mučen“. Navrátil se do Tachlovice, byl dnem i nocí na fáte hlídán a do kostela jej pustiti nechťeli ani o posvěcení. V neděli dne 27. července r. 1586. k večeru podařilo se mu na konku z fary vyjeti do Prahy. Leč sotva že to spozorovali, hned k sturmu ubohdili — jako se dělo, když lotři do vesnice vnikli — lidé se sběhli a faráře svého až do třetí vsi homili, pokřik všude činíce, a tím jej k návratu přinutili. Od té doby jej na fáte jako ve vězení hlídali, dobytek mu pobrali, ba ani sklizeji mu nedovolili. — Na tom již dosti bad! Kdyby nebylo kucharky a jiných žen, které na soudě arcibiskupové proti faráři Hodovskému svědčily a klybychom neznali vyjev, který se dne 29. dubna 1585. ve vsi Zbuzanech odehrál, kde farář od Jana Školy, k němuž „vedle známosti“ dobrovolně zajel, byl až do krve ztýrán: což bychom faráře Hodovského vyhlásili za mucedníka.¹⁾ Kde kosti složí a kdo po něm obstarával duchovní správu na osadě Tachlovičské, Hci nemůžeme.

R. 1609. připomíná se farář Jan Kobyla z Felsova a r. 1625. Jan Klodomastes, jenž zde byl až do dne 31. srpna 1635. Za něho pry r. 1631. při vpádu Sasků vše v Tachlovicech v popel obráceno bylo, tvrz, kostel i fara. Od té doby neměla osada Tachlovičská svého faráře. Od r. 1635. až do r. 1673. dojížděli sem faráři Kladenští a od r. 1659. vypomáhali také Fran-

¹⁾ P. Motl. Rakopis.

tiskáni z Hájků. Byla tedy osada Tachlovičská bez duchovního pastýře 38 let. Důkazy o tom podávají účetní knihy Tachlovičské, Hostivické a Svarovské.

R. 1673. ustanoven za faráře August Škorp, jenž zde působil až do 4. ledna 1682. Po něm tu byl farářem Daniel Adam Vorel až do r. 1691., kdy přišel Daniel Oaponešický, kněz řádu Cisterciáků, jenž zde setrval jen do 20. května 1696. Od té doby až do 9. června 1720. obstarával duchovní správu na osadě Tachlovičské, Svarovské a Hostivické Jan Jindřich Teplický a po něm od 17. srpna 1720. do 7. února 1733. Karel Christen. Tak rozsáhlý okres, jaký mu k působnosti vykázn, vyžadoval nemalou práci; měl v Tachlovicech sloužití mši sv. každého dne, každou neděli a svátek, v Hostivici každou druhou neděli, byli tam ubytováni patron Jach. Breda, a ve Svarově každou třetí neděli. Nemoha tento povinnostem činiti zadost, vzal si na pomoc kaplana Jana Jak. Topínku, jenž tu byl do r. 1722. Po něm byl kaplanem Šimon Svoboda, jenž zde r. 1724 zemřel. Po Svobodovi kaploval zde Karel Hladký od r. 1724. do r. 1734., kdy se stal farářem ve Svarově. Po Christenovi ustanoven byl za faráře v Tachlovičích Matěj Kvišek, jenž zde působil od 12. května 1734. do své smrti dne 28. dubna 1737. Dne 23. června téhož roku nastoupil farář Václav Sechter, jenž tu byl duchovním správcem až do své smrti dne 7. února 1753. Za něho byl zde kaplanem Karel Čížek, jenž po smrti farářově od 7. února do 15. května 1753. faru administroval. Po Sechetrovi dostal se za faráře do Tachlovice Antonín Prokvedl, jenž zde skončil dne 21. května 1754. a odpocívá v hrube v lodi chrámové po straně evangelijní. Ode dne 12. června 1754. až do 17. ledna 1773. pečoval o baho duší mu svěřených Karel Čížek, jenž zde byl dvakrát kaplanem, dvakrát administrátorem a konečně farářem. Po něm nastoupil Krístof Jan Daniel Forst, Dr. bohosloví, apošt. protonotář, kanovník kapitoly Staro-Boleslavské a dvorní kaplan vévody bavorského, zemřel zde dne 26. září 1778. Ode dne 9. července 1779. až do své smrti dne 9. srpna 1798. působil zde farář Jan Jos. Grim. Po něm Frant. Xav. Kratochvíle od r. 1798. do 21. srpna 1814. Josef Foyta od 14. června 1815. do r. 1850. Pavel Haas od 4. listopadu 1850. do 17. února 1860. Václav Burger od 24. dubna 1860. do 15. března 1878. Josef Pro-

cházka od 31. května 1878. do 12. září 1884. a od 13. ledna 1885. působil zde František Pevřatil.

Důchody. O příjmech pana faráře před válkou třicetiletou záznamu jsem nenalezl. Za to poznamenáno v památní knize, že byly důchody paně farářovy po válce takové, že kolegoev jeho si o něm říkali, že snadno mohl si „hráti na pána“ a závistivým okem pohlídel k fáte Tachlovičské. Inu, přijmy mohly byti značné; vřdy plymy ze tří osad farních, z Tachlovicek, Svarovské a Hostivické. Těm krásným časům učiněn konec v první polovici předěšlého století, když r. 1734. přistoupeno k rozdělení rozsáhlého farního okresu Tachlovičského, tak že od něho odděleny fary Svarovská a Hostivická. Pak asi nemohl pan farář hráti na pána, ubylot příjmů skoro o dvě třetiny.

O někdějších výnosech farních zaznamenáno v památní knize farní toto: Polí bylo osm: 1. Díl, jenž nazýván obecně „Nad krčmou Tachlovskou“ a obsahoval 19 stýchů. Díl ten pry druhdy obsahoval 45 str., ale byl zarostlý lesem. Tento lesík nazýván byl ještě r. 1737. „farský háje“ a měl o něj farář Teplický s patronem Bredou dlouhé spory. 2. Díl „U háje Tachlovského“ měl 33 str. výměry; od toho dílu vzato při dělení 20 str. 3. Díl u stodoly farní byl pod 2 str. 4. Díl směrem k Dobřiči vsi kříže pod 8 str. 5. Díl za panským ovčínem pod 27 str., který díl při dělení připojen ke statku panskému. 6. Díl za stěpem „Na klinech“ pod 6 str. 7. Díl „U březiny“ pod 9 str. a 9. Díl pod školou Tachlovskou pod 12 str. Luk farních bylo pět. První „U panské chmelnice“ za chalupou Petra Jeniška. Od té při dělení vzala si vrchnost kus asi na 2 vogy. Druhá největší louka ležela pod polem panským „Pecnov“ nazývaným, byla se tří stran kamenným plotem ohraničena, na čtvrté straně byl silný vrbový kmen. Třetí louka táhla se od zmíněné kamenné ohrady až k panskému poli, které slulo „Pole Boháčkovo“. Čtvrtá louka byla za stodolou farní a pátá pod polem pod školou. Desátek z Tachlovicek 34 str. žita a 33 str. pšenice. Z Nučic 56 str., 11 vř. žita a tolikéž pšenice. Z Kuchaře 34 str. žita, 18 str. pšenice. Z Dobřiče 12 str. žita, 12 str. pšenice. Z Traňého Újezdu 15 str. žita, 15 str. pšenice. Z Mezouně ze dvora 8 str., 1 vř. pšenice 6 str. žita, 9 str. ječmene, 2 str. hrachu. Z Vys. Újezdu ze dvora 2 str. pšenice, 2 str. žita a 2 str. ovsy. Z obce Vys. Újezdu 1 str., 3 vř., 2 řtv. žita a tolik ovsy. Z Vys. Újezdu od sedmi

chalupaňků po čtvrtci žita a čtvrtci ovsu. Mimo to měl dáti jeden sedlák, jménem Maličkej z Trn. Ujezdce ročně čtvrtci jablek a 50 kr. na penězích. Obec Tachlovická dávala o sv. Havle 5 zl. 28 kr. ročního úroku a 6 slepic. O Nejsv. Trojici, když přinášeli zpovědní cedulky, dal každý sedlák i chalupník 6 kr. letníku. Dle zvyku posílal každý ovčák z farní osady o Velikonoci beránka, podobně obecní pastýř z Nučic a Tachlovic. V době postní dal každý osadník několik vajec, která kantor sbíral. Každá nevěsta a šestinedělka při uvodu přinášela faráři slepici nebo odrostlé kuře. — Z panských polí dostával, ale sám si přivážel, každý desátý mandel z následujících polí: 1. Z pole »U Hrážkého mlýna«. 2. Z pole »U prostředního mlýna«. 3. Z pole »Na vrších«. 4. Z pole »U panské chmelnice« za hotejším rybníkem. 5. Z pole »Na pastvisti« za Bouskovým statkem. 6. Z jisté části pole za cestou, kterého užíval kdysi panský ovčák. 7. Z pole »Na pecnově«. 8. Z pole »Za hájem« čili »Na ouporcích«. Ze dvora Tachlovického dostával farář 6 str. pšenice, tolik žita, ječmene a ovsu. — Tento desátek jak z polí desátkových, tak ze dvora se po rozdělení nedával. Steněly se tedy přímý páně farářovy po rozdělení r. 1734. valně! Pozorujme! Ze 117 str. polí, 30 sáhů luk a lesika, z desátkových polí, z nichž bral každý desátý mandel a jichž bylo 143 str., ponecháno při fátě po rozdělení jen 72 str. Vše ostatní nechala si vrchnost, ale zavázala se za to vypláceti ročně 275 zl. 35 kr., které peníze však nesly do pokladny fary Tachlovické, nýbrž rozděleny byly k fare Svarovské a Hostivické.

Vedle oněch 72 str. polí ustanoveny faráři Tachlovickému desátký takt: Z Dobříče 12 mand. pšenice, 12 mand. žita. Z Kuchač 10 mand. pšenice, 34 mand. žita. Z Trn. Ujezdu 15 mand. pšenice, 15 mand. žita. Z Mezouně ze dvora 8 str., 1 věr. pšenice, 6 str. žita, 9 str. ječmene, 2 str. hrachu. Z Vys. Ujezdu 2 str. pšenice, 2 str. žita, 2 str. ovsu. Z Vys. Ujezdu z obce 1 str., 3 věr., 2 čt. žita, tolik ovsu. Z Tachlovic 34 mand. pšenice, 33 mand. žita. Z Nučic 56 mand., 10 snopů pšenice, tolik žita. Na penězích desátku od obce Tachlovické 5 zl. 28 kr. a 6 kuřat, z každé krávy 3 kr. Za sv. Vitský sýr z Tachlovic 1 zl., z Nučic 2 zl. 12 kr., z Dobříče 24 kr., z Kuchač 24 kr., z Trn. Ujezdu 30 kr., z Vys. Ujezdu 1 zl. 20 kr. Z Jenečského pivovaru ročně 6 sudů dobrého piva zdarma a za 15 sáhů dříví z di-

chodu 22 zl. 30 kr. Mimo to ze 20 str. polí kostelních, jichž užívali sedláci Tachlovicé a Nučičtí, dostával třetí mandel. To byly díchody farářovy po onom nešťastném rozdělení!

Chrám Páně.

V nynějším chrámu Páně jsou tři oltáře. Hlavní v kněžišti zasvěcen jest sv. Jakubu Většimu, v lodi po straně epistolní jest oltář P. Marie s překrásným obrazem matky Boží a naproti němu po straně evangelijní jest oltář sv. Jana Nep.

Jsou zde v lodi chrámové dva náhrobní kameny. Jeden na straně epistolní s tímto českým nápisem: »Zde leží velebný P. Václav Sechter, státi 50 roků, zasloužilý farář Tachlovický 15 let a 7 měsíců. Usmul v Pánu 1753. dne 7. února, očkávajíc radostného z mrtvých vstání.« Druhý náhrobek jest na straně evangelijní a má tento latinský nápis: »Hic nunc quiescit honorabilis sacerdos Antonius Proquedi, parochus hujus. Vixerat annis 44. Obiit die 21. Maji. Requiem aeternam dona ei Domine et lux perpetua luceat ei.« (Zde odpočívá ctihodný kněz P. Ant. Proquedi, farář zdejší. Žil 44 let. Zemřel dne 21. května. Odpočínati věčně dejž mu Pane, a světlo věčné at mu svítí.) Oba kameny jsou z hnědého mramoru. — V přední jest po pravé straně mramorová kroupenka, do níž vryta jsou slova: »Antonin Franc Pa (nečitelný) 1739.

Za hlavním oltářem nade vchodem do zakřítie zavěšena jest dřevěná deska, rozdělená na dvě polovice a na ní zaznamenaná jsou tato památná slova:

Urozený, slechetný a statečný

rytíř P. Jan Žďárský ze Žďáru, na Červeném Ujezdci a v Tachlovicích umřel jest L. P. 1578. v neděli první postní v noci na pondělí a v Kladenském kostele jest pohřben. Zanechal po sobě čtyř synů věku dospělo: Albina, Gotharda, Tiburcie a Petra.

Znak Žďárských.

Urozená pani Magdalena Žďárská z Chejnic, vlastní manželka dotčeného pana Jana Žďárského a (matka) mladých již psaných synův jeho, umřela léta 1568. v pátek po třech králích a v tomto chrámu Božím Tachlovickém jest pochována. Jímž i nám všechněm Pán Bůh rač milostiv býti. Amen.

Znak Chejnických.

Vím zajisté, že vykupitel můj živ jest a že v poslední den z země vstáti mám a zase oblečen budu v koži mou a v těle mém uzřím Boha, kteréhož uzřím já sám a oči mé spatří a ne jiný. Složena jest tato naděje má v lnu mém. Job v kapitole devatenácti. Renovatum 1766. sub me Carolo Cizíček, parochio Tachlovienstí.

Jako v Lidicích, v Hotelicích a skoro ve všech kostelních pod patronátem Anny Marie Toskánské: tak i zde bývala v jednom postranním oltáři skleněná hrobka a v ní z vosku nebo ze dřeva zhotovená postava bohatým oděvem oblečená, v níž uloženy jsou ostatky sv. Konstancie. Hrobka ta při opravě chrámu r. 1858. byla uložena v kapli uprostřed hřbitova, kde jí posud spatřiti lze. Před válkou třicetiletou bývala při chrámu zdejším poutevna.

Nynější chrám Páně byl r. 1741. patronkou, zmíněnou Annou Marií Toskánskou, od základů vystaven a od Jos. Kolumba, malíře Pražského, vymalován. Poněvadž dne 20. prosince r. 1740. veliký vítr věže poboril, byly následujícího roku opraveny a dne 17. října bář s křížem na velké věži zasazena a do ní spisy vloženy. Téžoh roku přivezen nový hlavní oltář ze Žákup. R. 1742. dokončen oltář Ukřižovaného na straně evangelijní. Dal jej zhotoviti Václav Toman, mlynář z malého mlýna, s manželkou svou Annou, věnovavše 40 zl., ostatek nákladu uhradil nejménovaný dobrodinec. Téžoh roku zhotoven oltář P. Marie na straně epistolní, na něj přispěli hrab. Anna Šliková roz. z Kolovrat, Fr. Schleichert z Vizenthalu, Jiří Bayer z Vys. Ujezda, Anna Sobotková z Litovic, P. Ant. Proquedi, farář Hostivický, P. K. Hladký, farář Klomínský, Jan Pokorný, mlynář Tachlovický, Jiří Holeček z Tachlovic a Matěj Kalivoda. Tehdy zřízen také oltář sv. Jana Nep. nákladem dobrodinců. R. 1743. opraven byl oltář Rodiny Páně nákladem Václava Špačka, rychtáře Tachlovického. Bylo zde tedy pět oltářů. Na oltáři sv. Jana Nep. byl za sklem krásný obraz P. Marie i loket zvyší; P. Maria a Ježíšek měli zlaté korunky, na krku skleněné perly, červené korále a několik obědků pro rozličné doby. Na oltáři Rodiny Páně byla soška sv. Anny pod skleněnou bář. Na oltáři P. Marie byl také krásný obraz P. Marie, ozdobené penízky a perlami, obraz ten byl dar P. Onopěšického. Tento nový, krásně vypravěný chrám posvěcen

byl o posvěcení dne 22. října 1742. Slavnosti té přítomni byli také rakouští důstojníci, kteří zde ubytováni byli; bylot to v době války o dědictví rakouské.

R. 1743. sebrali sedláci Tachlovicé a Nučičtí 49 zl. na zakoupení truh a kotlův na kruchtu, což opatřeno bylo. R. 1745. přivezeny nové varhany. R. 1750. postaveny mříže mezi lodí a kněžištěm. R. 1755. upevněn kříž na malé věži. R. 1758. zřízen nový oltář sv. Jakuba a sv. Marty; v oltáři tom bylo tělo či ostatky sv. Konstancie. R. 1759. zakoupeno deset patronů českých za 91 zl. R. 1763. zbudována nová kazatelnice. Napsledy byl chrám Páně opraven r. 1858. nákladem patrona, což oznamuje nápis na oblouku mezi lodí a kněžištěm, jenž zní: »Larga benignitate pii imperatoris Ferdinandi I. renovatum anno salutis 1858. (Štědrou dobrotivostí zbožného císaře Ferdinanda I. opraveno roku spásy 1858.) Tehdy také postaven před kostelem kříž z hnědého mramoru.

Zvony. Ve velké věži visí dva zvony, z nichž větší zasvěcený sv. Jakubu Vět. má tento nápis: »Za panování nejjasnějšího patrona J. C. K. Milosti Františka Josefa Prvního mě na jmeno sv. Jakuba Ap. V. nákladem žádá přelil a pomoci milodárů osadníků zvěstil L. P. 1882. Jos. Diepold v Praze.« Menší zvon má okolo koruny nápis: »St. Jacobs, ora pro nobis«. Na jedné straně jest obraz sv. Jakuba a sv. Anny. Pod obrazem sv. Anny čteme: »Stephanus Brickner Klatoviensis«. (Štěpán Brickner z Klatov). Na protější straně jest nápis: »Za panování vysoce urozených Lidmily hraběnky ze Sternberka, Marie Maximiliany hraběnky Hysrlové, Anny Barbory Caretto hraběnky z Millesimo, Theresie Eleonory hraběnky z Esse, vlastních sester rozených hraběnek ze Žďáru sítý jest 1688.

Znak Žďárských.

Umíráček nalezá se na malé věži nad sakristií.

Naděce kostelní R. 1417. dne 19. prosince předstoupil před arcibiskupského úředníka Manric, řečený Matřik z Vel. Kuchač a u přítomnosti Tachlovického faráře Vavřince přednesl, že za spásu svou a svých rodičů i jiných předků 30 gr. ročního a věčného úroku, z něhož má na Martinovi tu v Kuchač 24 gr. a ostatních 6 gr. na Klimentovi ve Vel. Moltně, p. faráři Vavřincovi a jeho kostelu v Tachlovicích odebrává, by si je farář každoročně na těch lidech vybíral a mie sv. za ně složit. (Říčen. Lib. emec. X. L. 73)

V předěším století sabožil P. Teplický nadací 100 zl., aby těch sto zlatých

každý budoucí farář svému nástupci odkázal, aby měl na začátek do svého hospodářství. Za něj mělo se složit 6 měš a na jeho náklady také.

P. Václav Sechtr našel 200 zl. na věčné světlo za to, že pošle, jenž roku 1746, ve fáře vnikl, sáhl byl usazen.

Dobrodělnou chráma byla Anna Marie Toskánská. Těž ustanovila závěti ze dne 18. listopadu 1731., aby po smrti její složená byla nádherná mě svatá ve všech patronátních kostelích farních. Za tu měl dostal farář 3 zl., kantor 1 zl., kostel 1 zl., kostelník 30 kr., hřbitov chrámu 24 kr. a ministranti 6 kr. Kardinalem pak ustanovila mimo to, aby v kostele Tachlovickém, Hostivickém a Svatořeckém sloužena bylo po třiceti mších hned po její smrti a za každou se mělo zaplatiti 30 kr. Imenováním kostelům odkázala po 100 zl., z nichž se mělo ušiti široká na opravu ornátů. Chudým na panství Tachlovickém 500 zl.

Václav Toman, mlynář malomlýnský z Chajec, založil kdys 20 zl. rjn. na 2 mě a před svou smrtí dne 15. ledna 1752. odkázal 50 zl. na 5 měš. Jeho syn složil r. 1756. na mě 20 zl.

R. 1796. odkázal P. Jan Nep. Grim, farář zdejší, na mě sv. 200 zl. a roku 1813. P. Franc. Kratochvíle na repositum a mě sv. rovněž 200 zl. závěti ze dne 30. června; z té nadace měli dostati chudí 1 zl., učitel 1 zl., kostel 1 zl. a za repositum 4 zl.

Mimo tyto zbožné dule založili měšni nadace: P. Foyta Josef, Zvoníčková Anna, Dvorský Frant., Zvonček Jan, Prehal Frant., P. Pavel Haas, P. Josef Procházka a sl. Kateř. Vondříčková.

Hřbitov.

Hřbitov nalézá se na straně jihovýchodní, sousedě přímo s kostelem. Vějdouce na hřbitov se strany východní od staré školy, zastavíme se po levé ruce hned u prvního železného kříže, jenž nám hlásá, že zde odpovídá P. Jos. Foyta, čestný kanovník kapitoly St. Boleslavské a děkan Tachlovický. Za ním ve zdi jest pomník z pestrého mramoru a na něm čteme toto: »Dobrý boj bojoval, běh dne dokonal, víru zachoval vělebný kněz Jan Nep. Grim, horlivý zkrze 19 let pastýř duchovní katolických oveček na osadě Tachlovické, usnul v Pánu dne 9. srpna 1798. věku svého 66 let, zde odpovídá. Popřej jemu, Bože, lehké odpocínati a světlo věčné at svítí jemu. Amen.« Třetí kříž naznačuje místo odpocínku P. Josefa Procházky, vikáře třídnictví Libockého, jenž zemřel 12. září 1884. Níže jest rov P. Pavla Haase, rovněž vikáře Libockého, děkana Tachlovického, jenž usnul v Pánu 17. února 1860. v 74. roce věku svého. Zase níže označeno křížem místo odpocínku P. Josefa Burgra, faráře Tachlovického a kněze jubilovaného, jenž zemřel dne 15. března 1878. Nejnižší odpovídá P. Jan Zahradka, po 10 roků horlivý kaplan Tachlo-

vický, dne 13. března 1883. zvolený za faráře ve Staršově, ale 17. května již mrtvý. Nepoznal tedy oveček jemu svěřených. Vedle vrátek se strany západní v pravo stojí pískovcový pod. stavec jakéhos pomníku a na něm čteme: »Žde tělo i duši milo srdenství tvorce svého a tobě, křestane, k pobožnému vzdechnutí odevdal Franc. Xav. Kratochvíle, zkrze XVII let farář Tachlovický. V Pánu usnul dne 22. srpna v 1874. v roce, věku svého 75 let.« Uprostřed hřbitova stojí pěkná, okrouhlá kaple (kostnice) s ostatky sv. Konstancie. Pod kaplí se strany zadní jest komůrka na kosti. Kaple tato byla dostavěna r. 1745. Před samou kaplí leží kus mramorového kamene, s jehož vešce porušeného nápisu nic více jsem nevyzkoumal, než-li že kryl kdys ostatky kněze.

Farní budova.

V době třicetileté války byla farní budova, jak už víme, zcela pobořena; po válce snad opravena byla, ač se ještě roku 1662. jako zbořená připomíná. Nová fara od základů vyzdvižena byla za faráře Jana Teplického v letech 1696.—1720. Tehdy zbudována obytná část a stodola, za nástupce jeho P. Christena vystavěny stáje. Než žalostivě našel na budovu farní při svém příchodu P. V. Sechtr. Předchůdcové jeho prý užívali pokojů jako sýpek a byly prý z větší dílu pobořeny tak, že mimo dolejší klenutou světnici a čeledník jiné místnosti byly k obýváním naprosto nespůsobilé. Nábýtku shledal pan farář celych — a kulo ví, jest li celych? — 9 kusů a to: 2 kotle v kamnech, 2 stoly, 2 staré skříně, 2 židle a miru na obilí. Není tedy divu, že musil faru jako znova zařizovati. R. 1738. dal upravit dolejší světnici a hořejší proti kostelu, vystavěl od základů stáje pro dobytek, obehnal faru zdi a rozšířil zahradu. R. 1740. dal udelati nové dřevěné schody do prvního patra; byly prý před tím schody pouze z latí. R. 1742. dokončena velká oprava fary, zřízeny a opraveny tři hořejší pokoje, okna zasazena nová atd. Poslední větší oprava fary stala se roku 1882.

Kříž e.

R. 1738. dne 14. května posvěcen dřevěný kříž nad Nučicemi; dal jej postaviti Bernard Svojetský, výminkář Nučický R. 1745. posvěcen dřevěný kříž v polích Mezouňských, kudy se

chodí do Kuchaře; dal jej postaviti Jan Černý z Mezouně. Téhož roku posvěcena nová kaple ku cti P. Marie Bolesné u hospody Tachlovické; dal ji postaviti Matěj Kalivoda, křemář, a Ludmila, manželka jeho. Roku 1748. dal Matěj Habětín postaviti dřevěný kříž za Kuchařem. Dne 18. června téhož roku posvěcen nový dřevěný kříž, postavený nákladem obce Nučické za vsi u cesty, kterou se jde z Nučic do Lodenice. R. 1760. posvěcen dřevěný kříž mezi ovčínem a hořejším mlyněm v Tachlovicích, jež dal postaviti Jos. Beníšek, vrchní Jenečský. — Nyní nalezáji se ve vůkolí obce Tachlovické tři kamenné kříže, které stejným asi časem dal postaviti Frant. Pácal z Tachlovic č. p. 9. Jeden za Tachlovicemi podle cesty k Dohřtí s letopočtem 1855; a písmeny F. a K. P., druhý za Tachlovicemi u silnice ke Kuchaři a třetí u cesty do Mezouně. U Nučic jsou dva kamenné kříže, postavené od Martina Douši, rolníka z Nučic č. p. 10, jeden za Nučicemi u silnice k Dušníkům s letopočtem 6. máje 1803. a druhý na protější straně za obcí u silnice k Mezouni s letopočtem 1803. a písmeny M. D.

Seznam farářů.

Michal, řečený Frumsgut 1354.—†1358. Jan, kněz z Mostu 1358.—1381. Jodok 1381.—†1402. Mikuláš ok. r. 1402. Jindřich 1410.—1414. Vavřinec 1414.—1434. Jan z Mnisku 1434.—?. Jan Dlouhovský okr. r. 1464. Od r. 1470.—1564 mežera. Jan Jonáš z Veřby 1560.—1580. Václav Hodovský 1580.—1609. Jak. Kobyla z Felsova 1609.—1624 (?). Jan Klodomast 1625.—1635. Od roku 1635.—1673. doba výpomoci. August Škorp 1673.—†1682. Daniel Adam Vorel 1682.—1691. Daniel Oupněšický 1691.—1696. Jan Jindř. Teplický 1796.—1720. Karel Christen 1720.—1733. Matěj Kvisek 1734.—1737. Václav Sechtr 1737.—1753. Ant. Proquedl 1753.—1754. K. Čížek 1754.—1773. Kristof J. D. Forst 1773.—1778. Jan Jos. Grim 1779.—1798. Frant. Kratochvíle 1798.—1814. Josef Foyta 1815.—1850. Pavel Haas 1850.—1860. Václav Burger 1860.—1878. Josef Procházka 1878.—1884. Frant. Převrátil 1885. posud.

Škola.

O škole Tachlovické máme nejstarší zprávu z r. 1737.; tedy z té doby, kdy Tachlovické farní beneficium bylo rozděleno. Jsou to příjmy kantorovy, jež ovšem nebyly valné, jak z následujícího patrné. Dostával z nadac Václava Špačka, Jana Bousky, Jirka Dvorského, Petra Jenička z Tachlovic; Jirka Aktafranka (?) a Pavla Hakla z Nučic po 1 zl. 10 kr. Úhrnem 7 zl. Dále užíval kousek farního pole asi pod 1 str. »U březiny«. Z Tachlovic a Nučic dostával od každého souseda z půl lánu pole i snop pšenice, i snop žita, i snop ječmene a i snop ovsa; celkem každého druhu uvedeného obilí 48 snopů. Tehdejší pan farář učinil ve farní památní knize tuto významnou poznámku: »Nemohl si zajisté ze široka vykračovati. Kéž by byli při rozdělování Tachlovického farního beneficía alespoň jemu něčím z toho, co fáře odňali, polepšili!«

R. 1766. připomíná se Vojtěch Tichý, kantor, jenž r. 1773. dne 17. dubna zemřel. Od té doby až do r. 1824. zase nemáme žádných zpráv. Toho roku dne 14. května, kdy jednalo se o pomocníka, uvolily se přískolené obce, že budou na pomocníka přispívati takto: Cely sedlak či celoláník 48 kr. str., půlláník 24 kr., čtvrtláník 12 kr. a chalupník 6 kr.

Té doby působil zde Jan Čapek, školní učitel, až do r. 1856. V letech 1840.—1857. uvádí se: Frant. Kasyk jako pomocník a po něm jako pomocníci: Frant. Kučera 1842.—1850. Tomáš Tichovský 1850.—1851. Ferd. Janoušek 1851.—1852. Jan Hamerský 1852.—1853. Pavel Šulc 1853.—1854. Tomáš Židlický 1854.—1857.

Asi r. 1857. ustanoven byl na školu zdejší Frant. Kučera jako farní učitel, který zde působil až do své smrti 24. 1878. Za něho byli zde podučitelé: Josef Los 1860.—1863. Karel Šura 1863.—1864. Josef Mladý 1864.—1865. Josef Jizba 1865.—1867. Vil. Jos. Mišek 1867.—1868., opět Josef Mladý 1868.—1870. Jos. Kmoch 1870.—1876.

Když vynesením c. k. zem. škol. rady ze dne 7. října 1874. č. 46501 dosavadní dvoutřídní škola rozšířena o třetí třídu, jmenován Josef Pinkas dne 26. ledna 1875. řídícím učitelem; za něho zde působil a působil Frant. Kučera a Josef Kmoch, jenž od 1. ledna 1876. nastoupil za správce školy v Jenči. Na jeho místo

přišel výpomocný Jos. Vránek. Po smrti Fr. Kučery jmenován zat. učitelem Josef Pelikán 22. srpna 1878. a podučitelem Karel Podzemský 20. srpna 1878. místo Jos. Vránka.

Od 1. ledna 1879. povoleno vyučování ženským ručním pracím ve dvou odděleních a vyučování svěřeno Boženě Pinkasové.

Dosavadní trojtřídní škola rozšířena, počínaje dnem 1. ledna 1885. o třídu čtvrtou, kteráž otevřena dne 13. března téhož roku. Tehdy vyslán sem výpomocným učitelem Eman. Hrubý, jenž zde pouze do srpna pomáhal, kdy jmenován byl podučitelem August Pacholik a místo Karla Podzemského, jenž se stal učitelem ve Družici, ustanoven poduč. Čenek Hora od 1. září 1885.

Pátá třída při škole zdejší zřízena 1. ledna 1887., ale vyučování v ní počalo se dnem 21. února dotčeného roku.

R. 1886. ustanoven Jos. Pelikán správcem školy v Chyni a na jeho místo dosazen ze dne 21. září Jarosl. Soukup. V únoru r. 1887. vypomáhal opět Em. Hrubý. Od 1. září 1887. nastoupil Václav Dvořák. Na nově zřízené místo ustanoven uč. Frant. Vodička vyn. c. k. okr. škol. rady ze dne 30. srpna 1887., když Aug. Pacholik přesazen do V. Přitočna. Nyni zde působí: Jos. Pinkas, Jar. Soukup, Frt. Vodička, Václ. Dvořák a Čeh. Hora.

Výnosem c. k. zem. škol. rady ze dne 25. prosince 1888. ustanoveno, vyučování ženským ručním pracím od 1. ledna 1888. ve třech odděleních.

Školní budova.

Nynější velice uhlavná budova školní byla r. 1886. nákladem 20.000 zl. vystavěna a dne 28. září posvěcena. Stará budova, která posud naproti farní nedaleko kostela stojí, pochází nejspíše z r. 1737. Vyučování se v ní přestalo dne 30. září 1886.

Seznam učitelů.

Vojtěch Tichý 1766.—† 1773. Jan Čapek 1824.—1856. František Kasýk 1840.—1842. František Kučera 1842.—1850. a 1857.—† 1878. Tomáš Tichovský 1850.—1851. Ferdinand Janoušek 1851.—1852. Jan Hamerský 1852.—1853. Pavel Šulc 1853.—1854. Tomáš Židlický 1854.—1857. Josef Los 1860. až 1863. Karel Štira 1863.—1864. Josef Mladý 1864.—1865. a 1868.—1870. Josef Jizba 1865.—1867. Vil. Jos. Mišek 1867.—1868.

Jos. Knoch 1870.—† 1875. Jos. Pinkas 1875. až posud. Josef Vránek 1876.—† 1878. Jos. Pelikán 1878.—† 1886. Karel Podzemský 1878.—† 1885. Božena Pinkasová 1879. až posud. Em. Hrubý 1885. do srpna 1885. a 1887.—† 1887. Aug. Pacholik 1885.—† 1887. Čenek Hora 1885. až posud. Jar. Soukup 1886. až posud. Václ. Dvořák 1887. až posud. Fr. Vodička 1887. až posud.

Grundy před válkou třicetiletou.⁹⁾

1. R. 1588. měl zde krému Šebek Votava. R. 1618. prodal ji Janovi Petrákovi za 320 kop. Tyž od něho ujal i chalupu v Malých Tachlovičkách za 55 kop. Zde v M. Tachlovičkách měl r. 1630. chalupu Jan Koziseno.

2. Grunt Martina Nováka, který r. 1626. koupil od něho Šimon Vrabec za 170 kop.

3. Grunt Ivy Cypreanky koupil r. 1600. Petr Makovec za 70 kop.

4. Grunt Vondry Kroupy koupil r. 1605. Řehoř Střežek za 32 kop. R. 1614. koupila jej od něho Kateřina Holubka za 46 kop. R. 1621. po její smrti ujal jej v 60 kopách Jan Hanzl a tyž prodal jej r. 1625. Matěji Chroustovi za 70 kop.

5. Grunt Bartoně Bašty spravovala vdova Anna, k něž se r. 1592. přičlenil Matějka. R. 1610. koupil ten grunt od Anny a sirotků Baštových Jan Krejčí za 200 kop.

6. Mimo krému měl zde Šebek Votava ještě chalupu, kterou r. 1601. od něho koupil Václav Ujec za 30 kop; Ujovi říkali také Ujčák.

7. R. 1602. prodal Matěj Holub grunt svůj Janovi Houškovi za 800 kop. R. 1622. přičlenil se ke vdově po Houškovi Mikuláš Štěrba ze Zlejčiny a ujal ten grunt v 800 kop.

8. Václav Pečkoláč prodal grunt svůj r. 1609. Mikuláši Čermákovi za 50 kop a tyž jej prodal r. 1619. za tu cenu Tomáš Novákovi.

9. R. 1594. ujal Šimon z Vorlíku živnost po ř Janu Čížkovi za 91 kop.

10. Grunt Václava Mlátky měl r. 1581. Jan Horáček koupil za 199 kop. Tyž jej prodal r. 1618. Šimonovi Votavovi

⁹⁾ Z register gruntových statků Červ.-Újezdeckého.

za 250 kop. Šimonovi Votavovi říkali také Vrabec. Tyž postoupil r. 1626. svou živnost bratru svému Janovi Votavovi na ten způsob, že mu bratr jeho místo závdaku odevzal chalupu svou a jednu krávu v M. Tachlovičkách.

11. Živnost po Jakubu Havlovi ujal r. 1601. Jan Čert ve 400 kop. R. 1615. seděl tu Michal Havelc. R. 1630. prořadován pustý grunt ve 125 kopách a prodán Jirimu Kopanskému.

12. Jan Martinovic prodal r. 1602. grunt svůj Matěji Holubovi za 280 kop. R. 1614. koupil jej Řehoř Střežek od Kateřiny Holubky za 400 kop. R. 1623. koupil jej od Střežky Jan Kroupa za 40 kop.

13. R. 1604. koupil Jan Pekař grunt od Josefa za 240 kop. od něho koupil jej roku 1610. Jan Morigin za 250 kop. R. 1617. prodána s povolením p. Jana Žďárského živnost J. Moriginova slovatnému p. Adamovi Eleazarovi, měšťaninu Nov. m. Pr. a služebníku při berní zemské, pí. Dorotě, manželce jeho i dědicům za 250 kop. R. 1623. koupil ten grunt od něho za stejnou sumu Jiřík Hrnčír.

14. Dolejší mlyn patil r. 1593. Martinovi, mlynáři; byl odhadnut na 850 kop.

15. Mlyn Adama, mlynáře.

Když r. 1662., tedy 14 let po válce, zakládaly se na panství Kladenském a Červ.-Újezdeckém nové knihy gruntovní či urbani, shledány v Tachlovičkách následující uselosti: 1. Kréma Vrabčovská, při níž bylo 40 strychů polí, ale byla pustá. 2. Chalupa Matouše Houšky 6 str. 3. Chalupa Chroustovská 6 str. 4. Mlyn Diviše Holečka 10 str. 5. Mlyn Marie Dobřenského 10 str. 6. Chalupa Karla Vavrouška 18 str. 7. Chalupa Jana Činkovce 6 str. pustá. 8. Grunt Mikuláše Štěrby 2 lány. 9. Chalupa Tomášková 6 str. pustá, pole ladem leží. 10. Chalupa Matěje Císaře 18 str. 11. Grunt Václava Bašky 60 str. 12. Grunt Jiříka Kopanského 68 str. 13. Grunt Václava Kroupy 44 str. 14. Grunt Jana Čermáka 18 str.

Dále zaznamenáno v dotčené knize urbani toto: »Tvrz při vsi Tachlovičkách před léty byla od kamene vystavěna a pěkně sformovaná, potom ohněm zkázou vezmouc, toliko samé zdi a již hrubě poroušené se spatřují. Dvůr při té tvrzi byl též od kamene vystavěný a v něm se dobytek jalový choval, nyní také pustý

jest, jen samé zdi stojí, toliko stodola o jednom mlatu jest spravena. Štěpnice jedna při dvoru se stromovím štěpným; užívá jí Mikuláš Štěrba. Ovčín jeden. Rybníky: 1. Hořní všecken zanešený, hráz potrhána. 2. Velký. 3. Pod předsílným, pustý a 4. Pod ním Hrázky. Kámen vápenný pod prostředním rybníkem se nachází a předešle se v těch místech vápno pálivalo. Kostel od kamene vystavěný. Fara i stodola zbožená, zdi toliko zůstávají, sad farní ohražený. Dům školní pustý. Chalupa poustevenická při chrámu Páně pustá jest.

Shledáváme zde před válkou i po ní jednu krému a dva mlýny; r. 1769. připomíná se ve mlyně »prostředním« mlynář Matěj Mrskoč. Dle toho byly zde v polovici předešlého století tři mlýny: Dolejší, prostřední a Hrázky. Okolo r. 1690. byl zde také pivovar; neboť r. 1691. byla kmotrou Kateřina, dcera sládky Tachlovičkého. Po starém pivovaru zachovala se posud budova za dvorem, kde se dnes říká »V pivovare«.

Nyni nalézá se nad Tachlovičkami skladiště dynamitu (prachárna), jež náleží české montanní společnosti v Kladně. Pod touto prachárnou, při stanici Nučické dráhy jsou veliké haldy vápence, z něhož se zde ve vápenných pecích, náležejících c. k. velkostatku Tachlovičkému, vápno páli. Tyž velkostatek má zde rozsáhlý dvůr, v němž vzorným racionelním způsobem provozuje se chov hovzího dobytka.

V Tachlovičkách jest poštovní stanice, která dne 10. srpna 1869. otevřena byla.

Počet obyvatelstva.

Roku 1843.	bylo 511 obyvatelů	v 58 domech
» 1857.	» 477	» v 58 »
» 1870.	» 614	» v 61 »
» 1880.	» 619	» v 70 »

Katastr: 420 hektarů 21 ar. Dani: 2804 zl. 15 kr.

Nučice.

Nučice, v pradávých dobách »Nuč« nazývané, jsou prastarého původu. Právi se o nich, že po smrti sv. Ivana, když jeskyň jeho v kapli proměněna byla, ustanoveni byli lidé z Nučic a Chrustenic za hlídače té kaple, což se stalo v 9. století za panování knížete Boriwoje, jenž zemřel r. 894. Kníže Břetislav I. (1037.—1055) daroval kapli i hlídače klásteru »Na ostrově« ve Skalách u Davle.¹⁾

R. 1295. dne 11. srpna daroval král Václav II. Nučice, Dušňky a Stodůlky kapitole sv. Vítu v Praze, a od té doby až do války husitských patřily probostu zmíněné kapitoly.²⁾

Po válkách husitských, asi okolo r. 1540. kladi si Zdeněk z Kladna za dědictví v Nučicích tvrz pustou, dvůr poplužní pustý a díl vsi po předcích svých od mnohých let. Z toho patrně, že za války husitských tvrz i dvůr v Nučicích spustošeny byly. Jest pravdě podobno, že od té doby tvrz Nučická z rumu vyzdvíhena nebyla; neboť r. 1544. o tvrzi se zmínka nečiní a v urbání knize z r. 1662. praví se, že po tvrzi jen »nějaké znamení se spatřuje. — Po pánech z Kladna přelst statků Nučický na příbuzné jejich pány Žďárské ze Žďáru a měly pak dále totéž panstvo jako Tachlovice.

Když roku 1544. synové po Oldřichovi ze Žďáru dělili se o dědictví, přidány Nučice k dílu Tachlovickému a připomínají se zde následující usedlíci: 1. Pavel Havlas, 2. Bárta, který dával plat také ze sadu »Pšovského«, 3. Vávra Ouporský, 4. Jira Buzek, krčmář, 5. Šimon Janoušek, 6. Vávra Pitruše, 7. Bouslav, 8. Vaněk Fousek, 9. Jan Treta, 10. Jan Zavadiš, 11. Jan Holub, 12. Jira Janoušek, 13. Pavel, rychtář, 14. Truhář, 15. Jan Bečka, 16. Jan Žák, 17. Vaněk Bítivej, 18. Vaněk Staněk, 19. Petr Lisej, 20. Vávra Šticha, 21. Mareš, 22. Mikuláš. Celkem 22 usedlíků, z těchž viděti, že Nučice byly vesnice nemálo. Mimo to uvádějí se louky, náležející ke »dvorití« Nučickému, a u těchto dvorití sad. Dále lesy, rybníček pod Mezouní a ve vsi Nučicích příkop vodní, kde byly 2 kopy násady ryb. Krčmy zde byly dvě.³⁾ O tvrzi se zde zmínka nečiní.

¹⁾ F. Zoubek, Školy Smích. 1879.

²⁾ Tomek, Děj. Pr. III. 50.

³⁾ DZ, quat. pam. bílý 48. C. 22.

Před válkou třicetiletou byly zde následující grunty:

1. Grunt Petra Petřička, jež koupil r. 1604. Jiří Koza za 220 kop. L. 1623. ujal ho po smrti otcově syn Tomáš ve 300 kopách, ale utekl a hospodařila tu jeho matka Anna, která ten grunt r. 1624. prodala za 300 kop Matěji Frejčkoví, jenž tu hospodařil ještě po válce.

2. Grunt Matouše Havlového koupil r. 1608. Pavel Šteffan za 30 kop.

3. Grunt Březkovský koupil r. 1600. Vít Slavíček za 600 kop. R. 1621. přiznil se s povolením vrchnosti ke vdově po Vítu Slavíčkovi Bartoloměj Toměš Kozák.

4. Na gruntě Žakovském hospodařila Anna, vdova po ětřu Žakoví; k ní se přiznil Jakub Žák a ujal grunt ve 300 kopách. Roku 1623. ujal jej Jiří Žák ve 450 kopách. Roku 1637. koupil ten grunt od něho Vondřej Frejček za 208 kop a r. 1652. ujal grunt spálený, »tak že toliko místo jest«, Kristof Šafránek dle uznání rychtáře za 100 kop.

5. Grunt Doroty Staňkovy měl r. 1610. Jan Boháček »od matere manželky své« koupený za 200 kop. Po smrti manželky svého měla tu hospodařiti ve jménu děti vdova Kateřina s nejstarším synem Janem. R. 1625. ujal grunt od bratra Jana Václava Boháček za 350 kop.

6. Grunt Jiry Kučery měl Vít Franta. R. 1612. seděl na něm Jan Kroupa. Od něho jej koupil r. 1623. Jiří Vejstrkovský za 150 kop a ten jej prodal r. 1630. Václavu Hynekovi za 150 kop.

7. Grunt Vítu Žáka koupil r. 1604. Jira Zedník za 100 kop. R. 1625. koupil jej od Doroty, vdovy po Jirvi, Jiří Brouček za 170 kop a prodal jej r. 1630. Václavu Svobodovi z Litomyšle.

Roku 1652. ujal spálenou chalupu po Svobodovi Martin Matouš dle uznání rychtáře za 80 kop.

8. Grunt Jana Juna měl r. 1590. koupený za 300 kop Havle. R. 1614. ujal jej po ětci svém Jan v 500 kop. Janu Havlovi říkali také Jan Treta a ědova po něm prodala se roku 1622. za Adama Koudelou, kterýž tu hospodařil.

9. Chalupa Petra Makovce patřila r. 1600. Bartoni Bahenskému za 28 kop. Roku 1621. prodal ji Kristianu Sedivému, zeti svému, za 40 kop.

10. Grunt Vondry Kroupy koupil r. 1608. Matouš Havlí za 180 kop. R. 1620. ujal jej od Markety, vdovy Havlovy, Jiřík Lounský za 195 kop a postoupil jí svou chalupu Kakasovskou. Roku 1614. prodal ten grunt Jiří Lounskéj Vavřinci Štípkovi za 195 kop.

11. Chalupa Kakasovská patřila r. 1610. Pavlu Kakasovi, který jí r. 1614. prodal Jiříkovi Lounskému za 45 kop. R. 1620. ujala jí vdova po Matouši Havlovi, Marketa, v 65 kopách. Roku 1625. patřila Jiříkovi Lounskému. R. 1628. ujal jí Macek a r. 1630. postoupil jí Říha Novák Janu Bahenskému v 50 kopách.

12. Chalupu Lučků měl r. 1610. koupenou za 20 kop Valenta.

13. R. 1600. koupil Václav Švec krčmu od Macha, kováče, za 170 kop. R. 1627. koupil jí od něho Jan Forejt za 70 kop.

14. R. 1604. koupil Jan Janoušek grunt od Ludvíka, otce svého, za 890 kop. V závadku ujal krčmu na Cerv. Oujezdci v 500 kop. R. 1650. Jan Janoušek, nemoha pro sešlost věku pracovat, postoupil grunt Jiříku Janouškovi v 890 kopách.

15. R. 1610. Bartoň Pitruše vyplatil podíl bratřím svým, jak se ve starších rejstřích zapsáno najde, má grunt zaplacený. L. 1622. ujal jej ve 250 kopách Jan Pitruše, syn zástaly. L. 1625. ujal jej od něho Jan Boháček.

16. Jan Jiří Morgin koupil r. 1604. grunt od Václava Hraběte za 170 kop. R. 1610. koupil jej od něho Řehoř Bašta za 300 kop.

17. Jan Pitruše přiznil se r. 1610. k pozůstalé vdově po Prokopu Tretovi. R. 1612. hospodařil tu Václav Pitruše. R. 1621. ujal ten grunt Matouš Zedník za 400 kop.

18. R. 1610. měl Matouš Zavadiš grunt zaplacený. R. 1614. hospodařila tu Marketa, vdova, s synem Václavem. R. 1622. přiznil se ke vdově po Václavovi, Lidmíle, Bartoloměj Křížek. R. 1626. ujal ten grunt ve 100 kopách Martin Novák.

19. R. 1597. odstoupil Jan Štich pro sešlost věkem živnost svou synu Martinovi, který tu ještě r. 1612. hospodařil.

20. Grunt Jana Pizeňského, zete ě Vávry Šráma, koupil za 150 kop Jan Cervenka. R. 1621. ujal jej po Čermákové smrti Brož Plzeňský ve 250 kopách. V té ceně ujal jej r. 1625. Jan jinak Hanzl.

21. Grunt Šimona Macka prošacován po jeho smrti r. 1612. a odevzán jeho synu Bartoloměji ve 210 kopách.

22. V neznámé době koupil krčmu od sirotků Kynšovských Mach, kováč. Po jeho smrti hospodařila tu r. 1615. vdova Alžběta, která se následujícího roku prodala za Vavřince Štípká, »poněvadž to vůle boží byla«, a s přívolením J. M. H. p. Tiburce Cibora Žďárského a jej za mocného hospodáře učinila.¹⁾

Ty byly grunty před válkou a v době války třicetileté. Když se r. 1662. zakládaly nové gruntovní knihy, zaznamenaný v Nučicích tyto usedlosti:

1. Grunt Ondřeje Frejčka s 30 str. poli. 2. Chalupa Štefanovská 3½ str. 3. Grunt Tomáše Kozáka 1½ lán. 4. Grunt Kryštofa Šafránka 40 str. 5. Grunt Václava Boháčka 34 str. 6. Grunt Václava Hynka 12 str. 7. Chalupa Martina Matouše 18 str. 8. Grunt Adama Koudelky 55 str. 9. Grunt Jana Bahenského 60 str. 10. Grunt Havla Matouš 20 str. 11. Chalupa Lounská 4½ str. pustá, užíval jí Adam Vochlipka a nic neplatil. 12. Chalupa Jana Bahenského 3½ str. 13. Chalupa Martina Bašty 6 str. 14. Grunt Jirka Janouška 1 lán. 15. Grunt Jirka Žáka 15 str. 16. Grunt Jana Boháčka 40 str. 17. Chalupa Matěje Bašty 24 str. 18. Grunt Jana Třety 50 str. 19. Chalupa Jirka Krejčího 12 str. 20. Grunt Adama Vochlipky 60 str. 21. Grunt Tomáše Vituka 40 str. 22. Grunt Jirka Macka 40 str.

Dále se připomíná toto: »Po tvrzi než toliko nějaké znamení se spatřuje. Sad panský obšírný, rybník pod Mezouní a druhý pustý ve vsi Nučicích.«

Okolo roku 1700. nalezli jsme v památní knize fary Tachlovické následující grunty: 1. Grunt Tomáše Frejčky, 2. Jana Kozáka, 3. Ondřeje Hynka, 4. Pavla Slamy či Koudelky, 5. Adama Kozáka, 6. Jirka Třety, 7. Jirho Macka, 8. Tomáše Krátkého, 9. Jirho Boušky, 10. Chalupa Pavla Macka, 11. Druhá chalupa Pavla Macka, 12. Pavla Linhart, 13. Jana Vlěka, 14. Jana Váchy, 15. Václava Eliáše, 16. Pavla Vystrkovského, 17. Jakuba Macka, 18. Jana Macka, 19. Tomáše Mareše, 20. Václava Dvorského a 21. Krčmu; kdo však byl tehdy krčmářem, nevíme.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 343 obyvatelů v 48 domech (Pal. popis)
» 1857. » 381 » » 90? » (Slov. topogr.)

¹⁾ Tenkrát vďávaly a žemily se z vůle boží a s přívolením milostivé vrchnosti.

R. 1870. bylo 438 obyvatelů v 51 domech (Úř. schem.)
 » 1880. » 478 » » 60 » (dto. 1880).
 Katastr: 573 ha. 1 ar. Dani: 3746 zl. 57 kr.
 Starostové: Fr. Zábranský, Frant. Marek, Jan Veselý,
 Jan Plesnivý, Frant. Černý, Frant. Dvorský, Frant. Černý, Václav
 Šroubek, Frant. Slaboch.

Drobné zprávy.

R. 1419. toly na počátku války husitských, byl v klášteře Benediktinů
 v Břevnově fohelnkem Petr z Nučic. (Tomek. Děj. Pr. V. 203.)

R. 1476. kospil Blažej Nučický dům v ulici Strahovské na Malé Stráně od
 Jana Šokry a Vávry, syna Václava Unhošťského za 26 kop. (Tomek. Zák. Pr.
 III. 54.)

Nad Nučicemi stojí doly na dobývání železné rudy. Rudu
 prý v té krajině poznal jistý Hřda. Jsou zde také pece na vy-
 palování rudy.

Červený Újezd či Újezdec.

Země česká za starodávna byla rozdělena na několik (52)
 žup a každá župa zase na několik újezdů. Byly tedy újezdy okrsky,
 které obsahovaly v sobě několik vesnic, dědin i lesů. Nad každým
 újezdem správou měl od času Boleslava I. (935.—967.) vla-
 dyka, jenž mival sídlo své v největší vesnici, sedě zde na svém
 dvorci nebo tvrzi. Od sídla vladýkova dostával celý újezd své
 jméno.¹⁾ Dle toho byl tedy náš Újezd či, jak se druhy psá-
 valo »Újezdec« střediskem újezdu Červeno-Újezdeckého v župě
 Pražské a podržel pak odtud i jméno své.

Ve 14. století patřil Červ. Újezdec rytíři Hanušovi Mil-
 heimovi z Pardubic, jenž byl proslulým dvojením krále Vác-
 lava IV. Týž Milheim založil v Praze pověstnou kapli Betlem-
 skou, aby se v ní slovo boží českým jazykem svobodně kázalo
 a nadal k ní 8 kop 50 gr. na dle vsi Újezdci blíž městečka Un-
 hoště ke straně poleďní na lidech tam sedících, předně na Kvě-
 tošském 3 kopy bez 11 gr., na Mařkovi, sousedu jeho, 3 kopy
 bez 1 gr. a na Ješkovi, sousedu jeho, 96 gr., na Tomáškově,
 přímým Pr. . . 53 gr., na Machovi 33 gr.²⁾

¹⁾ Zapp. Českom. Kron. I. 255. a 258.

²⁾ Dvorský, O školách 8. a 9. str. 486. Sedláček. Hradý I. 35.

V 15. století byl Červený Újezdec sídlem rytířů z Čer-
 veného Újezde, v jejichž držení zůstal asi dvě stě let. R. 1434
 uvádí se za svědka Pavlík z Červeného Újezdece
 (viz Svarov). R. 1478. sedla na Červeném Újezdeci Kate-
 řina ze Sviňat, dcera Jana ze Sviňat a Litovic. Ta kou-
 pila dne 26. června téhož roku v Unhošti dům po Janu Mrvoji
 (nyní č. 35). Své zboží zanechala dvěma synům Janovi a
 Bohuslavovi, kteří se psali »Újezda« a z nichž druhý zde
 hospodářil. Po smrti bratrové obdržel Bohuslav od krále Vladi-
 slava II. i dvůr v Unhošti jakožto odúmrť r. 1497. společně
 s Pytlíkem ze Zvoleňovic v 60ti kopách.¹⁾ R. 1525. patřil Červ.
 Újezdec, Svarov a Rymáh Šebesjyanovi, Jiřimu a Jan-
 ovi, vlastním bratřím z Červ. Újezdece a na též Újezdci. Ti
 prodali jmenované vesnice téhož roku za půl druhého tisíce a půl
 druhého sta kop gr. měš. Janu, Jiřimu a Zdeňkovi, vlast-
 ním bratřím Žďárským ze Žďáru a jich budoucím.

Kdy vymřel rod rytířů z Červ. Újezdece a nebo kdy pře-
 stali se potomci jejich podepisovati »z Červ. Újezdece«, těžko říci,
 ale zdá se mi, že válka třicetiletá roid ten vyhubila. Posledního
 znám Šebesjyana Oujezdeckého z Červ. Újezdece a na Modřejo-
 vicích, jenž patřil ke straně protestantské. R. 1618. byl s Hen-
 drychem Tejtofským z Enssyde od direktorů nařízen za vojens-
 kého komisaře v kraji Rakovnickém. R. 1621. počítá se mezi
 zemělymi odbojníky.²⁾

Od r. 1525. vládli tedy statkem Červ. Újezdeckým Žďarští
 ze Žďáru a sice, jak již praveno bylo, Jan, Jiří a Zdeňek. Po Jan-
 ovi seděl na Červ. Újezdci syn jeho Oldřich Žďárský ze
 Žďáru a na Červ. Újezdci. Jemu a jeho synům, Janovi, Stan-
 islavovi, Jiřimu a Zdeňkovi připadl r. 1543. také sta-
 tek Kladenský. Poněvadž ale Oldřich a syn jeho Stanislav ze-
 mřeli, připadl statek Červ. Újezdecký a Kladenský zůstalým třem
 synům. R. 1547. dne 17. ledna postoupili oba mladší bratři
 statek Červ. Újezdecký staršimu Janovi.³⁾ Od té doby vládl Jan
 statkem Červ. Újezdeckým a od 17. června 1549. také Tachlo-
 vicským, sídle na Červ. Újezdci. Jan měl čtyry syny: Albína,
 Gotharda, Floriána, Ctibora Tíburce a Petra Voka. Nejstaršimu

¹⁾ Palacký. Archív č. 48. 115. 117.

²⁾ Dr. Z. Vintř. Č. M. 1886. str. 227. a Bilek. Děj. konf. LXVII.

³⁾ DZ. quat. býř 48. C. 22.

Albínovi odevzdal Tachlovce dne 9. května 1570. a druhorozený
 Gothard Florián obdržel r. 1566. Červ. Újezd. Také on
 sídlil na Červ. Újezdci. Po smrti bratra svého Albína, jenž roku
 1580. dne 9. července svobodně zemřel, zdědil statek Tachlovický.
 Obojí statek, Tachlovický i Újezdecký, odevzdal Gothard Florián
 synovi svému Janovi, jenž jím vládl až do své smrti dne 13. pro-
 since r. 1598. Téhož roku, kdy Jan zemřel, narodil se mu 9. dne
 měsíce května syn Florián Jetřich. Jan pohřben jest v ko-
 stele Svarovském. Malickému dědici zanechal otec velice rozsáhlý
 statek Červ. Újezdecký, k němuž patřilo 24 vesnic a to: Červ.
 Újezd, Vel. Jeneč, Mal. Jeneč, Hostovice, Hradiště, Žepky (Řepy),
 Zlejčina, Sobín, Bře, Jinočany, Tachlovce, Nučice, Nenačovic
 část, Libečov, Podkozý, Svarov, Rymáh, Ptice, Pozdeň, Malé Ho-
 řesovice, Velké Hořesovice, Čeradice, Vichrovec a ves neznámá.¹⁾
 Poručníci mladého dědice byla nějaký čas matka jeho Kateřina a
 později strýc jeho Ctibor Tíburce, pán na Kladně, jenž se r. 1612.
 zdržoval se svým svěřencem na Červ. Újezdci, kdež byl dotče-
 něho roku počtén návštěvou císaře Matyáše a manželky jeho
 Anny, když se vraceli od korunovace z německé Hše do Prahy.
 Po smrti strýce svého zdědil Florián Jetřich i panství Kladenské,
 čím se stal pánem statků velmi rozsáhlých. Měl za manželku
 Alžbětu Koroun, vlastní dceru Jaroslava Bority z Martinc, onoho
 pověstného mistodržícího, jež protestantská pani r. 1618. vyhodil
 s olna kanceláře české.

Florián Jetřich zanechal jediného syna, Františka Adama
 Eusebia a pět dcer, Polyxenu Eusebiu, Marii Maximilianu, Johanu
 Barboru, Terezií Eleonoru a Annu Katerinu. Když r. 1653. dne
 7. května Florián Jetřich zemřel, stal se jediným mocným dědi-
 cem syn jeho dotčený Frant. Adam, jenž zůstal svoboděn až
 do své smrti r. 1670. dne 5. dubna. Při dělení r. 1688. připadl
 díl Červ. Újezdecký Terezií Eleonore hraběnce z Ugardé
 ale ta prodala jej r. 1690. dne 24. dubna sestře své Johaně
 Barboře z Millesimo, paní na Tachlovicích a Hostivici, za
 72.000 zl., tak lacině z pouhé sesterské lásky, ac byl při dělení
 odhadnut na 84.317 zl. 29 kr. 4²/₃ den.²⁾ Po sedmi letech pro-
 dala hraběnka Millesimo oba díly, svůj Tachlovický, odhadnutý

¹⁾ Registra gruntovní panství Červ. Újezd.

²⁾ DZ. quat. pam. býř III. Q. 6.

na 84.602 zl. 39 kr. 5¹/₂ den, pak koupený Červ. Újezdecký za
 180.000 zl. a 1500 zl. klíčného Karlovi Jách. Bredovi, jenž
 položil tím záklád k panství Tachlovickému.³⁾ (Viz Tachlovce.)

Zámek Červ. Újezdecký byl před válkou třicetiletou pěkně
 od kamene vystavěný, ale 14 let po válce roku 1662. byl
 »hrubě zpustlý« a přčinou běhu vojanského pokazený.
 Vypadal takto: Do zámků vcházalo se vjezdem klenutým, kde
 byla po jedné straně světnice vřátného s komorou a po druhé
 straně světnice kancelářská s výstupkem. V přízemí byla dále
 ratejna, při ní tři komory s povrchním sádekem, ratejna a tři
 mašale pro koně a voly. Mimo to byly v přízemí velká klenutá
 kuchyně s příční špiřárnou, láznicka a pekárna se světnicí. V prv-
 ním patře bylo třináct pokojů, 8 komor a kaplička. Sklepy byly
 tři klenuté a studnice vážná. Celý zámek byl přikryt šindelem
 a nad ním zvedala se vysoká věž. R. 1689. byli z pokojů sypky
 a o věži neděje se ani zmínka. Při zámku byla zahrada kořenná
 r. 1662. vysazená, v ní štěpnice se stromovím štěpným a vřá-
 novka; zahrada byla zdí ohrazena a bylo v ní stavení pro za-
 hrádníka.

Dvůr při tom zámku byl také před válkou náležitě od
 kamene vystavěný, ale spodobně po těch vojanských ruinách
 hrubě spustošený. V tom dvoře byly r. 1662. 3 chlívy
 pro hovězí dobytek, 2 kůlny, stodola od třech mlatech, 4 chlívy
 pro vepřový dobytek, kaple dole pustá,⁴⁾ při ní sklípek, za ní
 3 sklípky a dolejší sklíp, v němž zahrádník věci zahrádní mival.
 To vše bylo roku dotčeného od kamene dobře vyzdvíženo,
 a střechy šindelem pobity, jen stodoly, chlívy a kůlny byly čá-
 stečně pokryty slámou, částečně nepokryty. Mimo to byla zde od
 kamene vyzdvížena marštal kočovská, 2 kůlny a 3 chlívy. Za
 dvorem byla ohrada zdi obelhaná pro pasení hřibat a 3 vřáské
 ořechy. — Ke dvoru patřilo 64 kop záhonů či 5 lánů a 4 kopy
 záhonů, dále hutě železné nade mlyněm Jitřika Kalousa,
 však pusté tak, že nyní toliko samé místo jest. Mlýny sem
 náležející byly: 1. Kalousa Viléma v Podkozým, 2. Jana Konva-

³⁾ DZ. quat. pam. slatý IV. Q. 6.

⁴⁾ Bělýř ženal pozoruje, že tu byly dvě kaple, jedna v zámku a druhá ve
 dvoře. Připomeneme-li, že Florián Jetřich mival zde dva franckiské kněze, tož
 podobno, že kaple ve dvoře byla pro lid, dokud nebylo Hájekké kaple.

linky a 3. Jiřího Kalousa; panská hospoda v Podkozý a panská hospoda v Hájků o několika pokojích.)

Gruntů před válkou třicetiletou.

1. Kréma Matěje Kalousového. Tu koupil r. 1608. Jan Hlaváček za 300 kop míš. R. 1654. ujal ji Jan Píbrle za 60 kop.
2. Grunt Pavla Krejčího, jež koupil r. 1591. Lukeš za 26 kop.
3. Grunt Lukeše posla. Těž zřejmářčil (vyměnil) svou živnost, na kterou přidal 10 kop s Řehorem, tesařem v M. Hořešovicích L. 1620. koupil ten grunt od Řehoře Tesaře Jiří Brouček za 60 kop.
4. Grunt Matouše Turka koupil r. 1609. Jan Rambousek švec, za 80 kop.
5. Grunt Adama Lukšového r. 1626. koupený.
6. » Jakuba Čecha r. 1604. »
7. » Jana Vyskočila r. 1624. »
8. » Jana Žáka r. 1625. »
9. Grunt Matouše Procházký ujal r. 1654. Jan Miller.
10. Grunt Jana Morgína koupil r. 1605. Jíra Koktavej za 180 kop. Po Jirovi ujal jej v té době Václav Boháček.
11. Grunt po Simonovi Kambovi, trubači, koupil r. 1625. Josef Jínek Juza za 180 kop.
12. Spálený grunt po Jozovi Píšvejevovi ujal r. 1754. Mikuláš Chlupatý za 50 kop. R. 1625. tedy v době války byl odhadnut na 100 kop.
13. Grunt Bernarda koupil 1603. syn jeho Kliment Rutpaur za 130 kop.
14. Grunt po Jiříkovi Pelikánovi koupil r. 1654. Jakub Klavovský.
15. Grunt Kašpara Šitrycha koupil r. 1597. Jan Kalous za 125 kop.
16. R. 1592. doplatil Řehoř Vebr grunt svůj, R. 1614. patřil Řihovi Dvořákovi a ten jej postoupil zeti svému Jiříkovi a od něho koupil jej r. 1654. Kristof Celner.
17. Grunt Brožův koupil r. 1606. Jiřík Janoušků za 170 kop.
18. R. 1621. koupil jej Bartoloměj Moravec za 180 kop. Těž grunt spálený a pustý ujal r. 1653. Jan Macek za 80 kop.

⁹⁾ Urburní kniha panství Klad. a Červ.-Újezdce. a DZ. quat. pam. karaf. IV. P. 15.

18. R. 1610. koupil grunt od Bětky Štolcovy Adam Hruška za 130 kop. R. 1615. prodal jej za to Blažejovi či Blažkovi. Vdova po Blažkovi, Lidmila, provdala se za Jiříka Škarohlída a ten sřejmářčil jej r. 1621. s Janem Hubou.

19. Grunt po J. Bartoňovi Konřihovi prošacovaný za 500 kop ujal Jakub Jakša. Vdova po něm, Maruše, provdala se r. 1626. za Ambrože Plzeňského, jež se k ní přičlenil.

20. R. 1610. koupil Jan Piplas grunt od Hanzle Kromusa za 300 kop. Léta 1627. ujal jej syn jeho Pavel. R. 1653. ujal grunt z bořený a pustý po Pavlovi Piplasovi Daniel Douša, za 130 kop.

21. R. 1604. koupil Jan Krejčí grunt od Jana Pekaře za 107 kop. Těž grunt po Janu Pekaři Taborském ujal r. 1654. Tobiáš Fijala za 50 kop. Koupil jej od vrchnosti, protože zde žádného nápadníka nebylo.

22. R. 1590. koupil Vondra Novák grunt od J. M. pána po J. Srbovi za 100 kop. R. 1628. koupil jej Douša od Nováka za 140 kop.

23. R. 1601. koupila paní Žofie z Voškovbrh grunt od Pavla Dlačka za 140 kop. R. 1617. zemřela a ujal ho syn její Jan Pozdanský.

24. Grunt Jana Hrázky šacován r. 1623. na 250 kop a těž postoupil jej Matoušovi Slanskému.

25. Léta 1653. ujal grunt pustý a spálený, jež r. 1615. stal 130 kop, Šebestýn Plodr v 80 kopách.

R. 1662. byly zde následující grundy: 1. Grunt Jindřicha Lisky 40 str. 2. Grunt Jana Prokeše 47 str. 3. Mikuláše Chalupy 13 str. 4. Matěje Židka 26 str. 5. Matouše Hrachovského 5 str. 6. Mikuláše Chlupatého 20 str. 7. Jakuba Klavovského 30 str. 8. Františka Průška 29 str. 9. Kristofa Celnera 30 str. 10. Jana Macka 30 str. 11. Jana Lajtenambta (Lajtnant) 26 str. 12. Šebestýn Plodra 1 lán. 13. Jiříka Hoffa 1 lán. 14. Daniele Douši 30 str. 15. Tomáše Bousky 18 str. 16. Jiříka Luza 30 str. 17. Jiříka Piezla 30 str. 18. Chalupa Martina Dlouhého 3 str. pustá, role zarostlé. 19. Chalupa Vondry Vlčka 6 str. 20. Chalupa Jiříka Lešnara 12 str.

Tedy byly tu jen dva pusté grundy.

R. 1689. byli zde osedlí: 1. Martin Liška, 2. Jan Průšek, 3. Michal Volfram, 4. Jiřík Es, 5. Jan Macek, 6. Vdova Průšáčka,

7. Jan Merl, 8. Adam Vidourek, 9. Mikuláš Chalupa, 10. Jan Židek, 11. Ondřej Trnka, 12. Martin Dlouhý, 13. Zabranská vdova, 14. Jiřík Lešner, 15. Mates Volfram, 16. Jan Smrčka, 17. Jan Douša, 18. Mates Kleysner, 19. Jiřík Lešner, 20. Martin Volfram.

Šenk byl od starodávna na gruntu Matesa Kleysnera a vyčepovalo se ročně 40 sudů piva. Pusté grundy se už neuvádějí žádné. (DZ. quat. pam. karaf. IV. P. 15.)

Na začátku předešlého století r. 1707. byli zde tyto hospodáři: 1. Matěj Liška, nyní č. 44., 2. Matěj Klement, nyn. č. 42., 3. Mikuláš Chalupa nyn. č. 27., 4. Václav Židek nyn. č. 24., 5. Jan Trnka nyn. č. 22., 6. Šimon Jelínek nyn. č. 21., 7. Matěj Volfram č. 12., 8. Michal Volfram č. 11., 9. Frant. Průšek č. 10., 10. Václav Mojka č. 9., 11. Jakub Mirel č. 7., 12. Jiřík Vlček č. 6., 13. Jan Smrčka č. 5., 14. Adam Vidourek č. 4., 15. Jan Vlček, č. 48., 16. Jiří Koptíva č. 23., 17. Jan Smrčka č. 46., 18. Martin Vlček č. 45., 19. Grunt byla panská kovárna. (Rukopis P. Motta.)

Obyvatelstvo.

R. 1843	bylo	589	obyv.	v	79	domech,
» 1857.	»	613	»	»	83	»
» 1870.	»	746	»	»	83	»
» 1880.	»	783	»	»	104	»

Katastr: 535 hektarů 89 arů. Dani: 3514 zl. 17 kr.

Rymán.

Asi na poloviční cestě mezi Unhošti a Svarovem v údolíčku při malém potůčku zastavme se ve dvoře Rymánském, jež patří ke statku Červ.-Újezdckému. Zde až do války třicetileté rozkládaly se vedle poplužního dvora ještě dva grundy a osadu tu najdeme v gruntovních registrech zaznamenanou pode jménem »Ves Rymán«, druhdy prý také Rymany, Řimany.

Rymán i Svarov patřily ke statku Červ.-Újezdckému. Když statek ten koupil r. 1525. bratři Žďárští, pravi se v zápise výslovně, že Šebestýn, Jiří a Jan, vlastní bratři z Červ.-Újezdce prodávají Svarov a Rymany, vesnice pusté se

dvory atd. Dle toho dotkly se těchto dvou vesnic i války husitské. Noví držitelé, zejména Jan Žďárský, vystavěli zase dvůr a přistavěli k němu pivovar, z něhož bralo se pivo do křem v Tachlovicích a Nučicích. Od té doby zůstala Rymán při zboží pánů Žďárských.

Panský poplužní (poddanský) dvůr patřil v neznámé době Michalovi Károvi, od něhož jej koupil ku konci 16. století Jakub a Filip Švorc. Léta 1611. ujal »dvorek« Jíra Švorc ve 100 kopách a hned jej zaplatil. Na začátku 17. století patřil Jiřimu Čejkovi z Olbramovic, jež jej r. 1619. v pátek den sv. Mikuláše prodal s povolením Floriána Jetřicha Žďárského urozené paní Mandaleně Čejkové, rozené Sluzké z Chlumu a v městyse Unhošti s dědinami, s loukou ležící u rybníka Konika i se vším příslušenstvím za 160 kop ihned zouplna zaplacených. Při téměř dvoje zanechaly se 4 klisny s nádobím a šlemi, 2 vozy, 1 pluh, 2 brány, 2 febliny, 1 hnojník, 5 dojných krav, 2 telata, 1 ostavený bejček, 3 svině, 2 husy, 9 slepic a 1 kohout. Výměra polností se neudává, jen to, co oseto bylo. Mezi povinnostmi uvádí se prosekávání rybníků v zimě, pomoc při lovení a při honbách na zajíce, berně a jiné sousedské povinnosti, jakož i vykonávání robot. Kdyby vrchnost byla chtěla ten dvůr někomu jinému pronajati, musila dáti poletní výpověď. Nebyl tedy ten prodej nic jiného, než nájem!

Mimo panský dvůr byl tu jiný, který rovněž patřil Michalovi Károvi, jež jej r. 1607. prodal Řehořovi Magerovi za 130 kop.

Třetí grunt zde byl po Honzovi Žiklovi, R. 1609. koupil jej Michal Kára za 46 kop. R. 1623. koupil »vejš« psanou živností, pozůstalou po J. Filipovi Petr Cemrmon.

V urburní knize statku Červ.-Újezdckého z r. 1662. pravi se o Rymáni toto: Ves Rymán všecka pustá. 1. Grunt Švorcovský, jinak Čejkovský 3 lány, role všechny zarostlé, nic orného není, ani záhonu. 2. Grunt Majerovský 40 str. pustý, role ladem leží. 3. Chalupa Žiklovská, jinak Károvska 3 str. pustá, lesem role zarostlé. — V dílci ceduli r. 1689. do desk zanesené stojí: Ves Rymán nyní dokońce pustá, toliko kde stála, místo se spatřuje; bývali v ní osedlí tři. Grunt Švorcovský, Majerovský a chalupa Žiklovská.

R. 1662. připomínají se zde tyto rybníky: 1. Rymáňský,

2. Koniček pode dvorem. 3. Karkulinkovský či Karkulínek, 4. Koryto, 5. Horánek a 6. Tmavy.

Pastou zůstala Rymáh až do Bredy; ten zase dvůr z rumu vyzdvihl, ale ostatní dva grunty zanikly.

Hájek.

Nejstarší zprávu o původu místa zaznamenal P. J. Beckovský, křivovník s červenou hvězdou, ve své „Poselkyni“, v dílu II. sv. 1., na str. 359, kde vypravuje toto: „Dvě míle od Prahy k západu slunce stojí malý les, k němuž se přes Bílou Horu, na které léta 1620. dne 8. listopadu vojsko českých, moravských, slezských, uherských a jiných kacířů padlo a od vojska císařského, španělského, bavorského poraženo bylo, od obory královské, Hvězda nazvané, jde a jede, a jmenuje se on ten les nyní Hájek, v němž se nachází Panny Marie kostelíček neb Lauretánská kaplička. Především časův na tom místě žádný les ani hájek nestával, toliko jeden velký a starý dub, také nedaleko od něho jeden třešňový strom, pod nímž v čas parný, také v čas velkého deště, jak lidé pocestní, tak také voráčové, ženci i jiní dělníci své přechránění a pohodlí mívali a odpočinuti; nebot daleko z šíří i z dýlí žádného lesa ani háječka tehdy se nenacházelo v té celé a dosti daleké rovině; v které ačkoliv žádný čistý vodu potůček, ani žádná studánka, ani hustá porostlinka, v které by se ptactvo hnízditi mohlo, se nenacházela, na těch předce dvou velkých stromích, totiž na dubu a na třešni, mnoho slavíček ve času letního zdržovalo, kteří velmi líbě zpívající mimojedni lid pocestný obveselovali. — Ti gruntové neb to celé položení tehdy přináležovalo urozenému a statečnému rytíři panu Gothardovi Florianovi Žďárskému ze Žďáru, jenž byl císaře Rudolfa II., krále českého, radca, kraje Sileského hejtman a pán na Červeném Újezdci. Jenci a Hostivici, který 1. 1589. maje na tom tak k spátnosti mlék a obilnár rovném položení, které k jeho panství, k Červ. Újezdu, přináleželo, své velké zalíbení, rozkláží díl toho rovného položení zkrze své poddané zvorati, semeno borovicné i žaludy síli, oboje to zavlačeti a okolo toho borovicného a dubového pole hluboké příkopy do čtyř úhlův neb čtverhranné vyházeji, přisně všem zapovídajíc pod přísny

trestáním, aby žádný do toho příkopem čtverhranným opatřeného a obehnaného místa nechodil, méněji aby do něho jaký dobytek vechán byl. Takové poručení když ode všech poslušně zachováno bylo, v několika krátkých letech vyrostl na tom místě krásný hájek neb lesíček, v němž se velké množství ptactva, kavek, vran, špačkův, krkavcův zdržovalo a tak velké škody okolním sedlákům na jich polích, vyhrabávajíc zaseté obilné semeno a je snědíce, stále činilo, že sedlákové malické ulitky ze svých polí a roli domů privážejíce, nechťeli více ta roli svá osívatí a semeno i práci trátiiti. I ačkoliv velmi často a zhusta na ty ptáčky jak na poli, tak v tom hájku se zdržující stříleno bylo, aby se z toho háje vyplenili a zahnali tou střelbou, nicméně ani střílením tím, ani žádným jiným vymyšleným způsobem nemohlo to ptactvo zahánáno býti, až pan Florian Žďárský, outřpnost maje nad svými poddanými, kterým se na těch ositých polích velká škoda od toho ptactva stále dala, Pána Boha vroucí myslí a skroušeným srdcem, totéž poddaní jeho pobožně činili, žádal, aby on sám to velmi rozplemené ptactvo aneb jinam obrátil, aneb je zkalil a více škod na polích činiti nedal. — Času letního dne jednoho velké povětrí, blyskání, hromobiti, přival a tak veliké krupobiti neb raději ledobiti se strhlo, že nejenom to všechno v tom hájku se zdržující ptactvo dílem ztopilo, dílem pobilo, ale také mnoho větvi v tom hájku od dubů a borovic to ledobiti odrazilo. Následujícího dne ráno lid selský, z okolních vesnic shromážděný, houfně k tomu hájku pospíchal a do něho vejda, na zemi ležící ztopené a pobité ptactvo, jako někdy lid israelský na poušti ztopené a houfně sbíral a domů odnášel. Od těch tehdejších časův žádné více takové škodné ptactvo v tom háji se nezdržuje. Tak to všechno svým pravdivým svědectvím jistili minulého věku: Ondřej Bartoš z Hof. Ptích, maje sto a šestnácté let věku svého, také Rubiček z Červ. Újezda, devadesátiletý starce, i Sebastian Šebek, byv tehdy 77 let staří, i také jiní podobní mnozí, kteří tehdy živi byli, svědkové hodnověrní a očiti dostatečně vysvědčovali.

Tolik vypravuje P. Beckovský o založení místa. O založení kaple loretánské ve zmíněném hájku vypravuje pak dále ve z. dílu na str. 354 a 377 toto: „Florian Jetřich sv. říše římské hrabě Žďárský ze Žďáru, pán na Žďáru, Červeném Újezdci, Vičici a Gettersdorfu, císaře Ferdinanda II., krále če-

ského, radca, kraje Sileského královský hejtman, s manželkou svou Alžbětou, rozenou Martinovicovou (byla ona pana Jaroslava Martinice, nejvyššího purkrabí pražského dcérou), horlivými modlitbami dlouhý čas Boha za dědice tak horlivě žádali i Pannu Marii, při Bohu mocnou orodovnici, za přimluvu prosili, sliší učnice, že chtějí pobožnou pout k Lauretánské Panně Marii do viaské země dle své možnosti oba vykonati i také tam míru Lauretánské domečky neb Lauretánské kaple vzíti a podobnou kapličku v království českém vystavěti. I stalo se s potěšením těch obou manželů velmi velkým, když ona Alžběta (Korona druhým jmenem také nazvaná) synáčka a svých velkých panství dědice šťastně porodila, jemuž při křtu svatém dána byla jména František Adam Eusebius. Minulého roku (1621.) zde jmenovaný pan hrabě, aby vyplnil, co Pánu Bohu a Marii Paně sližili, na cestu do Vlach se hotoviti a šťastně do Vlach přijeli, do Lorety pospíchal, v ní svou pobožnost vykonati, díky za nového dědice a synáčka svého činili, dary obětovali, míru, domečku Loretánského dokonatou vzali, všechno, cokoliv potřebného bylo spatřili a do Čech odjeli. Navrátilce se oni šťastně do Čech na svá panství, hned následujícího roku 1623. dne 12. června měsíce kámen gruntovní pro vystavění té Lauretánské kapličky uprostřed svého háje, o němž veš r. 1589. zmínka se stala, blíž svého panství Červeno Újezdeckého, on pan hrabě položil a ta kaple Panny Marie Lauretánské byla jest v Čechách, v Moravě, v Slezsku, v Rakousku, ano také v německé zemi nejprvnější.

Kaple byla ještě téhož roku 1623. dohotovena, na oltáři postaven obraz Panny Marie podobný tomu, jež přinesli manželé Žďarští z Itálie a po dvou letech, dne 2. července 1625. na den Navštívení Panny Marie, byla pak tato lesní svatyně kardinálem Arnoštem z Harrachu posvěcena ku cti blahoslavené Panny Marie Loretánské. Zakladatel této posvátné kapličky p. Florian Žďárský postaral se o to, aby slavnosti přítomno bylo množství vybraného panstva, kdežto zástupy lidu věřícího samy do Hájků se dostavily. Do oltářů uloženy byly ostatky sv. patronů českých, jež přinesl s sebou kardinál z Prahy. V brzkou putovaly veliké davy lidstva z okolí i daleka k nově vystavěnému kostelíku a svatyně Hájecká stala se oblíbeným místem poutním. Dne 2. července 1628. připutoval tam sám arcibiskup Pražský se svým dvorem a příkladu jeho následovali i královští mistodržci a mnozí šlechticové.

Při své návštěvě daroval kardinál Paně Marii velký stříbrný kříž, v němž zasazený byly mimo jiné posvátné skvosty i ostatky sv. Kříže Jerusalemského.

Když pak se hrabě Žďárský přesvědčil, že kostelík v Hájku píce nemá pravé podoby a tvaru chrámků Loretánských v Itálii, dal jej přestavěti a znova zbudovati. Dne 8. září 1630. posvěcen byl opětě přeměněný kostelík od arcibiskupa Arnošta Harracha u přítomnosti Adama hraběte z Valdštejna, nejvyššího purkrabí Pražského, Jaroslava Bofity hraběte z Martinic, nejvyššího hofmistra, Jaroslava hraběte ze Sternberka a mnohých jiných ctitelů Marianých.

Syn zakladatelův František Adam Eusebius Žďárský zaslíbil se, že uvede k Loretu otce ze řádu sv. Františka, aby přísluhovali poutníkům svátosti pokání a Těla Páně a konali pro ně služby Boží, posilňující jich u víře slovem Božím. Tento slib svůj vyplnil r. 1659. Když dotčeného roku otcové řádu františkánského v Jindřichově Hradci na kapitole shromážděni byli, oznámil jim, jakožto zástupcem celého řádu v Čechách, tento svůj úmysl připsaným svým ze dne 6. září 1659. na Kladě vydaným, jimž odevzdal jim kapli Loretánskou a zatím přibýtek pro tři bratry, žádaje jich, aby za první obyvatele tohoto posvátného místa od kapitoly potvrzeni byli: P. Donulus a P. Ivo, kteří toho času na Červ. Újezdci u pana hraběte se zdržovali jakožto jeho duchovní rádcové. Kapitola v Jindř. Hradci shromážděna přijala tento vzácný dar z rukou věrného syna s povděkem a P. Donulus s P. Ivonem byli první strážcové svatyně Loretánské v Hájku, přebývající v nízké, dřevěné chaloupce vedle kaple až do r. 1663., kdy položen byl základ k budoucímu klášteru Frant. Adame Eusebiem, jenž provedl stavbu východní části, na niž r. 1668. zbudována byla věž s bání a křížem a zřízeny hodiny. Až sem asi dospěla stavba za živobytí zakladatele, jenž r. 1670., dne 7. dubna povolán do sídla věčného. Tělo jeho oděno rehoelním rouchem františkánským (viz obraz na hořejší chodbě kláštera) a pochováno v Praze u sv. Víta. Srdce po přání jeho uloženo v kapli Loretánské v Hájku před oltářem v místě, kde spatřiti lze mramorovou desku s tímto chronogramem, jež označuje rok 1670: Sepultura (podoba srdce) dis Franc. Eusebii comitis a Sora 7. aprilis (Hrobka srdce Frant. Eusebia ze Žďáru 7. dubna.)

Na vychování bratří klášterníků učinil tento šlechtetný zakladatel nadací 20.000 zl. a na zaplacení světel, opravu kaple a kláštera nadal 10.000 zl. Nadační listina, která i jinak jest důležitá, zanesena jest v desátech zemských takto:

„Fundatio conventus Hajcensis. Majíce o to největší starost a péči, aby čest a sláva rodičky Panny Marie při kapličce její loretanské v Hájkou, blíž vsi Červený Oujezdec řečené, mohla rozmožena býti: z té příčiny jsem u sebe ustanovil dokonale a nezmenitelně, aby tu na témž místě klášter menších bratří řehole sv. Otce Františka Serafinského Reform. Strict. Observ. na můj náklad, tak aby v něm dvanáct osob řeholních téhož řádu svatého pohodlně bydliti mohli, z pozůstalosti mé již založený, vyzdvižen byl a kdybych já toho za živobytí svého nedokonal neb dokonati nemohl, vedle té p. P. Provinciáloví připomenutého řádu a baumistrovi již vydané mode. Tehdy dědice a budoucí mě panství Kladenského a Oujezdeckého, tak jakž jim spasení duše jejich milé jest, zavazují a pro Boha žádám, aby se o to všelijak přičinili, aby tyž klášter, jak prve podotknuto, pro 12 osob řeholních k bydlení pohodlný vedle povahu a způsobu jejich řeholního a ode mne začátku učiněného bez odkladů a co nejdříveji možná, z důchodu a pozůstalosti mé Kladenského a Oujezdeckého panství skutečně vyzdvihnouti dali. — Co se pak těch 12 osob řeholních, tu bydliti majících dotýče, totiž osmi kněží a čtyř bratří, přítomnost neměnitelnou v počtu žádám zdrženou býti. Kdyby se více osob, než jak mé založení ustanovuje, zde užívti mohlo, žádné jim v tom překážky ovšem nečiním. A tak disponující na vychování týchž dvanácti osob pod stálý a věčný plat, pod úroky obecné šest ze sta, odkazují domu Loretskému nebo kapli Dvacet Tisíc Zlatých rejských, každý po 60 krej. počítaje, aby ty vždy a na věčné časy při dědicích panství Kladenského a Červeno-Oujezdeckého zůstávající a to věčně z týchž 1200 zl. rejn. na dva termíny pro victu et amictu a jiné domácí potřeby bez odkladu při sv. Jiří a sv. Havlu k rukou jejich obraného (zvoleného) Otce duchovního (tak aby ani z té a tak učiněné fundací mé titulu elemosynae žádného nedostatku nepřáseli) vydáno bylo.

Pro zaplacení pak světel k svaté kapličce, pokudž by toho potřeba vynášela a darované svíce nepostačovaly, jako i k zachování stavení naddotčené kapličky a kláštera odkazují a k od-

vozování dědice na budoucí a věčné časy pod spasení duše jejich nebezpečnějším zavazující, zadávám Deset Tisíc Zlatých rejských pod stálý a věčný plat úroků po šesti na sta, tak že z té summy těch Deset Tisíc zl. rejn. vycházeti a vydáváno býti má šest set rejn., ty však na ten a takový způsob, aby kláštera téhož a kapličky svaté Opatrovníci, Páni Patres řeholní i vrchní jich vždy k potřebě naddotčené na oučel od dědiců a budoucích držitelů již často opáčených panství skrze duchovního Otce, co by zapotřebí bylo k samé a jediné potřebě svatého místa loretanského a jinam nic, žádati a vyzdvihnouti a k čemu aplikovaný býti mají, zamamenati dali. — Pokudž by pak z těch šesti set zlatých kterého roku (o čemž naděje jiné nepochybují) mimo důležité potřeby co zbyvalo a kdybykoliv takovi zbytkové na tisíc zlatých se vynášeli, tehdy aby takové peníze buďto dědicům a držitelům dotčených panství nebo někomu jinému na obyčejné Interesse tak, aby Patrimonium blahoslavené Rodičky Boží vždy raději k zrostu než k ujme přicházelo, zapůjčeno bylo, do knihy fundací a nadání všelijakého s pilností k zapsání přijíti mohlo a přicházelo.

I to k opomenutí přijíti nemá, že kdybykoliv počet požadovaných osob řeholních, totiž kněží osmi a bratří čtyř, za patrný čas vedle fundací mé nebylo, tehdy pro rata temporis se z deputované almužny kapličky k dobrému od Otce duchovního nevyhnutelně zachovati a zdržeti má, tak jak výše vysvětleno jest. A tak odkaz tento obojí k Svatému místu na Capitulu vynésti a na dotčených panstvích, jakožto na hypotece věčné, pod jedním každým dědicem a držitelem týchž panství bez nejmenšího na tuto mou disposici jich uměnění státi a pozostávati má. Třiceti Tisíc zlatých rejn. a z těch úroků k naddotčenému aplikování každoročně jeden tisíc osm set zlatých rejn. vycházeti, a aby tomu všemu co nejlépeji zadosti se činilo, na to že vrchní řádu svatého spolu s Otcem duchovním obzvláštní pozor míti budou, k nim pro odměnu Boží a uvarování se duchovním in Tridentino Concilio vystavené klatby, patřiti bude.

Naproti tomu nadání naddotčení Páni Patres v též kaple loretanské vedle vypravování obyčejných hodinček a modliteb v řádu pořádně zachovaných každého dne na budoucí a věčné časy vedle duchovního ustanovení jednu mši svatou za mrtvé a druhou za živé z rodu mého sloužiti a Pánu Bohu obětovati; na

den pak sv. Františka mimo obyčejnou mši svatou ještě jednu zpravenou a druhou Requiem, jakž dotčeno, k tomu konci vykonati zavázáni býti mají a budou. Pro větší toho dokonlost a stálost, aby nynější a budoucí Páni Páni Arcibiskupové Pražští nad touto fundací a nadání mém (jehož vejpis k velebné konsistoři se složiti má) jakožto duchovní vrchnost ruku a ochranu držeti ráčili, jim v tom nejmenším ztenčovati nebo změnšovati nedopouštěji, pro Boha a přehorku smrti Syna jeho, nejmilejšího Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista uctivě žádám a prosím. Jim pak R. Františkánům v tom dáleji zaplacení toto činíce kdyby z nadepsaného odkazu jim deputovaná almužna na termíny vycházeti mající, každý termín pololetní časné zapravena nebýla a to k nějakému prodloužení neb zkrácení jich přijíti chtělo, aby jich ten čas zřízený Duchovní otec o to se domlouvati s přátelským napomenutím a náležitým netoliko, ale aby pro zanedbání další světské i duchovní exekuci se dožádati, ohlásiti, tu, kdeby náleželo, mohl i povinen býti.

Co se pak dostavění téhož kláštera loretanského dotýče, aby z důchodů panství Kladenského a Červeno-Oujezdeckého tím dříve vystavěn býti mohl, nad tím za plnomocného Inspectora a Patrona Vysokého Urozeného Pána Pana Maximiliana Valentina, svatě římské říše hraběte z Martinic (titulo) vedle nadjmenované vrchnosti duchovní ustanovují s tím při tom dalším týchž P. P. opatřením, dokudž by do téhož kláštera nadjmenovaný počet jich uveden nebyl, aby dědic na tři osoby duchovní tak jakž nyní ročně jim se na každou osobu po sto zlatých rejn. platí, tři sta zlatých rejn. na vychování z důchodu panství mého Kladenského a Oujezdeckého ročně vydávalo.¹⁾

Po smrti zakladatele pokračováno se stavbou kláštera takto: R. 1673. dokončena stavba východní části a rozestavěna část severní a jižní. Dole ve východní části byl refektář, komora, kuchyně, světnička u kuchyně, dvě spížirny a světnička u fortny; nahore byl dormitář a 17 cel; u kaple byla sakristie a nad ní kůr. Dole byla velká fortna se strany severní, do ní se vjížděti mohlo vozem, a druhá fortna pro povoz byla se strany jižní; se strany východní byly dvě a se strany severní malé dvěře. Téhož roku odměřena část prostory na budoucí zahradu. R. 1675.

¹⁾ DZ. quat. trhový oliv. IV. I. 1670.

dne 18. května dokončena hrobka v dolejší chodbě naproti oltáři P. Marie Pasovské R. 1676. dne 6. března zhotoven v ambitech proti kapli oltář nákladem Maxm. Valent. z Martinic. R. 1681. přičiněním tehdejšího kvardiana P. Theodula Machalina byly ostatní části kláštera od Jaroslava Bernarda z Martinic, poručníka, dostavěny, celá střecha pokryta a opravena, stará omítka otučena a novou nahrazena a všechna dolejší okna opatřena mřížemi. Dolejší chodba od refektáře až k fortně opevněna cihelnou zdí, v níž byly troje dvěře a dubové mříže. V hořejší chodbě zasaženo deset nových skleněných oken. Všecky cely a pracovní v hořejší i dolejší chodbě na straně jižní a západní byly překlenuty a všim potřebným opatřeny. Také zvonek u fortny kláštera opatřen a zavěšen. Studna, která jest v rohu dolejší chodby u oken refektáře, byla zdi vysokou až po střechu kláštera uzavřena; druhá studna byla v lesíku u cesty; bylť mezi klášterem a zahradou cesta k Litovicím, která prý povstala při stavbě kláštera, a byla r. 1682. zahrazena. Obě studny byly r. 1684. posvěceny, ta při klášteře ku cti P. Marie Loreť, ona v lesíku ku cti sv. Antonína Pad.

V letech 1683. a 1684. mnoho pořízeno. Z věcí důležitějších budíž zaznamenáno: 1. Dohotoveny chodby a světnice v části severní. 2. Zřízena truhlárna a opatřena všemi potřebnými nástroji pro tři truhláře. 3. Zhotoveny z dubového dřeva lavice a pult pro kleriky na kůru. 4. Zařizena knihovna. 5. Zahrada na straně kláštera obehána latovým plotem a nová vrata k ní zhotovena. 6. Dali zhotoviti 12 nových obrazů do refektáře za 130 zl. bez rámců.

R. 1685. byly zde tři oltáře. Jeden, jenž byl spojen vně s kaplí, po němž zůstal posud kámen při kapli; druhý P. Marie Pasovské a třetí sv. Antonína Pad. Téhož roku postavena kazatelna a dvoje dubové dvěře u klauzury.

Roku 1686. dne 5. května zavěšeno v dolejších chodbách 34 obiloukových obrazů představujících, jak posud viděti, tolikéž podob P. Marie. Tehdy zřízeny hodiny čtvrtové o čtyřech cifernicích, jeden v refektáři, druhý v hořejší ložnici, třetí v mazhauze Loretském a čtvrtý proti zahrádce Paduanské (nyni pod kvardianatem). Hodiny pořízeny nákladem 550 zl. od Maximiliana hrab. z Martinic. Tyž dal téhož roku zříditi v refektáři mramorové úmyvadlo za 150 zl.

R. 1687. rozřešen spor o jihozápadní část hotejší chodby. Zakladatel kláštera, Frant. Adam Euseb. Žďárský vymínil si, aby mu v jihozápadní části nového kláštera vyhrazeno bylo pět světnic k obývání v hotejší chodbě. Když po jeho smrti západní část kláštera dokončena byla, chtěly dědičky, aby jim zmíněná část kláštera odstoupena byla k obývání. Na to jim dáno za odpověď, že by oněch cel byl mohl zakladatel užívat bez závady; jim ovšem že k užívání postoupeny býti nemohou. Konečně shodly se obě strany na tom, že zmíněné cely mají zůstati klášteru. — Téhož roku vymalován nákladem Vinkelhabera od Pražského malíře Jana Jiř. Heintze obraz na oltář sv. Antonína Pad. za 20 zl. a dne 18. května počato se stavěním železných mříží v dolejší chodbě.

Až do r. 1689, měli na věži pouze jeden zvoněk. Téhož roku opatřen nákladem 65 zl. 57 kr. druhý větší, jenž vážil 94 liber a byl dne 6. dubna posvěcen; oba zvony posvěceny ve věži dne 2. srpna, větší ku cti P. Marie Loreta, a menší ku cti sv. Františka a sv. Antonína. Tehdy také zhotoveny malby, zlateny a zdobeny sošky v kapli; na to spotřebováno 32 liber stříbra a 1 libra zlata.

R. 1699, počali stavěti novou zeď okolo lesa i zahrady a stavba ta dokončena teprve r. 1706, v předvečer sv. Františka. R. 1701. dne 27. června dohotoveny v kůru nové varhany nákladem 530 zl. z fondu klášterního a zhotoven nový, dřevěný kříž s Kristem, jenž postaven v rohu nové zdi R. 1705, dne 31. července postaven nákladem Ant. Kurkovského z Lukovan, měštiná Unhošťského, nový oltář v kapli sv. Antonína. R. 1712 zhotoveno v kapli nové tabernakulum. R. 1722, dne 12. prosince posvěcena kaple sv. Kříže v dolejší, západní chodbě, posvěcen hřbitov v dolejší chodbě.

R. 1723, slavná stoletá památka založení kaple Loretanské. Slavnost počala dne 4. července a trvala celý týden. Na prostoto před velkými vraty postaveno 32 stožárů zelení ozdobených, zřízeny boufy a krámy; nad velkými vraty zavěšen velký plechový obraz, nad vchodem do kláštera pod kvadránem zavěšen znak zakladatele, ověnceny a ozdobeny rozličnými malovanými postavami a přípoividmi naznačujícími letopočet založení. Sloupy a oblouky dolejších i hotejších chodeb ozdobeny zelení a kvitím. V rozích stály sochy bohů a bohyň umění, držice v rukou ná-

pisy ku slavnosti se vztahující. Nad každým oknem hotejších ambít byl symbolický štítek. Kaple byla zevně celá věnci a zelení, nápisy, vyobrazení a soškami ozdobena.

Prvního dne slavnosti přibýly procesí z Berouna, vedeno jsouc děkanem Jiřím Procházkou, jenž měl k lidu řeč českou; německé slavnostní kázání měl Michal Pierath, barnabita. Druhé procesí přivedl farář Unhošťský V. Braunhanský, třetí farář Kladenský V. Rafael. Každé toto procesí provázeno bylo hudbou a Unhošťský hudební sbor působil zde po všechny dni slavnosti; při mši byly intrady dvojce, jedny s kůru Lorety, druhé od oltáře P. Marie Pasovské. K vůli velikému množství lidu sloužena toho dne mše sv. v jižní dolejší chodbě u oltáře P. Marie Pasov. od Karla Rečického, t. č. preláta scholastika u sv. Víta. Druhého dne sloužil mši sv. Jan Martin, starší kanovník Pražských, procesí přišlo ze Kmetřovic. Treitro dne přivedl procesí Mat. Souček, farář Družický; kázání měl sekretář provincie františkánské Václ. Doudlebský, mši sv. sloužil P. Deckert, kanovník u sv. Víta. Čtvrtého dne přišlo trojí procesí: z Noutonic s farářem Janem Schmidem, Ounetické s farářem Janem Nep. Steidlem a Tucho-měřické, jež vedli dva Jezovitě, Rudolf Buřkovský, superior, a P. Eberle, jenž měl k lidu řeč; toho dne sloužil mši sv. hrabě Rud. Špork, kanovník u sv. Víta. Pátého dne přišlo procesí z Ouhonic s farářem Flor. Brandtem, kázal Ounetický farář a mši sv. sloužil kanovník P. Libertín; toho dne přišlo k večeru procesí z Velvar, vedeno jsouc děkanem Janem Zichem. Šestého a sedmého dne dostavily se korporace světské: městská rada z Rakovníka, z Unhoště, z Berouna a jiných měst, jakož i zastupitelstva z četných vesnic. Že tyto poslední poutníci nepřišli s prázdným, můžeme prozraditi; Rakovníčtí darovali 60 liber svíců, Unhošťští 30 liber, Berounští 25 liber. P. Řeháková, vosiárka z Prahy, přinesla dvě krásné svíčky s obrazem P. Marie Loreta. Poslední den putovaly veliké davy lidu z vesnic vokolních do Hájků; přišlo procesí z Hoteleic s farářem Janem Glersem, který měl německé slavnostní kázání z Hostouně s farářem Adamem Mayerem, jenž kázal česky, z Karlštejna s administrátorem Karl. Vořítkem, z Tachlovic s farářem Karl. Christenem a z Líbče se svým farářem; slavné služby Boží konal kanovník Libertín, jenž vedl procesí po ambitech; jemu přihlavovali faráři v pluvialech. Byla to tedy slavnost skvělá a důstojná!

Téhož r. dne 5. srpna navštívil klášter císař Karel VI. byl přítomen dvěma mším a o požehnaní k litaním odpovídal. Přivítán byl hláholem zvonů a bratry řádu, kteří v řadách od velkých vrat až ke vchodu do kláštera stáli. Zde očekával jej superior v pluviale se dvěma assistenty a podav mu svěcené vody, uvítal jej a uvedl do kaple. S císařem byl kníže Adam Frant. ze Švarcenberka, hrabě Karel Jos. Paar, hrabě z Zinzen-dorfu a j.

R. 1725. ozdobena studna sv. Antonína obrazy ze života toho svatého, a pokryta dvojitou střechou, aby malba chráněna byla. R. 1726. postaven u mostku nový kříž. R. 1731. shnilé trámy ve východní části kláštera od vchodu až ke studni nahrazeny novými, střecha pokryta, základy podezděny, hodiny opraveny, v sakristii čtyři okna s okenicemi udělána, dvě železem pobity a jiných oprav učiněno, což stálo více než 2000 zl. přes to, že někteří dobrodinci částkami peněz na to přispěli a malíř za práci svou něčeho nežádal. Téhož roku počato s malbou křížové cesty, která dne 30. srpna r. 1733. posvěcena byla; náklad uhradili dobrodinci.

R. 1733. daroval hrabě Kustoš 17 zl. na obraz sv. Vykupitele, jenž na oltář sv. Antonína byl zavěšen. R. 1737. dne 3. října dokončena oprava oltáře sv. Františka; oltář ten byl asi 20 let zcela opustěn. Téhož r. postaven nákladem velkovévodkyně Toskánské nový oltář P. Marie Pasovské. V polovici zavěšen obraz P. Marie, v druhé polovici tělo sv. Justina; byl dne 6. listopadu posvěcen. R. 1750. dokončena oprava střechy na Loretě a klášteře. Oblouky v dolejší chodbě, od oltáře sv. Anny až k oltáři sv. Antonína zazděny, a ponechány toliko dvoje dveře a nad nimi skleněná okna. Toto uzavření části ambitu stalo se proto, aby se tu i v zimě kázati a zpovídati mohlo. Také ode dveří sakristie až k ambitu naproti kuchyni vystavěny s obou stran zdi a střechy, aby se za deště ze sakristie do chodby jiti mohlo.

Dary učiněné kapli Loretanské při svěcení l. P. 1625. a 1630. Arnošt hrabě z Harrachu, arcibiskup Pražský, r. 1628. do Hájků s celým dvorem svým putoval a po vykonané pobožnosti obětoval P. Marii kříž stříbrný, na kterém, kromě jiných sv. ostatků též částka sv. kříže se nalézala. Florian Jetich Žďárský, zakladatel kaple, obětoval šest velikých stříbrných svíců a čtyři stříbrné džbánky, do nichž rozličné květiny pěkné, rukou lidskou

draze dělané, postavil; podobně on, Florian Žďárský daroval veliký stříbrný kříž, jehož podstavků z ebenového dřeva byl a v němž 22 rozličných sv. ostatků se nalézalo pěkně okrášlených. Dále dvě korunky stříbrné, draze pozlacené, českými diamanty a topasy okrášlené, pro P. Marii a Ježíška. Stříbrnou lampu na věčné světlo. Osm misek na způsob těch, z kterých P. Maria jíždávala. Stříbrnou P. Marii v paprscích stříbrných a pozlacených na podstavku ebenovém. Stříbrnou podobiznu Ježíše, který jablko ryzím zlatem a rozličnými kamínky okrášlen s křížkem v ruce drží, postavků z ebenového dřeva. Šest reliquiátů z téhož dřeva stříbrnými plechy potažených a osmnácti sv. ostatky ozdobné vypíněných. Stříbrné konvičky s talířem k nim patřícími stříbrným. Stříbrný kalich s patenou, na spodku toho kalichu vyobrazeno bylo velmi pěkně a pracně uměcní P. Ježíše. Antependium, či dolejší oltáře prostěradlo zlatem a stříbrem protkávané, v jehožto středu jméno I. H. S. Ježíš dobrými a drahými perlami vykládané se spatřovalo.)

Tím položen byl základ ku »pokladu« P. Marie Loretanské, o jehož rozmnožení potom zbožné duše valně pečovaly. A vis, milý čtenáři, kam se poděly všecky ty drahocenné a vzácné dary? — Pohltily je války francouzské!

* * *

K tomu, co jsme tuto o klášteře Hájeckém a kapli Loretanské z knihy památní a odjinud zaznamenali, dodatí sluší ještě následující, co se týče kláštera z doby nynější.

Nad vchodem do kláštera jest v kameni vytesán znak Žďárských, orlice korunovaná, přepásaná, a znak Martinův, leknou.

V jižní dolejší chodbě nalézá se: 1. Oltář sv. Františka.

2. Oltář sv. Antonína a před ním mramorový náhrobní kámen s tímto nápisem: Léta Páně 1744. dne 8. Juli běh života svého dokončil urozený a statečný Pán Antonín Konstantin Kranz, zkrze mnohá léta velice zasloužilý královský poštovnír v Dušníkách. Jehožto tělo na tomto posvátném místě odpočívá, kdežto okolo jdoucích křesťanského slitování a modlitby, někdy ale šťastného spojení duše při budoucím vzkříšení k životu věčnému očekává.

3. Třetí oltář zasvěcen jest sv. Janu Nep. a před ním mramorový kámen s nápisem: Léta Páně 1732. dne 9. (nečtečno) usnul

v Pánu slovný a opatrný muž Pan Tomáš Kratochvíle, dobře zasloužilý bývalý sládek v Jenči a v tomto místě odpočívá s některou svou Madlenkou, stáří 9 let. Očekávají veselého a radostného z mrtvých vstání. (Rádek nečitelný) 4. Oltář Rodiny Páně. 5. V kapli sv. Kříže oltář, v němž ve skleněné rakvi jest voskové tělo s ostatky sv. Justina. Nad oltářem vypíná se velký kříž s Ukřižovaným a po obou stranách lotři na křížích. V ambitě západním ve zdi jsou nedaleko sebe dvě mramorové tabulky. Na jedné čteme: »Dorothea Christ. Anna Rosentagnin. Gebohrene von Froenclein Freyin. Obiit 7. Junii 1699.«, na druhé: »Praenob. ac Gener. Dominus Georgius Rudolph. Deitzer, quaeator Bustiehradii. Obiit 1705. 29. Septemb. Requiescat in pace.« (Uroz. a slech. P. Rudolf Deitzer, důchodní v Bustěhradě. Zemřel 1705. dne 29. září. Odpočívej v pokoji.) V ambitu severním: 6. Oltář sv. Didaka 7. Oltář P. Marie Pasovské a před ním náhrobní kámen, deska bez nápisu; zde byla hrobka bratří. V hrobce té prý také pochovan rakouský generál Frant. Oliveri, jenž r. 1742. dne 14. srpna u Motol padl. Kde v Hájků odpočívá tělo Kurkovského z Lukovana a od r. 1710. manželka jeho Anna Alžběta roz. Elznicová, říci nemohu.) Nedaleko této hrobky nalézá se malá mramorová deska s nápisem: »Leta Páně 1733. dne 18. srpna jest v tomto místě pochováno tělo Helleny Pátkovy, paní Pálkrabové z Vysokého Aujezda. At odpočívá v pokoji. Amen.«

V nádvori v rohu jihozápadním jest hřbitůvek bratří a v něm křížek s nápisem: »Odpočítej v pokoji.« Zde pochovávali se členové kláštera od r. 1864.

U kaple stojí socha P. Marie na oblém, pískovcovém sloupu s letopočtem 1703. U kaple spatříti lze na dvou stupních velký pískovec, zbytek to nekdějšího oltáře.

V hořejší chodbě jest na zdi velký obraz, představující Frant. Adama Eusebia Žďárského v reholním šatě bratří svatého Františka s kápí na hlavě, jak byl pochován.

Knižovna klášterní valně rozmanitá r. 1731. Jan z Talemberka, věnovav jí 221 vzácných knih.

Podle staré cesty, která vedla od Prahy do Hájků, dříve nežli silnice přes Blou Horu vystavěna byla, stálo 20 kapliček, v době od r. 1720. do r. 1726. od rozličných šlechtických dobro-

¹⁾ Poslední vltě v grunt. knize IV. fol. 555. v obec. úřadě v Uhoheti.

dinců vystavěných. V každé vymalován byl znak zakladatele, obraz P. Marie nebo sv. Františka, příslušné věnování a některá místa z Pisma sv. Kapliček dotčených počet čím dále míjí; neboť mnohé jsou velice sešlé. Kapličky první vystavěti dal hrabě Ferd. z Křtinburka, arcibiskup Pražský, druhou hrabě z Vrty, třetí Jan hrabě z Nostic, čtvrtou Josef hrabě z Valdštejna, pátou Jan Arnost Ant. Schaffgösch, šestou Josef hrabě Černín z Chudenic, sedmou Frant. Josef hrabě Šlik, osmou Jan Filip hrabě Šikingen, devátou zase Nostic, desátou zase Černín, jedenáctou Frant. Karel a Jan Filip hrabata z Clari-Aldringen, dvanáctou Jan Fr. z Glos, třináctou neznámý, čtrnáctou starší města Prahy, patnáctou Anna Marie velkovévod. Toskánská, šestnáctou Frant. Arnost hrabě z Valdštejna, sedmáctou kníže Sagan ze Slezska, osmáctou Frant. Damián hrabě ze Sternberka, devatenáctou a dvacátou hrabě Karel Jáchym Breda.

Vznešení hosté: Karel VI. § 1723. Arcivévodové Josef, Rainer, Ludvík a Rudolf § 1797. Arcivévodkyně Marie Teresie § 1797. a § 1798. Ferdinand Dobrový § 1813. s princem saským Antoninem a jeho chotí. Vilém Florentin kníže Salm, arcibiskup Pražský, 27. 2. 1808. zde bítmoval. Frant. Pistek, biskup z Azotu a suffragan Pražský. § 1829. zde bítmoval. Karel X., bývalý král francouzský § 1834. Ludvík Ant. z Angoulém s chotí § 1834. a též chot opět § 1835. s princem Jindřichem z Bordeaux a princeznou Marií Ludovikou z Artois. Karel Sahrer von Sahr, potomek Žďárských r. 1808. se synovci svými Jiřím a Lvem.

Představení kláštera.

Donatus Palea r. 1659. Marcel Hybelius (Hüb) 1655.—²⁾ 1661. Adam Mindlent od ³⁾ 1661.—1662. Chryostom Vittenberský 1662. Placid Kavka od ⁴⁾ 1663. Bonaventura Bronček ⁵⁾ 1665.—⁶⁾ 1668. Innocens Lerchenauer ⁷⁾ 1668.—⁸⁾ 1670. Basl Skriba ⁹⁾ 1670.—¹⁰⁾ 1674. a ¹¹⁾ 1675.—¹²⁾ 1678. a zase ¹³⁾ 1682.—¹⁴⁾ 1685. Ludvík Jos. Kavka ¹⁵⁾ 1674. až ¹⁶⁾ 1675. Pius Zeinart ¹⁷⁾ 1678.—¹⁸⁾ 1679. Theodil Machalin ¹⁹⁾ 1679. až ²⁰⁾ 1682. Václav Kubček ²¹⁾ 1683.—²²⁾ 1684. Antonín Richter ²³⁾ 1864. až ²⁴⁾ 1687. Petronin Steinhauser ²⁵⁾ 1687.—²⁶⁾ 1688. a opět ²⁷⁾ 1700.—²⁸⁾ 1702. Pavel Konečný ²⁹⁾ 1688.—³⁰⁾ 1689. Bernard Riappan ³¹⁾ 1689.—³²⁾ 1690. a ³³⁾ 1691.—³⁴⁾ 1692. Elekts Rösel ³⁵⁾ 1690.—³⁶⁾ 1691. Václav ³⁷⁾ 1692. až ³⁸⁾ 1693. Jan Ev. Mayerhoffer ³⁹⁾ 1693.—⁴⁰⁾ 1694. Eleuther Koláček ⁴¹⁾ 1694.—⁴²⁾ 1695. Antonín Ullstorff ⁴³⁾ 1695.—⁴⁴⁾ 1696. Anaklet Steinhauser ⁴⁵⁾ 1696.—⁴⁶⁾ 1697. Simon Zlatník ⁴⁷⁾ 1697.—⁴⁸⁾ 1698.

Jakub N. ⁴⁹⁾ 1698.—⁵⁰⁾ 1699. Norbert Krejčovský ⁵¹⁾ 1699.—⁵²⁾ 1700. Bartoloměj Kubček ⁵³⁾ 1702.—⁵⁴⁾ 1705. Chryostom Perták ⁵⁵⁾ 1705. až ⁵⁶⁾ 1708. Vojtěch Guldener ⁵⁷⁾ 1708.—⁵⁸⁾ 1711. a zase ⁵⁹⁾ 1714.—⁶⁰⁾ 1715. Adolf Matucha ⁶¹⁾ 1711.—⁶²⁾ 1712. Pavel Pakosta ⁶³⁾ 1712.—⁶⁴⁾ 1714. Eleuther Kropáček ⁶⁵⁾ 1715.—⁶⁶⁾ 1716. Brno Kollanda ⁶⁷⁾ 1716. až ⁶⁸⁾ 1717. Václav Doudlebský ⁶⁹⁾ 1717.—⁷⁰⁾ 1718. a ⁷¹⁾ 1719.—⁷²⁾ 1722. a opět ⁷³⁾ 1725.—⁷⁴⁾ 1727. Ludvík Jeněk ⁷⁵⁾ 1722.—⁷⁶⁾ 1725. a ⁷⁷⁾ 1741. až ⁷⁸⁾ 1744. a zase ⁷⁹⁾ 1748.—⁸⁰⁾ 1750. Pavel Kál ⁸¹⁾ 1727.—⁸²⁾ 1730. Sbě. pán Zelenka ⁸³⁾ 1730.—⁸⁴⁾ 1733. Chemlín Štěpanovský ⁸⁵⁾ 1733. až ⁸⁶⁾ 1741. Dominus Hammer ⁸⁷⁾ 1741.—⁸⁸⁾ 1741. Nemesius Poci ⁸⁹⁾ 1744. až ⁹⁰⁾ 1747. Eustach Pavlíček ⁹¹⁾ 1750.—⁹²⁾ 1752. Achac Loch ⁹³⁾ 1752. až ⁹⁴⁾ 1754. a ⁹⁵⁾ 1759. Arnold Schmitt ⁹⁶⁾ 1754.—⁹⁷⁾ 1756. Arnost Tlusý ⁹⁸⁾ 1756.—⁹⁹⁾ 1759. a ¹⁰⁰⁾ 1765.—¹⁰¹⁾ 1768. a opět ¹⁰²⁾ 1769.—¹⁰³⁾ 1772. dále ¹⁰⁴⁾ 1773.—¹⁰⁵⁾ 1774. a zase ¹⁰⁶⁾ 1777.—¹⁰⁷⁾ 1780. Fabián Kratochvíle ¹⁰⁸⁾ 1760. až ¹⁰⁹⁾ 1763. Benignus Fester ¹¹⁰⁾ 1863.—¹¹¹⁾ 1764. Anaklet Burgmeister ¹¹²⁾ 1764. až ¹¹³⁾ 1765. Raymond Seiller ¹¹⁴⁾ 1768.—¹¹⁵⁾ 1769. Trojan Forst ¹¹⁶⁾ 1772. až ¹¹⁷⁾ 1773. Philomen Sovadina ¹¹⁸⁾ 1774.—¹¹⁹⁾ 1776. a ¹²⁰⁾ 1782.—¹²¹⁾ 1784. a ¹²²⁾ 1787.—¹²³⁾ 1790. Venancius Subert ¹²⁴⁾ 1776.—¹²⁵⁾ 1777. Placid Graf ¹²⁶⁾ 1780.—¹²⁷⁾ 1781. Jakub Chaloupek ¹²⁸⁾ 1781.—¹²⁹⁾ 1782. Serapion Datel ¹³⁰⁾ 1784.—¹³¹⁾ 1787. Matonš Rha ¹³²⁾ 1790.—¹³³⁾ 1793. Lukáš Svoboda ¹³⁴⁾ 1793.—¹³⁵⁾ 1801. Roger Klepelka ¹³⁶⁾ 1801.—¹³⁷⁾ 1804. Petr Morávek ¹³⁸⁾ 1804.—¹³⁹⁾ 1806. Eduard Petra ¹⁴⁰⁾ 1806.—¹⁴¹⁾ 1812. Nepomuk Frtěk ¹⁴²⁾ 1812.—¹⁴³⁾ 1815. Jáchym Hliška ¹⁴⁴⁾ 1815.—¹⁴⁵⁾ 1821. August Zahradnický ¹⁴⁶⁾ 1821.—¹⁴⁷⁾ 1842. Quintus Spada ¹⁴⁸⁾ 1842.—¹⁴⁹⁾ 1848. Kristian Mykura ¹⁵⁰⁾ 1848.—¹⁵¹⁾ 1881. († ¹⁵²⁾ 1884.) Bernard Vařečka ¹⁵³⁾ 1881. až posud.

V Hájků nalézá se dvůr kapitulí Vyšehradské, při němž jest hospoda od jednom patře. Hospoda tato patřivala ke statku Červ. Ujezdeckému.

Svarov.

Svarov jest prastará osada, jejíž jméno odvozuje Erben od »Svaroh«, boha pohanských Slovánů.

Nejstarší zpráva o Svarově spadá asi do polovice 13. století. R. 1249. jmenuje se totiž Svarov mezi statky, které patřily klášteru Břevnovskému, ale v letech 1256—1260. vyměnili si zmíněný klášter Svarov s králem Otakarem II. za jinou ves.)¹⁾ Erben však praví v Regestech, že se to stalo za Václava I. dne 8. února l. P. 1249.

V oněch dobách bývala zde tvrz, jež byla potom sídlem

¹⁾ Tomek. Děj. Pr. I. 569.

rytířů ze Svarova, kteří, oblihbivše sobě jméno Karel, přijali je i za příjmení, tedy Karlů ze Svarova. Jak dlouho zde Karlové sídlieli, s určitostí těžko říci, ale zdá se, že asi do konce 15. století, což dá se souditi z toho, že až do té doby uvádějí se jména jejich se jmény vákolinho panstva. Později setkáváme se s Karly ze Svarova v jiných místech, ba i v podřízených úřadech vyšší šlechty. Tomu není se co diviti; neboť válkami husitskými mnoho drobnější šlechty české přišlo na mizinu a mnozí členové zmíněné šlechty dali se do služeb šlechty vyšší, zastávajíc velmi zhusta úřad purkrabí hradičích.

R. 1356. připomínají se bratři: Beněš, Zdeslav, Pešek, Svatoslav a Jakub ze Svarova.

R. 1383. dosazovali faráře Jan a Drahoslav, bratři ze Svarova. Manželka Drahoslavova slula Dobrá.)¹⁾

R. 1434. dne 28. února zapsal Jan ze Svarova manželce své Margaretě z Přitčína 200 kop gr. Pr. na zboží své ve Svarově. Svědky byli: Bohuňek z Olbramovic, seděním na Přici, Jan z Nezacovic, Bárta z Dušníku, Prokop z Ptice, Pavlík z Červ. Ujezdecke a Vítek z Braškova. Václav vladýkové z vákolinho dědin.

V polovici 15. století setkáváme se s pány ze Svarova v sousedním Berounsku. R. 1454. daroval král Ladislav odumřelému zboží Popovic u Králové Drora na Berounsku Vaňkovi ze Svarova a Václ. Matrasovi z Valtřova. Nedlouho potom stal se Vaňek samojedním držitelem R. 1510. připomíná se Karel ze Svarova seděním na Popovicích v Berounsku. Tyž uvádí se také za svědka na smlouvě Škonky z Hostivice. Po něm snad ostatní nazývali se »Karlové«. Potomek jeho Jindřich Karel ze Svarova byl až do r. 1520. pánem tvrze a vsi Kdčiny a r. 1540. přikoupil Korno, tvrz pustou, dvůr poplužní a ves celou na Berounsku. Jiný jeho potomek Oldřich Karel ze Svarova seděl r. 1532. na Tmání v Berounsku, ale zapsal již roku 1540. Tmání tvrz, dvůr a ves, pak Malkov ves strčím svým Václavovi a Karlovi, ale i ti prodali brzy ves Lidmí z Řehnic vdově po Oldřichovi. Syn Lidmíly a Oldřicha jmenoval se Jan Myska ze Žlunic.)²⁾ Karel ze Svarova koupil r. 1533. od Petra Vamberského z Rohatce část Libomyšle, Bavoryně a Otmiče.)³⁾

¹⁾ Pálský. Archiv český.

²⁾ Aug. Sedláček. Hradý VI. 230, 231, 232.

³⁾ Tamtéž 216.

Z jiné větve pocházel Václav ze Svarova, jenž byl r. 1473, v držení tvrze, dvoru a vsi Suchomast na Berounsku. Byl kuchmistrem královským, r. 1464, shledáváme jej za svědka v Hostivici a r. 1478, přikázal král úředníkům mince na Horách Kutných, aby mu vyplátili jednu hřívnu stříbra. Týž zapsal Suchomasty r. 1532, synům svým Petrovi a Jířkovi. Později tu hospodářil Petr sám s manželkou svou Marjánou z Loun. Týž zemřel r. 1562, a odkázal jmění své synu Václavovi, který nabyl potom také Oseku. R. 1597, měl již zrostlého syna Petra Tobiasše.

Na začátku 16. stol. měl Jan Karel ze Svarova v držení tvrz, dvůr a ves Hluboš u Příbrami. Jeho syn Karel postoupil r. 1533, to zboží Petrovi Vamberskému z Rohatce.¹⁾ Jan koupil si r. 1549, v Počaplicích dvůr kmetci (robotny) s platem na třech lidech a s dvěma rybníky za 155 kop 56¹/₄ gr. Z toho dvora musil nový majitel vždy o sv. Havle, jako se činilo dříve, odváděti z str. žita ke špitálu do Berouna. Týž statek byl r. 1547, pro odboj proti Ferdinandovi I. Berounu odňat.²⁾

V jiných končinách a v cizích službách potkáváme se se Zdeňkem Karlem ze Svarova. Týž byl r. 1586, purkrabím na hradě Krumlově, jenž patřil mocným Rozenberkům.³⁾

Bohatým pánem byl Kryštof Karel ze Svarova. Týž koupil r. 1598, od dětí Burjána Vrchotického tvrz Hamr v Tábořsku, půldruhé hodiny od Veselí při řece Nežárce, dobře vystavěnou s celým statkem za 12.500 kop mš. Pan Kryštof byl syn Václava ze Svarova, od něhož teprv r. 1604, za díl otcovský a mateřský přijal 1000 kop mš. R. 1619, byl na pohřbu souseda svého Petra Voka z Rozenberku, nesa před rakvi zlaté ostruhy. Na počátku bouří, jež předcházely válku třicetiletou, přidržel se Kryštof, tehdy řečený nejstarší, stavů evangelických, začal odsouzen byl třetině statku svého. Od komory královské prodány r. 1621, dne 9. října tvrz a ves Hamr se dvorem poplužním, pak vsi Val a Vikov synovi jeho Václavovi Albertovi za 21.011 kop mš. Kryštof bydlel u syna svého ještě r. 1628, a připověděl se státi katolíkem.⁴⁾

¹⁾ Tamtéž VI, 139.

²⁾ Pam. arch. X, 467.

³⁾ Sedláček Hradů III, str. 38.

⁴⁾ M. Bilek, Děj. konf. 253, Č. Č. M. 1843.

Syn Kryštofův, zmíněný Václav Albert, koupil statek otcovský draze a nad to potkalo jej neštěstí, jak oznamuje dne 29. prosince 1627, hejtmanu Treboňskému, jenž píše s přádem, že všecko jeho jmění shořelo, že jest beze všeho jmění, šatstva a nemá co do tist dáti, tak že neví, čím sebe a rodinu svou uživí. Nechtěl pryč jednoho poddaného zhostiti, a on mu za toto červeným kolohoutem pohrovil. Po nějakém čase zase se mu polepšilo když zdědil po strýci Těhovicích.¹⁾ Odpočívá v kostele františkánském v Pízni, a náhrobek jeho, nalézající se ve zdi u vchodu po levé ruce, má tento latinský nápis: «Hic requiescit peccator magnus Venceslaus Albertus Carolus de Svarova, qui peressus in mundo pierumque ab iis, quos sibi fidelissimos putabat, ab infantia sua infortunia, injurias et adversitates plurimas, morte temporalis haec cuncta finivit, tandem fideliter sperans refrigerium sempiternum in regione vivorum. Obiit IV. Augusti Anno 1645, aetatis suae 46. Quisquis fidelium transis, ora pro eo.» (Zde odpocívá hříšník veliký Václav Albert Karel ze Svarova, jenž ve světě obyčejně od těch, které sobě za nejvěrnější považoval, hned od dětství svého příkoří a protivensví čtná trpěl, smrti časnou vše skončil, konečně věrně doufaje v odpuštění věčné v životě žil. Zemřel 4. srpna 1645, stár 46 let. Kdo z věřících tu jdeš kolem, za něj se pomodli.)²⁾

Mimo Kryštofa provínil se v době vzpoury také Jan Karel ze Svarova a proto měl se r. 1629, před komisí transactionis o pokutu porovnatí.³⁾

Po Václavu Albertovi dědil syn jeho Vojtěch Karel ze Svarova, jenž zemřel r. 1645, zůstaviv syny: Kryštofa, Hynka, Václava a dceru Kateřinu Barboru. Nejstarší Kryštof uvázal se r. 1651, ve statky Těhovic, Hamr a Val, ale prodal již příštího roku dne 20. června Hamr mateři své Anně Ekrštorfové ze Svarova za 24.304 kopy mš. a ta prodala to zboží dceři své Kateřině Barboře, provdané za Petka Loubského z Lub.⁴⁾

Také s mladými pány ze Svarova setkáváme se na začátku 17. století a síce v koleji jezovitské. Byl to Jan Karel a Vilém

¹⁾ Sedláček, Hradů III, 184, 185.

²⁾ Za opis nápisu toho stájež zde vřel díky svy. důst. P. Kazim. Adámkovi, t. E. provinciala řádu františkánského v provincii teskomoravské.

³⁾ Bilek, Děj. konf. CXXXIX.

⁴⁾ Sedláček, Hradů III, 185, V, 141.

Karel, oba stavu rytířského. Vidíme je na jevišti. Léta 1617, byla ku počtu císaře Matyáše v jezovitské koleji provozována divadelní hra «Vence Narození». Mezi herci byli také zmíněni dva rytíři; první představoval boha Apollona a Merkura, druhý byl mezi nosiči zbroje, jakož i mezi versovníky; měl tedy každý úlohy dvě.¹⁾

Jestě tři páni ze starobylého rodu Svarovských budíž zde vzpomenu. Paní Kateřina ze Svarova, provdaná za Zdeňka Otta z Losu, zemřela r. 1571, a pochována jest v Počaplicích na Berounsku, jak o tom svědčí náhrobní kámen tamtéž, na němž čteme: Léta 1571, ve středu o suchých dnech postních umřela jest urozená paní Kateřina Ottova ze Svarova, manželka urozeného pána Zdeňka Otty z Losu a na Popovicích a tuto odpocívá.²⁾ Jiná Kateřina byla manželkou Jindřicha Dobřenského z Dobřenic a zemřela r. 1607. Lidmila Svarovská byla manželkou Jana st. z Talberka a matkou tří synů a devíti dcer.³⁾

Rod Karli ze Svarova zastával v 17. století dědičný úřad zemských strážců vrat. V úřadě tom vidíme r. 1617, Petra Tobiasše Karla ze Svarova. Jako nejstarší člen toho rodu stál při korunovaci krále Matyáše v soudní světnici, do které se korunovaný král z kostela vrátil.⁴⁾ Vymřel rod tento počátkem předchozího století.

Po Karlech vládl statkem Svarovským vládkykové z Červ. Újezdce a když r. 1525, bratři Šebestyan, Jiří a Jan z Červ. Újezdce prodali Červ. Újezd, Svarov a Rymář Janu Jitřimu a Zdeňkovi ze Žďáru, přešel i Svarov jako část statku Červ. Újezdcekdého na pány Žďárské a sdílel ve příčině vrchnosti stejné osudy s Červ. Újezdcem.

Duchovní správa.

Svarovský chrám Páně patřil ve 14. století k dekanátu Ořechovskému. R. 1384, odvádělo se z fary Svarovské 9 grošů desátku papežského.

Nejstarší, nám známý farář Svarovský byl Jan, jenž se koncem roku 1355, poděkoval. Na jeho místo dosazen byl dne

¹⁾ Č. Č. M. 1886, str. 391.

²⁾ Pam. arch. XIV, 2, str. 60.

³⁾ Sedláček, Hradů I, 169, 206; Pam. arch. X, 176.

⁴⁾ J. Beckovský, Poselkyň II, sv. 2, str. 90.

8. ledna 1356, Jan Beněš k návrhu Hanky, městěna Menšího města Pražského, bratři Beněše a Zdeňava, potom Peška, Svatoslava a Jakuba, rovněž ze Svarova. Tehdy upraven spor o právo dosazovací ke kostelu Svarovskému tak, že po smrti dotčeného Beněše měl právo jmenovati ke kostelu Svarovskému osobu hodnou Hanka sám, a po jeho smrti střídvá oněch pět pánů. Beněše uvedl na faru farář Unhošťský.¹⁾ Beněš zde dlouho nesetřval, neboť již dne 1. října r. 1358, potvrzen za faráře Herman Michalův, kněz Pražský, zase k návrhu opatrného Hanky, po smrti Beněšově. Také jej uvedl farář Unhošťský.²⁾

Před rokem 1380, byl zde farářem Litolt. Týž byl od zmíněného roku oltářníkem při oltáři sv. Alžběty v kostele sv. Ducha, jenž patřil jeptiškám řádu sv. Benedikta v Praze.³⁾ Po něm v letech 1380, a 1383, spravoval faru zdejší Bartoloměj, který od r. 1303, byl oltářníkem při oltáři sv. Kříže v kostele sv. Michala na Starém městě Pražském.⁴⁾ Po Bartoloměji ustanoven dne 7. listopadu r. 1383, za faráře Frenclina, až posud oltářník u sv. Kříže. Podací právo náleželo tehdy Přečochovi, jenž byl předřikávacem v koleji Mansionářů v kostele Pražském, Janovi ze Svarova a bratru jeho Drahoslavovi, bratřím Němcům, Beněši ze Ptice a Mikuláš z Lipan, toho kostela patronům. Frenclina uvedl farář Unhošťský. R. 1393, byl zde farářem Václav, dříve jáhen ve sboru Mansionářů menších.⁵⁾

Po Václavovi dostal faru Otto, ale brzy zemřel. Po jeho smrti nastal zase spor o právo podací mezi Janem ze Svarova, Drahoslavem, Janem, knězem, bratřím, Dobrou, manželkou Drahoslava a Marketou, vdovou po Zdeňkovi z Kladna, nyní ve Ptčích s jedné strany, a Václavem, jáhnem Mansionářů kůru blažoslavené P. Marie, a Václavem, kožešníkem Starého města Pražského, se strany druhé. Spor ten dán na rozhodnutí konsistoři, která řečeného Jana Svarovce za legitimního faráře a rektora kostela Svarovského ustanovila, přijavši od něho obvyklou přísahu.⁶⁾

R. 1400, měli podací právo ke kostelu Svarovskému rytíř Drahoslav a bratr jeho kněz Jan ze Svarova (oba pňvodem Němci),

¹⁾ Eisen. Lib. univ. I, 7.

²⁾ Tamtéž I, 67.

³⁾ Tomek, Děj. Pr. V, 185.

⁴⁾ Tamtéž 147.

⁵⁾ Tomek, Děj. Pr. V, 185, 225.

⁶⁾ Tamtéž 106.

Dobrá, manželka Drahoslavova, a Jindřich, rytíř z Kladna, jenž sídlil v Radonicích. K jejich návrhu ustanoven po smrti Janově Mikuláš ze Svarova, klerik rádu premonstrátského ze Strahova.¹⁾ Po jeho smrti dosazen dne 7. července 1413. k návrhu předěšských Svatoslava, kněz z Prahy.²⁾

Tak bylo před bouřemi husitskými. Kdo obstarával duchovní správu ve Svarově v době válek husitských, to těžko, ba nemožno říci, poněvadž z těch dob pramálo zpráv se zachovalo, ale dá se soudit, že v době té zůstali osadníci bez duchovního pastýře. Po válkách husitských dosazování sem faráři od konsistorie dolejší, tedy duchovní pod obojí, jak dokazuje poslední vůle Kateřiny Žďárské, manželky Gotharda Floriána Žďárského, kteří jsouc patroni kostela, přiznávali se ku straně „pod obojí“. Co v této poslední vůli týče se duchovní správy osady Svarovské, jest zajímavou tak, že neváhamo to milému čtenáři sdělit. Právě Kateř. Žďárská ve svém kšaftu toto: „A dále tomu chci, jakož někdy p. Gothard Florián Žďárský na smrtelné posteli mně i jinak v tom čase se důvěřil a dožádal: jaký kněz ve vsi Svarově, kdež již tělo jeho odpočívá, se chovati má, tomu že každoročně jistá summa peněz mimo jiné případnosti vydaná býti má; protož pamatujíc na přívěst svou témuž manželé od mne učiněnou, i tomu chci, aby podle vůle téhož manžela a potom i také této poslední vůle mé tu v té vsi a fáře žádný jiný kněz chován a do té církve (chrámu Páně) uvozávan nebyl, než kněz pravý pod obojí, který by života pobožného, obcování šlechtného byl a z učení akadem. Pražské a konsist. pod obojí spůsobem přijímající by dosazován byl a ten aby slovo Boží v jistotě lidu kázal, svátostmi velebnými, tak jakž jest sám Kristus Pán o tom při poslední večeri naříditi ráčil pod obojí spůsobem právě a věrně lidem tělem a krvi Jeho přestatou posluhoval. A tomu aby každoročně vydáváno bylo 100 kop, každého čtvrt léta po 25 kopách. Item tři rybníky, jeden ve vsi a dva pode vsi Svarovem k jeho vlastním užívání, též hájek pod kostelem, jenž slove kněžský, též dědiny aby ze dvora Červeného Oujezdce nynějším i budoucím farářům časné a jak nálež bez uměnění oraný, mrvy ze dvora panského koňmi panskými i z fary sedlskými, na tíž pole vyváženy, též časné osivány bez

¹⁾ Lib. conf. VI. 20.

²⁾ Tamtéž.

všelikých ouplatkův aby byly. A totéž obilí, což mu Pán Bůh naděliti ráčí, lidé poddaní náležející k téže kollaturě neb fáře jeho. co se žní dotýče, náklad světí darmo aby povinni byli. K tomu aby každý rok dva provazce dříví z lesa Červ. Oujezdce, kteréž on sám sobě posekati dáti má, lidé poddaní též i v otřpyly odvěti povinni byli. A k službě Boží což zapotřebí a kdy bude, od vrchnosti Červ. Oujezdce aby mu víno a každého roku k velikonoci jeden beranec a pinta vína, též každou várku z pivovaru Jenečského piva bílého soudek a řídkého soudek se vydávalo.¹⁾ Tak nařídila pí. Kateř. Žďárská l. P. 1606. v pátek po slavnosti a památce mistra Jana z Husince, obnovivši fáru ku Svarovskou a opatřivši faráře náležitě potřebami tohoto světa.

Kolik duchovních strany pod obojí přísluhovalo v kostele zdejším, těžko říci, tolik však jisto, že tou dobou byl tu farářem Michal Verner, kněz pod obojí, jenž l. P. 1608. dne 15. září zde zemřel a pochován byl ve zdejším chrámu Páně.

Kdo po něm obstarával duchovní správu až do války třicetileté, zase nevíme. V době zmíněné vojny a ještě dlouho po ní zůstala osada Svarovská bez duchovního pastýře. V době války, dne 12. února r. 1627. učinil sice Florián Jetřich smlouvu s generálem Paulán P. Frant. Richardem, aby jeden kněz a dva bratři téhož rádu na fáře Svarovské až do roku pořadí sběhlého zůstávali, ale ta smlouva jen na jeden rok služby ukazuje a více nic.²⁾ Osirelý chrám Páně pustnul, jako pustly mravy lidu, fara zbořena a tak vše zůstalo v sсутinách skoro celého půl století. Teprve r. 1662. kostel zase opraven a duchovní správu obstarával farář Tachlovický, později až do r. 1691. farář Kladenský a potom zase farář Tachlovický.

R. 1734. po smrti Tachlovického faráře Karla Heislera, jenž byl osadám Tachlovické, Svarovské a Hostivické společným duchovním správcem, oddělen kostel Svarovský od Tachlovic a prvním farářem po tak drahné času ustanoven Tachlovický kaplan Karel Ig. Hladký, bakalář bohosloví a magister filosofie, jenž zde působil do 12. června 1737. Odtud dále obstarával duchovní správu na Svarově: Karel Schermer od 28. června 1737. do 13. února 1742. Kryštof Jan Forst, bakalář bohosloví,

¹⁾ DZ. quat. pam. slatý K. 9.

²⁾ V. Ekert. Posv. mlsta m. Pr. 371.

potom kanovník kapitoly Staro-Boleslavské, dříve kaplan v Hostivici, působil zde od 10. února 1742. do r. 1749. Frant. Xav. Procházká, bakal. bohosloví, rodák Berounský, od 12. května 1749. do r. 1767.; byl dříve kaplanem v Lidicích a dostal se zase do Lidic za faráře Jan Nep. Grím, bakal. bohosl. od 23. října 1767. do 13. července 1773. kdy byl potvrzen na faru do Hostivice. Karel Ström, dříve kaplan v Lidicích, od 15. července 1773. až do své smrti dne 12. srpna 1783. Rehoř Bened. Dobřašovský, rodák Kladenský, od 3. března 1784. do r. 1788., kdy přišel za děkana do Hořelic. Po jeho odchodu administroval Kratochvíl do 17. září 1788. Od té doby působil zde dlouhá léta, totiž od 1. října 1788. až do 5. září 1824. Frant. Hantschel, arcibiskupský notář a dobrodinec chrámu Svarovského. Od 7. září 1824. do 22. února 1825. byl administrátorem Josef Brezina a od 9. března 1825. až do své smrti dne 22. dubna 1866. byl zde farářem Benno Gaube, syn důchodní z Jenče; tyž byl od r. 1829. sekretářem vikářství Slanského a od r. 1862. osobním děkanem. Od 10. října 1866. do 15. února 1877. spravoval osadu Alois Růžička. Od 1. července do 28. září 1877. byl farářem Josef Böhlm, jenž se vrátil na dřívější svou faru do Čestiny. Ode dne 28. ledna 1878. hlídá ovčinec mu svěřený Mat. Petráš.

Jako kaplani působili zde: Josef Javtřek od 6. října r. 1862. do r. 1864. Jan Dyrsmid od září 1864. do své smrti dne 23. února r. 1866. Arsen Veller od 23. února do 10. října r. 1866. Josef Pospíšil, admin. od 12. února r. 1877. do července téhož roku a Vojtěch Houdek od 5. října r. 1877. do 28. ledna r. 1878.

Vyživení své brali duchovní správci ve Svarově jako, jinde z vytěžku polního hospodářství ku fáře náležejícího, jednak z desátků a nadac, jakož i z tax ustanovených za výkony církevní či ze stoly.

Nejstarší listina, ve které se děje ustanovení o nadání fary Svarovské, jest zmíněná poslední vůle Kateřiny Žďárské. V památné listině této ustanovuje se farář ročního platu 100 kop na penězích, mimo to na nemovitostech tři rybníky a hájek pod kostelem. Že při fáře i polnosti byly, jde z toho, že se v dotčené poslední vůli nazývají úředníkům v Červ. Oujezdci, aby „dědiny farářům časné a jak nálež, bez uměnění byly oraný, osivány atd.“ Leč z toho také jde, že tehdy při fáře mnoho dědin nebylo,

sice by si farář choval dostatečný počet dobytka, kdyby jej byl mohl z farních dědin užítí; nebyť by si musil nechat mrviti, pole zdělávati, sklízeti atd., jedním slovem, byl by si své hospodářství vedl a spravoval sám. Měl tedy ole mého soudu hospodářství malé, kteréť ovšem na tehdejší doby stačilo; snad bylo více než dostatečné.

Podrobně zaznamenána jsou benefícia kostela a fary Svarovské r. 1734., kdy, jak již praveno, tehdejší patronka Anna M. Toskánská zmíněná tři kollatury, totiž Tachlovickou, Svarovskou a Hostivickou, oddělila a na samostatné farní osady upravila. Tehdy nadáno a do desk zemských vloženo beneficium Svarovské takto:

Pole 17 str. výsevku.

Zahrad a luk; z jedné zahrady úrok 45 kr., ze dvou luk 2 fary sena, z jednoho rybníčku 1½ fary sena. Desátku. Ze Svarova 8 str. 2 čtv. žita, 2 věrt. 1 čtv. ječmene, 2 věrt. 1 čtv. ovsa. Z Červ. Oujezda 23 str. 2 věrt. 2 čtv. žita, 1 str. 2 věrt. 2 čtv. ječmene, 4 str. 2 věrt. 2 čtv. ovsa. Z každé krávy za sv. Vitský syř 3 kr. Hotových peněz: Ze 278 zl. 55 kr., které od Tachlovické fary se oddělily, z čehož Hostivické fáře 70 zl. přikázáno bylo, zbytek 208 zl. 55 kr. ročně. Z Jenečského pivovaru ročně 6 sudů piva a z Jenečského vrchnostenského důchodu za 12 sáhů dříví 18 zl. Dále se Svarovskému beneficium přiděluje 25 str. kostelních polí, z nichž učitel 2 str. až posud užíval a budoucně bezplatně užívatí má, zaplativ za 1 str. 24 kr. Taxa stoly pro všecka tři benefícia: Za ohlášky 18 kr. Za odgavky 2 zl. Za křest 48 kr. Za úvod 10 kr. Za pohřeb osoby odrostlé beze mše 1 zl. 30 kr., se mši 2 zl.; za pohřeb dítěte 48 kr. — Tato taxa byla pro sedláky; chalupníci a podruhové platili polovičku.

Co z těchto důchodů náleželo kostelu a fáře, zaznamenal v památní knize tehdejší pan farář takto:

A. Kostele.

1. Pole u Hájků 4 str. 2. Pole hned za Svarovem po levé ruce u cesty do Rymaně 4 str. 3. Pole pod 4 str. po pravé straně té cesty a louky farní, jejíž část byla zorána a k poli připojena. 4. Pole od předěšlé dále pod 9 str., dosahuje až k cestě od Rymaně k Červ. Oujezdu vedoucí. 5. Pole nedaleko od louky

v pravo u průhonu Rymánského k Ujezdu pod 2 str. 6. Pole o 1 str. nad »Tmavým rybníkem«. — Těchto polí užívali sedláci Svarovští a Ujezdečtí, platíce za strychu 24 kr. nájmu. — Sedmý kus pole pod 1 str. byl pod »starou zvonice«; toho užíval dřívě kantor a bude ho, jakož i vedlejšího osmého pole o 3 čtvrtích dále užívat. Louky dvě hned pod kostelem Svarovským, obě měly podobu rybníků; dřívě jich užívali sedláci. Rybník ve vsi, z něhož užitek šel celý ke kostelu. Mimo to patřily pryč dle svědectví všech Svarovských a Ujezdeckých obyvatelů ke kostelu dvě stráně; jedna počínajíc od chalupy Václ. Kříže č. p. 24., z níž se platilo do dachodu kostela ročně 35 kr., táhla se až ke konci louky farní č. 2. Druhá stráž od pole kanorova až k rybníčku »Končičku« a rybníku »Tmavému«. Pozn. Z této stráně udělal farář Forst r. 1743. pole o 16 str. a pronajal je po 24 kr. ze strychu.

B. Fáře.

1. Pole u farní zahrady podle cesty k Rymani, má 3 str. 2. Pole vedle téže cesty mezi polem Svarovského krčmáře a polem vdovy Anny Vlčkovy ze Svarova; nedaleko dvou lip vedle cesty stojících jest druhý díl toho pole. 3. Pole hned za vsí u cesty k Červ. Ujezdu po levé straně pod 5 str. Louky. 1. Kus hned za školou ležící, větší díl, protože suchá byla, zoran, přikopem oddělen a s polem farním spojen. 2. Kus má podobu rybníka a leží nedaleko Svarova pod cestou vedoucí odtud do Podkozi. 3. Kus louky leží hned pod panským rybníkem »Koryto« zvaným a sahá až k dolejšímu rybníku »Karkulce«; tato louka sluje »límece«.

Mimo desátky svrchu uvedené byly tu 2 lány polí, z nichž se těšilo 3 str. 2 větv. 2 čtv. žita, 1 větv. ječmene a 3 větv. ovsy. Pak 1 lán, z něhož se sklízelo 1 str. 3 větv. 1 čtv. žita, 2 čtv. ječmene, 1 větv. 2 čtv. ovsy, a potom půl lán, jenž dával 3 větv. 2 čtv. žita, 1 čtv. ječmene a 3 čtv. ovsy. Těch snad užíval sedláci Svarovští a Ujezdečtí, odvádějící desátek v obilí. — Mimoi to dávali někteří sedláci trochu vajec a od některých ovců a pastýřů dostávali farář o velikonočních svátcích po jehněti.

Nadace. 1. R. 1731. poslední vůlí se dne 18. září založila Anna Mar. velkov. Toskánská nadací 75 zl. na 30 mš. Za ní výroční 15. října 6 zl. 2. Farář Svarovský Frant. Hančelík odkázal 500 zl. Z nadace té mělo slouženo býti 13 mš sv. na jeho rodě, přibuzné a za něj. Při všíraci mělo a přítomnosti víkře 5 zl.

rozděleno býti ve škole pěti chudým žákům. Tři odkázal nejlepší krávu svému nástupci, aby on takéž učinil. 3. Beno Ganbe, farář Svarovský, odkázal r. 1866. na mě sv. 100 zl., kostela 50 zl. a chudým 30 zl. 4. Jan Vlček, rodák Svarovský a úředník v Praze, věnoval r. 1868. jistinu 682 zl. r. č. na výroční službu boží a celoroční modlení za sebe, své rodě, sestru a bratra JUD. Fr. Vlčka, z Eibonova Pospíšilová nadala r. 1860. dvacet zl. sv. na modlení. 6. Josef Motil, farář na Kladně a rodák Svarovský, věnoval r. 1870. státní úpis na 300 zl. na mě za sebe a své rodě. 7. Marie Hoffmannová, vdova po učiteli, 60 zl. na mě sv. 8. Marie Lhotáková z Nemačovic, rodačka Svarovská, 50 zl. na mě sv. 9. R. 1885. Prsten nalezený v hrobce Žďárských darován se svolením konsistole potomku toho rodu v Sasku, jenž za to kostelu Svarovskému 30 zl. věnoval. Do r. 1885. vzrostla jistina ta na 65 zl. 3 kr. a zřízena mešní nadace za zemřelý, katolické členy rodu Žďárských ze Žďaru.

Chrám Páně.

Nechybíme se daleko pravdy, říme-li, že nejstarší budova chrámová byla vlastně kaple, která kdysi na blízkú sídla páňů Karliů ze Svarova stála, ne-li ve tvrzí samé; později při ní zřízena fara. Jako téměř všude, tak i zde nebyla věž při kostele, nýbrž kdysi opodál chrámu stála dřevěná zvonice, o čemž svědčí i název pole »pod starou zvonice«.

O osudoch chrámu Páně víme, že v době války husitských nešel pohromě. Po nich byl zase upraven a přiluhováni v něm kněží pod obojí, jak víme z poslední vůle Kateřiny Žďárské. Byl-li v době války třicetileté vypálen a poboren, určité tudíž nemůžeme, ale že zvony od sběhů vojenských pobráný byly, víme jistě. Když rozuzila se línice valená a známo bylo, že ani přitel, ani nepřítel nesetří větší kostelůch, tu kostelníci, nejspíše z nařizení patrona, odvezli země věci kostelní do Kladna, aby tam v místech bezpečných uschovány byly. Teprve 14 let po válce přistoupeno k opravě chrámu a učiněn soupis všech věcí kostelních, jenž zaznamenan jest v knize záduší Tachlovického, kdež se přiroce 1662. čte: »Kostel farní založen sv. Lukášem, evangelistou Páně, na panství Červ. Ujezdeckém. Ten kostel byl všeckem na hlavu spuštěný, nyní nějaký začátek na spravení a přikřežení jeho činiti se začíná. V tom kostele jsou: Oltář velký jeden, oltář menší tři a to beze všeho obestření (ozdobení); z nich větší, jako archa a obraz P. Marie, která dětátko (ozdobení); z nich větší, zůstávají v kostele Kladenském. Kalichy stříbrné, pozlacené dva, z nichž jeden v kapličce Loreťské a druhý v kostele Kladenském zůstávají a k službám Božím se potřebují. Ornátův rozličných

materií a barev, které za vzácné paměti JM. P. Floriana Jetřicha ke schování Jeho Milosti dány byly, šest; agenda v Loreťe znávaná jedna. Ode dřeva: Kazatelnice ořechové barvy jedna, postavníky vysoké, postříbené zůstávají v kostele Kladenském dva; »srajbyšské, do něhož se kalich po mši schovává, jeden; stolice zánovní zelené, spolu spojené v kostele jsou dvě; dvě prosté bez zámků při kostele dvojí; dvě železné dobré bez zámků při kapli jedny; kostel a křchov jest zdími ohrazený. — Zvonice, na níž žádných zvonů není. Fara a škola, to obě jest do gruntu zbořeno. — Ke kostelu Svarovskému náležejí a pohřeb svůj mají: Červ. Ujezdec, Svarov, Rymaň, Podkozi a více nic.

To byl inventář kostela Svarovského po válce r. 1662. Dosti poučný! O oltáři sv. Šebesty, Rocha a Barbory praví se, že byl postaven okolo r. 1625. od Floriana Žďárského, ale r. 1634. nebylo pryč po něm stopy. Z toho možno souditi, že chrám Svarovský, jako i Tachlovický a Hostivický, spustošen byl r. 1631. za vpádu Sasů.

R. 1662. tedy přikročeno k jakémsi opravě chrámu Páně, aby se tam služby Boží konati mohly; r. 1687. postavena věž a r. 1717. věnována na opravu »znova vystavěného a reparovaného chrámu Páně« 1726. zl. 52 kr. Však důkladně opraven byl zmíněného již roku 1734., kdy dostal svého faráře. Kostelní klenoty nepochybně kostelu navraceny a nad to darovala zbožná patronka stříbrný kalich s patenou, čtyry kasle, dvě alby s humerály; rok na to krásný kříž, posvěcený papírem a opatřený plnomocnými odpustky.

O všech jiných darech, kterých se kdy potom dostalo Svarovskému chrámu Páně, rozprávěti místo nedovoluje. Nic však méně o některých přece zmínka učiněna býti musí. Roku 1748. opatřil farář Forst mimo jiné věci dva dřevěné svíce k velkému oltáři, dva krásné reliquiáře, velký obraz P. Marie na dřevě malovaný na menší oltář, pozlacenou svítilnu k velkému oltáři, sochu P. Marie na druhý oltář — ta se na podstavci nosí v procesi do Hájků — varhany s pedálem, dvě žluté krásné korouhve s obrazy čtyř sv. apoštolů. R. 1768. darovala sestra páne farářova obraz 14 sv. pomocníků a klekátko před obraz sv. Šebestiána. R. 1771. opatřeny nové kotly (bubny). Když za císaře Josefa II. zrušeny byly mnohé kláštery a věci z nich prodávány, koupil pan farář ze zrušeného kláštera Augustiánů na Novém

městě Pražském následující věci: Nový velký oltář; k tomu oltáři 6 cinových sviců, 4 kásule, 2 alby, dvojitou nádobu z mramoru, která stojí v kněžství, a druhou cinovou na nosení svěcené vody a krásný kříž na velký oltář. Roku 1793. opatřen krásný obraz sv. Anny a r. 1796. nová monstrance. R. 1801. zakoupen nový kalich; tehdy byly tu tři, jeden celý stříbrný se stříbrnou patenou. Roku 1833. daroval bývalý Svarovský pan farář černý pivňal. R. 1847. opatřen modrý, zlatými a stříbrnými kvítky ozdobený ornát a jiných věcí celkem za 69 zl. 26 kr. str. R. 1848. daroval učitel u sv. Tomáše v Praze, Matěj Mařánek, rodák Červ. Ujezdecký, český kancionál z r. 1719. Následujícího roku porizeny nové korouhve. Značného daru dostalo se kostelu Svarovskému od patrona Ferdinanda Dobrotivého r. 1861. a roku následujícího; cena darovaných paramentů obnášela 940 zl. 90 kr. r. č. a mimo to ještě 36 kusů měšního prádla. Byl tehdy chrám Páně štědře podělen. Inu, měl patrona »Dobrotivého«! R. 1855. daroval pan farář kostelní prádlo a dal opravit obrazy; také opatřena soška vzkríšeného Spasitele. R. 1886. darováno patronem J. V. císařem Františkem Josefem I. paramentů za 154 zl. a p. farář bílou kásuli za 37 zl. — Když za války Napoleonských stříbrné kostelní nádoby odvedeny býti musily, aby z nich peněz na válku raženo bylo, odevzdán ze zdejšího kostela stříbrný kalich, dar Anny Marie Toskánské, jenž vážil 1 mariu a 16 lotů.

Ve Svarovském chrámu Páně odpocívají: Jan Žďárský, Gothard Florian Žďárský, manželka jeho, již dotčená Kateřina Žďárská a dítka Václava Oudrčelého z Oudrče a na Cvrčovicích, Zikmund a Estera. Hrobky, v nichž těla jejich odpocívají, nalézají se v kněžství před hlavním oltářem a na nich byly náhrobní kameny na podlaze. R. 1855. dne 10. září vzaty náhrobní kameny se svého místa a zasazeny kolmo do stěny po obou stranách oltáře, jak je dnes lze spatřiti. Když učiněn byl do klenuté hrobky malý otvor, spatřiti měděnou rakev, pokrytou prohnáním dřevem, což by ukazovalo k tomu, že měděná rakev uložena byla do rakve dřevěné. Tak tomu bylo i ve hrobce druhé. Snažili se otevřiti viko, ale marně. Podnět k otevření hrobek dal jistý potomek páňů Žďárských, žijící posud v Sasku, jenž panu faráři několikrát psal, ba i 16. z. l. k tomu účelu zaslal. Roku 1861. dne 28. srpna při opravě chrámu otevřeny hrobky opět a v měděné rakvi p. Floriána nalezena voda a zlatý prsten, kterým byl v ko-

stelní pokladně v Jenči uloženo, ale potom dotčenému potomku darován.

Zmíněné čtyry náhrobky, zhotovené z hnědého mramoru, z nichž dva zasedány jsou na straně epistolní a dva na straně evangelií, mají tyto nápisy:

1. Léta 1604. ve čtvrtek den památní Ste. Lydmilly v 15 hodin ráno umřel urozený a statečný Pan Kothard Florian Žďárský ze Žďaru, na Červeném Augezdci, Hostivici a Genči J. M. Cisařská Rada a tuto jest pochován, očekávaje veselého z mrtvých vstání.

Znak Žďárských.

2. Letha Páně MDCVIII (1643) na den seslání Ducha svatého umřela urozená paní Kateřina Žďárská, rozená z Reichy na Červeném Augezdci, Hostivici a Genči a tuto pochována očekávaje veselého z mrtvých vstání.

Znak Žďárských.

3. Letha Páně 1598. v outery po sv. Lucii na poli k druhé hodině na noc na celém orloji umřel urozený a statečný rytíř Pan Jan Žďárský ze Žďaru a na Červeném Augezdci a Tachlovicech, jehožto duši Pán Bůh milostiv býti racz, a v tomto místě pochován jest.

Znak Žďárských.

4. Letha Páně 1601. ve čtvrtek po na nebe vzeti Panny Marie umřel Zykmond a Estera, dítky urozeného pana Václava Audrczského z Audrczie a na Cvrzcovicích a tuto v pokoji odpovídají, očekávajíc radostného z mrtvých vstání.

Dvě postavy dítek, jedno menší, druhé větší, uprostřed znak. Mimo tyto náhrobky v kněžství jest ještě jeden ve zdi po levé straně blíž dveří do sakristie a tímto valně setřeným nápisem:

5. Letha Páně 1608. dne 15. měsíce septembris v hodinu 6. usnul v Pánu ctilhodný kněz Michal Verner, pan farář Svarovský, jehožto tělo jest tuto pochováno, očekávaje veselého z mrtvých vstání. — Tento náhrobek jest z opuky.

6. Na hřbitově ve zdi kostelní, hned vedle vchodu do chrámu Páně, po levé ruce: »Jan Karel Hantschel, otec a Dorota, matě faráře Svarovského, Františka zde veselého z mrtvých vstání

očekávají.« (Složitý chronogram ukazuje rok úmrtí rodičů páne farářových 1800. a 1801.)

7. Na pomníku, ježž dali postaviti vědeční osadníci svému kaplanovi, jest nápis tento: »Zde odpovídá P. Jan Dyrsmid, kaplan ve Svarově, zemřel dne 23. února 1866. v 27. roce věku svého. Věnováno od jeho ctitelů osady svarovské.«

8. Jiný náhrobní nápis na hřbitově zní: »P. Alois Růžička, farář svarovský narozen 1847/16. posvěcen 1847/42. zemřel 1877/77.«

9. Na jiném čtete toto: »Zde odpovídá veledůst. jubil. p. děkan Beno Gaube nar. 1711/88. na kněžství posvěcen 1847/12. za faráře ve Svarově ustanoven 22. února 1827. † 22. dubna 1866. v 78. roce věku svého.«

Věž. Až do války třicetileté nebylo při chrámu věže, nýbrž kdesi opodal dřevěná zvonice, která v zmíněné věže, prý 1639. spalena byla a zvony pobráný. Teprv asi 40 let po válce r. 1687. byl kostel opraven a věž zděná vedle chrámu vystavěna. R. 1690. zavěšen nynější malý zvon, který asi dlouho sám jediný zval osadníky k pobožnosti. R. 1768. byla věž bleskem poborěná zase opravena. Nyní jsou zde mimo jmenovaný malý zvon ještě dva a jeden v lucerně věže.

1. Dotčený nejstarší zvon pochází z r. 1690., což okolo koruny poznamenáno jest těmito slovy: »F. M. S. F. Anno 1690.«, na jedné straně spatřuje se dvojitý kříž, na druhé P. Maria, na třetí sv. Vavřinec a na čtvrté čtete tato slova: Johanna Eusebia Barbara vidua comitissa de Millesimo, nata comitissa de Žďar. (Joh. Eus. Barb. odovídá hraběnkou z Millesimo, rozená hrab. ze Žďaru). Pod nápisem jest malý znak Žďárských v podobě oblého obrázku.

2. Prostřední zvon má obraz Ukřižovaného s ženami pod křížem pláčícími; na druhé straně jest obraz sv. Prokopa. Nápis na něm zní takto: Franciscus Antonius Franck me fudit Pragae 1777. (Frant. Ant. Franck mě ulil v Praze 1777.) Tento zvon byl ze starší doby než z roku dotčeného. Když tehož roku proti mračným zvonili, praskl. Odvezen do Prahy, kdež přelil, 14. července ke cti sv. kříže posvěcen a 15. na věž zavěšen. Váží 152 liber a za přeliti i s výlohami jinými zapláceno 124 zl.

3. Velký zvon, ježž ozdoben jest obrazem sv. Anny a na protější straně sv. Ferdinanda, oznamuje nám český toto: »Ully od Josefa Diepoita v Praze 1867.« — Ten zvon jest dar císaře

Ferdinanda Dobr. a zavěšen byl dne 25. března 1868. Váží 436 liber a stál 503 zl. 20 kr.

Větší opravy chrámu. Roku 1786. opraven kostel vnitř i zevnitř a kruchta rozšířena. R. 1802. spraveny varhany od Hostivického truhláře Dufka. R. 1804. opravena věž. R. 1813. kostel a zeď okolo kostela opraveny. R. 1827. kostel nákladem bývalého faráře Hantschla vnitř i zevnitř obílen, oltář sv. Jana, varhany a křtitelnice opraveny, opona před oltář vyšita učitelkou a několik dělaných květin darováno od dobrodinců. R. 1835. v lednu pokryta a obarvena věž Pražskými klempíři. R. 1861. a 1862. podniknuta velká oprava kostela: dána nová okna, oltář velký pozlacen a natřen, sošky pozlaceny atd. Oprava počala dne 5. srpna 1861. a dokončena 26. června 1862. Po této velké opravě byl chrám znova posvěcen.

Hřbitov. Jako již málo kde se spatřuje, jest kostel Svarovský obklopen hřbitovem, na němž podnes se mrtví pochovávají. Jest věru s podivem, že přes všechna přísná nařízení z dob Josefa II. přece hřbitov jinam přeložen nebyl. Komala se sice ve Svarově za tou příčinou dvě komisionální vyšetřování, dne 16. června a 4. září 1846., ale proto přece zůstal hřbitov tu, kde posud jest. R. 1856. byl rozřádn. Někdejší dosti prostranná kostnice upravena jest na slušnou umřelí komoru.

Sochy a kříže. 1. U vchodu hřbitova stojí na úzkém čtverhranném podstavci kulatý sloup a na něm kamenný kříž. Vše jest z pískovce a bez nápisu. 2. U cesty ze Svarova do Červ. Újezdce po levé ruce stojí pískovcový sloup, na něm čtverhranná kostka, v jejíž stranách vytesány jsou jakoby kapličky a v každé kříž; na kostce je zase kamenný křížek. Na podstavci spatříš letopočet 1598. R. 1832. v době cholery dal tehdejší obroční v Červ. Újezdci, Jindřich Linke, sloup tento opravit. R. 1878. vzal tento památník škodu tím, že koně rolníka Smrčky, splasivše se, do sloupu vrazili a jej přerazili. Jestě tehož roku nákladem dotčeného rolníka postaven sloup nový na starém podstavci, jenž zůstal neporušen a na němž zmíněný letopočet lze spatřiti podnes. Skoda, že neznáme více z dějin tohoto pomníku! Dle pověsti tu jistý pán z Červ. Újezdce, jedá do Svarova do kostela, smrti byl zachvácen. Podotykám, že tehož roku zemřel Jan Žďárský ze Žďaru. 3. R. 1769. dne 14. září posvěcen dřevěný kříž u Hájků

při cestě k Jenči. Kříž ten dal postaviti Tomáš Brček, mistr zednický z Červ. Újezdce. Dříve stával na tom místě dřevěný sloup, nazvaný »Boží muka«. Pověst vypravuje, že v těchto místech ukázal se zesnulý hrabě Florian Jetřich Žďárský, zakladatel kaple Loretské, jistému sedláku z Červ. Újezdce, ježž říkali Lajtmant, a nařídil mu, aby předstoupil před jeho syna Františka Adama v zámku Červ. Újezdeckém, napomenul jej jménem otcovým, aby si pospíšil zbudovati u Lorety obydlí rolníků. 4. R. 1774. dne 4. dubna posvěcen dřevěný kříž u Rymaně: kříž ten dal postaviti obec Svarovská. Zde byl r. 1845. postaven a dne 1. června posvěcen nový mramorový kříž, věnovaný zmíněnou obcí. 5. R. 1854. dne 24. dubna posvěcen železný, od Svarovské obce postavený kříž u cesty do Červ. Újezdce u pole farního, ježž slove »U Křížů«, nebo »U Křížovic«. Kříž tento postaven byl na památku zasnoubení J. V. císaře Františka Josefa I. s císařovnou Alžbětou. Tehdy zasazeny mladší školní dva stromky před školou a dva ořechové stromky u zdi hřbitovní. V Červ. Újezdci, kde rovněž dva stromky zasazeny byly, častoval po slavnosti hospodářský správce pět panských penzistů. 6. R. 1840. postavil rolník Josef Vlček ze Svarova podle cesty ze Svarova do Rymaně dřevěný sloupec a na něm zavěsil obrázek P. Marie. R. 1883. dal na místě nahnilého sloupku bez obrázku nynější p. farář postaviti kamenný kříž, který byl dne 30. září zmíněného roku posvěcen 7. Za Červ. Újezdem u cesty k Hájkům stával po levé straně vedle Nučické dráhy dřevěný kříž, o němž mi nic více známo není. 8. Zvonice v Červ. Újezdci, vystavěná r. 1869. nákladem obce, byla následujícího roku posvěcena ku cti sv. Martina; obraz toho svatého daroval sem Frant. Fišer, hostinský z Červ. Újezdce. Zvonec ze staré zvonice dán byl do Újezdeckých Chaloupek. 9. V Podkozi u hofejšího mlýna starý dřevěný kříž, ježž vítr pórnil. R. 1873. dal tam majitel dotčeného mlýna postaviti kříž kamenný. 10. V Chaloupkách stojí železný kříž ježž tam postavil r. 1863. J. Blaha, mistr truhlářský z Prahy rodák z Červ. Újezdce.

Farní budova.

Při obnově osady Svarovské a chrámu Páně r. 1734. pomysleno sice také na stavbu farní budovy, která ve válece tři čtíleté zbořena byla, ale k dílu přistoupeno teprve r. 1736.

V dubnu začali stavěti stodolu a stáje, dne 25. května položeny základy k obydlí farářovu. Pan farář bydlel zatím ve škole. Tu, kde stojí nynější farní budova, stával před tím domek Jiříka Průšáka a domek Kříže, kteří za to, že bydleli na půdě zdušání, platili po 35 kr. ročního úroku do pokladny kostelní. Takový poplatek odváděli také chalupníci z čísel od 21. do 28. a 31. pod kostelem; stálat obydlí jejich, arci později v rozličných dobách vystavěná, na straní, jež byla až do obce lesem porostlá a půdou zdušání. Větší oprava fary podniknuta za faráře Gaube a Růžičky. Až do r. 1848. bylo obydlí farní pokryto střechou šindelovou, od té doby taškovou. K fáře přiléhá na severozápad zahrada, vysokou zdi ohrázená.

Škola.

Nejstarší zpráva o škole Svarovské máme z r. 1606. Jest to ustanovení, jež učinila již dotčená paní Kateřina Zdárská ve své poslední vůli. Strany školy praví tam paní Kateřina toto: 'Také tomu chci, aby tu ve vsi Svarově správce školní, muž dobrý a hodný chován byl a to ten, kterýž by předně církvi Boží zvlášť při shromáždění v chrámu Páně zpíváním pobožným posluhoval, na sobě dobrý příklad ukazoval, potom mládež k literárnímu umění, pobožnosti a cnostem svatým vedl a vyučoval a to ve slušné a mírné mzdě a záplatě. Též správce církevního aby v počestnosti měl, jim se řídil a spravoval a ke kolatorům toho kostela všelijakou úctu a poslušnost aby zachovával. A sirotků k panství Červ. - Oujezdckému náležejících, buď bohatých nebo chudých, záplatou nepřetahoval, nýbrž bez odpornosti je k sobě přijímal a dobruému vyučoval. A pro lepší jeho vychování chci, aby jemu každého roku po čtyřech kopách míš. vydáváno bylo na časy budoucí a věčné. K třiceti žejdlíků másla dobrého, žita 2 str., pšenice 1 a ječmene též 1 strych. Také dříví suchého, zlomků, aby mu lidé poddani k tomu kostelu přinášející potřebu jeho každého roku svěctví povinni byli. A též ke každým hodám velikonocním jeden dobrý beranec a od mrkve, řepy, zelí a což tak milý pán Bůh naděliti ráčí, každého roku též aby mu k vychování jeho lepšímu vydáváno bylo a od držitelů téhož Červ. Oujezdec to nařízeno bylo. Item aby z každé várky z pivovaru Jenečského soudek piva vydáván byl'. To bylo 12 let před

válkou třicetiletou. Na počátku války, onoho památného r. 1620., zůstala škola Svarovská ušetřena, ba skoro v polovici dotčené vojny ještě tu působil učitel-spisovatel. Byl to Václav Jesenický, jinak Burian, kantor či ludiaktor Svarovský, jenž sepsal r. 1626. v našem mateřském jazyku knížku o kapli Loretanské v Hájků, která tištěna byla u Pavla Sessia v Praze.¹⁾ Však dlouho škola Svarovská zlobám války neodolala, nejspíše r. 1631. byla do gruntu zbořena.

Kdy po válce zase škola zřízena byla, nevíme. Teprve 40 let potom a r. 1728. a opět r. 1730. děje se ve farní knize úctě o ní zmínka. Praví se tam: — sponěvad' nyní škola jest, tak kantorovi pole připadá k užívání. Dotčeného roku 1728. uvádí se v matrice farní jako otec dítěte Alexius Mayer, kantor Svarovský; mezi mrtvými ve Svarově se neuvádí, ale manželka jeho Kateřina zemřela zde r. 1743. dne 9. ledna. R. 1784. zapsán jest v matrice syn kantora Frant. Veselého. R. 1786. nastoupil Václav Hoffmann, syn kantora Lidického. Ten působil při škole zdejší až do své smrti dne 29. listopadu 1826. Po něm nastoupil syn jeho František Hoffmann, kterýž zde rovněž až do své smrti dne 13. ledna 1862. pracoval. Oba Hoffmannové 75 let! V době churavění a vysokého stáří Frant. Hoffmanna vypomáhal od r. 1859. do r. 1862. J. Ackermann a Jan Sládek 1¹—1¹1863. Dne 13. března 1863. ustanoven Ferdinand Janoušek, jenž zde již přes 25 let působil. Zajímavé, že za dobu 103 let, od r. 1786. byli zde toliko tři správce školy! Mimo ty působili zde od r. 1873. Fridolin Langer z Unhoště, František Kovanda 1¹1873. až 1878. Antonín Moravec 1878. posud Antonín Ejem 1883. až 1¹1889. Emanuel Vavřínek 1¹1890. posud. Vilemina Pišová (indust.) 1¹1881. posud.

Až do r. 1873. byla zde škola jednotřídní, od 7. února dotčeného roku až do r. 1887. dvoutřídní a od té doby jest trojtřídní.

Školní budova.

Pravili jsme již, že budova školní v době války třicetileté do gruntu zbořena byla. Že by snad hned po válce nová byla vystavěna, souditi nebudeme, ale také s určitostí udati nemžeme,

¹⁾ Památní kniha fary Tachlovické.

kdy zase z rumu vyzdvížena byla. Před rokem 1734. již stála; bydlel v ní s panem učitelem i pan farář. Dle vyobrazení byla to slušná budova s místnostmi pouze přitěmnými. Postavena byla se jménem zdušáního proti kostelu na pozemku zdušáního. R. 1790. byla prý tak opravena, že ji na celém panství Tachlovickém rovně nebylo. Až do r. 1835. nebylo při škole stodoly, a učitel musil své obilí ukládati po stodolách selských. Proto dotčeného roku dne 2. června počato se stavbou stodoly ve školní zahradě a stavba dokončena 10. srpna. Stodola byla nová, ale za to školní budova sešla tak, že dostavila se komise od vikariátu a vrchnosti, aby prohlédla »ehatnou školu«. Komise přišla, shlídla i odešla. Škola chátrala dále a kdyby červnová bouře r. 1842. nebyla zbořila učitelí střechu nad hlavou, byla by se nejspíše škola sesula sama. Po oné hrozné bouři masil se učitel dne 25. června toho roku přestěhovati do najatého bytu v chalupě č. 7. Po prázdninách najat byt u pekaře v č. 26. za kostelem a zde se vyučovalo. Dne 13. a 14. září zbořena stará škola, ale se stavbou nově velice nepospěcháno; vždyž teprve dne 8. května 1843. počali kopati základy k budově nové v těch místech, kde stará stála a posud školní budova stojí; po třech letech šťastně dokončena a dne 2. prosince 1845. posvěcena. Poněvad' ale stará škola neměla dvorku, zrušili kus zahrady na dvorek. Když r. 1873. otevřena druhá třída, najata místnost v hostinci č. 25. R. 1876. přikročeno k přistavbě školy, kteráž téhož roku dokončena. R. 1887. rozšířena škola o třetí třídu a najata místnost v č. 8.

Seznam učitelů.

Václav Jesenický ok. r. 1626. Alexius Mayer roku 1728 i r. 1743. Frant. Veselý ok. r. 1784. Václav Hoffmann r. 1786. 1¹1826. Frant. Hoffmann 1826. až 1¹1862. J. Ackermann 1859. Frant. Šťastný do r. 1862. Jan Sládek, Ferd. Janoušek 1¹1863. až posud.

Gruntů před válkou třicetiletou a po ní.

1. Grunt Jirý Zedníka, jenž jej koupil r. 1593. za 60 kop. R. 1618. prodal jej Adamovi Klatovskému za 150 kop. R. 1662. byl grunt Zedníkovský, jinak Klatovský, pustý, bylo u něho 18 strychů.

2. Grunt po 1¹ Martinovi Skalníkovi. Roku 1607. koupil jej Bělí, tesař od J. M. paní za 70 kop; ten prodal jej r. 1621. za stejnou sumu Řehořovi Čičarí, kterýž ale r. 1628. z toho gruntu sbehl. Potom na něm hospodařil nějaký Mikoláš Koží, jemuž také říkáli Hrachovej; roku 1662. bylo při něm 28 str., ale byl pustý a role lesem zarostlé.

3. Grunt Jirý Škarohlída, jenž jej r. 1606. prodal za 65 kop Janu Liskovi, ševci. Grunt tento šel z ruky do ruky. R. 1614. koupil jej od Lisky Adam Klatovský, od něho r. 1618. Bartoloměj Moravec, od toho r. 1621. Jan Kolář a po jeho smrti přiznil se ke vdově po něm Jan Klemeter. R. 1662. byla chalupa Klemeterovská (9 str.) pustá, pole lesem zarostlá, ale u chalupy stály ještě dva štěpné hrůškové stromy.

4. Krčma Petra Mylnera R. 1608. koupil ji od něho Dobis (Tobiáš) za 180 kop. Od něho ji koupil r. 1613. Matouš Myller za 205 kop. R. 1617. přiznil se k Dorotě, vdově po Myllerovi, Vavřinec Zeman. R. 1662. byla krčma Tobiášovská, jinak Vavřincovská (35 str.) pustá a lesem všecka zarostlá.

5. Grunt Řehoře Magra koupil r. 1608. Martin Koranda za 100 kop. R. 1662. byla chalupa Korandovská, jinak Čičkovská (15 str.) pustá, pole lesem zarostlá; byl při ní sad.

6. Grunt Vondry Rymáňského koupil r. 1605. Jiří Šlapák od téhož za 110 kop. R. 1613. koupil jej od něho Jirá Kočí za 160 kop a r. 1623. postoupila jej Rejna (Regina) Kočová Mikoláši, zeti svému, jenž tu ještě r. 1630. hospodařil. R. 1662. byl grunt Šlapákovský, jinak Tesařovský (28 str.) pustý, pole lesem zarostlá; při něm sad.

7. Chalupa Karkulinky, která ji postoupila r. 1610. Jiřimu Škarohlídovi. R. 1616. koupil ji od něho Jakub Kezác za 120 kop — byla to tedy hodná chalupa! R. 1623. koupila ten grunt Juliana Berounská a od ní jej ujal r. 1625. Jakub Podhrázský za 120 kop. R. 1662. byl grunt Marka Podhrázského (9 str.) pustý, pole lesem zarostlá.

8. Grunt Michala koupil r. 1605. od téhož Brož za 160 kop. R. 1662. byl grunt Dousovský, jinak Škarohlídovský, pustý, lesem zarostlý.

9. Grunt Pavla Diastěka ujal r. 1612. syn jeho Jiřík v 70 kopách. Ten jediný nebyl r. 1662. pustý (28 str.).

10. Živnost Laurence Lochmanna, kterýž ji dostal frej-

markem. Po něm seděl v ní syn jeho Václav, jenž ji prodal r. 1624. Eliášovi Permanovi z Libečova za 100 kop. Permanovi říkali také Vozim. R. 1625, ujal tu živnost Jiří Diátek. R. 1662. byla pustá, lesem zarostlá, polí 30 str.

11. Grunt Brožův koupil od téhož r. 1608. Rehor Plodr za 80 kop. R. 1662. byl grunt Plodrovský (15 str.) pustý, lesem zarostlý.

12. Grunt Mertla Peytla koupil v neznámém čase Jakub Podhrázský, jenž jej prodal r. 1625. Janu Rambouskovi. R. 1662. byla chalupa Rambousovská (12 str.) pustá, lesem zarostlá.

Bedlivý čtenář pozoruje, že 14 let po více bylo ze 12ti gruntů 11 pustých.

R. 1689. byli zde následující usadlíci: Martin Reichert, Kristína Hrachová, Jan Míchura, Pavel Šenkýř, Pavel Tuček, Matouš Kříž, Jiřík Ihl, Jan Drexler. Pusté grunty: Šlapákovský, Podhrázský, Doušovský a Rambousovský. Šenk piva od starodávna na gruntu Tobiášovském, kde se čepovalo ročně 30 sudů.¹⁾

Některé drobné zprávy.

R. 1840. počali stavět silnici ze Svarova do Podkoni. Dříve ta byl hluboký a důký úvoz, jímž se toliko jedním vozem jeti mohlo, vyhnouti nebylo možno. V jině a na jaře se tu jezditi nemohlo. Na stavbu silnice přispěli Podkoniští mylnář Josef Matějček 200 zl. stf., Podkoniští hotelji mylnář Václ. Hejny 100 zl. stf. a tamější krmář Matěj Škrňný 30 zl. stf.

R. 1846. nalezena šelmačka ruda v Chrbíněch, u Hořovic a u Tachovic.

R. 1881. dojel J. V. korunní princ Radolf za láni a Hostivice putovním až do Svarova.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 232 obyv. a 38 domů
 » 1857. » 475 (?) » » 38 »
 » 1870. » 294 » » 41 » (s Rymani)
 » 1888. » 323 » » 43 »

Katastr: 836 hektarů 15 arů. Daní: 878 zl. 45 kr.

Starostové: Josef Vlček 1850.—1860. Frant. Smrčka 1861.—1866. Jan Štefl 1867.—1870. Frant. Procházka 1871.—1873. Jan Štefl 1874.—1877. Josef Hrudka 1878.—1885. Václ. Smrčka 1886. posud.

¹⁾ DZ. quat. pam. karaf. IV. P. 15.

Ptice Dolní a Horní.

Chorvátské slovo »ptica« a slovinské »ptič« znamená ptáka. Od stejného kmene odvozovati dleho jméno této osady. Ve starých listinách psali »Ptice«, později »Ptič« a »Ptice« i »Ptice«. — Pravdě velice jest podobno, že obyvatelé zdejší žili ve před dávnými lety ptáčníctvím; krajina by k tomu ukazovala.

R. 1328. byly »Ptice« majetkem Víka, sakristy kostela sv. Víta v Praze. Týž učinil zmíněného roku při oltáři P. Marie v téže kostele nadání pro dva kněze, kteří měli při dotčeném oltáři střídavě ob týden zpívati každodenně mši jitní. K nadání tomu ustanovil ves »Ptice« v Rakovnicku tak, aby každý z těch dvou oltárníků měl jí polovic. ¹⁾ Zde tedy řeč jen o jedné vsi.

R. 1358. prodal v Dol. Ptici blíž Drahelice Hána (Jan) Benešovský jeden dvůr s popluzím Oldřichovi Tašnerovi.²⁾

Okolo r. 1378. odváděl kdosi z »Ptič« a ze Středokluk 6 kop 15 gr. ročního platu Pešlovi, komorníku, a týž prodal ten plat dotčeného roku klásteru sv. Tomáše v Praze.³⁾

R. 1386. byl Beneš Puček ze Ptice úředníkem podkomorího na soudě zemském.⁴⁾

R. 1411. náležela »Ptič« oltáři sv. Ducha v kostele sv. Víta v Praze.⁵⁾

R. 1420. připomíná se Pavel ze »Ptice«, Lutovec z Litovic a jiní s Hynkem Krušinou z Lichtenburku v čele jako odpovědníci (nepřátelé) měst Pražských.⁶⁾ Týž Pavel obsazoval s jinými r. 1430. faru v Ojenicích na Plzeňsku.

R. 1421. zabrali zde Pražané dvůr jako zboží duchovní.

R. 1434. připomínají se Bohuňek a Petr ze Ptice jako svědkové zápisu Jana ze Svarova. Snad patřila Hořejší Ptice jednomu a Dolejší druhému.

R. 1437. patřily Ptice králi Zikmundovi. Z toho by se dalo souditi, že oba dotčení bratři ve válce husitské zmizeli a statek

¹⁾ Tomak. Dčj. Pr. I. 380.

²⁾ Tamtéž V. 43.

³⁾ Tamtéž 57.

⁴⁾ Týž III. 125.

⁵⁾ Tamtéž V. 43.

⁶⁾ Tamtéž III. 61.

⁷⁾ Palacký. Archiv I.

jejich přelšel na krále, jenž jej dotčeného roku zapsal Bohuňko vi z Olbramovic se všim příslušenstvím a jednoho člověka, jméname Kubína z Holonoh, poddaného kláštera Strahovského, za 150 kop gr. Po 25ti letech postoupila Markéta z Drnova, vdova po Bohuňkovi, a Jan z Újezdá, syn její, dobrou vůli (dobrovole) knězi Hilarovi a kapitole Pražské list císaře Zikmunda na plat ve Ptici svědčící.¹⁾ Tak přešli Ptice do vlastnictví kapitoly dne 25. října 1462.

Kapitola vládla statkem tím až do začátku války třicetileté. Tehdy, jakož jinde praveno bylo, sáhli odbojní stavové na statky církevní, a tak i Ptice prodány od nich r. 1619. Třeburci Čejkovi z Olbramovic i s pivovarem a rybníčkem v Unhošti za odhadní sumu 1751 kop míš. Na tu sumu zaplatil Čejka 781 kop a ze zbývajících tisíc měl odváděti ročně 60 kop deputátu kapitole sv. Víta. Vsaak dlouho v drění toho statku pan Čejka nebyl; neboť po bitvě na Bílé Hoře prohlášeny vsěkery smlouvy s odbojnými piny uzavřené za neplatné a statky duchovní musily býti držitelům před bitvou navráceny. Tak i Ptice.²⁾

Při kapitole zůstaly oboje Ptice až do r. 1713. Tehdy dne 2. března koupila je od ni Anna Barbora Karvinská se svým manželem Janem Josefem Karvinským z Karvín a na Hořelích za 125.000 zl. Polovici svou postoupila matka hned při koupi synům svým Janu Petrovi a Václavu Vojtěchovi, druhá polovice připadla jim r. 1730. po smrti otcově.³⁾ Zmínění bratři prodali celý statek: Ptice, Hořelice, Kozolupy a Nenačovice dne 14. března r. 1730. Karlovi Jách. Bredovi.⁴⁾

V Dol. Ptici měl v první polovici 16. století jisté zboží Zikmund Chrtín z Chrtína. Týž přidal zboží to, když r. 1544. svůj statek dělil, k dílu prvému Břevskému. Tehdy byli tu jemu poddaní osedlí tito: Blažek, Sahanková, Machovej, Pišvajc a Mareš. Také mu zde patřily dva rybníčky, okolo nich loučky, veliká louka za Blažkem a některé lesy. V Hoř. Ptici patřil mu Jan Zajčtek, ježž přídělil k dílu Litovickému.⁵⁾

¹⁾ Palacký. Archiv I.

²⁾ Bilek. Dčj. konf. 62. Monografie města Unhoště 146.

³⁾ DZ. quat. pam. stříbrný IV. 490. K. 14. a quat. pam. stříbrný IV. K. 11.

⁴⁾ DZ. quat. pam. stříbrný IV. L. 21.

⁵⁾ DZ. quat. pam. po shofeni desk.

Dvůr v Hoř. Ptici.

Ku konci 14. stol. náležel dvůr v Hoř. Ptici Markétě, vdově po Zdeňkovi z Kladna, která dne 7. prosince r. 1408. založila nadaci při oltáři P. Marie v kostele Pražském a vykazala jí na zdejší dvore. Tento svobodný dvůr patřil v 16. století Abundovi Šlikovi a ten prodal jej r. 1550. s jiným zbožím Sebestyánovi Prunarovi, měštinu Starého m. Pr., jenž jej zanechal své druhé manželce Kateř. Kutnauerové. Když tato i s dětmi svými pro viru ze země odešla, byl jí dvůr ten i se statkem Litovickým zabrán a roku 1630. prodán Kryštofovi svob. pánu z Thunu.¹⁾ Týž prodal jej Floriánovi Jetřichovi ze Žďáru a na Červ. Újezdi, jenž jej r. 1653. dne 19. ledna daroval Mikuláši Negronimu z Rizenbachu, hofmistru mladého Frant. Adama Žďarského, který mu toto darování potvrdil hamfestem ze dne 9. července r. 1699., prohlásil dvůr za svobodný a dědičný. Při prodeji měli však dědicové Kladeňští míti před jinými kupci přednost.²⁾ Jesté téhož roku 1653. dne 27. ledna prodal týž dvůr Negroni Jindřichovi Dobranovskému a manželce jeho Žofii. Od nich koupily jej panny Kateřina Františka, Alžběta Zuzana a Marketa, sestry Kořenských z Terešova, s mlynem na potoku Kačickém, však dokonce pustým a spustěným (nyn. Rejnovský) za 1800 zl. rýn.³⁾ Od nich koupila jej Klára Rosalie hrab. z Martinic. roz. z Konic a prodala jej r. 1673. dne 9. ledna. Anně Viltkynové,⁴⁾ která jej r. 1679. prodala s jedním místem pustým, kde prve mlyn býval, Václavovi Leop. Klauďyanovi, měštinu Nov. m. Pr. a hejtmanu statků kapitoly sv. Víta.⁵⁾ R. 1697. dne 10. května prodala jej Anna Ludm. Klauďyanová Rudolfovi Rennovi z Renné a od něho koupila jej dne 11. pros. 1699. Anna Kateř. z Magni, aby zase připojen byl k Červ. Újezdi, od něhož vice oddělen nebyl.⁶⁾

Usedlíci po válce třicetileté r. 1660.

V Hoř. Pticech. 1. Ondřej Mahas. 2. Jih Bublál. 3. Chadimovi synové Jan a Mates. 4. Po Vitovi Svaškovi Ludmila matka

¹⁾ Bilek. Dčj. konf. 62.

²⁾ DZ. quat. trž. břeškovský II. F. 11.

³⁾ DZ. quat. pam. mof. L. 17.

⁴⁾ DZ. quat. pam. cypř. 392. G. 38.

⁵⁾ DZ. quat. pam. cypř. 394. D. 11.

⁶⁾ DZ. quat. pam. mof. 407. H. 3.

se synem Mikulášem. 5. Jindřich z Dokanovic stavu rytířského s pí. Žofí manželkou a Žofí dcerou. 6. Kréma vedle Maňasovského dvora. 7. Grunt »Na chobotce«. 8. Skoták na pastušině.

V Dol. Ptíčích (díl kapitoly, díl k Červ. Újezdu). 1. Matus Kupec (díl kupec). 2. Tomáš Šotek. 3. Václav Doktor. 4. P. Sendražický. 5. Jiří Kocourek. 6. Pokorný. 7. Škarohlíd; poslední dva později. — Z těch byly pusté: Kréma Kocourovská a chalupa Svobodovská.¹⁾

Obyvatelstvo.

	Ptice Hoř.	Ptice Dol.
R. 1843.	bylo 269 obyv. a 36 domů	— 148 obyv. a 24 domů
» 1857.	» 242 » » 37 »	— 170 » » 25 »
» 1870.	» 273 » » 38 »	— 187 » » 26 »
» 1880.	» 304 » » 43 »	— 198 » » 28 »

Katastr: 1160 ha 42 ary. Daní: 3449 zl. 16 kr.

Podkozi druhy Podkozy i Podkozím.

Na potoce Kačáku v utěšené kotlině pod vrchem »Kozim« stojí dva mlýny a krčma. Jsou to zbytky vesnice, ve které před válkou třicetiletou bývalo 8 nebo 9 usedlostí, 2 mlýny, 1 krčma a 5 chalup. — Zajímá nás tedy do Podkozi, jak bývaly před více než 200 lety, a ohledněme se po tehdejších gruntech zdejších.

Nejdříve zastavíme se ve mlýně Jiřka Landy, který tu seděl před válkou v hospodářství zaplaceném, nezadluženém. Ale Bůh ví, co se stalo hned na začátku války s Jiřkem Landou a jeho potomky! Mlýn osířel a spustil! Teprve asi po třinácti letech r. 1633. na poručení J. Milosti u přítomnosti Václava Jiř. Průška, outedníka panství Červ. Újezdeckého, prořadován jest mlýn ten »nemálo spustlý« zkrze Jiřka Dvořáka, rychtáře Červ. Újezdeckého, Jiřka Dlačka, rychtáře Svarovského, Kašpara a Matěje, mlynářů Potepských, za 550 kop a ujal jej Václav Kalous. To byl mlýn »Hořejší«.

¹⁾ Pan. kn. fary Ouhon.

»Dolejší« mlýn koupil r. 1592. Tomáš mlynář od Jana Součka za 600 kop. Poněvadž Tomáš i s manželkou svou umrel, prořadován mlýn v 600 kopách a ujal jej syn po Tomášovi, Jan.

Krčmu Nedbalovu koupil r. 1605. Martin krčmář za hotové. Od něho koupil ji r. 1614. za hotových 24 kop Kryštof Humpl a týž ji prodal r. 1623. Václ. Balounovi za 100 kop; od něho ji koupil r. 1630. Tomáš Strýček za 60 kop.

První »chalupa« koupil r. 1589. Ambrož tkadlec od J. M. Pána za 23 kop. R. 1614. koupil ji od něho Martin, starý krčmář, za 20 kop.

Druhá »chalupa« náležela r. 1600. Janu Přibylvi, měl zaplacenou za 21 kop.

Třetí byla chalupa Eliášova. Od něho koupil ji Matěj Novák, ale r. 1607. mu ji zase vrátil ve 22 kopách. Eliáš měl z navraceného »gruntu« takovou radost, že z něho r. 1613. sběhl pryč »beze vši příčiny«. Ujal jej Kryštof Píbrle v téže sumě. Musil býti na tom gruntu blahobyť! Jeden vracel, druhý přechal! Čtvrtou chalupu měl za 22 kop Volf Tesař. Po jeho smrti dostal ji Jan Kohlík jen za to, aby zůstal Svarovskému koupil krávu a z ní ročně libru vosku platil. Stála-li ta »chalupa« za to?

Pátá chalupa prodána r. 1611. Jakubovi Ptáčnickovi za 24 kop. Ptáčník snad se tu udržel; seděl v krajíně na ptáčtvo bohatě. — Ba neudržel! Hned následujícího roku prodal chalupu, nevydělav, neprodávav Václavu Vystrkovskému a r. 1619. koupil ji Jiří Kožel za 24 kop.

Tak vypadalo Podkozi před válkou, jak dokazují registra gruntovní statku Červ. Újezdeckého. Registra gruntovní, založená po válce r. 1657., mluví o chalupách v Podkozím zřejmě jako zašlých. Pravi se tam: »Také ve staré knize nachází se, že ve vsi Podkozím bývalo před léty chalup vystavených pět; však takové chalupy nepochoybně v těch dlouho trvajících nepřítelstevch vojenských k spustošení přišly a nebyvše k nim žádných příležitostí, jenom místa dosti skrovná, kde stávaly, poscházají; a nejsouce žádné naděje, aby kdy od koho v takových nepřítelstevch místech zase vystaveny býti mohly, daremá více s rozepisováním jich tuto«. — Z toho tedy patrně, kdy zmíněné chalupy zašly. Příčina, proč zašly, naznačena jest v urbenní knize statku Červ. Újezdeckého z r. 1662., kde se pravi: »A jest dosti pravdě

podobno, že dokud hamr železný pod Chrbínami byl, že řemeslníci v těch chalupách zůstávali a bydliti mohli.«

Rybničky byly tu r. 1662. tyto: 1. Podkozký nade mlýnem Hořejším. 2. Nadýmáček pod hrází předešlého, všecken rákosím a rokytím zarostlý. 3. Druhý Nadýmáček pod Dolejším mlýnem.

Libečov.

Libečov patřil ve 15. století panenskému klásteru sv. Jiří na hradě Pražském.¹⁾ V 17. stol. byl majetkem Žďárských, jakožto část statku Červ. Újezdeckého.

Před r. 1560. byl v držení Libečova, Železná a Dušník Adam ze Sternberka, jenž ale měl o tyto vesnice spor s kapitulou sv. Víta. (Viz Chrástany!)

Grundy před válkou třicetiletou.

1. Laurenc Lochmann odevzdal grunt svůj r. 1607. Pavlovi Myllerovi. Po smrti jeho ujal jej r. 1618. syn jeho Kryštof ve 260 kopách. R. 1622. dostal té živnosti frejmarkem (výměnou) Jan Liska a postoupil Kryštofovi Myllerovi za 20 krčm svou ve 164 kopách.

2. R. 1599. koupil Kryštof Humpl grunt od Krekhanze za 100 kop. R. 1614. koupil jej Honz Rauch za 160 kop, které r. 1630. doplatil.

3. Grunt Jiří. R. 1612. seděl na něm Bartoň Spilecký, který jej prodal Michalovi Pavlovi za 65 kop. R. 1622. koupil jej Kryštof Píbrle od Michala Myllera

4. Chalupa Jakuba Stuchlíka odhadnuta r. 1610. ve 20 kopách.

5. Grunt Václava Němce, o němž nic více známo není.

6. Laurenc Madr měl r. 1603. grunt koupěný po Janu Strýčkově za 40 kop. R. 1628. provdala se vdova po Madrovi za Matěje Sosnu a týž prodal tu chalupu ještě toho roku za 40 kop Václavu Balounovi.

¹⁾ Erben. Regesta 380.

7. Honz Rauch měl grunt zaplacený. R. 1614. koupil jej Jan Liska, švec, za 164 kop. R. 1625. koupil ten grunt Pavel Vytuk.

8. Eliáš Vystrkovský koupil r. 1591. grunt od Jana Stěrby za 60 kop. Od Vystrkovského koupil jej r. 1624. Ondřej Kroupa za 75 kop. R. 1630. postoupil jej Jan Píbrle Jindřichovi, synovi Jana Lisky.

9. Pavel Holub koupil ten grunt, na kterém sedl, od J. M. Pána a sedl v zaplaceném. R. 1627. prodal jej Matěji, synovi za 400 kop. — Byl tedy veliký.

O gruntech Libečovských zaznamenáno v urbenní knize z r. 1662. toto: 1. Grunt Václava, syna Jindřy Lisky 50 strychů pustý. 2. Grunt Jana Píbrle, bývalá krčma 26 str. 3. Chalupa Spilkovská 10 str. ladem a role porostlé, pustá. 4. Chalupa Stuchlíkovská 5 str. všecka zarostlá, pustá. 5. Chalupa Němcovská 4 str., pustá. 6. Chalupa Sosnovská 83 str., pustá. 7. Grunt Pavla Lisky 26 str. 8. Chalupa Anny Ševcové 16 str. 9. Grunt Tomáše Mitičky 60 str., pustý. Něco zarostlo lesem, ostatní leží ladem. — R. 1688. byly jen dva grundy pusté: Liskovský a Vitkovský.

Laskavý čtenář, prosím, at se mnou projde usedlosti před válkou. Pozorujme! Lochmann, Myller, Humpl, Krekhanz, Rauch, Píbrle či Píbrle, Madr, Sami Němci! — Podobá se, že osada Libečovská po válkách husitských Němci osazena byla a pozorujme dobře, že je válka třicetiletá zase odtud vypudila.

Katastrem patří Libečov k Hor. Ptáčím. Nová kaple zdejší vystavena byla r. 1887.

Obyvatelstvo.

Roku 1843. bylo 168 obyvatel v 28 domech.

» 1870. » 235 » » 29 »

» 1880. » 216 » » 36 »

Katastr: 200 ha. 48 arů. Daní 337 zl. 90 kr.

Hořelice.

Hořelice nazývají za starých dob Hořeluky i Gořeluky a ležely v obvodu župy Pražské.¹⁾

Nejstarší zpráva, která zároveň svědčí o starobylosti obce Hořelické, pochází z roku 1052. Tehdy vydal kníže Břetislav památnou zakládací listinu, kterouj pojistil kostelu Staroboleslavskému mnohé statky, výsady a poddané služebníky jak v Čechách, tak i na Moravě. Listinou touto dán «k výživě kanovníků Bohu sloužících» ze vsi «nazvané Zhořelice» u Prahy jistý důchod.²⁾

R. 1228. patřily Hořelice, Chraštany, Dušníky a Bratronice panenskému klášteru sv. Jiří na hradě Pražském, a nalézáme je skutečně mezi těmi statky, které dne 2. července r. 1233. papež Řehoř IX. zmíněnému klášteru potvrdil.³⁾

Ve 14. století byly Hořelice zbožím kláštera sv. Tomáše v Praze.⁴⁾

Na začátku 15. stol. byl v držení Hořelic Vilém Dubský z Trebomyslic, purkrabí Karštejnský, který r. 1406. ves tuto s devíti jinými a městysem Hostomicemi daroval královské komoře.⁵⁾ Komořa královská darovala zboží to nejspíše zase klášteru jeptišek u sv. Jiří a jeptiškám odňali je na počátku větek husitských Pražané jakožto zboží duchovní i se dvorem faráře. Po boních těch 15. prosince r. 1436. zapsal (zastavil) král Zikmund Hořelice s jiným zbožím ve 200 kopcích bratřím Jeronymovi Janovi a Buškovi z Čeečelic.

Až do r. 1612. vládl statkem Hořelickým Bořivoj Měsíček z Vyskové, který jej zmíněného roku prodal paní Kateřině z Nedabylic, rozené z Chlumu, za 13.300 kop mis. Od té doby vládl tím statkem dotčená Kateřina a manžel její Jan starší Straka z Nedabylic až do r. 1622. Tehož roku dne 31. října odsouzen Straka, proto že se přidřel strany odbojné, ku ztrátě polovice jmění svého. Statku jeho, vsi Hořelice s tvrzí a s podacím kostelním, clem a dvorem popluž-

¹⁾ Slovník Naučný X. 247.

²⁾ Pam. Arch. II. 3A.

³⁾ Tomek. Dčj. Pr. I. 87. Erben. Reg. I. 336. 380.

⁴⁾ Tomek. Dčj. Pr. III. 129.

⁵⁾ Sommer. Top. XIII. 228.

ním ujala se dne 2. listopadu 1622. komora královská. Skonfiskovaný statek Hořelický byl později r. 1633. manželce p. Straky vrácen a přešel pak na dcery její Alžbětu, Marii a Annu provdanou Sobětickou. Tyto sestry prodaly pak Hořelice r. 1636. se svolením komory české za 7000 kop. mis. Ondřeji Erlovi z Erdsteinu. — Ze statek Hořelický, jenž před válkou tricitiletou stal dvakrátě tolik, za tak nízkou cenu byl prodán, vysvětluje se tím, že byl hned na začátku války několikrát popleněn a spustošen tak, že r. 1633. ves celá pustá a bez obyvatelů zůstávala.⁶⁾

Ludmila, vdova po Ondřeji Erlovi, provdala se asi v polovici 17. stol. za Jana Jiřího Karvinského, čímž i statek Hořelický přešel na pány Karvinské z Karvina. Po Janu Jiřím vládl tím statkem Jan Josef Karvinský z Karvina a na Hořelici,⁷⁾ jenž byl roku 1713. hejtmanem kraje Slanského. Manželka jeho Anna Barbora koupila r. 1713. dne 2. března s manželem svým statek Ptúče za 12500 zl. a postoupila jej synům svým Janovi, Petrovi a Václavovi. Ti prodali roku 1730. dne 14. března statek Hořelický se Ptúčem a Kozolupy Karlovi Jách. hrab. Bredovi za 126.000 zl. a 400 zl. klíčného,⁸⁾ a ten připojil je k panství Tachlovickému.

Tvrz. V urbenní knize z r. 1728. popisuje se tvrz Hořelická takto: Tvrz jest od kamene na výpno vystavěná, ode dvora oddělená, se zvláštním zavřítím. Jsou zde dvoje pečné schody, mnoho pokojů a komor, které v dolejších stoku klenuté, v hořejším čistým dílem štukatorským ozdobené, s kapličkou ku cti sv. Kříže zasvěcenou, 2 kuchyně ku každé zvláštní spížina, Salsou Terrenou⁹⁾ při ní s dvěma kabinetky s dílem mosaiky obřaděným. — V tom zavřítí jsou kolny pro vozy panské a vedle nich čtyry pokojčky při zemi pro kancelář hospodářskou a pro čeleď panskou, od kterých nedaleko jest špejchar, na který se na tři podlahy obilí sypatí může, jest pro nebezpečnost ohně oddělen od ostatního stavení; vedle tvrze jest malý dvoreček a tu kurníky pro drůbež panskou; na druhé straně v tom zavřítí jest pěkna studna a vedle, tu kde rundel stojí, jest klenutý sklep.

⁶⁾ Hlák. Dčj. konf. I. 366.

⁷⁾ Sommer. Top. XIII. 228.

⁸⁾ DZ. quat. pam. tčl. IV. R. 14. I. 21.

u kteréhož v prostředku také druhá studna se nachází — Hned pod tvrzí jest zahrada panská, zděmi náležitě ohrazená, v ní cirkart pěknými cverglemi vysázený, vedle toho plac na kuželky; též obšírná kuchyňská zahrada a štěpnice velká, skrze kterou potůček běží, také tu studna a vody hojnost. Ve štěpnici jest sádek na ryby a vedle štěpnice k mlýnu jest zahrada vysázená švestkovím. Při té zahradě má zahradník svůj byt a proti němu má byt panský bečvář, pod ním myslivec a při něm komoru na ptáky.

Při tvrzí jest dvůr panský. Dále mlýn pod rybníky, pivovar, vinopalna a panská hospoda. — Z toho patrné, že byla tvrz po válce zase vystavěna.

Duchovní správa.

Ve 14. století patřily Hořelice ve věcech duchovní správy k dekanátu Ořechovskému, potom k vikariátu Velvarskému¹⁾ a od času kardinála Arnošta Harracha patří do obvodu vikářství Slanského.²⁾ R. 1384. odváděl farář Hořelický 24 grošů desátku papežského.

V polovici 14. století byl zde farářem Petr, jenž si faru zdejší vyměnil s Františkem m. farářem ve Mšeně. Po něm obstarával zde duchovní správu Petr z Kontěprusa, jenž zde pobyl do 8. května 1405, kdy ustanoven byl za oltářníka při oltáři svatého Erasma ve farním kostele sv. Havla na Nov. m. Pražském a na jeho místo přišel Vavřinec, dříve oltářník zmíněného oltáře. Tyž setrval zde do 19. března 1414, kdy se faru vzdal. Na jeho místo potvrzen dotčeného dne a roku Jiří, dříve farář v Tachlovicích.³⁾ Až do roku 1423. byl zde farářem Jan řečený Papek. Ten se ještě toho roku vzdal a na jeho místo dne 26. dubna ustanoven Tomáš, klerik ze St. Boleslavi, k návrhu Anny, abatyše kláštera sv. Jiří.⁴⁾ Tomáš, řečený Beran, zemřel r. 1426. a po jeho smrti téhož roku dne 30. července ustanoven Václav, syn Víta v Hlině, k návrhu zmíněné abatyše.⁵⁾ R. 1433. ustanoven za faráře v Dubanech Řehoř, kněz z Hořelice; byl-li zde farářem, nevíme.⁶⁾ R. 1435. v lednu dosazen na faru Hoře-

¹⁾ Palacký. Dčj. 2. Dool. D.

²⁾ Dr. F. Krišal. Kard. Harrsch. 433.

³⁾ Lib. conf. VI. 146. 147.

⁴⁾ Lib. conf. VIII. 39.

⁵⁾ Hlákem IX. 117.

⁶⁾ Hlákem 187.

lickou Martin.⁷⁾ Jak bylo po celé 16. století, těžko říci, není zpráv. Jen pověst praví, že i zde působil farářové pod obojí a kamenné křtitelnice ve farním dvoře jsou pryčbytky z oněch dob kalicha.

Okolo roku 1606. byl zde farářem Jan Kobyla z Felsova, okolo r. 1609. Matouš Litoměřický a od r. 1610. až 1618. Tomáš Lysolejský. Od té doby až do r. 1696. tedy 72 let! zůstala fara Hořelická osiřelou. Po více tricitileté spravovali osadu Hořelickou farářové ze Zelezné. Posledním oběma osadám společným farářem byl Kašpar Vojtěch Pešina, jenž r. 1696. zemřel. Po jeho smrti byla farní osada Hořelická od Zelezné oddělena za patrona Jana Josefa Karvinského, jenž faru i kostel znova nadal tak, že k fáře přidělil 86 a ke kostelu 14 korců pozemků; jedna třetina užitku patřila kostelu a dvě třetiny faráři dle nadační listiny ze dne 25. května 1699.

Na nově upravené osadě ustanoven dne 3. listopadu 1696. za faráře Jan Bedř. Trunsa, bakalář, jenž zemřel r. 1703. Po něm Jan Petr Dekert, jenž zde byl od r. 1703. do r. 1709., kdy se stal farářem u sv. Martina v Praze a potom kanovníkem. Třetím farářem na nově upravené fáře byl Martin Vatter, jenž sotva rok spravoval osadu Hořelickou, odebral se r. 1710. na faru Lidickou. Čtvrtý farář Kryštof Ant. Fiedler, jenž nastoupil r. 1711., setrval zde do r. 1715. Až do své smrti věrným zůstal ovečkám jemu svěceným Jan Ferd. Glaser od 1. června 1715. do r. 1753. Po něm obstarávali zde duchovní správu Ondřej Max. Ham od r. 1753.—† 1776., pochovan v kostele u oltáře sv. Anny, Jos. Kropaček od r. 1776.—† 15. dubna 1788. Řehoř Bened. Dobiášovský od r. 1788.—† 27. března 1825. Josef Březina od r. 1825.—† 4. července 1856. Václav Burgr od r. 1857. do května 1860. Josef Šabat, kněz, arc. notář, con. vikář, čestný kanovník kapitoly Staro-Boleslavské, od 25. srpna 1860. posud.

Chrám Páně.

Chrám Páně Hořelický, jenž zasvěcen jest stěti sv. Jana Kř. byl dle farní knihy před válkou tricitiletou l. P. 1605. znova vystavěn, ale ve zmíněné vojně od Sasů zpuštěn. Z větší části

⁷⁾ Hlákem X. 230.

pustý a osířelý chrám opraven r. 1697. Janem Jos. Karvinským. Z té doby pochází cínová křtitelnice s letopočtem 1672. V opraveném chrámě konaly se služby Boží až do té doby, kdy přelstí statek Hořelický s Bredy na Annu Marii Toskánskou. Tato nábožná pani dala chatrný kostel rozbořiti a od základů znova vystavěti. Nový kostel posvěcen byl dne 3. září l. P. 1747. Z té doby jest nade vchodem i uvnitř chrámu znak Toskánský. Poslední veliká oprava vykonána nákladem krále Ferdinanda Dobrotivého v červenci r. 1872.

V nynějším, pěknými malbami ozdobeném chrámu Páně jest pět oltářů: 1. Hlavní oltář, zasvěcený sv. Jana Kř., s krásným obrazem. 2. V lodi po straně epistolní jest oltář rodiny Páně; v něm chovají se ostatky sv. Pia, mládence, v soše krásným rouchem ozdobené. 3. Na téže straně jest oltář sv. P. Barbory. 4. Naproti oltáři rodiny Páně po straně evangelijní jest oltář sv. Jana Nep. a 5. dále od toho oltář sv. Františka Xav.

Náhrobyky. Před oltářem sv. Jana Nep. jest mramorová náhrobní deska s tímto nápisem: Maria Theresia, viduata Bourvignon, nata Bachin de Baumberg obiit die 4. octobris Anno 1767. actatis suae 72 Anorum et septem mensium (Marie Terezie, ovdovělá z Bourvignonu, rozená Bachová z Baumberku, zemřela dne 4. října r. 1767. v stáří 72 let a 7 měsíců) Pod nápisem jest znak, v jehož pravém poli strom — V lodi dole po levé straně jest malá mramorová deska s nápisem: Studioso adolescenti Francisco Hofern, nato die 1. januarii 1750. hoc monumentum luctus parentes posuerunt die 24. septembris 1764. (Snaživému (či studujícímu?) jinochu Frant. Hofernovi, narozenému dne 1. ledna 1750 tento pomník žalu rodiče postavili dne 24. září 1764.) Do chrámu vchází se z předsíni mřížením z r. 1752.

Přifařené obce: Hořelice, Dušníky a Drahelčice.

Zvony. Na věži při chrámu Hořelickém visí 3 zvony. Menší má okolo koruny nápis: Franciscus Antonius Frank me fudit Pragae, 1777. (Frant. Ant. Frank mne ulil v Praze 1777.) Na jedné straně jest obraz sv. Anny, na druhé sv. Prokopa. Větší zvon má nápis: Refusa a Carolo Bellmann caes. reg. aulico campanarum fusore Pragae. Anno 1860. (Přelit od K. Belmanna c. k. dvorního zvonolice v Praze. Roku 1860.) Nejmenší zvon s obrazem sv. Anny má tyž nápis jako větší.

Hřbitov. Zbytky starého hřbitova okolo kostela jsou již odklízeny, a nynější hřbitov za vsí po levé straně silnice zařízen byl r. 1831.

Škola.

Nejstarší zpráva o škole Hořelické nám vypravuje, že r. 1698, tehdejší patron nadal učitelů z korce žita za rozsvěcování lampy. R. 1707, zvýšen dáchod učitelů o 6 zl. a r. 1723, zpočet si na učitele farář Glaser, vystavěv zdušní chalupu č. 17, a učinil mu na té chalupě jakési nádmí, z něhož jdou nyní z zl. 834 kr. ke škole. Za to ovšem měl učitel s mládeží vykonávati jisté modlení. Dle paměti vyučováno ve zmíněné chalupě, potom ve staré fátě až do zbudování nové školy r. 1847. Až do r. 1855 byla škola Hořelická jednotřídní, od r. 1855, až do 31. prosince 1879, dvoutřídní, od 1. ledna 1880, do 20. září 1885, trojtřídní a od té doby jest čtyřtřídní.

V době neznámé působil při škole zdejší Pátek, okolo r. 1790. Fr. Veselý, po něm Frant. Holeček, syn učitele z Unhoště, do konce roku 1796, a po něm do r. 1827 (?) Václav Richter. Potom Václav Franc, Josef Horáček Václav Dyrořák 1856.—1859., Ondřej Pěnkava 1859.—1873., Josef Procházka 1873.—1874., Alois Kristáček od 1874 až posud.

Před r. 1847. byli zde za pomocníky Šubrt a Hoch, R. 1848^{1/2} ustanoven za pomocníka Ferdinand Janoušek, jenž zde setrval do 1859. Po něm následovali: Zidlický, Strnad, Vilém Paukner ok. r. 1869, Antoš Bohumil 1871.—1872., Šubrt Frant. 1872.—1873., Brabec Jan 1873., až 1877. Šárka Karel 1877.—1879., Terezie Hořinková, industr. 1878.—1880., Anna Kristůfková (industr.) 1880., až 1887. Janoušek Ferd. 1879.—1885., Horáková Marie 1879.—1879., Jiran Martin 1880., až posud, Strejček Josef 1886.—1887., Bukvicová 1886.—1888., Burian Václav 1887.—1887., Pacholik Aug. 1887., až posud, Eleon. Maškova (industr.) 1888., až posud, Dobravský Gust. 1888., až posud.

Nyní nahledněme do učitelových příjmů, z nichž poznáme i cenu obilí.

Dle fassé z r. 1790 ^{1/2} pořizal učitel:	
Z jisté chalupy kostelní	6 zl. — kr.
Z panského pole pod 2 ^{1/2} str.	6 » 22 ^{1/2} »
Z farní polodny Hořelické	6 » — »
Z fitálky v Dušních	3 » — »
Za službu kostelnickou 2 str. žita	4 » — »
Za zpívání pašjí	— » 45 »
O dušičkách	— » 15 »
Od vrchnosti 1 ^{1/2} věr. žita, 1 ^{1/2} věr. pšenice, 1 ^{1/2} věr. ječmene, 1 ^{1/2} věr. ovsy, 3 čtv. 5 ^{1/2} žejdl. hrachu a 1 ^{1/2} sudu piva	11 » 44 »
Od příslouňených obcí:	
Štoly	8 » 30 »
1 ^{1/2} str. pšenice po 3 zl.	4 » 30 »
5 ^{1/2} » žita » 2 »	11 » — »
Z Dušnického dvora 1 ^{1/2} str. pšenice	1 » 30 »
Školního	45 » 37 »
Novoroční gróš ze 100 domů	5 » — »
Na zelený čtvrtěk 1 ^{1/2} kopy vajec	— » 45 »
Úhrnem	114 zl. 58 ^{1/2} kr.

Na fassé podepsáni jsou: M. Dorník, kr. kraj. komissář, Svoboda, vrchní hosp. úřadu, Řehoř Bened. Dobišoveský, farář v Hořelích, Frant. Veselý, učitel, Matěj Kotouč, rychtář z Drahelčic, Tomáš Kohlík, rychtář z Hořelice, Ant. Janoušek, rychtář z Dušníků. Fasse sepsána jest německy, komissář a vrchní podepsali se německy, ostatní česky.

Cís. rozhodnutím ze dne 27. dubna 1848. ustanoveno, aby nejmenší míra služného učitele obnášela 130 zl. kon. m. a pomocníka 70 zl. Tím zvýšeny příjmy učitele o 37 zl. 23^{1/2} kr., kteréž mu od 27. dubna 1848. ze školního fondu dopláceny byly.

Nyní jest v Hořelích mimo panský zámek dvůr, při němž r. 1840. byl rybník, jenžž filiál. »Jezelek«, židovská modlitebna od r. 1842., v níž se také mládež vyučuje, stará vinopalna a nádraží Nučické údrhy.

Východně od Hořelice při silnici k Dušníkům po pravé straně jsou »Boží muka« označena mramorovým obilým sloupcem, jenž druhdy vyšší býval. Sloupec ten spočívá na čtverhranném, rovněž mramorovém podstavci, na němž posud čtejna jsou

písmena: Res. S. T. C. C. A. D. 1610. Nahore na sloupci spočívá neupevněná, mramorová kaplička, na níž na straně k silnici jest vytesán obraz Ukřižovaného; na postranních plochách jsou kříže, a na zadní letopočet 1603. Na kapličce jest železný křížek a na něm vpředu i vzadu vyryt jest rok 1839. Památník tento označuje prý místo, kde pochovány byly oběti z r. 1599. Sommer ve své Topografii Čech pravi, že zde staly ještě tři kříže. — Kéž by se našel ctitel této vzácné památky, jakých v našem okrese tak málo, aby nevezla úplnou zkázu!

Na půdě farní osady Hořelické stojí kříž r. 1863. v Drahelčicích od Frant. a Marie Kotoučových postavený. Jiný kříž stojí v Dušních pod homolí sv. Jiří. Kaple sv. Jana Nep. v Drahelčicích vystavěna byla od obce r. 1840. a socha sv. Jana Nep. u silnice v Hořelích postavena nákladem Fr. Šubrt a z Prahy r. 1852.

Nedaleko Hořelice, stranou k Nučicím jest hájek »Krauhlov«, obilbené místočko J. V. neobžítka korunního prince Rudolfa, jenž v Hořelích r. 1882. několik dní proděl.

Upomínkou na Francouze z války o dědictví rakouské zachovaly se zde názvy »Francouzské myto«, což jest jméno části lesa, kterou Francouzové vymytli, a »Pod Francouzem« říkají poli pod mýtem dotčeným.

Z obecní správy. Ke konci předešlého a na začátku tohoto století byl v Hořelích rychtářem Tomáš Kohlík, má, jehož paměť udržela se posud u vdtělných potomků. Byl jeden z těch málo rychtářů, kteří důležitý úřad svůj pojali se stanoviska lidskosti. On toho na vrchnosti vymohl, že robota vykonávala se za plat dle jisté sazby, a kdo více práce na panském vykonal, vydělal pro sebe. I desátek jeho přičítáním obřecem na peníze, a obec odváděla ročně 10 zl. kon. m., což bylo v výhodou. Zasloužil toho tedy Kohlík, abychem těchto několik řádek mu věnovali v upomínku. Před ním r. 1848. mřáni jsou z rychtářů Kohlík, vnik předešlého, Kozák, Hrynek a poslední Václav Blátek.

Starostové: Jiří Drvota z Hořelice 1850.—1856. Matěj Kotouč z Drahelčic 1856.—1861., Jiří Drvota (opět) 1861.—1864. Matěj Kotouč (opět) 1864.—1867. Antonín Kokrd z Drahelčic 1867.—1879. Josef Drvota z Hořelice od r. 1879. až posud.

Obyvatelstvo.

R 1843.	bylo 409 obyv. v 50 domech
* 1853.	* 457 * * 49 *
* 1870.	* 460 * * 59 *
* 1880.	* 539 * * 57 *
* 1889.	* 670 * * 68 *

Katastr.: 326 hektarů 66 arů. Dani: 2325 zl 25 kr.

Drahelčice a Nenačovice.

Drahelčice ve staré češtině nazývány byly Dragalčice nebo Dragančice.

Nenačovice, jinak Ninačovice, odvozovati sluší od „Ninonja“, staročeského jména z 9. stol., jako se jinonice či Ninonice a na Moravě Ninačovice od téhož osobního odvozzují.¹⁾

Drahelčice i Nenačovice ležely ve 12. a 13. stol. v župě Rokytenské či v Rakovnicku.²⁾ R. 1239 jmenují se mezi statky kláštera Kladrubského, papežem Řehořem IX. potvrzenými, také Drahelčice a Skryje se všemi desátkami a se vším příslušenstvím.³⁾

V první polovině 14. století měl Pražský měšťan Fráha (František) ze Zátce biž kraje lesů pokrývajících straně nad potokem Lodenickým ves Drahelčice a uvařit lesů těch v údolí Lodenickým Nenačovice s menšími dvěma již zaalými vesnicemi Holonohy a Uněbuzy. Fráha prodal dotčené čtyry vesnice r. 1357, jmenův měšťanovi Pražskému, Jordanovi Recheerovi, přímým zákupným za roční plat sedmi čtvrtin kopy. Brzy potom r. 1360. vysadil či prodal Recheer Nenačovice s 10 lany polí, se svobodnou rychtářskou a krčmářskou právním zákupným Henzlovi rychtáři a sedlákům zde v Nenačovicích, kteří mu potom platili z každého lánu 2 kopy a 5 gr. Tim stali se sedláci Nenačovici dědičnými majetci svých pozemků. Po šesti letech dostaly se Drahelčice, Nenačovice, Holonohy a Uněbuzy se mlýny, lukami,

¹⁾ Zambek. Školy Sinců. 1878.

²⁾ Palacký. Přílohy. D. 398.

³⁾ Fíben. Reg. I. 455.

porostlinami, se vším příslušenstvím a se všemi svobodami, jakž by se ty jmenovati mohly, k učení Pražskému či ke koleji Karlově darováním císaře Karla IV., který je nepochybně od Recheera koupil a darování to do desk zemských vložil.⁴⁾ Aby z těchto vesnic universitě šel větší užitek, proto byly ode všech jiných platů a daní, jakož i soudů vymíněny a odváděly poplatky jen rektoru university, ku kterému se ve věcech sporných utíkaly a jí se spravovaly. Majestátem Václava IV. ze dne 17. ledna r. 1392. bylo ustanoveno, že všechna odúmrtí a nápadky z lidí poddaných z Nenačovic a Drahelčic neměla spadati na krále, ale na probošta a mistry učení Pražského, čímž Karlovo darování rozšířeno a utvrzeno bylo jeho synem. — Universita postoupila své zboží v Nenačovicích, Drahelčicích a Dolaně v ceně 74.000 zl. Jách. Bredovi za Malesice a Štěrbolohy;⁵⁾ ten je připojil k panství Tachlovickému.

V první polovině 16. století byl v držení části Nenačovic Jan Purkrabě z Donína, jenž odkázal své zboží zde třem synům svým, Kamillovi, Václavovi a Bedřichovi. Nejstarší Kamill vzal si díl jinde a družil dva bratři Bedřichovi ves Nenačovice s ročním platem pěti gr. a louky Nenačovické, z nichž vycházelo ročního platu 14 kop; půl huti na Chrbínách a na ni platu ročního 8 kop gr.; půl lesů Chrbínských, ves Bratronice, ves Čičovice a městečko Ouhňošt, z něhož šlo ročního platu 24 kop 44 gr.⁶⁾ Dotčení bratři Purkrabě z Donína prodali své dědictví, dva člověky a třetí poustku s krčmou svobodnou v Nenačovicích, s mlýnem, jenž slove Kalousovský, s lesy, které slovou Chrbiny, s huti železnou, s rybníkem nad huti Mikulášů Sulkovi z Hrádku a v Chrástanech, a Štěpánovi Voškovským z Voškovbrh za půl sedma sta kop gr.⁷⁾ Týž prodal pak r. 1568. Kateřině Žďárské, manželce Gottharda Floriána díl svůj, polovici dvoru, jednoho člověka a třetí poustku ve vsi Nenačovicích.⁸⁾ Díl Sulkův přelšel snad na kapitolu sv. Víta; neboť táž prodala r. 1713 jednoho člověka a krčmu v Nenačovicích, pusté

¹⁾ Tomek. Děj. Pr. II. 427. Dvorský. O škol. česk. 479.

²⁾ Tomek. Děj. Pr. university 200. něm. vyd.

³⁾ DZ. quat. pam. modrý 53. C. 26.

⁴⁾ DZ. quat. bílý 55. S. 3. Stěpán z Voškovbrh odpovídá od r. 1571. v chrámu P. Váhoňském. Monog. str. 98.

⁵⁾ DZ. quat. 59. C. 11.

Holonohy a Kalousův mlýn Anně Barb. Karvinské a manželu jejímu Janu Josefovi Karvinskému z Karvina a na Hořelích.⁹⁾ Po nich zdělili to zboží synové Jan Petr a Václ. Vojtěch, kteří je prodali Jách. Bredovi, jenž stal se pánem celých Nenačovic a připojil je k panství Tachlovickému.

R. 1610. byly v Nenačovicích následující usadlosti, jež patřily k panství Červ. Újezdckému:

1. Kalousovský mlýn, na němž hospodářil Havel a potom syn jeho Jan. Na tom mlýně měl Jan Kalous, pisar děchodní v Červ. Újezdci, 300 kop a bratr jeho Jiřík také tolik. Když koupil Jiřík mlýn Hradištský, srazila si vrchnost oněch 300 kop na mlýně Kalousovském.

2. Živnůstka Humačky, kterou koupil v době neznámé Matouš Památio za 105 kop a od něho Vavřinec Beran, který ji prodal roku 1613. Janu Součkovi za 200 kop a ten ji prodal r. 1619. Jakubu Humplovi a ten r. 1621. Michalu Myllerovi za 200 kop.

3. Chalupa Duchka Fatka. R. 1610. zůstával tu zet ě Fatka. R. 1618. koupil pustou chalupu Jindra Líška za 40 kop. R. 1630. upustil Líška od trhu a ujal ji Jan Kalous, mlýnář.

4. Krčma Vavřince Berana. Tu koupil r. 1607. od něho Jan Voráček za 102 kopy.

V urbenní knize panství Červ. Újezdckého z r. 1662. zaneseny jsou: 1. Mlýn Daniele Kalousa. 2. Chalupa Zemanovská. 3. Mlýn Jakuba Millera. 4. Chalupa Jana Voráčka pustá, bývala tu krčma vejsadní.

Š k o l a.

Až do r. 1824. musila školní mládež Nenačovická docházeti do školy Železné. Dotčeného roku začal vyučovati v Nenačovicích Frant. Buchmertl, svého řemesla zedník. Týž vyučoval zde jako soukromý učitel až do své smrti a po něm syn jeho František také až do smrti své dne 18. května 1869. R. 1863. proměněna tato soukromá škola ve školní expozitura a provisoriem dosazen po smrti Frant. Buchmertla Alois Kristůfek, jenž dostal díl protokolu ze dne 12. října r. 1860. 200 zl. služby a 12 zl. 60 kr. na čistění školy; vyučoval ještě ve staré chaloupce

¹⁾ DZ. quat. stříbr. IV. 490. K. 14.

č. 17. až do r. 1871. Po něm nastoupil Adolf Hnitka, jenž vyučoval v nové škole, ve staré to, chatrné chalupě koupěné od Tausiga; sám bydlel v M. Prilepích a vyučoval zde do 31. srpna r. 1874. Potom vypomáhal zde od 1. září r. 1874. do 31. srpna r. 1875. Gustav Guth. Od 1. září r. 1875. až do 31. října r. 1877. byl správcem školy Frant. Pelz a od 1. září r. 1877. působil na jednotřídní škole zdejší Jan Brabec. V nynější vhodné budově školní vyučuje se od 1. listopadu r. 1880.

Obyvatelstvo.

Drahelčice:	Nenačovice:
R. 1843. bylo 309 obyv. a 35 domů —	350 obyv. a 44 domů
* 1857. * 353 * * 35 * —	315 * * 44 *
* 1870. * 339 * * 36 * —	295 * * 44 *
* 1880. * 330 * * 39 * —	303 * * 44 *

Katastr.: 477 hekt. 35 arů. Katastr.: 308 hekt. 34 arů.
Dani: r. 1888 2158 zl. 71 kr. Dani: 1143 zl. 37 kr.

Starostové v Nenačovicích: Frant. Truneček, Jan Truneček, Antonín Konvalinka, Jan Blažek, Václav Truneček, Josef Kindl, Frant. Šrajcr.

Drobnosti.

R. 1430. Havel z Drahelčic prodal dílnu svůj na rohu Malostranského náměstí a Mostecké ulice frantku Martinu Širkovi. (Tom. Záh. Pr. III. 17.)
R. 1434. uvařil se za svátka Jan z Nenačovic, (Vir Svarov).
R. 1654. byl v Drahelčicích rychtářem Jan Mafenc a r. 1700. Matěj Kotouč. U studánky „Vručka“ naravná bilže Drahelčic, okolo které r. 1854. veliké množství jam na polích se nalázalo, zvláště za humny statku č. 10. bylo v dolech pohanských rozsáhlé žároviště a pohanské pohřebiště. (Pam. arch. I. 1854. str. 284.)

Chrástany.

Původ jména této osady odvozovati sluší od „chrastu“, což znamenalo porostlinu, lesinu. V 13. století nazývány Chrástany.¹⁾

Před šesti sty lety, r. 1228. patřily Chrástany, Hořelice, Duňňky a Bratronice v kraji Berounském panenskému klášteru

¹⁾ Sbor. hist. III. sv. 6. str. 343.

sv. Jiří na hradě Pražském.¹⁾ V letech 1378.—1419. náležely s Hostivici, Dušníky a Železnou ke statkům arcibiskupa Pražského. Po válkách husitských byly Chrástany, Dušníky a Libečov v držení Zdeňka ze Sternberka, nejvyššího purkrabí Pražského, jemuž dle zápisu Benešovského z r. 1474. měly býti postoupeny beze škody a vybirání poplatkův.²⁾

V první polovině 16. stol. patřily Chrástany knězi Janovi, administrátoru arcibiskupa Pražského, Václavovi, Zikmundovi a Floriánovi z Puchova, ale od r. 1557. toliko Floriánovi; nebot tyž kladl zmíněného roku v desky zemské dědictví své, totiž dvůr poplužní a dvě poustky kmelci ve vsi Chrástanech s platem, dědinami, lukami, štěpnicí, chmelnicí i se vsí s tím právem, jakž někdy knězi Janovi, Václavovi a Zikmundovi bratřím vlastním a temž Floriánovi náleželo. Toto dědictví své postoupil Florián z Puchova svým a svého bratra Jana věřitělm, a sice Albrechtovi Bryknarovi z Brukšte a na Libni, Jindřichovi Malikovskému na Kyšicích, Janu Žďárskému a na Červ. Újezdu, Jiřímu Zeidlicovi ze Senfeldu a na Zvoňehovsi a Jiříkovi Žďárskému na Kladně. Ti měli mimo jiné zaplatiti pánům prelatům kapitoly hradu Pražského 100 kop na dotčeném dvoře Chrástanském zapasných a manželce Floriánové 70 kop. Po knězi Janu z Puchova zůstalo 200 knih nazvaných: *Kosmografie země české; ty se měly rozprodati.³⁾

O vesnici Chrástany, Libečov, Železnou a Dušníky byly před r. 1560. spory mezi Adamem ze Sternberka a kapitulou sv. Víta. Dotčeného roku dělili se synové Adama ze Sternberka a na Zelené Hoře o dědictví po otci, a Chrástany, tehdy již na kapitole vysozené, přidány ke druhému dílu, jenž připadl Vilémovi. Ale tou dobou držel Chrástany v zástavě Mikuláš Sulek z Hrádku do své smrti a po jeho smrti měli si je dotčení bratři vyplatiti v půl čtvrtá sta kop. Ostatní vsi »blíže Prahy« byly posud ve sporu.⁴⁾

Potom náležely Chrástany a Chrusténice Rudolfovi Pichlovi z Pichlsberku, po němž připadly dceri jeho Dorotě.

¹⁾ Tomek, Děj. Pr. III. 34.

²⁾ Palacký, Archiv český.

³⁾ DZ. quat. pam. novš. I. 29. O Janovi z Puchova viz Beckovského Poselství II. sv. I. str. 199.

⁴⁾ DZ. quat. pam. Hlatý 54. H. 11.

Ta prodala Chrástany r. 1620. sestře své Hedvice Putkmererové, ale když tato nemohla pro běhy vojenské zaplatiti, přijala r. 1622. ve středu po Novém létě panna Dorota Chrástany zpět.¹⁾ Ředitel Bilek však vypravuje, že Chrástany, Železná, Malé Přílepy, Nenačovice a Kozolupy byly r. 1620. statkem kapituly sv. Víta. Ze dotčeného roku zmocnili se jich jakožto statky duchovního odbojní stavové a prodali je Václavu st. Homutovi z Harrasova.²⁾ Jak to mám srovnati, nevím.

Roku 1629. dne 10. března prodal Jan Čabelický z Soutic dědictví své, dvůr řečený Chrástany s třemi chalupami v té vsi a krémou v Trebonicích za 1000 kop míš. Janu Redlfestroví z Vildrsdorfu.³⁾ V polovině 17. stol. patřil statek Chrástanský Anně Kateřině Švarcpartové roz. z Minie a bratrovi její Václavovi Švarcpartovi faráři v České Kamenici. Ti prodali jej r. 1650. Veronice Polyxeně hraběnce z Martinic,⁴⁾ která jej r. 1652. vyměnila za Bezděkov se svakem svým Václavem Jiřím hrabětem ze Sternberka,⁵⁾ jenž jej prodal r. 1654. dne 16. března s kovárnou, křámem řezičským, s krémou vysadní a čtyři pustými chalupami Františkovi Karlu Libštejnskému z Kolovrat za 3000 zl. rýn.⁶⁾ a ten prodal Chrástany r. 1677. »v kraji Slanémském za Bílou Horou« kapitolě sv. Víta za 8500 zl. a 200 zl. klíčného. Tehdy ponejprv připomíná se zde »tvrz«. Snad tedy byla teprve po válce vystavěna. V Palackého »Popise«, ani v Orthově slovníku topografickém se o tvrzi zmínka nečiní, toliko u Schallera a Sommara.

V Chrástanech býval obolo roku 1848. úřad horní, tvrz, kapli dvůr, velká sýpka, ovčín a dvě křtiny.

R. 1854. objevil zde kněz Václav Kudrna v Koutcích zahradě okrouhlé spáteně. Na polích »řivých« podle starodávné cesty od Chrástana k Dušnicím k homoli sv. Jiří a k divrovné studně »Štětici«, na kterých se dle pověstí lidí »bílá paní« zjevuje, našel čtyři ráže.⁷⁾

¹⁾ DZ. quat. pam. novš. 193. K. 17.

²⁾ Bilek, Děj. konč. 165.

³⁾ DZ. quat. pam. čerň. 296. G. 12.

⁴⁾ DZ. quat. pam. řáč. 306. G. 30.

⁵⁾ DZ. quat. pam. otech. 308. K. 19.

⁶⁾ DZ. quat. pam. míš. 309. L. 21.

⁷⁾ Pam. arch. I. z r. 1855.

Š k o l a.

Na začátku tohoto století byla obec Chrástanská přiškolená k Ořechu. Od r. 1829. vydržovali si Chrástanskí sousedé sami učitele Václava Štrebla, odvádějce vedle toho povinné dávky učitel Ořečovskému. První tento učitel vštěpoval začátky literárního umění mládeži Chrástanské v domku č. p. 7. Když obec r. 1865. vystavěla školní budovu, která dne 4. října byla účelu svému odevzdána, vyškolená obec Chrástanská od Ořecha vynes. vys. c. k. mistrožitelství ze dne 5. února 1866. a škola prohlášena za veřejnou. Václav Štrebl ustanoven dekretem veleředit. konsistoře ze dne 30. srpna 1867. za definitivního učitele. R. 1872. vyškolená z Ořecha obec Trebenická a přiškolená k Chrástanům. Na jednotlivé škole působil dotčený Václav Štrebl až do konce srpna 1874., kdy odešel do výslužby a na jeho místo dosazen od 1. září téhož roku Alois Šporcl, jenž zde ještě působil. R. 1881. rozšířena škola o druhou třídu, školní budova vyvýšena o jedno patro a dne 9. prosince téhož roku počal ve druhé třídě vyučování Josef Burda, jenž zde setrval do konce srpna 1886. Od 1. září toho roku působil zde František Štěchovský.

Zenským ručním pracím vyučuje se na škole zdejší od 1. ledna 1882. Vyučování obstarávala Ludmila Šporclová až do 31. prosince 1887. a od 1. ledna 1888. vyučuje Eleonora Mašková, jsouc zároveň učitelkou ručních prací v Hotelicích a v Úhonících.

Počet obyvatelstva.

Roku 1843.	bylo 242 obyvatelů v 32 domech
» 1857.	» 299 » v 33 »
» 1870.	» 382 » v 40 »
» 1880.	» 412 » v 45 »

Starostové: Frant. Srb 1850.—¹⁾1874. Josef Krupička 1874. až posud.

Katastr: 405 hektarů 21 ar. Daní: 2828 zl. 9 kr.

Chrusténice.

V rozkošném údolí na potoku Lodenickém rozprostírá se tato osada, která se připomíná hned před tisící lety. K dyž po smrti sv. Ivana jeskyně jeho v kapli proměněna byla, dání byli lidé z Chrusténic a Nučic za hliďáče k té kapli, což se stalo za knížete Bořivoje, jenž zemřel r. 894. Kníže Břetislav, jenž vládl od r. 1037. do r. 1055., daroval kapli i hliďáče klášteru »Na Ostrově« u Davle, jež založil před svou smrtí Boleslav II.

Na tvrzi zdejší sídlili páni z Chrusténic a na Chrusténicích, leč mnoho o nich povídati nemůžeme. Ve 13. století nazývána osada tato též »Chrutínice«.

R. 1382. seděl na tvrzi zdejší s bratrem svým Bořivojem Zachař či Zachariáš ze Všeradic, podpurkrabí Pražský, muž vznešený a sloutný, jenž přivlel svou pečet k jistému nadání kláštera Strahovského.¹⁾

R. 1406. prodal Mikšik z Chrusténic dům svůj v Dlouhé třídě v Praze za 36½ kopy a r. 1410. připomíná se v jakési při s Oldřichem z Jindřichova Hradce.²⁾

R. 1432. seděl v Chrusténicích Zdislav z Malovara, jenž dne 21. února t. r. porovnal se s bratrem svým Drslavem tak, že podržel zboží a dědiny v Chrusténicích a v Žichově; bratr jeho dědiny v Malovarích a v Zálezlicích. Mezi svědky jest Jan z Litovic.³⁾

V první polovině 16. stol. patřily Chrusténice sirotkům po Jindřichovi z Hrobčic a r. 1558. prodána tvrz a dvůr Chrusténice se dvory kmelci i se mlýnem Tomáši Pichlovi z Pichlsberka za 1300 kop. gr. Pr.⁴⁾ Potom patřily Jiříkovi Pichlovi a na začátku 17. stol. Rudolfovi Pichlovi. Tyž prodal r. 1616. sestře své Johaně Pětipeské a manželce její Fridrichovi Pětipeskému z Chyš dědictví své spunné, totiž tvrz Chrusténici, přední dvůr poplužní a populím, s pivovarem, mlýnem, kovárnou, zahradou, štěpnicí, chmelnicí, ovčínem, ves Chrusténice se dvory kmelci, s krémou vysadní a jiné zboží.⁵⁾ Johana spravovala nějaký čas dotčený statek, na

¹⁾ Tomek, Záh. Pr. V. 167.

²⁾ Archiv český.

³⁾ Tamsel.

⁴⁾ DZ. quat. pam. Hlatý 54. D. 3.

⁵⁾ DZ. quat. novš. I. 17.

něž si r. 1617, činily právo Dorota Pétipská a Alžběta Menšíkovská rozené z Pichlberka. Posedjí případ Dorotě Pichlové, ale ta jej prodala sestře své Hedvice provdané Putkammerové. Když ale ji Hedviga ve svých časech třicetileté vojny nemohla zaplatiti 200 kop míš., dala jí r. 1625, statek Chrustěnický do zástavy v 1000 kop míš. Tak přešel statek dotčený zase do rukou Dorotinych.¹⁾

R. 1629, patřily Chrustěnice Janovi Matěji z Glauchova a na Chrustěnicích a r. 1652, Janu Paulovi Valderodovi z Ekhausu, na Řepině a Chrustěnicích a manželce jeho Anně roz. z Glauchova. Tyž prodal r. 1668, Chrustěnice a Lhotku Lambertovi a Františkovi Hřebenáři z Harrachu za 15050 zl. a 114 lotů stříbra klíčného; od něho koupil obojí r. 1671, Antonín August Binago na Chocenicích. Od něho koupil statek Chrustěnický se Lhotkou r. 1676, Jan Jiří Karvinský, který jej prodal r. 1727, Humprechtovi Františkovi Anton. hraběti Černinovi z Chudenic. Ještě téhož roku dne 27. března prodala Antonie ovdovělá hraběnka z Chudenic statek Chrustěnický Karl. Bredovi za 40000 zl.²⁾ Tak se dostaly Chrustěnice k panství Tachlickému.

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo 285	obyv.	ve 32	domech.
» 1857.	» 280	» »	» 32	»
» 1870.	» 278	» »	» 32	»
» 1880.	» 294	» »	» 36	»

Katastr: 894 hektarů 18 arů. Dani: 1615 zl. 66 kr. (se Lhotkou).

Lhotka (dříve Březová).

Lhotky a Lhoty byly osady od vrchnosti osadníkům do jisté doby — lhoty — postupně.³⁾ Odtud také jméno naší Lhotky, která za starých dob nazývána také »březovou«. Jedna část lesa nedaleko odtud posud »březová« sluje.

¹⁾ DZ. quat. pam. mor. 193. K. 17. a topol. 294. J. 1.
²⁾ DZ. quat. pam. zelený II. J. 13. a opisy smluv při statku Tachlov.
³⁾ Zapp. Českomor. kronika I. 768.

Až do r. 1331, patřila Lhotka ke hradu Tetinu. Téhož roku založil Štěpán z Tetina v Praze při kostele sv. Tomáše kapli sv. Filipa a Jakuba a daroval k ní ves Březovou, jinak Lhotku.⁴⁾ V pozdější době patřila městu Berounu. V době války třicetileté r. 1629, vypůjčili si Berounští 1500 zl. rýn. od Jana Mat. z Glauchova a na Chrustěnicích. Nemajíce peněz, aby dluh i s úroky za mnoho let zadržali splatili, od stoupili Janu Valderodovi z Ekhausu, na Řepině a Chrustěnicích a manželce jeho Anně, roz. z Glauchova i dědicům ves Lhotku ve 2000 zl. rýn. dle smlouvy ze dne 20. listop. r. 1652. Od té doby zůstala Lhotka při statku Chrustěnickém.⁵⁾

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo 208	obyv.	ve 27	domech
» 1857.	» 209	» »	» 27	»
» 1870.	» 206	» »	» 29	»
» 1880.	» 185	» »	» 31	»

Dušňiky.

Jméno své mají Dušňiky odtud, že byly statkem duchovním. Již v dobách pradávných sluli poddání kostelů a kněžských osob, jakož i k zůstatkům přimaležející osadníci »dušňicé.«⁶⁾

R. 1228, patřily Dušňiky v kraji Berounském panenskému klášteru sv. Jití na hradě Pražském⁷⁾ a jmenují se r. 1233, mezi statky dotčenému klášteru od papeže Řehoře IX. potvrzenými.⁸⁾ R. 1295, daroval král Václav II. Dušňiky, Nučice a Stodilky kapitole sv. Víta.⁹⁾ Na konci 14. stol., okolo r. 1378, patřily ke statku arcibiskupa Pražského a na začátku 15. stol., okolo r. 1410, byly obelieny kanovníků při chrámě sv. Víta.¹⁰⁾ V letech 1410, a 1411, užíval jí Jan či Henzl z Sulejovic, jemuž jinak

¹⁾ Aug. Sedláček. Hrad VI. 81.

²⁾ Opisy smluv při statku Tachlov.

³⁾ Zapp. Českomor. kron. I. 257.

⁴⁾ Tomek. Dčj. Pr. I. 87.

⁵⁾ Erben. Reg. I. 280.

⁶⁾ Tomek. Dčj. Pr. III. 50.

⁷⁾ Obelieny byl statek duchovní, a něžní bral některý člen kapitoly dýchody za úřad, její zastával.

říkali také z Litoměřic nebo Mikuláš Henzlův. Tyž byl oltářníkem sv. Václava na hrobě a kanovníkem při chrámě sv. Víta. Od r. 1413.—1415, náležela tato obelieny kanovníku mistru Janovi z Královic, jenž se stal r. 1415, děkanem.¹¹⁾

V době války husitské a třicetileté přišly Dušňiky, jako mnoho jiných statků duchovních do rukou světských. Tak již r. 1417, setkáme se s Petrem Křivým z Dušňík, jemuž prodal Habart z Nedvídkova dvě kopy platu ročního na dědině své v Hostouni. Více o něm nevíme. V listopadu r. 1423, postoupil Bedřich z Redhoště a na Běstěhradě manželce své Markétě z Minie za dluh 200 kop na čtyři léta Dušňiky, Želaznou a Vokovice.¹²⁾ R. 1434, uvádí se za svědka Barta z Dušňík (viz Svarov). Na smlouvu Benešovském od 4. ledna do 27. února r. 1474, držánem usneseno, aby Dušňiky, Chrástany a Libečov postoupily byly Zdenkovi ze Sternberka. Potom držel je Adam ze Sternberka, ale měl o ně, jakož i o Libečov a Želaznou spor s kapitulou sv. Víta v Praze, kterýž spor při jeho smrti ještě vyřízen nebyl (viz Chrástany). V první polovině 16. stol. mělo Staré město Pražské v »Dušnicích« jakési dvory kmety, které jim byly r. 1547, od Ferdinanda I. pro obojí zabrány. Tyto dvory koupili 4. dne měsíce srpna 1551, Albrecht a Jan, jinak Všebor, bratři Kamejčti ze Lstiboře za 234 kopy gr. č.¹³⁾

Na začátku 17. stol. patřily Dušňiky Albrechtovi Hrzkoví, rytíři ze Měna Hrádku. Tyž odsouzen dne 27. června r. 1623, pro odboj při komisi konfiskační tětého dílu jméni svého; propadl mu statek Dušňiky (v okr. Unhošťském). V držení tohoto statku zůstavil Ptech Mitrovský z Nemyšle, zet Hrzkův, až do r. 1628, obdržev jej jako věno s manželkou v ceně 1000 kop míš. R. 1628, žádal syn Hrzkův, Jiřík, aby mu odstoupen byl dotčený od lidu vojenského vydrancovaný a od komory české za 3311 kop míš. odhadnutý statek, na něž bylo dluhu 4910 kop míš. Bylo-li k žádosti jeho svoleno, neví se; rovněž není známo, co se stalo se zmíněným zetem Hrzkovým Ptechem Mitrovským, ani jak se Albrecht Hrzek provinil.¹⁴⁾

¹¹⁾ Tomek. Dčj. Pr. III. 50.

¹²⁾ P. Motl. Archív. toskánský v Praze.

¹³⁾ Pam. arch. X. 472.

¹⁴⁾ Bilék. Dčj. konf. 200.

Po více případy Dušňiky kapitole sv. Víta, z čehož se dá souditi, že se o vydrancování a zadlužení statek někdo neucházel.¹⁵⁾ Od té doby zůstaly Dušňiky majetkem kapitoly a přiděleny ke statku Chrástanskému.

Dušňiky přiřazený jsou k Hofeliciům. Filiální kostel sv. Jití byl r. 1688, na místě starší kaple vystaven a dne 4. června r. 1690, od světského biskupa Jana Dlouhového z Dlouhé Vsi posvěcen. Tyž stojí asi 300 kroků východně ode vsi na kopci »Homolec« nazvanem. O této Homoli vypravuje stará pověst, že jest mohylnou jistého vojenského náčelníka saského, R. 1179, v bitvě u Loděnice, která svedena byla dne 23. ledna mezi Bedřichem a Soběslavem II., zajali Čechové saského vojevůdce, jež pak raněného ku Praze vlekli, ale nedovlekli. Zde na místě tom on duši vypustil. Čechové, ctíce hrdinství i u nepříteli, zbudovali mu zde hrob, nanesše na tělesnou schránku jeho v helmicích svých tolik země, že z toho povstala mohyla. Dle jedněch nazýval se onen saský vůdce Heribert, ale kdosi z jeho potomků navštívil mohylu předka svého, zaznamenal jméno jeho na dřevěném chrámečku Svatojirského. Byl pry to Helich z Úpice.

V Dušňicích jest panský dvůr, c. k. hřebčinec, sídlo poštovního úřadu a lékárna.

R. 1843.	bylo 473	obyv.	v 51	domech
» 1857.	» 478	» »	» 57	»
» 1870.	» 554	» »	» 64	»
» 1880.	» 636	» »	» 88	»

Katastr: 504 ha. 47 arů. Dani: 3630 zl. 48 kr.

Ryčtáři: Ant. Janoušek č. 20. do r. 1816, Josef Holeček č. 1. 1816.—1822, Frant. Bartoš č. 10. 1822.—1839, František Janoušek č. 20. 1839.—1845, Frant. Holeček č. 19. 1845.—1850, Starostové: Jan Hynek č. 16. 1850.—1855, Frant. Janoušek č. 20. 1855.—1861, Jan Hustoles č. 3. 1862.—1864, Josef Janoušek č. 12. 1865.—1870, Jan Hustoles č. 62. 1871.—1876, Ant. Janoušek č. 20. 1877.—1882, Josef Šicha č. 14. 1883.—1888, Josef Hustoles č. 17. od počátku tohoto roku.

¹⁵⁾ Dr. Fr. Křtěl. Kard. Hanech. 516.

Z občanů Dušnických měli v Praze domy: 1. Václav Stodola, jenž si r. 1379. koupil dům na Karlově náměstí; ale prodal jej r. 1399. R. 1397. koupil si ve třetí žemnické ulici na Nov. Městě dům jiný od Hanuše, sladovníka, ale syn jeho Bartoloměj prodal jej r. 1405. Vavřinec Plimákov (Tomek. Zák. Pr. II. 20. 34.). 2. Valeš z Dušnik, jenž si roku 1394. koupil dům na Štěpánské ulici (Tamtéž). 3. Smil z Dušnik koupil si r. 1398. dům kdysi na Nov. Městě. (Tamtéž 166.)

Jinočany.

V první polovici 16. stol. patřila tato vesnice Starému městu Pražskému, jemuž byla r. 1547. pro odboj od Ferdinanda I. zabrána a 27. listopadu r. 1548. prodána se Zbuzany a Kněževsi Smilovi ze Stojčic, měšťčinu Star. m. Pražského, za 750 kop gr. č.¹⁾

Na konci téhož stol. patřily čtyry usedlosti ke statku Červ. Újezdckému a dvě k vrchnímu purkrabství Pražskému.²⁾ Při dělení r. 1688. přidány dotčené čtyři grundy k dílu Tachlovickému, jenž připadl Barboře Eusebii z Millesimo, která svůj statek Tachlovický a Červ. Újezdcký prodala 17. srpna 1697. Kariu Jách. Bredovi Od té doby měly pak tutéž vrchnost jako Tachlovic.

Grundy před válkou třicetiletou a po ní.

1. Grunt Jitka, syna po ř. Martinu Kašparovi. R. 1662. patřil Matěji Kašparovi, 16 kop záhonů.

2. Grunt Jakuba Kozáka. R. 1652. ujal jej Vondra Kozák. 16 kop záhonů.

3. Živnost po ř. Štěpánu Hlavsovi ujal v 700 kopách Řehoř Hlavsa. R. 1652. Duchoslav Kulhavý dal zprávu, že žádného pána nemá (že nikomu poddaný není) a tím způsobem chtíc (!) se v Jinočanech osadit J. V. H. M. poddanosti a človečenství se zavázal a sibil; dáleji pak v téže vsi ujal grunt pustý a zbořený se všim k němu příslušným dle šacunku, slove Hlavsovy, v sumě 150 kop. — Před válkou stál 700 kop, a po válce 150! A nad to dán člověk světoběžník!

¹⁾ Pam. arch. X. 455. 467.
²⁾ Sommer, Topogr. XIII. 236.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 131 obyv. a 26 domů,
 * 1857. * 224 * * 26 *
 * 1870. * 213 * * 26 *
 * 1880. * 251 * * 33 *

Katastr: 504 ha. 47 arů. Daní: 3630 zl 48 kr.

Drobnosti.

L. 1428.—1433. měl Blátek, jirchář z Jinočan, dům v ulici Na křečtích na Star. m. Pr. a dál za něj 8 kop! (Tom. Zák. Pr. I. 229.)
 L. 1428. koupil si Štěpán, soudce z Jinočan, dům na Karlově náměstí na Nov. m. Pr. od Ondřeje Malého za 45 kop. (Tamtéž II. 5.)

Litovice.

Litovice nazývány dříve také Letovice a byly v dávných dobách zvláštním statkem a sídlem pánů z Letovic. Jméno osady odvozuji od zakladatele nebo statku toho majitele »Litovce«.

R. 1213. připomíná se Borita z Letovic, syn Bořity z Řehloště rodu Kouniců.¹⁾

R. 1372. koupil arcibiskup Jan Očko z Vlašimí a bratři jeho Václav a Pavel z Jenštejna hrad Červ. Horu na Náchodsku. Asi r. 1390. postoupil arcibiskup dílu svého bratřím a Pavel se zavázal, že bude bratru svému Václavu, probostovi kostela Týnského, ze zboží společného Červeno-Horského a Litovského a z vinice u Prahy úrok vydávati.²⁾ Patřily tedy Litovice tehdy oběma bratřím a správu vedl Pavel z Jenštejna. R. 1375. založil a nadal Pešek či Pavel z Přibojic, řečený z Litovic, kapli Všem svatých v kostele sv. Havla v Praze.³⁾

Ku konci 14. a na začátku 15. století proslavili se z rodu pánů Litovických ze Sviňar bratři Zachař (Zacharyáš) a Bořivoj. První byl mistopurkrabí hradu Pražského a pánem na Litovicích.⁴⁾

¹⁾ Orb. Sládek, Slov. top.
²⁾ Aug. Sedláček, Hradby V. 37.
³⁾ Tomek, Zák. Pr. I. 201.
⁴⁾ Sedláček, Hradby VI. 91.

Z počátku 15. stol. známi jsou dále r. 1401. Smil z Ronova, řečený z Letovic,¹⁾ Martin z Letovic, jenž r. 1404. pohnal před soud Viléma ze Zdaru a Lutovce z Litovic, řečený Škola, jenž se uvádí r. 1420. mezi odpovědníky měst Pražských.²⁾ R. 1414.—1416. byl mistr Petr z Letovic oltářníkem při oltáři sv. Bartoloměje v kostele sv. Štěpána na Rybníčku.³⁾

R. 1421. seděl na tvrzi zdejší Jan ze Sviňar a na Litovicích. Tyž uvádí se za svědka na smlouvě, kterou prodal Petr ze Strietec, sedlákem na Libochovičkách u Okoře, Štěpánovi Mrázovi své zboží.⁴⁾ R. 1431. navrhoval k oltáři Zvěstování P. Marie v kapli sv. Šimona a Judy v kostele Pražském, Jitka, plebána (faráře) z Unhoště.⁵⁾ Dále jej nalzáme r. 1432. mezi svědky při rozdělení statku bratří z Malovar (viz Chrusténice) a r. 1437. soudil se s Janem z Vrchlabí, poněvadž mu učinil nějakých škod.⁶⁾ R. 1451. byl Jan z Litovic mrtev a manželka jeho Anežka ze Zeberky a Ervěnice zavázala se dětem svým Bůskovi, Bohuslavovi, Kateřině a Markétě.⁷⁾ Z obou jmenovaných synů nastoupil dědictví Bohuslav. O Bohuslavu Litovském ze Sviňar zachovalo se nám více zpráv než o kterémkoli vladkyvi z Litovic. Za panování Jirka Poděbradského mělo se dle sněmovního zápisu v Praze dne 14. března r. 1470. k zemské hotovosti z kraje Slanského postaviti 500 pších a 50 jizdných. Mezi těmi, kteří tu hotovost zřizovati měli, jmenován jest také Bohuslav Litovský.⁸⁾ R. 1482. podepsán jest Bohuslav z Litovic na listině, kterou král český Vladislav II. se zavázal knížatům saským k věčnému přátelství. Pan Bohuslav přiznával se ku straně pod obojí a byl na sjezdu své strany ve Slaném r. 1482. zvolen mezi pány, kteří měli vyjednávati se stranou pod jednou.⁹⁾ R. 1483. obdržel od krále podací právo ke kostelu Hostivickému. R. 1488. byl prokurátorem či zástupcem nápadův čili odumřelých statků královských a téhož roku dne 7. března seděl mezi via-

¹⁾ Lib. conf. I. 45.
²⁾ Lib. conf. VI. 216, 253, 275.
³⁾ Tom. Děj. Pr. V. 196.
⁴⁾ Palacký, Arch. č.
⁵⁾ Lib. conf. IV. 175.
⁶⁾ Sedláček, Hradby V. 241.
⁷⁾ Palacký, Arch. č.
⁸⁾ Palacký, Archiv český.
⁹⁾ Palacký, Dějiny V. č. 1. str. 213, 222.

dykami na soudě zemském.¹⁾ Sestra jeho Kateřina byla provdaná za Bohuslava na Červ. Újezdci a měla r. 1478. v Unhošti dvůr (nyn. č. 35.) se třemi podsedky.²⁾ Tolik o páněch ze Sviňar a na Litovicích.

V první polovici 16. století patřily Litovice, Brve, Sobín, a část Dol. Ptice Chrtinovi z Chrtína. Když r. 1544. tyž rozdělil statek svůj mezi své dva syny, Bohuslava a Jana, dal k dílu druhému Litovice tvrz se dvorem, štěpnicemi, s vinicí, s dědinami se všemi, s kohni osmi se všemi nádobami, s krávy a se všim příslušenstvím. Ves Litovice s tímto poddanými lidmi: Mráz, Uhňavej, Řiha, jenž byl krčmářem a měl za povinnost konopi trhat, Marek, kovář, Havel, Vavra a Vondrak. K tomu dílu přidal veliký rybník Litovský, pod nímž byl a velikou louku pode mlynem. Také podací právo v Hostivici a dva člověky (poddané), které tu v Hostivici měl, totiž Jiru a Započtoňka. Dále k tomu dílu patřil poddaný Jan Zajáček v Hoř. Ptčích a lesy u Ptčic nazvané: Mlejnska, Johanovská, Volnáre a Zákoutí. Ze svršků přidal k tomu dílu tu líc stříbrných a sítěky ptačí, potom hákovnice všecky, i ty, které tu byly, i ty, které měl tehdy v Berouně.³⁾ Z posledního vidíme, že byla tvrz dobře opevněná.

Až do r. 1559. patřily Litovice Abundovi Šlikovi. Od něho koupil téhož roku tvrz a ves Litovice Šebestyan Prunar, měšť. Starého města Pražského, za 3375 kop gr. č. Po něm vládl statkem Jan Jarolím Prunar a po něm syn jeho Jindřich Prunar, jenž se r. 1618. ve studnici utopil. Matka utopeného Jindřicha, Kateřina Prunarová, rozná Zakostelecká z Bilejova a podruhé provdaná za Jana Kutnauera ze Sonnensteyna, ujala se statku, jenž jí byl r. 1623. po učiněném smru přiknut a do desk zanesen.⁴⁾ Manžel Kateřin, Jan Kutnauer, měšť. Starého města Praž., byl v době vzpoury purkmistrem a hejtnanem městským ve věcech vojenských. Stál tedy mezi nepřáteli císaře Ferdinanda II. Z té příčiny, jakož

¹⁾ Palacký, Archiv český. Vymetla-li kde v zemi rodina, spadl statek její na krále a takový statek vzápět se odumřel či statek odumřel.
²⁾ J. Mottl, Rodopis str. 13.
³⁾ DZ. quat. po shošení desk 1542.—44.
⁴⁾ DZ. quat. pam. roudj. II. O. 25.

i proto, že se mu kladlo za vinu vyplnění koleje jezovitské, odsouzen byl při komisi hrdelní dne 26. května 1621. hrdla, cti a statku. Dne 21. června roku 1621. při oné památce opravě na Staroměstském náměstí byl Kutnauer s otěmem svým Sušickým na jednom trámu, vystrčeném z okna Staroměstské radnice, oběšen. Po té opustila Kateřina Kutnauerová svůj statek Litovický a vystěhovala se i s dětmi svými, nechťejíc se zřici viry své, ze země české. Statek její prohlášen cis. patentem ze dne 21. června 1628. za propadlý komoře české a prodán vedle cis. resoluce ze dne 19. října 1630., dne 21. července 1631. Kryštofu Šimonovi, svob. pánu z Thunu, nejvyššímu hofmistru císaře Ferdinanda III., za odhadní sumu 13184 zl. rýn., ale s tou výminkou, že kupující s dědici svými povinen byl z rybníka k tomu statku náležejícího, vodu dle potřeby jak na hrad Pražský, tak do rybníka v bažantnici na časy budoucí propoušteti¹⁾ K tomuto propadlému statku patřil mimo dvůr poplužní v Litovicích ještě dvůr v Hoř. Ptčích, dva osedlí ve vsi Hostivici a plat v Dobrovizi.

Statek Litovický koupil pak asi v polovici 17. století Florian Jetřich Žďárský ze Žďáru. Při dělení statků Žďárských r. 1688. tvořily Litovice díl čtvrtý, jež sobě vzala Anna K. a. t. hrab. z Magni v ceně 88,306 zl. 40 kr. 1/4 den. Kateřina z Magni odkázala statek ten synovi svému Josefu Antonínovi hrab. z Magni a tyž jej prodal r. 1702. dne 5. dubna Josefovi hrab. z Vrba za 130,000 zl. a 800 zl. klíčného.²⁾ Vrba prodal jež téhož roku dne 17. října Karlovi Jách. Bredovi za 140,000 zl. a 800 klíčného³⁾ a ten přídělil jej k panství Tachlovickému.

Tvrz.

Tvrz Litovická, nyní sýpka a kancelář hospodářského úřadu, patřila ke tvrzím »znamenitým« a dobře opevněným, jakož o tom svědčí ony hákovnice, jež r. 1544. p. Chrtm při tvrzi ponechal. Ve válce třicetileté spustla, ale r. 1662. zase opravena byla, jak svědčí urbánní kniha panství Kladenského a Cerv.-Ujezdského.

¹⁾ Břek, Děj. konf. 314.

²⁾ DZ. quart. pam. m. b. V. J. 14.

³⁾ Tamtéž N. 28.

Byla to budova třípatrová, vystavěná z tvrdé opuky, která do pažení dveří a oken otesána byla v hmotné, skoro hlazené quadry. Tloušťka zdí obnáší v prvním patře 145 cm, ve druhém 120 cm. Do prvního patra vcházelo se po schodech, nad nimiž zdvihala se stříška. Zde byly dvě nebo tři místnosti, v nichž se vykonávaly práce denní; ve druhém patře byla velká síň rodinná, jež všechny čtyři stěny ozdobeny byly malovanými arabeskami a pleteninami, v nichž tu a tam spatřují se postavy svatých i světských osob. Skoro uprostřed hlavní stěny spatřiti lze posud dvě postavy skoro životní velikosti. Barva tu patrna pouze červená a tmavomodrá. Zde bylo šest oken vysokých, goticky klenutých a v některých oknech posud jsou sedátko z opuky zrobená; na těch nejčastěji sedaly dcery vladkyvy pletouce a pékány pohledem se kochající; jest odtud krásný rozhled na všechny strany, zvláště ku Praze až na Bílou Horu. V síni této posud spatřiti místo, kde byl krb, a po obou stranách krbu jsou ve zdí dva otvory, snad k uložení nádob. Ze síně této vcházelo se dvěma skoro uprostřed stěny jižní do nevelké modlitebny, v níž bylo jedno okno goticky klenuté a druhé menší ve stěně jižní má podobu rozety. Odtud mohlo se vejíti do kulaté věže, do které se ovšem také z přízemí vystoupiti mohlo po točících schodech, jak posud lze viděti. Modlitebna a okrouhlá věž na straně jižní tvořily jeden přístavek. Strlny ve věži posud se zachovaly. Ve třetím patře byla nejspíše zbrojnice a jiné místnosti.

Na západní straně jest přístavek čtverhranný, jehož půdorys jest obdélník. Do toho přístavku vcházelo se z každého patra. Nad vchodem do skleptů, jež byl v přístěnku schodů do prvního patra, jest šikmo položený štít, v jehož poli jest lekn. Sklepy podzemní jsou tu tři; jeden podléni zaujímá asi 3 budovy a dva menší příční; všechny jsou klenuté, otvory do nich z venčí úzké, podlouhlé, uvnitř rozšířené. —

Tvrz tato jediná v našem okrese přečkala zloby války husitské i třicetileté.

Grundy před válkou a po ní.

1. Grunt Pavla, na němž seděl r. 1662. Jan Novík, 1 lan.
2. Grunt Vondrákův, na němž po válce hospodářil Jiřík Zikmund 1 lan.
3. Grunt Mrazovský, jež byl roku 1662. pustý, 1 lan.

4. Grunt Perníkův, jež držel Franc, ale pryč z něho utekl, pustý, 1 lan.

5. Grunt Vítův, nazýván Vitovský nebo Jirovský a byl r. 1662. pustý, pole ležela ladem.

6. Chalupa Kotouče, koláře, 3 kopy záhonů, pustá.

7. Grunt Jana Endra, zeňka, 3 kopy záhonů, pustý.

8. Chalupa Evy Vlčkové, 50 záhonů.

9. Chalupa Jiřika Osvalda, 31 kopy záhonů.

10. Krčma bývalá, panská, byla r. 1662. pustá, jenom zdi stojí, ani poli, ani luk, ani sadu při ní nebylo.

11. Mlýn byl panský pod Litovickým rybníkem o dvou kolech mouchých, r. 1662. pustý, toliko zdi zůstaly, jiné všecko zpustošeno jest.

Dále se praví v urbánní knize: »Tvrz pustá se nyní spravuje. Dvůr při tvrzi jest pustý, stodola o jednom mlátě a čtyři štěpnice; dříve tu býval ovčín a ovcárna. Rybníky jsou tyto: 1. Hoření Litovický a pod ním Čekal. Pod tvrzi byly sádky či kuchynky na živé vodě.«

Obyvatelstvo.

Roku 1843.	bylo 350 obyvatelů a 41 domů.
» 1857.	» 343 » » 41 »
» 1870.	» 370 » » 44 »
» 1880.	» 513 » » 53 »

Katastr: 857 ha. ro arů. Dani: 4625 zl. 33 kr. (s částí Jenečku a Břevni).

Velký Jeneč.

Jméno své obdržela osada tato od Jene, což jest jméno osoby mužské jako nás Jan. Jest tedy Jeneč rodu mužského. Ve 13. stol. psávali také »Jens« a »Gence«. Bývaly zde dvě tvrze a několik dvorů, čímž se vysvětluje, že v dávných časech nebyla tato osada v držení jediné vrchnosti. Později vynikly zde dva dvory, které v polovici 16. stol. v jeden celek spojeny byly.

V první polovici 13. století patřila snad celá ves klášteřu Kladrubskému; neboť r. 1230. jmenuje se Jeneč v kraji Pražském mezi statky papězem Řehořem IX. téměř klášteřu potvrzenými.¹⁾

¹⁾ J. Erben, Reg. I. 454.

Jestě v téměř století, roku 1253. dostal se Jeneč v Rakovnicku v držení řádu křižovníků s červenou hvězdou od krále Václava I.¹⁾

Celá krajina okolo Unhoště i Jeneče před dávnými léty porostlá byla hojnými lesy. Král Přemysl Otakar II. (1253—1278), chtěje přispěti ku zvelebení Menšího města Pražského či Malé Strany, daroval měšťanům Malostranským všecku zemi v Unhošti a Jeneči, pokud nebyla majetkem těch, kteří zde již dříve usedlí byli. Měli za to o sv. Havle z každého lánu odvésti králi jednu hřívnou stříbra. Malostranští, užívající tohoto daru, káceli lesy kolem Unhoště a Jeneče, vzdělávali půdu a budovali si zde hospodářská stavení, sami se zde usazující, nebo čeled svou sem vysylající. Od té doby závisel Jeneč a Unhošť ve věcech soudních a hospodářských od městské rady Malostranské, která zde rychtáře a konsely potvrzovala.²⁾ Z měšťanů Pražských, kteří zde v té době usedlosti měli, známe Mikuláše Planera, konsela Star. m. Pr., jež zde měl r. 1357. dvůr, který po smrti otcově zdědil syn jeho rovněž Mikuláš, jež jej r. 1360. prodal.³⁾

Ku konci 14. a na začátku 15. stol. měl v Jeneči »na cestě k Unhošti« klášter na Slovanech v Praze 33 hřívnů čili 35 kop 12 gr. důchodu ročního a dvůr poplužní s populím a čtyřmi hřívnami příjmu ve vsi Valově nedaleko Jeneče. Zdá se, že onen důchod vycházel klášteřu na Slovanech ze dvora o pěti láněch roli, kterýž dvůr koupil Karel IV., aby jej zmíněnému klášteřu daroval, od pisáře svého Leubla, měšťana Pražského, a dvůr ve Valově se třemi lány, který rovněž za stejným účelem koupil snad od Heřmana Westfala. — Oba tyto dvory, Jenečský i Valovský, patřily dříve, než je Karel IV. koupil, pod šos Menšího města Pražského, ale konselé osvobodili je k žádosti Karlově ode všech berní městských.⁴⁾ R. 1499. přešly ty dvory v držení Kašpara Čotra, konsela Staroměstského, který si je od klášteřu Slovanského vyměnil za jisté platy v Čakovicích.⁵⁾

¹⁾ Tomek, Děj. Pr. III. 144.

²⁾ Erben, Reg. II. 7. 1620. Monogr. m. Unhoště 10. Tomek, Děj. Pr. II. 428.

³⁾ Tomek, Děj. Pr. II. 474.

⁴⁾ Tomek, Děj. Pr. III. 106.

⁵⁾ Tamtéž. II. 499.

V době válek husitských (1418.—1434.) patřila tvrz Jenešská Prokopovi z Rakovníka, řečenému Jidášek, jenž byl měšťanem Staroměstským a bakalářem učení Pražského, R. 1444. obléhl zmiňovanou tvrz Aleš ze Sternberka a na Křivoklátě, dobyl jí a zajal Jidáška, odvezl jej na Křivoklát.⁷⁾ R. 1460. držel tuto tvrz a dvůr Theodor Rejchel z Rejchu. Potom vládl tím zbožím Johana ze Skuhrova, po němž je zdědil v polovici 16. stol. Vilém Chlumčanský z Přestavlk; byla to tvrz, dvůr poplužní a svobodná krčma. Těž prodal to zboží r. 1553. dne 1. srpna Volfovi z Vřesovic a na Doubravské Hoře za půlsetma sta kop.⁸⁾

Jiný dvůr měl zde v první polovici 15. století Hašek z Jenče a manželka jeho Anežka. Tato byla dcera Anny z Hlivojed, která dceři své a manželu její dne 10. září 1435. prodala věno své, které měla po nebožci Filipovi (z Cernína, muž svém, ve Vlencích za 25 kop. Svědky této smlouvy byli: Mikeš Poledne z Lidic, té doby purkrabí na Karlštejně, Hostpřed z Hostivice a jiní. Jejich syn byl snad Leonard z Jenče a Vlenc, jemuž se r. 1446. přiznal ke dluhu Jan z Teresova.⁹⁾ Ve druhé polovici 15. stol. náleželo to zboží pánosovi Zikmundovi z Libědic a Jenče, jemuž r. 1462. postoupil Beněs svůj dvůr v Hostivici, nazvaný »Čenkovský«. Skoro téže doby připomíná se Brož Drast z Drast a Jenče, který s Janem Fráhou z Ejzře a Zlejšny dal moc Jindřichovi z Moravěsí, aby rybníčnou hráz udelal na cestě k Dobrovici.

V první polovici 16. stol. náležela tato část Jenče Šebestyanovi Plánskému ze Seeberku. Těž prodal to zboží dne 12. června 1567. za 1250 kop Volfovi z Vřesovic, jenž se tím stal pánem obou tvrzí a celého statku Jenešského.⁴⁾ Po něm zdědil Jeneč roku 1569. dcery jeho Anna a Mandalena z Vřesovic, ale prodaly jej r. 1576. Janovi Vchynskému z Vchynic a na Nalžovech za 5500 kop. Těž prodal statek Jenešský ještě téhož roku dne 25. června Gothardu Floriánu Žďárskému za 9000 zl.

⁷⁾ Tamtéž, VI. 115.

⁸⁾ DZ, quat. tit. brambor. go. E. 1.

⁹⁾ Falešský, Archiv český.

⁴⁾ DZ, quat. Měšt. 59.

Ve smlouvě jmenují se mimo jiné: »dvě tvrze ve vsi Jenči, dva dvory poplužní s poplužní, ves Jenče s mlynem, krčmou vysádní, s kovárnou a jinými krčmami v této vsi Jenči, ve kterých se piva šenkují, a se vším příslušenstvím, jakž jest Janovi Vchynskému l. 1576. od Anny a Mandaleny, sester z Vřesovic, prodáno.«⁵⁾ Po Gothardu Florianovi Žďárském zdědil Jeneč r. 1604. syn jeho Florián Jetřich, zet onoho z oken kanceláře české vyhozeného Jaroslava Beřity z Martinic. Těž znám byl protestantským pánem jako horlivý katolík. Proto byl mu dle usnesení sněmu odbojných stavů ze dne 7. května r. 1620. Jeneč od direktorů zabrán, aby z úřadu odtud těm, kteří od eisavských vojsk na mizinu přivedeni byli, měsíční vychování poskytováno bylo. Po bitvě na Bílé Hoře byl však statek ten majiteli navrácen.⁶⁾ Po smrti otcově r. 1653. zdědil celé panství Kladsenské i Červ.-Ujezdské, tedy také Jeneč, syn jeho Frant. Adam Euzebius a vládl rozsáhlým dědictvím až do své smrti dne 7. dubna 1670. Při dělení r. 1688. přidán Velký Jeneč k dílu Litovickému, jenž připadl Kateřině z Magni, která jej odkázala synovi svému Jos. Ant. hrab. z Magni a ten prodal statek Litovický s Jencem r. 1702. dne 5. dubna Jos. hraběti z Vrba, od něhož jej koupil ještě téhož roku dne 17. října Karel Jách. Breda, jenž jej připojil k panství Tachovickému.

Grundy před válkou třicetiletou.

1. Grunt Štípakovský. Těž koupil r. 1598. od Macha Štípačka Petr, krčmář za 1150 kop; byla to krčma. R. 1613. hospodařil na něm syn jeho Buryan.
2. Grunt Vta Pousteckého, jež koupil r. 1579. Jan Cívka za 150 kop.
3. Grunt po Jiřikovi Nučickém koupil r. 1605. Duchek, jinak Douša za 1100 kop. R. 1611. přešel frejmarkem na pana Pozdenského.
4. Spáleniště Jiřika Bakaláře. To koupil od Bakaláře r. 1609. Vondřej Kožíšek za 40 kop.
5. Grunt Tomáše Sládky měl r. 1579. koupěný za 52 kop Jakub Rezáč. Těž grunt ujal spálený r. 1622. Vavřinec Fífan ve 40 kopcích. R. 1625. koupil jej Václ. Dada.

⁵⁾ DZ, quat. rovin. I. 62. M. 8.

⁶⁾ Blesk Dčj, konf. XXIII.

6. R. 1622. ujal nějaký grunt Jan Chalupa ve 30 kopcích. R. 1624. koupil jej Jiří Přeška za 60 kop. R. 1630. Jiří Rezáč za 39 kop.

7. Grunt Štípakovský druhý. Patřil až do r. 1615. Vavřinci Štípakovi, jenž jej zmiňovaného roku prodal Havlovi z Bratronic za 1500 kop míš.

8. Grunt Matěje Kalivody ujal r. 1618. Vavřinec Kalivoda podle prosočování ve 150 kop míš. R. 1628. po 7. otcimovi svém ujal ho Šimon Kalivoda.

9. R. 1586. měl Jan Vojáček koupěnou krčmu od Václavíka z Veselavína za 605 kop míš.

10. Grunt Jiřika Bakaláře koupil r. 1609. Jan Pozdenský, Jenešský písař pivovarní, za 350 kop. R. 1611. s frejmarkem (vyměnil) tu živnost s Ondř. Doušou a těž dal ji frejmarkem Jiřimu Skarohlídkovi.

11. R. 1607. koupil Jiřík Hošek živnost od Jana Křakavce za 650 kop míš.

12. R. 1628. prodal Václ. Hošek grunt sv. Janu Beránkovi za 800 kop míš.

13. R. 1605. koupil Jakub Mamra grunt od Jiř. Bakaláře za 80 kop. R. 1623. koupil jej od Mamry Tobiáš Fijala za 124 kop.

14. R. 1609. koupil Jiří Křepela grunt od Jana Rambouska, ševce, za 40 kop. R. 1622. ujal jej Ambrož Brejcha v 60 kopcích. R. 1623. koupil jej od něho Jan Javřek za 90 kop a těž postoupil tu chalupu r. 1628. Kašparovi Ledvinkovi za 90 kop.

15. R. 1587. koupil Vondra chalup od Macha Rezáče za 35 kop. R. 1614. koupil ji Jan Mikuláš za 45 kop a r. 1617. ujal ji v té ceně po otci Tomáš.

16. R. 1586. koupil Jan Žižka grunt od Jiry Sládky za 400 kop. R. 1629. koupil jej Sebesta Kovář (či kovář?) za 400 kop. R. 1654. ujal ten grunt všecken spálený a zbořený Tomáš Vondra za 90 kop, ze které sumy náleželo záduší Hostivickému 20 kop a Anně po 7. Šeb. Kováři 70 kop.

R. 1662., tedy po válce, byly zde následující uselosti, z většiny pusté: 1. Krčma Buryanovská, panská, 2 lány. 2. Grunt Kašpara Vondračka 54 str. 3. Grunt Jiřika Kalivody 2 lány. 4. Chalupa Kožíškovská 12 str. ladem, pustá. 5. Chalupa Dudova 18 str. pustá. 6. Grunt Srbovský po Jiřikovi Rezáči 18 str.

pustý. 7. Grunt po Havlovi z Bratronic 4 lány pustý, klisen se tu dříve chovalo osm. 8. Grunt Šimona Kalivody 33 str. 9. Grunt po Matěji Hrochovi 40 str. 10. Krčma Vociškovská 1 lán, pustá. 11. Grunt po Janovi Chalupovi 1 lán ladem, pustý. 12. Grunt Hoškovský 1 lán ladem, pustý. 13. Grunt Matěje Hoška 1 lán. 14. Chalupa Fijalovská 12 str. ladem, pustá. 15. Chalupa Ledvinkovská 3 str. 3 v. ladem, pustá. 16. Chalupa Vondráčkovská bez rolí, pustá. 17. Chalupa Marka Tesáče 42 str.

Tvrz bývala před léty od kamene vystavěná, vodou oběhnaná, nyní zbořená a pustá zůstává; pod ní byly sádky neb rybníčky dva a chmelnička, nyní to vše křovin zarostlé jest. Pivovar též při tvrzi býval, v němž se vařovalo na 30 větelů. Sladovna jest od kamene nově vyzdvížená, studnice válná, dřevím obroubená. Dvůr byl od kamene vystavěný, nyní pustý zůstává, při něm se k ruce vrchnosti nic neeseje. Zahrady dvě. Ověin od kamene vystavěný, v němž se skot jalový chová. Pole větším dílem lesy a porostlinami zarostlá. Rybníčky: 1. Horeň nade vsí jest pustý, hráz stržena, není na žádné živé vodě. 2. Pod ním též nade vsí jest všecken zanesený a pustý. 3. Póde vsi veliký byl, nyní pustý. — Tak vypadal Jeneč 14 let po válce!

Š k o l a.

Dle farní památní knihy Hostivické bylo povoleno odskolení Velkého Jenče od Hostivice dne 24. května 1833. Však proto přece několik let docházeli do Jenče vypomocní učitelé z Hostivice. Nová školní budova, vystavěná byla r. 1838. Až do r. 1882. byla zde škola jednotřídní a když 1. lednem téhož roku otevřena třída druhá, vyučováno v č. p. 20. R. 1885. dokonána přístavba školy nákladem 5830 zl. a dne 25. září školní budova znova vysvěcena. Dne 1. září 1888. byla škola rozšířena o třídu třetí.

Seznam učitelů.

Frant. Sládek 1838.—1845. František Janžár 1845.—1848. Frant. Kučera od ledna do srpna 1848. a od 1850. do února 1857. Václ. Dvořák od srpna 1848. do listop. 1850. Matěj Tůma od nora 1857. do září 1858. Ondřej Pinkava od září 1858. do čer.

vence 1850. Ferdinand Janoušek od července 1859. do března 1863. Leopold Specinger od března 1863. do září 1866. Václav Kukla od října 1866. do 1/2 1872. Alois Kristáček od listop. 1872. do října 1874. Adolf Středný od října 1874. do ledna 1876. Josef Kmoč od 1. ledna 1876. až posud. Josef Střežek 1882. až do 1/2 1886. Ferdinand Janoušek 1886. až posud. Bohunil Laube 1/2 do 1/2 1888. Frant. Hádek 1888. až posud. Božena Kmočová, industr. 1879.—1/2 1888. Božena Landová 1888. až posud.

Jeneč jest od dávných dob sídlem vrchní správy panství Tachovického. Jest zde panský dvůr, pivovar na 441 suda a velká strojírna. Z vrchních hejtmanů známi jsou nám tito: Václav Nigrin z Liboslavi r. 1660., vrchní panství Červ.-Ujezdeckého. Mates Princ r. 1663., vrchní panství Červ.-Ujezdeckého a Kladenského. Václav Kondelik r. 1738. Gabriel Krístof r. 1741. Aug. Bretschneider od r. 1745. Benno Vinkler r. 1750. Josef Beníšek r. 1760. Jindřich Hoser r. 1774. Filip Benno Vinkler 1/2 1778. Vinc. Svoboda do r. 1799. Ign. Stibitz od r. 1800. Václ. Vünsch, Frant. rytíř Peche, Ant. Velebil, Dr. Karel Hofbauer ok. r. 1862. Filip Línk do 1/2 1884. a Josef Bělohorský od 1/2 1884. posud.

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo 724 obyv.	a 82 domy
1857.	672	84
1870.	753	92
1880.	925	106

Katastr: 737 ha. 70 ar. Dani: 6571 zl. 74 kr.

Rychtářové: Jiří Dvorský 1841.—1844. Antonín Vlček 1844.—1847. Jan Malý 1847.—1850. Starostové: Frant. Studený 1850.—1861. Jan Malý 1861.—1874. Václ. Chvoj 1874. až 1879. Jan Vysín 1879.—1883. Josef Černý 1883.—1889. Jan Turček 1889. posud.

Malý Jeneč.

Za panování Jana Lucemburského měl v Mal. Jenči chrám a špitál sv. Lazara mezi Prahou a Vyšehradem jisté pozemky, které si r. 1363. za Karla IV. dotčený špitál vyměnil za zboží ve Lhotě u Kouřimí. (Ekr. Posv. místa Pr. II. 466.)

Na začátku 16. stol. patřil se zbožím Hradčickým Ludvíkovi Bezdrúžickému z Kolovrat, pak jeho synům Janovi a Zdislavovi Abdonovi, kteří je prodali Evě ze Stampachu a potom jako část zboží Hostivického patřil Malý Jeneč Žďárům. Při dělení r. 1688. přidán k dílu Litovickému.

Grundy před válkou třicetiletou a po ní.

1. Grunt Kambovský. Grunt ř Jana Kamby ujal tři léta po bitvě Bělohorské r. 1623. syn jeho rovněž Jan Kamba. R. 1662. byl pustý; bylo při něm 1 1/2 lána, louky pronajímala vrchnost rychtářů Velko-jenečskému.

2. Roku 1605. koupil Jan Nedbal grunt od Jana Štirka za 380 kop. Roku 1662. hospodářil tu Jiří Nedbal a byl při něm 1 1/2 lána polí.

3. R. 1610. po sv. Janu Kř. prosačována živnost ve vsi M. Jenečku v sumě 650 kop a ujal ji Jan Sládek. Dříve patřil ten grunt Janu Piplasovi. Roku 1630. ujal jej Řehoř Tobiáš za 400 kop. — Bylo to po bitvě Bělohorské a v době války; nebyl tedy grunt ten asi velice pustý. Ale r. 1662. byl již pustý.

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo 193 obyv.	a 23 domy.
1857.	176	23
1870.	263	24
1880.	276	24

B ř v e.

V 15. století patřily Brve, kde byla tvrz a dvůr poplužní, měšťanské bohaté rodině Pražské Rokycanských. Okolo r. 1418. patřily Františkovi Rokycanskému a potom synovi jeho Janovi či Jankovi.¹⁾

R. 1544. náležely Brve, Sobín, Litovice a část Hof. Ptíčů Zikmundovi Chrtinovi z Chrtina. Tyž rozdělil zmíněného roku statek svůj na dva díly a k prvnímu dílu dal: Brve, tvrz

¹⁾ Tom. Děj. Pr. II. 427. a Palacký. Archív český.

pustou se dvorem, chmelnicí, stěpnicí, s dědinami a lidmi poddanými, 3 rybníky, totiž: Starý Brveský, Nový Brveský a malý nad Novým, slove Slaník. Usedlíci byli zde tito: Žehnáč, Martin a Janek, jenž měl zde krčmu. K tomu dílu dal Sobín a zboží, které měl v Dol. Ptíčích. Ze svršků přidal k dílu tomato: Koflík stříbný, s páč černý, koně tři, na ně nádobí bez chomoutů, krávy čtyry, jalového a skopového dobytka polovíčku a sviň, prasat i husí také polovíčku.¹⁾

V 17. stol. patřily Brve Žďárským ze Žďaru a při dělení r. 1688. připadly se dvorem, jenž byl toho času pustý, k dílu čtvrtému, Litovickému, a měly pak tutěž vrchnost jako Litovice.

Grundy před válkou třicetiletou a po ní.

1. Živnost po ř Křivčovi prosačovali r. 1592. rychtáři a konšelé ze vsi Sobína, Žeppů a Brví v 350 kop. mš. a za hospodáře mčeného ustanoven Vit Čejků, synek ze vsi Žeppů, pojav sirotka Dorotu za manželku. R. 1621. po ř Vitovi Čejkovi ujal grunt Jan Kozák z Jinočan v 600 kop. R. 1662. hospodářil tu Jiří Kozák a měl 2 lány polí.

2. R. 1597. koupil Jan, krčmář, od Pavla krčmu za 250 kop grů mš. R. 1639. odevzdala jí vdova Aliběta, jsouc stará, vnučce své Ludmle a Janu Melnickému, manželu její, který tu hospodářil ještě r. 1662.; bylo při ni 25 str. polí.

3. R. 1597. koupil Matěj Albrecht grunt od Jana Fochra za 95 kop. Tyž zeměl roku 1610., nezanechav ženy, ani dětí. R. 1618. ujal ten grunt Simon Čejka ve 140 kópách, ale již r. 1621. koupil jej od Evy Matěj, příjím Střek. Od něho koupil jej r. 1624. Bartoloměj Litovský za 140 kop a ten jej prodal za stejný peníz r. 1628. Janu Rezáčovi. R. 1662. tu byl Jan Hošek a měl 20 str. polí.

Dále zde byl dvůr panský od kamene vystavěný, ale r. 1662. pustý tak, že toliko zdi stály. Téhož roku byl zde dále ovčín, panský sad a následující rybníky: 1. Brveský při krčmě, 2. Kala nebo Kalský, 3. Nekejev nad Brveským, pustý a 4. Čížek nad Kalským.

¹⁾ DZ. quat. po sboření desk.

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo 204 obyv.	a 25 domů.
1857.	198	29
1870.	230	31
1880.	230	33

Sobín.

Ve 14. stol. byl Sobín prebendou kanovníků při chrámě sv. Vítu v Praze. R. 1367. bral z ní užítky Přibyslav, arcijáhen Horský.¹⁾ Téhož roku držel ji Štěpán, syn Štěpána z Tetina. R. 1382. obdržel prebendu v Sobíně a Ctíněsi po Štěpánu, písaři zemském, Fridman, syn Mikulášův z Ustí, jinak Fridman z Prahy, mistr svobodného umění a bakalář, později doktor bohosloví, před tím kanovník u Věsch Svätých, v Týně a správce školy u sv. Vítu. O tuto prebendu měl Fridman spor s kanovníkem Vyšehradským a farařem v Kolíně, Václavem, synem Kolmanovým ze Stribra, kterýž byl také od r. 1380.—1388. písařem kuchyně královské. Fridman spor prohrál a s ním také prebendu v Sobíně, která Václavu přidělena byla. R. 1431. držel prebendu tu Zdeněk z Labauně, mistr svobodného umění, kaplan králův a potom děkan i probost kapitoly Věsch Svätých.

V první polovici 15. stol. patřil Sobín, Brve, Litovice a dvůr v Hof. Ptích Zikmundu Chrtinovi z Chrtina a když tyž r. 1544. rozdělil svůj statek mezi dva své syny Bohuslava a Jana, připadl Sobín k dílu prvnímu. Tehdy byli zde tito usedlíci: Jiří Marků, Marek, Kudyvida, Čecan Kopanský a Petr.

Ku konci 16. stol. byl Sobín částí statků Žďárských ze Žďaru a při dělení rozsáhlého dědictví r. 1688. připadl jako část statku Litovického Kateřině hraběnce z Magni a měl pak tutěž vrchnost jako Litovice.

¹⁾ Tomek, Děj. Pr. V. 124, 125, 129, 132.

Grundy před válkou třicetiletou a po ní.

1. Grunt Filipa Žáka v ceně 400 kop. R. 1616, hospodařil tu syn jeho Matouš se svou matkou. R. 1662, patřil Jiříku Koutnému.
2. Grunt Franců patřil jako dědictví Šebestovi Francovi a jeho sestře, kteří se r. 1604, smluvili, a grunt podržel Šebesta. Vdova po něm provdala se asi r. 1610, za Matěsa Hauta, který grunt převzal ve 400 kop, ale potom „si zoufal“. R. 1662, hospodařil tu Matěj Franc, 1 lán.
3. Krčma, kterou r. 1591 koupil Bartoň Štípač od J. M. Pána za 240 kop. R. 1662, patřila Martinu Urbanovi, měla 5 kop 30 záhonů.
4. Grunt Jirý Sládky, jenž stál r. 1586, za 750 kop. R. 1631, tedy v době války, ujal jej Matěj Čert za 700 kop. Musil to tedy býti veliký grunt! R. 1662, patřil Janu Málkovi a bylo při něm 1½ lánu.
5. Matěj Marků zůstal po otci svém v gruntě zaplaceném. R. 1652, ujal ho za 300 kop Jan Urbanů; bylo při něm 1½ lánu.
6. Grunt Vítta Hauta měl r. 1584, Matouš Haut koupený za 600 kop. R. 1622, spálený grunt po J. Matoušovi Hautovi ujal syn po J. Václavu Hautovi, zase Matouš ve 400 kop. R. 1638, ujal jej Matěj Kuliš s vdovou Annou po Matoušovi. R. 1662, seděl tu Jakub Perníček a měl 1½ lánu polí.
7. Grunt po J. Kodyvidovi pozůstalý měl r. 1586, Jiří Auka, jenž ho koupil za 800 kop od panů Audreských. R. 1615, ujal jej zet po J. Jitřiku Houškově. Vavřinec, v 1000 kopách. Léta 1628, propracovan od vojáků spálený grunt po J. Vavřinci Houškově na 700 kop a ujal jej Tomáš Pycha ze Zlejšíny, příženiu se k Dorotě po Vavřinci. Pýchovi říkali také Malej. R. 1652, prodán Janu Pospíšilovi za 300 kop. Byl tedy velice spustlý! R. 1662, hospodařil tu Vít Pospíšil a měl 18 kop záhonů.

Bedlivý cenzár pozoruje, že zde byly vesměs velké grundy a žádných chalup.

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo	70	obyv.	a	13	domů,
» 1857.	»	115	»	»	13	»
» 1870.	»	123	»	»	13	»
» 1880.	»	148	»	»	17	»

Katastr: 325 ha. 14 arů. Dani: 1667 zl. 15 kr.
Starostové: Jan Bezděka, rychtář, roku 1824. Matěj Kalous 1850—1854. Josef Koutný 1855—1864. Stanislav rytíř Ondřejovský 1864—1867. Josef Havlíj 1867—1873. Antonín Rakos 1874—1879. Václav Turecký 1880.—1885. Václav Kalpalín 1886. až posud

Hostovice.

Jméno vesnice této odvozovati sluší od „hostovice“. Hostivec byl osadník, který jistými službami byl povinován. Slovo „hostovice“ pochází od hosta (host-hostě) a znamenalo za starodávna cizince, cizího kupce, anebo osadníka z jiné dědiny příslého.

Dne 25. dubna 1264. Přemysl Otakar II., vraceje kláštera Břevnovského ves Žepy čili Repy, již byl Frovín, městan Pražský, od kláštera koupil, ale smlouvě dosti nečinil, zmiňuje se o pozemcích některých v Žepích, sjež drželi někteří lidé naši ke stolu našemu náležející v téže vsi, kteří hostivici vůbec se nazývají (qui Hostivezi vulgariter vocantur). Hostivici ti, náležející ke stolu královskému, nejspíše byli povinováni opatrovati dvůr královský zvěří srstnatou a pernatou z okolních porostin a lesů, nebo jinými potřebami. A brzy ulpělo jméno tehdež obecně jako zvláštní a vlastní jméno severnější od Žep na dědince, která jim nazývá se podnes. V jiných listinách vyskytuje se jméno lesa Hostivec a Hostovec, při něm pak jméno osady Hostovice.

Pozn. Patrně, že pojmenování Hostovice, místa Hostivice osazeného, jest čísla jednotného a tak je i listiny kladou, ačkoli i v nich chybě množné číslo proskakuje.

Nejspíše hned r. 1257., když Přemysl Otakar II., vyhnav obyvatele z podhradí Pražského, Nové město (rozuměj Malou Stranu) založil, vykázaný byly některým městanům pozemky v Hostivici, aby je v pole obrátili, avšak tak, aby držitelé jejich odváděli jistý roční plat (šos), fidice se ve všem vsudy rychtářem, později i knihami Malostranskými, čímž jakožto osoby svobodné lišili se od venkovského lidu poddaného. Tak povstalo zde několik dvorů svobodných, o nichž zde zpráva podána budíž.

Léta 1309, dal Jindřich Korutanský Rudlínovi, krejčimu z Nového města pod hradem Pražským tři lány lesa řečeného Hostivice, příslušejícího k purkrabství Pražskému, aby sobě to vyplnil a vyklučil. Anna, králová Jindřichova, i Jan Lucemburský darovali toto Rudlínovi potvrdili. — To by byl dvůr jeden.

Druhý dvůr založen takto: Léta 1315, dal král Jan pisaři svému dvorskému Janovi z Kamenice šest lánů porostlin v lese Hostivici u vsi Hostivice, aby obrátě je v rože, užíval jich a spravoval se rychtářem Malostranským. Jeden lán prodal pisař r. 1331, (dle Tomka r. 1325), mistru kuchyně královské Gotfrídovi, jenž s bratrem Ojtem přikoupil šest jiných lánů v té dědině. Gotfríd byl pradědem Jindřicha z Hostivice, jehož otec nejspíše jako děd jmenoval se také Jindřich. Tomuto Jindřichovi z Hostivice, pravnuku Gotfrídovu, ztrděl král Ladislav dne 29. dubna 1454, listy dané od krále Jana a Karla.

Jinak děden, najímán a prodáván byl jiný dvůr. L. 1375: Jan Očko z Vlašimí, arcibiskup Pražský, založil na Hradeckém spítal pro chudé kleriky a žáky, daroval mu dvůr v Hostivici. Dvůr ten dán byl pod plat Prokopu Leskovi, po němž dne 26. dubna 1410, Miran, kan. Melnický, s vědomím probosta a kanovníků prodal jej právem zdědným Čechkovi, kraječi suken čili postiháči v St. městě Pražsk. Rada Menšího města Pražsk. (Malé Strany) vydala Čechkovi list na ten trh (koupi), který i arcibiskupem Zbyňkem z Hazenbarku i Václavem IV. byl stvrzen. Cena tržová toho dvoru byla 170 kop gr. Čeněk, který býval v Starém městě Pražském konsulem, z neznámých příčin stat byl r. 1413, na radnici Staroměstské. J. Rehořovi, synu Čeněku, vydal Václav IV. list na ten dvůr, osvobodiv jej všech berní a daní. Rehoř ustanovil po sobě poručníky Peska (Petra) a Jana, bratří z Prahy. Z tohoto po Čeněku s Čeněkovského dvora vychácelo ročně šosů na Malou Stranu 3 kopy gr. Král Zikmund, jenž statky a klenoty královské i církevní málem všechny zastavil, zapjal i dvůr Čeněkovský l. 1437. Peškovi z Kunvaldu, osvobodiv jej i platu Malostranského. Kromě toho zastavil mu i 6 kop úroku kanovníkům Vyšehradským náležítého na tom dvoře. Léta 1454, přihlásil se k tomu dvoru Bohuslav a Jan bratři z Kunvaldu. L. 1459, Jan z Kunvaldu a z Dražic prodal dvůr s dvěma podsedky, kterýž Pešik, strýc jeho od císaře Zikmunda zapsaný měl, panošovi Sekerkovi ze Sedčic za 66 kop

grošů. Buskův pak syn Benes l. 1462, dal dobrou vůli (postup) na dvůr panošim Martinovi z Drženic(?) a Zikmundovi z Libědic a Jenče. Hanuš z Kolovrat, probost Pražský, vyplatil ten dvůr, čehož potvrdil král Vladislav l. 1483. To byl dvůr Čeněkovský.

O jiném dvoru zaznamenáno jest v archivu kapitoly Pražské toto: Václav Brabec, městan Starého města Pražského, držel v Hostivici dvůr „za kostelem“, jež l. 1445 prodal Bavorovi z Měrunic za 150 kop. Léta 1453, prodala jej Škonka, vdova po Janovi z Měrunic, synu svému Jindřichovi za 130 kop gr. L. 1456, Škonka z Hostivice učinila svému poručníku Jindřichu z Moravěsi, odkázavši synovi dluhy po lidech. L. 1464, Hilaris, děkan kapitoly Pražské, ztrděl smlouvu, již Václav ze Skuhrova Jindřichovi z Moravěsi postoupil dvůr kapitolního za kostelem s dvěma podsedky a lesem. Svědky byli Odolen ze Slavkova a Václav ze Svarova.

Jiný dvůr neznámého času prodal Jiřík, městan Malostranský, s Margaretou, manželkou svou, Jakubu Čechkovi a Marketě, manželce jeho, za 250 kop gr. Čechík přikoupil pole jednoho lánu a půl korce ode dvora Aleše Oduce, Anny manželky jeho, v Hostivici. Hlásil se k tomu l. 1454. Děpolt z Řizemberka.

Jiný dvůr o třech poplužích náležel okolo r. 1450, Petru Drabnicovi, městanu Pražskému. Tyž dal jej v l. 1408—1410, věnem dceři své Kateřině, provdané za Marka ml., syna bohatého Marka Čotra, rovněž městana Pražského.

Toiik Fr. Zoubek. Viděti z toho několik svobodných dvorů městanů Pražských. Casem arcí dostaly se všechny v majetek jedné vrchnosti. Kdy však se to stalo, říci nemáme. Die Slovniku Naučného (X. 249) spojen dvůr Čeněkovský se dvorem za kostelem hned 21. listopadu 1464., kdy jej Jindřich z Moravěsi koupil.

R. 1422, jmenuje se mezi hajiteli Karlštejna také Hostpítů z Hostivice, jehož dcera Školastika byla provdaná za Jindřicha z Moravěsi. (Sl. N. X. 249.)

V 16. stol. byla Hostivice majetkem královské komory a Ferdinand I. daroval jí dne 20. února 1561, Janovi a Zdisla-

vovi Bezdružickým z Kolovrat v dědictví zpupný) a ti prodali dne 28. června 1563, tvrz Hostivickou se dvěma dvory, ves Hostivice a Mal. Jeneč, pustou tvrz Hradiště s pustým dvorem, pustý dvůr Neidek Evě ze Štampachu, ovdovělé Žďárské na Červ. Újezdi; 2) a odkázala vše Jindřichovi Štampachovi ze Štampachu a ten záveti ze dne 28. května r. 1566, dečí své Lidmile Vřesovcové z Vřesovic.

Na konci 16. stol. patřila Hostivice, Jeneč a Červ. Újezdec rytíři Gothardu Floriánovi Žďárskému ze Žďáru, pak jeho synu Janovi a po smrti téhož r. 1598, nedospělému Floriánu Jetřichovi, jemuž byly Hostivice a Jeneč zabaveny od stavů odbojných, protože, jsa zetem známého Jaroslava z Martinic, byl přívržencem Ferdinanda II. Příčina té konfiskace byla tato: Hned na začátku války třicetileté císařští vojevůdčové Maximilian, Bukvoj a Maradas v jižních Čechách strašně řádili a mnohé statky pánů odbojných, jakož i města protestantům přichýlná, zvláště Písek, Prachatic, Netolice a Týn nad Vltavou v rum a popel obrátili, obyvatelstva velkou část povražдили, jiným pak statky a movitosti pobrány. Proto učiněn byl na sněmu odbojných stavů dne 29. července r. 1619, návrh, aby těm, kteří takto o jmění a statky přišli a v nouzi uvedeni byli, náhrada udělena byla ze statků oněch katolických pánů, kteří po onom osudném vyhození z oken z hradu královského uprchli, jako byl Martinic, Slavata a jiní. Dle toho usnesení byly i Hostivice a Jeneč Jetřichovi ze Žďáru od direktorů zabrány, aby z jejich užitků těm, kteří od císařských vojsk na mizinu přivedeni byli, měsíční vyhování poskytováno bylo. Ty statky ovšem po bitvě Bělohorské zase majitelé navraceny byly.¹⁾

Když r. 1653, Florián Jetřich zemřel, nastoupil dědictví syn jeho Frant. Adam Eusebius ze Žďáru a když r. 1688, stalo se dělení rozsáhlých statků Žďárských, přidělena Hostivice k dílu pátému, jenž připadl Johaně Barbore hraběnce Karretto-Millesimo, která všechen statek svůj prodala r. 1697, dne 17. srpna Karlovi Jáchymovi hraběti Bredovi. (Viz Tachlovicel)

¹⁾ Slovnik Nauč. X. 249. Zpupný statek byl statek svobodný.

²⁾ DZ, quat. pop. 50. B. 19.

³⁾ Břick Děj. konf. XXIII.

Duchovní správa.

Nejstarší zpráva o chrámu Páně Hostivickém spadá do r. 1277. Obsažena jest v listině, kterou Otto, představený kláštera sv. Františka v Praze, dále Jindřich, prior téhož kláštera, a celý konvent vykupuje desátky, jež měl kostel Hostivický na dvoře téhož kláštera v Kralupech, dvěma hřivnami stříbra. V listině této jmenuje se správcem kostela Abel, bratr Trojana, kanovníka chrámu Pražského.¹⁾

Kostel Hostivický, jenž patřil k dekanátu Orechovskému a z něhož l. 1352 šlo do Říma 18 grošů pololetního desátku paapežského, dostal se darováním proboštovi Mělnickému. Až do r. 1360, byl Jakub, oltárník při oltáři sv. P. Barbory v kostele sv. Víta v Praze také strážníkem v Hostivici. Téhož leta ustanovil si Šimon, kanovník Mělnický a farář v Záběhlicích, Jirího z Bydžova za svého náměstka v Hostivici, když byl toho místa se vzdal Mikuláš, řečený z Holubic, prokurátor oltárníka u sv. P. Barbory v kostele sv. Víta v Praze. Po smrti Jirího, Jakub, kanovník Mělnický, posadil za správce kostela Hostivického Pavla, faráře ze Strakonice l. 1380. Když zemřel Pavel, ustanovil kanovník Mělnický Mikuláš řečený Miranda, l. 1394, do Hostivice Čeňka, kněze z Prahy, l. 1407, dali mu Pribík rychtář, Dorota, manželka jeho i Anna Šacovina, sestra Dorotina v Praze, i kopu gr. na jednu věčnou mši výroční.

Z doby kalíšnické známi jsou faráři: Kněz Martin l. 1456. — Podací právo ke kostelu v Hostivici dal r. 1483, Vladislav II. prokurátorovi svému Bohuslavovi Litovskému ze Svinař. — L. 1525 připomíná se kněz Václav. L. 1530, dne 22. července učinil poslední pořízení Jirík. Této záveti přítomni byli: předlati kon-sistoriáni: kněz Mikuláš, farář kostela Matky Boží na Louži; Václav, farář u sv. Jindřicha na Novém m. Pražském; Isaiáš, farář z Hostouně, a sousedé Hostivičtí: Jira, křemřiz z hofejší krčmy, a Vaněk Chrz. Knihy poručil kněz Jirí v moc farářů Mikuláš, aby on jiné šafoval a kněžím těm, kteří by se Pána Boha bíli, rozdával. Desátek pozůstalý odkázal zádusi sv. Jakuba v Hostivici; k sv. Vavřinci poručil krávu jednu, do Knína dvě (ze stavení, kde krav těch užívali, dáván býval roční plat, později železná kráva nazvaná) l. 1537, byl tu kněz Duchek, l. 1550.

¹⁾ Erben, Reg. II. 1183. Tomek, Děj. Pr. I. 592.

Tomáš a l. 1579, Valentýn Polák (de Polonia). Máme za to, že kněz ten nejspíše katolik byl, jako kněží polští, jichž té doby v Čechách bylo hojně.

Kdo obstarával duchovní správu osady Hostivické po něm až do války třicetileté, nevíme.

Od r. 1617, tedy od počátku bouří, které předcházejí válce, až do r. 1662, byla osada Hostivická, ku které se počítaly Hostivice, Sobín, Litovice, Břve, Velký a Malý Jeneč, Hradiště a Chejč, bez duchovního pastýře; celých 45 let nebyla ve chrámu Páně zdejším sloužena mše svatá! — Po tak dlouhé, strasti plné době konečně dne 18. května zmíněného roku ponejprv otevřely se dvře svatyně Hostivické a Tachlovický farář promluvil ke shromážděným zástupům v domáci jejich svatyni. Jakými asi city naplněna byla srdce zde shromážděných? Jak asi k nim pan farář promluvil? Kéž bychom jej byli mohli slyšet! Zajisté, že vzpomínal těch uplynulých dob, plných strasti, hrůzy a bdy! Nový zvon, zhotovený téhož roku v Praze, zval větici osadníky ponejprv k duchovní slavnosti, již přítomen byl sám patron chrámu, hrabě František Adam Eusebius Žďárský se svým komonstvem a úřednictvem.

Od roku 1662, až do r. 1688, obstarával duchovní správu zdejší osady farář Tachlovický, potom až do r. 1691, farář Kladenský a téhož roku odezvědná správa zase farář Tachlovickému, jenž konal úřad kněžský na osadě Tachlovické, Hostivické a Svarovské.

Po smrti posledního, zmíněných osadám společného faráře Karla Heistera († 1733) počala patronka Anna Marie Toskánská vyjednávat s konsistoií o to, aby Hostivická a Svarovská fara zase znova byly zřízeny. Když k tomu od konsistore ochotné svoleno, a listina o rozdělení dotčených tří beneficií do desk zemských do kvaternu barvy sluneční dne 20. května r. 1733, vložena byla, ustanoven prvním farářem Norbert Jan Kříž z Rosenfeldu, jenž první mši sloužil dne 20. května téhož roku a obstarával duchovní správu osady zdejší do roku 1739. Po něm ustanoven k fare Hostivické Jan Platzler, rodák Pízeňský, jenž ale na úřad ani nenastoupil, byv smrti zbaven strasti pozemských; zemřel v Praze. Nežli přišel nový farář, administroval od 9. července do 20. prosince r. 1739, Kašpar Kneisl, i ten zemřel téhož roku. Zatím již zde působil nový farář Antonín

Ign. Prokvedl až do r. 1753, kdy byl ustanoven za faráře do Tachlovic, kde však ani dne a roku nepřežil. — Za něho byli zde kaplany: Kristof Forst, doktor bohosloví, jenž odtud odešel do Svarova, Frant. Platzler, rod. z Pízně, potom farář v Klomíně, Jan Julis, magister filosofie a bakalář bohosloví. — Když Prokvedl dostal se do Tachlovic, ustanoven byl v Hostivici dne 29. března r. 1753, Jan Vojtěch Metta, kaplan z Lidic, rod. z Klatov; jenž horlivě zaznamenával paměti o své osadě do památní knihy farní. Působil zde až do 15. června r. 1773. Po něm farářem zde Jan Nep. Jos. Grim, bakalář bohosloví, jenž byl před tím 5 let a 7 měsíců farářem ve Svarově. Dne 25. července r. 1773, přišel do Hostivice a dne 26. října byl arcib. vik. děkanem Smečenským Antoniem z Blankenfeldu installován; slavnostní kazání měl Tadeáš Löbl, kaplan Uhohošský. P. Grim, byv dosazen odtud za faráře do Tachlovic, rozloučil se dne 19. července r. 1779, se svými ovcemi. Nežli přišel nový farář, administroval Tomáš Veinigent. Od r. 1779, do své smrti dne 28. listopadu r. 1812, spravoval duchovní osadu Hostivickou Karel Veis. Po něm administroval Karel Herites až do konce února r. 1813. Od 1. března toho roku byl tu farářem Josef Foyta, jenž následujícího roku dne 15. prosince odešel do Tachlovic. Od té doby až do 20. dubna r. 1815, administroval Antonín Habal. Pak nastoupil faru Jan Kř. Bezděčka, jenž dne 16. dubna r. 1817, přišel za faráře do Lidic, a Josef Veselý, kaplan z Lidic, za administrátora do Hostivice, kdež setrval až do 26. července téhož roku. Od té doby až do 19. listopadu r. 1850, působil zde farář Pavel Haas; odtud odebral se do Tachlovic; administroval Josef Procháčka. Po Haasovi ustanoven za faráře Jirí Rohlena, jenž zde působil od 25. ledna r. 1851, až do své smrti dne 21. ledna 1876. Od té doby až do 9. června administroval Ferd. Čejka. Od 9. června r. 1876, až do 22. května r. 1888, kdy dán byl na zasloužený odpočinek, obstarával duchovní správu Václav Čížka. Nyní působí na osadě zdejší Josef Širůček, předtím farář v Lidicích.

Důchody zádusi Hostivického zaznamenán v knize zádusi Tachlovického, byly l. P. 1662, tyto:

1. Z krav zádusních, jichž bylo 12, platilo se po 12 kr. nebo po libě vosku ke kostelu.

2. Poli: Jeden kus pod 4 str., u Jenečka, druhý kus pod 1 str. vedle silnice z Jeneče do Hostivice, třetí kus pod 2 strychy

u skalky, čtvrtý pod 2 str. byla porostlina nad Jeněckem a pátý pod 4 strychy u Hostivice. Ty všechny ležely ladem; jen poslední byl pronajat Matěji Šafaříkovi za 30 kr. ze strychu. Celkem bylo 14 str. poli.

3 Luk: Jeden kus pod farou a druhý pod silnicí k Ruzíni; z každého se bral 1 vovek sena.

4 Desátko: Uhrnem 4 kopy 17 mandelů žita ve slámě, 53 str. 1 věr. žita, 3 str. pšenice, 12 str. ječmene, 5 str. hrachu a 33 str. 2 věr. ovsu v zrně, 18 kuřat a 1 kopa peněz. — Však Chejnská neodváděla, pravice, že vrchnost jejich ten desátek k farní Ouhonické přidala. O to byl spor.

Když r. 1734. fara Hostivická znova zřízena byla, vykázány kostelu a farní tyto příjmy:

A. Od vrchnosti.

1. Polí 18 str. výsevků a ze dvou luk, jejich vrchnost užívala, ročního úroku 2 zl. 30 kr., z pustého palouku 40 kr.

2. Desátko. Z Hostivického a Jeněckého dvora ročně dva str. 1½ čtv. pšenice, 9 str. 1 věr. 3 čtv. žita, 2 str. 1½ čtv. ječmene, 2 str. 2 čtv. hrachu, 9 str. 1 věr. 1½ čtv. ovsu.

Mimo to z vrchnostenských pokladny za jisté vrchnosti postoupené pozemky ke statku Tachlovickému ze 278 zl. 55 kr. za vždy každoročně 70 zl. rýn. a za 12 sáhlů dříví 18 zl. Z Jeněckého pivovaru ročně 6 sudů dobrého piva bezes všeho úplatku.

B. Z obci přifařených.

Uhrnem 99 str. 1 věr. 3 čtv. žita, 1 str. pšenice, 9 strychů 1 věr. ječmene, 26 str. 1 věr. 2 čtv. ovsu, 1 str. hrachu a třináct kuřat. — Z krávy 3 kr., z jalovice 1 kr. 3 den. a o sv. Vitu syra ze všech obcí asi za 4 zl. Mimo to ze 30 strychů poli, jejich podání užívají, ročně ze strychů 24 kr.

Kostelní účty konaly se v předešlém století obyčejně v zámku u pana purkrabě, jenž býval obyčejně účetním důchodů kostelních, za kterou práci se mu ročně jakési odměny, obyčejně 3 zl., dostávalo. Po uzavření účtů bývala hostina, kterou vystrojil pan farář. Abychom měli pojem o některých příjmech, učiníme si výpisek kostelních účtů z r. 1742. Zní takto:

R. 1741 peněz 434 zl. 12 kr. 4½ den.

K tomu nový příjem:

Činže ze železných krav:

Z Hostivice 168 kr. = 2 zl. 48 kr.

Ze Sobíně 72 » = 1 » 12 »

Z Vel. Jenče 48 » = 48 »

Uhrnem 4 zl. 48 kr.

Uroky:

Z věcného odkazu 100 zl. od vrchnosti 7 zl. — kr.

Z kostelních peněz 14 » 24 »

Za umíráček 10 » 30 »

Od zvonění při pohřbu 18 » 36 »

Za svíčky 33 » — »

Od pohřbů 6 » 7 »

89 zl. 37 kr.

k tomu ze železných krav 4 » 48 »

Uhrnem 94 zl. 25 kr.

Vydání úhrnečně 126 zl. 17 kr. 1½ den.

Z poletek příjmů ročních let zasluhuje zvláštní pověření poletek pokut. Tyto pokuty jsou tak významného rázu pro ony doby, že bylo by škoda jich mlčenlivě pomínouti. Týkají se hlavně nesvěcení nedělí a svátků a potom přelčení se proti kostelním příkazům božím. Byli-li kolo — třeba nekatolíci — dopadeni, že se nedělí konal hrubou pokou, byl povrazen do vrchnostenské kanceláře a zle uloženo mu byla pokuta, jako se stalo lidovi z Dobré, jenž v nedělí káží domů žita se mu peněžila pokuta, jako se stalo lidovi z Dobré, jenž v nedělí káží domů žita se mu peněžila pokuta. — Ačkoli bývaly na přelčení se proti kostelním příkazům božím také tresty ustanoveny, nicméně setkání se, milý čtenáři, v kostelních úřech dosti zřetelně a peněžními pokutami za přestupky podobné. Zde některé úřady: R. 1748. Matěj Hynek musil za to zaplatiti do kostelní pokladny Hostivického 4 zl. Hlilka bylo Josefa Süssmanna, jenž dopoušel se stejného hříchu. Musil dáti ke kostelu Hostivickému, ač byl přitlačován jině kolatými, 30 zl. pokuty. A více, proč uložena mu byla pokuta tak veliká? Protože — byl ženat! A jiné přestupky poznamenejme z následujících pokut ke chrámu Hostivickému odvedených zminěného roku 1748. Martin Šmečka z Hostivice dal pokuty 4 zl. 40 kr. za to, že tehda svého brátra Hostivický rchář Matěj Hošek zaplatil 1 zl. 10 kr., protože přechoval podokobého čunice. Matěška Litovického sedláka Vochlipky nadřídil dvěce nabírat na panském jehněm rovy, aby žatavala; za to musil muji dáti pokuty 2 zl. 20 kr. Dobře, proč mu za ženo čarodějnicí? — Jovilše někdo hluboko podíval se do dřívku, za to ovšem nemuil dáti pokuty, ale zapomen-li se ve svíce, když složená byla má svatá, nestel pokuty, jako Dolanský a Malojenický rchář, kteří za to, že na den sv. Jana Nep. v době má sv. se opili, dali 4 zl. 40 kr., kterod velkou pokoutou stílení byli proto, že jako hlavy svých obcí tak velice se zapomenli. Malou síce pokutu vystil sedláci Jenčel, ale za to zvláštní byla přičina té pokuty. Některod totiž proces do Hájku, ale Matěj Kácl, Jan Neustil, Jakub Kos, Tomáš Cermák, Martin Kácl, Jan Neustil, Matěj Hynek, Matěj Vlček, Matěj Pro-

cháka, Václav Kosák a Jan Nedbal byli ve věcech svý trochu nedbali a za to, že nedli na post do Hájku, jak bylo nařizeno, usouzeno jim pokuty do truhlice Hostivického sádky po 170 krejcarích. — Mlynářka z Čertova mlýna u Kyšic, protože svým představeným vymáhala, zaplatila 1 zl. 10 kr. Vidět, že byla ze mlýna? Na tom dosti lidí!

Nadace. Nejstarší dotace jest asi ta, kterou učinil r. 1407. Přibek, rchář, Dorota, manželka jeho, i Anna Sacovina, sestra Dorotina.

V neznámém roce založena byla nadace 100 kop gr. od některého pána Žárského, nejprve prý od Frant. Adama Eusebia.

R. 1666, odkázala Lidmila Korová, křmářka v Hostivici, za svého živobytí a hospody Hostivické, jako ze svého gruntu, k nádraží Hostivickému 50 kop mlh.

O odkaze Anny Marie Frantíšky veškeré. Tuskánská byla řeč v Tachlovicku.

Na kostelní světila darovala Frantík z Viaklérů 100 zl., Kateřina Břeschnedrová 50 zl., a P. J. Metta 50 zl.

Anna Spratková, mlynářka z Litovic, odkázala 100 zl. na 7 mlh.

Značnou dotaci učinil ku konci předešlého století Václ. Prokved, písař kancelářský v Jeně, uhrnem 250 zl. na 18 mlh v Hostivickém chrámu Páně.

R. 1750. zramomená jest nadace 88 zl. 52 kr. 4 den., od koho založena byla, nevím.

R. 1816. odkázal P. Vels 100 a Hostivická Alžběda také 100 zl. na mlh. a rojmiem. Z téhož roku pochází také nadace 50 zl. za rodinn Čermákovu z Hostivice.

R. 1825. sestavena dotační listina na 200 zl., jej uložil farář P. Vels.

R. 1829. odkázal zdejším záděti Jakub Neustil, vymínkář v V. Jeně, 50 zl.

R. 1870. založil nadaci Václ. Sobotka, měštan Pražský a rodák Hostivický.

Chrám Páně.

Hostivický chrám Páně našel po dobu třicetileté vojny opuštěn a pustý. O smutném stavu svatyně Hostivické zaznamenaná jest r. 1662. v knize záznamů na farní Tachlovické tato zpráva: «Kostel farní ve vsi Hostivici nyní jest velmi opuštěn a opravy aby k předešlému způsobu přiveden byl, potřebuje. Při tom kostele nenachází se zvonů žádných; byly zvony tři na kostele a na farní jeden. Ty zvony l. 1639. od soldátův J. M. Cis. pobráný byly. Otiž velký bezes všeho obestření, archa při něm jest jedna, oltáře menší dva. Kalichů prý dle zprávy lidí bylo osm, pět rozlito na monstrance, dva prý jsou na Kladně a v Lorete (v Hájku), jeden; monstrance že by zůstávati měla na Kladně.» Dne 24. prosince r. 1652. — tedy již po válce — odevzdali prý na Kladno panu hraběti Josef Rodek z Hostivice, Havel Haut ze Sobína a Kristof Nedbal z M. Jenče, kostelníci, tyto věci: 1. Kalich stříbrný, pozlacený, na němž bylo jméno Václava Špačka a Salomeny. 2. Patenu k témuž kalichu stříbrnou. 3. Druhý kalich stří-

brný rejsovaný, kamínky okolo vysázeny, na něm dole klíč s mečem bez pateny. 4. Stříbrnou škatuli, vnitř i zevnitř pozlacenou, znamením Jana Dubauera, kováře, a Anny Rýsky. 5. Od monstrance mosazné svršek s křížkem navrchu, vnitř i zevnitř pozlacený. 6. Antependium damaškové, květované, mořské barvy. 7. Velum zelené s červeným křížkem. 8. Stůl červenou, akasmitovou, zelenou dykytou podšitou. 9. Ubrus cviličkový, starý, strakatý, dřevý. Přijetí těch věcí potvrdil podpisem svým Frant. Adam Eusebius hrabě ze Žďáru. Mimo to bylo při kostele od cínu pět sviců, z nichž byly dva tak veliké, že silný člověk jeden sotva pozdvihl; kancionál český, velký, jiný latinský porušený, mšdy staré, zedrané a krom toho dvě u larchova, dvě při kostele bez zámku a máry k nošení tři mrtvých. Tak vypadal kostel Hostivický po vojné třicetileté!

Když r. 1734. fara Hostivická zase od Tachlovické oddělena a znova nadána byla, počalo se zase s opravou spustlého chrámu Páně. R. 1736. dne 5. listopadu přivezl ze Žákup nový oltář a hned jej postavili. První mše u něho sloužena dne 11. listopadu téhož roku na den sv. Martina u přítomnosti patronky chrámu. Důkladná oprava provedena r. 1737. Okna zvěšena, novými rámy i sídem opatřena, kručta zbořena a nová zbudována, velký oltář znova opraven a postavena nová oltářní deska sv. Anny, které se připsuje umělecká cena. Za opravu zaplacen 200 zl. Toho roku uloženo zde slavnostně tělo (resp. ostatky) sv. Simplicie, dar to patronky chrámu. Roku následujícího opravena byla věž a hotejší její část zbudována znova.

Náhrobky. R. 1755. bylo ve chrámu Páně Hostivickém několik náhrobků kamenných, a nichž dotčeného roku čitelné bylo osm. Nápisy na nich opal do památní knihy farář Metta od slova k slovu, a byly tyto:

1. Náhrobek, položený od křtitelnice k velkému oltáři, měl nápis: «Pohřbeno jest všecko lidské pokolení smrti časné, která se jest dotkla dvojčetného knize Adama Českolobrodského, faráře Hostivického a tuto odpoví. Léta 1660.»

2. Kámen v téže řadě, obrácený k velkému oltáři: «Vedle uložení božím smrti otců Tomáše a faráře Hostivického, rodice a Kopaniny, kanzele věrného v Kristu a za jest pochován tu středu po sv. Duchu.»

3. Kámen v téže řadě: «Trosený a statečný rytíř p. Bohoslav Ubert Žďárský v poslední čtvrté masopustní.» (Náhrobek tento byl dne 12. dubna r. 1871. na rozkaz c. k. stavitele rozrušen a do vrat na severní straně zasažen.)

4. Kámen: «Léta Páně 1558. ve čtvrtek na sv. Jana, apoštola a evangelisty, unšel urozený P. Žďárský, pán na Geneci a tuto jest pochován; proste za duši jeho.»

5. Kámen: »Léta Páně 1513, umrzal uroz. a stat. rytíř P. Martin Ubrt Zárský v oteřer před Naroz. Masly Doli. Pán Báh dala milostiv býti rač.«

6. Kámen: »V neděli před sv. Divilem amfel uroz. P. P. Jan Frant. Bestahoniezki. P. Báh dala jeho milostiv býti rač.«

7. Kámen v prostředku kostela před velkým oltářem: »Léta Páně 1677, dne 16. Januári soula jest v Pánu uroz. Panna Alžběta, princezna z Neuhofa a tuto odpovídá, radostného vzkříšení očekává.«

8. Kámen před oltářem sv. Jana Nep.: »L. P. 1751, dne 15. Jullii usnul v Pánu uroz. P. Frant. Anton. Jarolka, bývalý hejtmann na Balohrádk, věka svého 59 let a 6 měsíců a zde v tomto místě odpovídá, radostného vzkříšení očekává. Pane Bože, rač mu dáti lehké odpodimnutí. Amen.«

Z těchto náboženských kamenů, jejichž nedověděla sletití archeologická nevědomost cíc, dozorce staveb, zachovaly se jen dva, jež nalezeny ve zdi křehotivě ku straně západní brány kostela. Na jednom spatřiti lze postavu kněze nesoucího v levé ruce kalich a pravou zehajňující; na druhém jest znak rytířský. Písmo na prvním nábožku jest malobro seřeno a s druhého mohli jsme vyčísti pouze tato slova: »Letha Páně MDXIII (1513) umrzel jest statečný a urozený . . . Pán Báh rač mu milostiv býti.« Připomíná nábožek tento nejspíše Martina Huberta Zárského, jenž dotčeného roka zemřel a v Hostivici byl pochován.

Valnou proměnu vzal na se chrám Páně Hostivický r. 1817. Tehdy zbořena kostnice a na tom místě zřízena salerie. Bývalá salerie spojena s kostelem a nad ní zbudována oratorium pro patronátní úřednictvo. Malby v kostele opraveny a varhany, které od požáru věže r. 1794, chatrný byly, zase opraveny; pocházely z r. 1778. a zhotovil je Pražský varhanář Jan Mat s pedálem a 7 mutacemi za 175 zl. z veřejné sbírky. Posvěcení nově opraveného kostela stalo se dne 23. května 1819.

Zvony. Slyšeli jsme již, že byly tu před válkou třicetiletou zvony tři a na fáře jeden; ty všechny byly od vojska r. 1639, rozbity a odvezeny. Po válce opatřeny nové. R. 1662, dne 18. května vyplacen zvon v Praze škrze Mat. Max. Prince, hejtmanna panství Kladenského, od B. Šenfelda, zvonáře. Vážil 1 ct. 52 lib. Byl za 86 zl. a měl nápis: »Tento zvon jest he eti a sláve Boží a sv. Jakuba za šťastného a vzácného panování J. M. H. Pana Pana Adama Eusebia sv. římské říše hraběte ze Žďáru péči a starosti slouvnutého muže P. Matosa Maximiliana Prince, hejtmanna panství Kladenského, udelán. Léta 1662.« — R. 1773, byly na věži tři zvony: Velký zvon, zasvěcený sv. Jakubu Většimu s tímto nápisem: »Za panování vysoco urozené Paní Pani Polixeny Lidmily hraběnky ze Sternberka, Marie Maximiliany hrab. Hízroldy, Johanny Barbory Karetto hraběnky Millesimo, Terezie Leonory hraběnky z Ugarde, Anny Kateřiny hraběnky

z Magní. Všechn vlastních sester rozených hraběnek ze Žďáru slity 1688. Prostřední s nápisem tímž jako první. Oba slity od Štěpána Briknera, měšťákna Klatovského. Menší zvon sv. Jakuba byl bez nápisu; toliko že slity byl v Praze léta 1714. Tímto zvonom, jenž byl trhlý, 12 let se nezvonilo; teprv r. 1834, kdy stavila se památka stoleté opravy chrámu, zvoněno jim ponejprv.

Také nyní visí na věži Hostivické tři zvony: Velký, rovněž sv. Jakubu zasvěcený, má nápis: »Za panování jeho Osvícenosti pana pana Maximiliana Josefa, sv. římské říše volence z Bavor a Pfalzu, slity 1802, nákladem zádušie za administrace pana Antonína z Sindelářů, p. vrchního Hynka Šilbceze, pana faráře Vaisa.« Na dolejších okrajích: »Johann Wenzel Kühner goss mich in der k. k. Neustadt Prag.« Mezi slovy jest obraz Ukřižovaného s matkou pod křížem plačící a na druhé straně obraz sv. Jakuba Vět. Prostřední s obrazem sv. Floriána má nápis: »Slity 1802, nákladem osadníků.« Na druhé straně jest obraz sv. Ambróže. Malý zvon má tento nápis: »Za patrona císaře a krále Františka Josefa I., zastupitele vrchního správce Filipa Linka, faráře Václava Čížky patron tento přelít L. P. 1882, od Josefa Diepolda v Praze.«

Kříž. O prvním kříži děje se v památní knize farní zmínka při roce 1755. Tehdy, dne 27. dubna, komali zde čtyři kněží z kláštera Želivského náboženská cvičení cíli missie celý týden. Kázali pod širým nebem na vyvýšeném místě před sýpkou na zámku. Na památku postaven v těch místech dne 3. května téhož roku kříž. R. 1773, posvěcen byl kříž při cestě od Jenče k Hájků. Dal jej postaviti Tomáš Dolajk, rolník z Vel. Jenče. R. 1776, posvěcen kříž u Sobína u cesty k Hostivici. Dal jej postaviti Tomáš Fildman.

Farní budova.

Byl-li chrám Páně za války třicetileté pustý a opuštěný; tož byla budova farní nadobro zničena, tak že r. 1662, jen kousek zdi označoval místo, kde dříve stála. A podivno! P. farář Kříž — první na nové fáře — praví, že zbořena byla Husity Chejnskými! Kdo byli ti »husité Chejnský?« — Nejspíše osadníci Chejnsí, kteří se přiznávali ku straně pod obojí. — R. 1734, nové dosazený farář Kříž nemohl ještě v pošetné fáře bydlet a proto ubytoval se ve škole. Ale ještě téhož roku dne 1. října položen byl základ k nové farní budově; r. 1736, položený zá-

klady pro stodolu a stáje, kteráž část teprve následujícího roku pod střechu přivedena byla, ale stáje byly bez podlahy ještě r. 1738. R. 1736, založil farář zahrádu na louce u fary.

Seznam farářů.

Abel r. 1277. Jakub do r. 1360. Mikuláš z Holubic od r. 1360, Jiří z Bydžova od r. 1360. Pavel ze Strakonice od r. 1380. Čeněk z Prahy od r. 1394. Martin ok. r. 1456. Václav ok. r. 1525, Jiřík do r. 1530. Duchek ok. r. 1537. Tomáš ok. r. 1550. Valentýn Polák † 1579. Adam Ceskobrodský † 1660. Norbert Jan Nep. Kříž 1734—1739. Jan Platzer r. 1739. Ant. Ign. Prokvedl 1739—1753. Jan Vojt. Metta ^{1/2}1753—^{1/2}1773. Jan Nep. Grim ^{1/2}1773—^{1/2}1779. Karel Veis 1779—†^{1/2}1812. Josef Foyta †1813—^{1/2}1814. Jan Kř. Bezděka ^{1/2}1815—^{1/2}1817. Pavel Haas ^{1/2}1877—^{1/2}1880. Jiří Rohlena ^{1/2}1851—†^{1/2}1876. Václav Čížka ^{1/2}1877—^{1/2}1888. Josef Širuček ^{1/2}1888. až posud.

Škola.

O škole Hostivické před válkou třicetiletou nic pověděti nemůžeme. V době války byla zbořena a jen místo po ní zůstalo. Po válce, dříve než fára, vystavěna byla škola, kde asi dvě léta od r. 1734, do r. 1736, s učitelem i nový pan farář bydlel. Tato školní budova stála v místech nynějšího čísla 7. — Tou dobou měl kantor dle farní památní knihy Tachlovické následující příjmy:

Z Hostivice	24	snopů pšenice,	24	snopů žita,	14	bochníků chleba.
Ze Sobína	24	»	»	»	»	»
Z Mal. Jenče	12	»	»	»	»	»
Ze Břvů	6	»	»	»	»	»
Z Vel. Jenče	34	»	»	»	»	»

Uhrnem tedy 6 mandelů a 10 snopů pšenice, zrovna tolik žita a 52 bochníků chleba. — Jako drobnější příjem nalezi jsme, že dostával r. 1742, za pašje o květnou neděli a velký pátek 1 zl. 10 kr. a za processí o Božím Těle a o křížových dnech celých 35 kr. R. 1848, měl 130 zl. stř.

Nyní se zase vrátme ke školní budově. Stavba nové školy na nynějším místě počala se r. 1791., načež dne 27. ledna 1792, stará škola č. 7, prodána byla. Velká oprava, či přestavba školy

předsevzata roku 1838, a roku 1879, vyvýšena budova školní o 2. patro.

Až do r. 1871, byly zde 2 třídy. O třetí třídu byla škola Hostivická rozšířena počátkem škol. roku 1871.—1872; o čtvrtou v únoru 1877, a pátá třída otevřena 1. ledna r. 1887.

Učitelé.

Frant. Veselý od ^{1/2}1796. Josef Veselý, pomocník do ^{1/2}1824. Frant. Sládek, pomocník ^{1/2}1824.—^{1/2}1832. Jan Rada, pomocník ^{1/2}1832.—? Jan Malý, pomoc. do ^{1/2}1837. Josef Horáček, okolo r. 1827.—^{1/2}1834. Václ. Franc ^{1/2}1834.—^{1/2}1845. Václ. Hron, pom. ^{1/2}1837.—^{1/2}1838. Jan Tůma ^{1/2}1834.—^{1/2}1874. Václ. Morávek ^{1/2}1857.—^{1/2}1865. Frant. Mašín ^{1/2}1865.—^{1/2}1868. František Šimek ^{1/2}1868.—^{1/2}1877. Frant. Mejstský ^{1/2}1877, až posud. Frant. Procházka ^{1/2}1878.—^{1/2}1878. Václ. Vagner ^{1/2}1878.—? Václ. Lamina ^{1/2}1878.—^{1/2}1879. Josef Šafařík ^{1/2}1881.—^{1/2}1886. František Payer ^{1/2}1881.—^{1/2}1882. Františka Famlerová ^{1/2}1882. Viktor Tůma Karel Kasalický ^{1/2}1882.—^{1/2}1884. (Utonul pod ledem v rybníce Břveském.) Bedřich Javůrek ^{1/2}1884, až do ^{1/2}1887. Frant. Pelz ^{1/2}1883, až posud. Frant. Jiránek ^{1/2}1886, až posud. Adolf Kott ^{1/2}1887.—^{1/2}1887. Robert Kincel ^{1/2}1887, až posud. Emil Piša ^{1/2}1887, až posud.

Tvrz — Zámek.

Když r. 1697, prodala hraběnka Johana z Millesimo statek Hostivický a Tachlovický Jáchymovi Bredovi ze Španav, připomínají se v Hostivici dva svobodné dvory, totiž Rumpalovský a Chrzovský, při kterém byla tvrz z »nova vystavěna«. Z toho bezpečně jde, že tvrz Hostivická při dvoře Chrzovském byla ve válce třicetileté tak pobouřena, že na pouhou opravu nebylo lze povysíliti a musila tedy někdy po roce 1662, od základů znova vystavěna býti; neboť když se dotčeného roku zakládala nová urbární kniha, o tvrzi v ní zmínky není. Nová tato tvrz stála asi přes 50 let, až do r. 1734, kdy nová majitelka panství Tachovického, Anna Marie Toskánská, dala ji zbořiti a na místě tom nový zámek zbudovati. O několik let později přistavěna k zámku kaple, která byla r. 1756, dne 8. září posvěcena.

Ke tvrzí patřily mimo řečený dvůr Chrzvský o dvou popluzích ještě dvě krčmy. V kupoli nynějšího zámku, vejduce do mášhauzu, spatříme na třech stěnách malbu představující bitvu Belohorskou, na čtvrté stěně jsou odznaky vojenské. Škoda, že malba jest místy destěm porouchaná. Bylo by té malby přece škoda! —

Grundy před válkou tricetiletou.

1. Grunt Tomáše Trněného či Trnky, koupený r. 1601, od Jakuba Votapného za 78 kop. R. 1622. koupil jej Jan Brouček od Bartoně, manžela Zuzany, dcery Tomáše Trnky za 140 kop.
2. Chalupa, v níž bydlel Jan Baša, jemuž také říkali Křkavec, patřila r. 1628. Pavlovi Nedbalovi.
3. Grunt Kubly Dobiáše koupila r. 1617. Mandalena, vdova po něm za 300 kop.
4. Grunt Matejíčka, o němž nic více známo není, nežli, že r. 1610. byl bez dluhu.
5. Grunt Chalupníka rovněž zaplacený.
6. Grunt Oldřicha Kodeka. Po něm zůstal tu jeho syn Josef.
7. Grunt Barbory Vondráčkovy koupil r. 1607. Jiřík Vtíp za 260 kop. R. 1614. ujal jej Jiří Žepský, jinak Vtíp a prodal jej r. 1616. Barbote Rubínové za 265 kop; od ní koupil jej r. 1622. Václav Svoboda, kovář, a ten jej prodal r. 1629. za 260 kop Václ. Kvašínovi ze Zlúcka, ale Kvašina prodal jej tehož roku Daněli Hesoovi za 236 kop a po smrti jeho r. 1653. ujal jej Jiří Zelenka za 80 kop.
8. Grunt po ř. Adamovi Starém prořacovali rýchtář a konšel r. 1606. ve 250 kopách a odevzdali synovi Filipovi, aby tu hospodřil s matkou Mandalenou, ale matka přešla syna a r. 1622. prodala se podruhé za Jana Kobylu, jež přijala za mocného hospodě. Tyž položil poslední peníze za grunt r. 1631.
9. Grunt od Kateřiny Plškovy koupil r. 1605. Mikuláš Krejčí za 157 kop. Roku 1623. koupil jej od něho za 150 kop Jiří Masovský.
10. Grunt Jana Žel. z. z. kováře, za 100 kop odhadnutý koupil Martin, kovář, za 70 kop. R. 1619. ujal kovářnu s měchy, s nádobím kovářským a jiným příslušenstvím v sumě 100 kop Jan Haut.

11. Grunt Jana Sýce ve 250 kopách.
12. Chalupa Jana Sýce, již koupil r. 1653. Mates Šafářík za 70 kop.

13. Grunt Průšovi Švehlovi odhadnut za 350 kop.
14. Grunt Jana Smolika koupil r. 1614. Šebestyan Petřů za 500 kop od Smolika, jehož byl zetěm. Po brzké smrti Šebesty ujal ten grunt Smolikovsky nový Smolíkův zet Jan Mášek, ale i ten se brzy se světem rozloučil a r. 1620. přičlenil se ke vdově po něm Václav Svoboda, kovář, a ujal ten grunt v 500 kop.
15. Grunt po ř. Jana Valatovi prodán r. 1621. za 120 kop Vitu Chladilovi.

16. Živnost Chrzvská. L. P. 1609. z poručení J. M. uroz. p. Ctibora Tiburce Žďárského ze Žďáru atd. prořacována živnost Chrzvská v 1800 kop. Ujal ji Jan Pařez, manžel Alžběty, rozené Chrzové. Ze závazků budtež zde uvedeny tyto zajímavé drobnosti: Dcerám Kateřině, Evě, Anně, Mandaleně po 200 kopách a kdyby která s volí vrchnosti ke vdání přišla, tehdy veřejnou náležitou jedné každé učiniti a to: Na stůl cejnového nádobí, ubrusník, a též s lože satů (perín) dobrých a po jedné kráve. A kdyby Pán Bůh Jiříku Chrzvovému k ženění přijiti ráčil, tedy povinni jsou jemu vydati jednu klisnu, kteréžby on sobě vzíti a vybrati chtěl, bez odporosti. — L. P. 1614. ujal tu živnost Chrzvskou po ř. Janu Pařezovi Matěj Chrz a r. 1617. koupil ji Jan Haut za 1800 kop. R. 1627. prořacován ten grunt a shledáno při něm 34 strychů zasetého ozimního žita a 2 str. pšenice, 1 klisna, 1 valach, 1 nádobí koňské, 1 šle, 1 vůz s košem a řebřinami, 1 pluh se železem, 1 brány hřeby nabité, 2 klanečnický, 1 závěrka, 1 sekýra, 1 vidle hnojní, 5 kusů sviňského dobytka, 1 samotníž mlej. Vše to odhadnuto na 1100 kop. Takto odhadnutý grunt ujal Dobiáš příjím Čert ze vsi Sobína.

17. Grunt Vondry Rubína či Losynského koupil r. 1616. od Barbory Rubínovy Jiří Vtíp za 1025 kop. R. 1624. koupil jej za 900 kop. Matěj Šála. Tehdy byly při něm 4 klisny, 2 zádušní krávy, 1 dědičná jalovice, 1 svině s prasetem, vůz, brány, pluh a t. d.

Čtená pozoruje, které grundy byly největší, postrádá zde krčmu, nalézá dvě kovářny, a nenalézá žádných poborených ani pustých gruntů.

Jinak bylo zde po válce r. 1662. Tehdy byly zde následující usedlosti:

1. Krčma Mateje Kozy 1 1/2 lánu. 2. Grunt Kateřiny Škovorky 40 str. 3. Jiříka Jichy 10 str. 4. Grunt Chladilovský 10 str. p. pustý. 5. Bartoně Čerta 18 str. 6. Mikuláše Zapotočského 39 str. 7. Mateje Šafáříka 20 str. 8. Danieľa Esa 6 lánu. 9. Grunt Kobylský 1 lán, pustý, role ladem. 10. Kubovský jinak Tobiášovský 1 lán, pustý, náleží Vávřovi Kulhavému do Prahy. 11. Bašovský 10 str. pustý, ladem. 12. Trnkovský 9 str. pustý. 13. Švehlovský 1 lán pustý. 14. Jiříka Zelenky 1 lán. 15. Urbana Smolika 1 lán ladem, pustý. 16. Kovárna 6 str. pustá. 17. Chalupa Lukšovská 9 str. 18. Grunt pana Matesa Prynce 2 lány. NB. ten dvůr řídí se deskami zemskými.

Mimo to popisují se: Dvůr panský velmi spustlý a neohrazený, stodola o 3 mlatech. Stěpnice za stodolou se stromovím stěpným. Ovčín býval, ale nyní zborový, při něm jest zahrada. Dobytka se nyní chová: volů 12, krav dojných 30, vůl hospodářský 1, jalovic 30. Hájů dva, jeden větší, jeden menší.

Rybníky: 1. Pátek, 2. Nade mlýnem, 3. Ve vsi Hostivici všecken zarostlý, 4. Pod malým rybníčkem, pustý.

V Hostivici nachází se dvůr jinopanský, slove Rumpalovský, náleží vedle zprávy lidí p. Berkové; pole, co k tomu dvoru patří, ladem leží. Právi se, že jest dvůr svobodný a že by se měl DZ. říditi, luk při tom dvorci užívají polovici p. mladý Berka a druhou polovici p. Nosticová; rybníček pod Matějem Šafáříkem také k tomu dvoru že by náležeti měl.

Kostel správy potřebuje, zvonů žádných, byly zvony veliké na věži 3, na kostele 1, na farní 1; ty zvony v létu 1639. od soldátů J. M. C. pobrány byly. Fara i škola k zboření přišly.¹⁾

Ves Hradiště.

Mlýn panský o 1 kole moutném: při něm bývala chalupa, ta k rozboření přišla, jenom místo, kde stála, zůstává, roli 2 str., nyní pronajaty mlynáři Janu Zvoníčkoví.

¹⁾ Urbaní knihy panství Kladen. a Červ.-Újezd.

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo 589 obyvat. v 73 domech,
* 1857.	* 720 * * 82 *
* 1872.	* 789 * * 93 * (s částí Jenečka)
* 1880.	* 999 * * 128 * dto.

Katastr: 820 ha. 54 ary. Dani: 5914 zl. 7 kr.

Starostové: Kalous ze Sobína, Josef Bartoš, Frant. Tryb, Anton Stadník, Frant. Tryb 1868.—1882. Antonín Havlík 1882.—¹⁾1888. Josef Chlapatý ²⁾1888 posud.

Přitočno Velké.

Druhy nazýváno bylo »Horejší. Asi v těch místech, kde nyní uprostřed vesnice rybník se nalézá, stávala v dobách dřívějších tvrz, jak dosvědčuje Palacký, po něm Sommer a místní pověst, která nazývá ona pahrbek, jenž při nízké vodě z rybníka vyčnívá, »Na zámku«.

Vladykové z Přitočna měli zde mimo tvrz poplužní dvůr, ale nevládli asi statky rozsáhlými, aniž prosluli vchlasem, poněvadž se po nich zachovali jen skrovně zprávy.

R. 1397. dne 18. září odkázal Matřík, řečený Řehák, na na Hoř. Přitočno půl kopy gr. ročního důchodu kostela v Unhošti. Vykázal ten odkaz na svých dvou dvorech v Unhošti, totiž na jednom lánu ze dvora Řehákovského (nyn. č. 3.) 15 gr. a na dvoře Křténovém (nyn. č. 49.) druhých 15 gr., aby za spásu duše jeho a jeho předků i potomků vždy v oktáv sv. Jiří a sv. Havla zádušní nespory se modlili a druhého dne mše sv. sloužena byla.¹⁾

Brzy potom náleželo Přitočno Vilémovi Dubskému z Trebmyslic, jenž daroval je r. 1406. královské komoře J. R. 1408. připomíná se Jan z Přitočna, příjím Kobyla, jenž citoval na soud Jaroše z Opočna pro dědictví v Opočném a soud přičlil právo Jarošovi.²⁾

¹⁾ Lib. erect. IV. G. 8.

²⁾ Orth. Slov. topogr.

³⁾ Palacký, Archiv. II. B. 307. 37. 3.

R. 1410. žalovala Kateřina z Přitčína Marušku z Puelthuk pro plat na dědictví v Pnetlukách, o čemž v Palackého „Archivu českém“ zaznamenáno to:

1410. 15. Mai. Tertio Vencalati. — Dni na přímém soudu v té při mezi Kateřinou z Přitčína a Maruškou z Puelthuk strany druhé, jakéž jest ujmána pro plat na dědictví v Puelthukách mezi a Jan Voldřich z Hradce, panský potaz vynesl: že všichni páni, staří i mladí, v jednom nálezi, že jakož pan král stavil napřed Kateřinu práva její pro platy v Puelthukách a jiné, a potom též král vzav dobře romyšlení a poradiv se a ja lépe spraven, navrhl jí k právu jejímu, aby měla pětiti desk svých, jakož jí svědčí, a ona Kateřina, nedávše litem proiti, po stavení práva svého, sáhla jest a zajímala na dědictví v Puelthukách v platích svých, že má podle svých desk zůstati práva a ona Maruška má použiti svých správců a správce se nemájí léty brániti, nebo bylo jest právo stanovoeno králem; a protož dali jsú jí Kateřině za právo stanú a ona dala pánům. Stalo se o suchých dnech leutných, léta božho MOCCKV.

R. 1430. koupil si Jan z Přitčína dům a sv. Hašala proti kruční ulož kostla v Hrade obce za 20 kop; říkali tam „U věte.“

R. 1434. zapsal Jan ze Svarova manželce své Markétě z Přitčína na zboží Svarovském 200 kop gr. Pr. z čehož viděti, že byli Přitčínští ze Svarovskými spřibuznění.

Ze zpráv těchto soudim, že již na začátku 15. stol. Přitčínští na zboží svém v Přitčíně naseděli.

Ve 3. díle Tomkova „Dějepis Prahy“ zaznamenáno, že v 15. stol. ok. r. 1419. patřilo Přitčíně kapitole Věch Svatých na hradě Pražském. Ves tuto daroval prý kapitole brzy po její založení (?) kněz Jan z Chrudimi, jenž jí koupil od Jana z Dražic za 285 kop 44 gr. (Nebylo-li to spíše ok. r. 1319.?)

R. 1460. byl majitelem Přitčína Jindřich z Kladna. Po Kladenských páních zdědil Přitčíně Žďárští ze Žďáru a sice Jiří Žďárský, Jan Žďárský, syn jeho Ctibor Tiburec a potom syn jeho Jan Jiří, jenž r. 1622. prodal tvrz Hoř. Přitčíně se dvorem poplužním a ves celou, pak v Dol. Přitčíně, co tu měl a po otci svém zdědil, Alžbětě z Dubé, manželce své. Když ale též po smrti manžela i tchana svého se svalem svým Florianem Jetřichem Žďárským se srovnala, přešla obě Přitčína s Kysicemi na téhož a po něm zdědil je syn jeho Frant. Adam Eusebius. Při dělení rozsáhlého dědictví pánů Žďárských r. 1688. přidáno Přitčíně k dílu druhému, Doberskému, jenž připadl Polyxeně hrab. ze Sternberka. Když si

¹⁾ Tomek. Zák. Pr. II. 201.

²⁾ Pam. arch. X. 22.

následujícího roku zmíněná paní kladla díl svůj do desk zemských, byl zde dvůr někdy od kamene vystavěn, ale toho roku pustý, stodola o dvou mlatech byla v nově od kamene vystavěná. O tvrz se zde zmínka nečiní. Tehdy byli zde tito usedlíci: Vdova Klatovská, Jiří Matřik, Matěj Macháček, Matěj Čapek, Pavel Svěrcík a Jan Jelíněk. Také zde byla panská krčma, ve které se vytočilo ročně 54 sudů piva. — Potom mělo Přitčíně tutéž vrchnost jako Dobrá a Tachlovice.

R. 1662. byly zde následující usedlosti:

1. Grunt Jana Klatovského 2 lány. 2. Grunt Jakuba Lokaje 2 1/2 lány. 3. Grunt Jiřka Nováka 1 lán. 4. Grunt Matěje Škody 3 lány. 5. Krčma Šimona Knížete 3 záhony, pustá. 6. Chalupa Svobodovská 3 kopy záhonů, pustá. 7. Grunt Ondřeje Tintěry 1 1/2 lány. 8. Chalupa panská bez polí, zůstává v ní Šimon Kníže. — Dvůr panský všechen pustý, 7 lánů dle zprávy lidí, nyní asi 30 str., zbytek porostlina. Při dvoře štěpnice. Tvrz žládná (z čehož viděti, že po tvrzí již nebylo stopy). Dále ovčín, v němž před válkou chovalo se 350 kusů, po válce nic. Bývala tu, jako při některých jiných dvorech, ohrada pro odstavení telat, ale ta jest celý lesem zarostlá. Rybníky: 1. Ve vsi slove „Mostek“. 2. Pod sadem a 3. Dolejší k Dolanům.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 364 obyv. a 45 domů,
 • 1857. „ 368 „ „ 45 „
 • 1870. „ 416 „ „ 57 „
 • 1880. „ 590 „ „ 70 „

Katastr: 416 ha. 71 ar. Daní: 1449 zl. 16 kr.

Škola.

Až do r. 1841. bylo Přitčíně přisčleno k Unhošti. Když téhož roku povoleno odsčlenění, vystavovalo se až do zbudování nové školy r. 1860. v čís. 22. a potom v čís. 38., 16. a 44. Jednotřídní byla škola zdejší až do r. 1872., odtud až do r. 1886. byla dvoutrídní a od r. 1886. jest trojtrídní. — Když rozšířena škola o druhou třídu, učiněn při hlavní budově školní přístavek r. 1874. a r. 1886. zvyšena budova školní o první patro. — R. 1871. přisčleno Peklův.

Seznam učitelů.

Ackerman Václav 1841.—1850. Kubr Matěj 1850.—1861. Mejský Frant. 1861.—1877. Machova Karol. 1874.—1875. Vavák Leop. 1875.—† 1880. Jiran Martin 1880.—1881. Novák Karel 1880.—† 1887. Jankovec Josef 1885.—† 1887. Geitner Alois 1887. až posud. Pacholik Aug. 1887.—† 1887. Vavtínek Eman. 1887.—1888. Staněk Alois 1888.—1889. Frybort Karel 1889. posud. Jakubšová Anna 1879 posud industr.

Přitčíně Malé.

Ve starších dobách nazýváno také „Menší“ nebo „Dolejší“. Leželo v obvodu župy Pražské a patřilo v polovici 14. století Jindřichovi Quckovi, dvornímu krejčímu krále Jana Lucemburského. Quček prodal jej r. 1355. Janovi z Kladnska, písaři královskému.¹⁾

V 15. stol. drželi statek Malo-Přitčíně Tvochové z Nedvídkova, ale ku konci téhož století r. 1489. patřilo Malé Přitčíně Jeronýmovi ze Skuhrova.

Až do r. 1547. bylo M. Přitčíně zboží manské a patřilo k žádosti sv. Pavla za branou Poříčskou ve Starém městě Pražském. Byl to r. 1504. od obce Staroměstské založen špitál sv. Pavla. Dotčeného roku odnal císař Ferdinand I. obci Pražské pro vzpouru všechny statky, které až do té doby patřily farám Pražským, tedy také malé Přitčíně a postoupil je synovi svému Maximilianovi. Ale r. 1562. vrátil je obci Pražské zase, zvláště manské zboží v Menším Přitčíně s polovicí téže vsi.²⁾

Druhá polovice patřila Jiřimu Žďárskému, potom Janovi Žďárskému, Ctiborovi Tiburci Žďárskému a pak Janu Jiřimu, jenž toto zboží své s Vel. Přitčínem a Kysicemi prodal manželce své Alžbětě z Dubé dne 28. listopadu r. 1622. Ctibor Tiburec přežil syna svého, odkázal vše Florianu Jetřichovi, jenž vyrovnal se Alžbětou z Dubé, ujal dědictví to r. 1626. (Dále viz Kysice)

¹⁾ Tomek. Děj. Pr. II. 428.

²⁾ Bělek. Děj. konf. I. 216. 229.

První část M. Přitčína byla Pražanům skonfiskována po bitvě na Bílé Hoře, ale brzy potom jim zase navrácena. Na místě purkmistra i vsí obce přijali svůj statek v léno dne 12. listopadu r. 1626. Frant. Cortesso z rady a Adam Václav z Velechova, kanclíř města Prahy.¹⁾ — Tuto Pražskou část M. Přitčína koupil r. 1672. Max. z Martinič, poručník pozemských statků Žďárských, od konselů Staroměstských.²⁾ Tak obě polovice spojeny v jeden celek a obě Přitčína přidělena k panství Kladenskému. Při dělení r. 1688. přidáno M. Přitčíně k dílu třetímu a mělo pak tutéž vrchnost jako Cerv. Újezd a Tachlovice.

Usedlosti, jež patřily Žďárům r. 1662, bývaly tyto:

1. Grunt Jakuba Kubouska byl společný a nyní k rozdělení přišel a na straně Kubouska zůstalo 30 str.
 2. Grunt Jiřka Vacka 1 1/2 lány.
 3. Grunt Mlejnkovský, jinak Dadačkovský 1 1/2 lány všecko ladem zarostlé leží a nikdo ho neuzívá.
 4. Grunt Pavla, syna Ondřeje Kozlika, 2 lány.
 Tehdy odvádělo se z Mal. Přitčína ke špitálu sv. Bartoloměje a sv. Alžběty v Praze při sv. Jiří 7 kop a tolikéž při sv. Havle.³⁾

R. 1689. byli zde tito usedlíci poddaní k panství Cerv. Újezdeckému: Václ. Vacínek, Jiří Kapařin, Jan Pospíšil, Jakub Císař, Jakub Mařík, Jakub Soukup, Jiří Vacínek a Turek na gruntě Koroptvovém.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 160 obyv. a 21 domů
 • 1857. „ 166 „ „ 22 „
 • 1870. „ 161 „ „ 27 „
 • 1880. „ 197 „ „ 27 „

Katastr: 186 hektarů 44 ary. Daní 1105 zl. 83 kr.

¹⁾ Bělek. Děj. konf. II. 949. Manství či léno byl statek, z něhož bral man útek, ale vlastnictvím byl jiného vrchnost pána. Man byl za to svému vrchnost páni povinen věrností a jinými službami.

²⁾ Sk. Klad. 1879.

³⁾ Urban. kniha Klad. a Č. Újezd.

Rychtářové: Jan Štok 1827.—1841. Jiří Štok 1841.—1847. Jan Studníčka 1847.—1850. Starostové: Frant. Landa 1850. až do 1856. Frant. Čacký, Frant. Landa a Frant. Štok, úř. radní od r. 1856.—1863. Frant. Landa 1863.—1865. Josef Studníčka 1866.—1868. Frant. Štok 1868.—1870. Josef Fiala 1870 posud.

Braškov a Vel. Kyšice.

Obě tyto obce, jsouce původu prastarého, ležely v obvodu župy Pražské a byly dlouhý čas majetkem jedné vrchnosti, jak z následujících řádek patrně bude.

I v Braškově i v Kyšicích stávaly hned v dobách předhusitských tvrze a od sídla svého ve tvrzí Braškovské vzali své jméno vladkové z Braškova, někdy také z Kyšic.

Nejstarší zpráva o páněch z Braškova pochází z r. 1249. Tehož léta 8. dne měsíce února schválil král Václav I. Břevnovskému klášteru směnu za jisté oddírty a na listině králově podepsán jest jistý pán z Braškova jako svědek. Jiný pán z Braškova byl Zdislav, jenž uvádí se r. 1285. jako svědek na listině, kterou daroval Václav II. některé zboží biskupství Pražskému.

Na začátku 14. stol. vládl statkem Braškovským a Kyšickým Oldřich z Braškova společně s bratrem svým Albertem. Okolo roku 1318. spojili se Bohuslav, vladka ze Dríně s Oldřichem a s Albertem z Braškova a učinili pých Oldřichovi s Slivna, tak že si poskozený počítal velkou ztrátu na koních, dobytku a rozličných věcech. Soud z toho vzešlý trval od roku 1318.—1324. jelikož Oldřich ze Slivna každého ze 100 hřiven stříbra žaloval. Konečně obdržel žalobce za právo proti Oldřichovi z Braškova a r. 1323. byl místosudím Zdislavem a komorníkem Smílem uveden v dědiny Oldřichovy, jak v Lukové tak v Braškově ležící, aby si škody nahradil.

O pana Oldřichovi z Kyšic vypravuje Dr. J. Viner pěknou historku, která svědčí o tom, že byl též pán krve velice nepokojné a zbláznil smělý. Co provedl se soudem svým Křivousm, o tom vypal alaha jeho. Křivouska, v mukách svědeckých konfliktům Batovským. Vymal totiž, že byl v Voldřicha a Kyšic pacholkem i zabíj př krávn Ruderikovi z Bendtkova v Křivousových chvojních a tu ji sobě rozdělili a odvzeli na voze. Křivous vral pát a Voldřich pát a při tom byl Matěj, syn Křepelčín a Křivousův syn Smil. Také jsou obloppili pacholka Němečka ve

chvojních Lužaných a vzali jemu 10 kop i groš a 4 denáry, ale groš a čtyry denáry mu vrátili — velkomyslní! — a při tom s ním byl Vaněk, starší rychtář a jeho pacholci dovezli jej na Běstěvu. Také vymal Křivouska, když už byl pátěn se skřepou, že Oldřich z Kyšic našel v té žitě ze stolu u Jenče. — Zajímavé to příběhy ze života našeho panstva! Vlak podobných dokladů o zbláznosti drobné šlechty české již čtené na světo bylo vynešeno. (Lamir 1884.)

L. 1385. setkáváme se s Havlem z Braškova, o němž vnuk jeho Hašek z Braškova dosvědčuje, že byl zbožný katolík a zboží kostela Běstěhradského rozmnožil. Z listiny o tom dovídáme se také, že dotčený Hašek, jenž desátky po dědovi svém obnovil, síděl na Běstěhradě, jehož jedna část mu patřila R. 1404. koupil Hašek z Braškova dům na Malé Straně pod hradem Pražským. Dle změni obou listin byl Hašek rytířem Dcera jeho, Anna Janova z Braškova, byla r. 1387. jeptiškou v klášteře sv. Jiří na hradě Pražském.¹⁾

Zdá se, že Hašek z Braškova měl bratra, jemuž říkali Gronvald. Alespoň s ním společně obsazoval dne 4. dubna 1392. faru v Lukové knězem Čenkem z Dubě. Když se Čenek té fary zřekl na soudě konsistoře před Janem z Neponuku, dosazen tam kněz Jan, rytíř ze Svarova.

Hašek z Braškova měl za manželku Draňnu, která však dne 1. dubna r. 1409. již jako vdova bydlela v Kyšicích a tvrz zdejší i se statkem k ní náležejícím za úděl vdovský požítvala. Taž darovala klášteru v Lounech 150 kop. gr. a zapasla je klášteru na statku svém Kyšickém.²⁾

Hašek a Draňna zanechali syna, kterému po otcí zase Hašek říkali. Z toho, že odkázal konventu sv. Klimenta v Praze 50 kop gr., dá se souditi, že již r. 1415. zemřel; neboť odkaz stal se dne 15. dubna téhož roku. Také tento Hašek nazývá se „muž slovnitý a rytíř“. Zanechal syna Mareše či Maříka, který byl nejspíše poslední mužský potomek rytířů z Braškova. Doba jeho života spadá do bouří husitských a on sám se nejspíše toho viru válečného účastnil, ac nevíme, na které straně a s jakým kde výsledkem. Zdá se, že, jsa svobodem a vida v těch dobách válečných nejistotu svého života, učinil závazek, zaručil se Benešovi z Vrčna, a Beneš jemu o budouci postoupení svých

¹⁾ Kraly nacházej XIII. R. 6. Toměk. Zák. Pr. III. Lib. conf. II. 224.

²⁾ Lib. erect. VIII. G. 4.

statků. Mařík ve válkách husitských padl; neboť dne 26. února r. 1437. žádaly děti Benešovy pány na soudu zemském v Praze, aby je v dědictví Braškovské uvedli. Soudcové zemští, Plichta ze Žerotína a Hanuš z Kolovrat, uznali, že dle zápisu Benešovi z Vrčna učiněného mohli se tyž ve statek komorníkem uvázati a že, ac toho v těch nepokojných časech učiniti nemohli, neboť desk nebylo, že to sirotkům Benešovým škoditi nemá a že má jim komorník vydan býti na uvázání podle desk.¹⁾

Pánové z Braškova vládli statkem Braškovským, pokud víme, od polovice 13. do polovice 15. století, tedy asi 200 let. Poslední se uvádí Vitek z Braškova r. 1434. ale nevíme, sídli-li ještě v Braškově.

V první polovici 16. stol. patřil Braškov Jetřichovi Bezdručickému z Kolovrat a na Běstěhradě, strýci Jana, Vladislava a Ludvíka, bratří Bezdručických z Kolovrat. Po jeho smrti roku 1548. zdělili panství Běstěhradské dotčení bratři, a Braškov s Plotnýmým Újezdem přidělen k dílu druhému, Vladislavovu.²⁾ Tehdy patřil sem také mlyn „Pod teplým“.

Grundy před válkou třicetiletou.

1. Grunt Zlatohlávkovský. L. 1601. s povolením Lidmily Bezdručické z Kolovrat koupil grunt Zlatohlávkovský Martin Pařízek od Balcara, myslivce za 80 kop.
2. Grunt Beneš Slávky. L. 1595. koupil jej od Johanny Slávkové za 130 kop Ondřej Verner. R. 1628. držel jej Janda. L. 1620. prošacován grunt po 4 Janovi či Jandovi ve 250 kopách a ujal jej Jakub, syn.
3. Grunt Chmelíkovský prodala r. 1597. vrchnost Urbanovi Kožiskovi za 100 kop. L. 1606. koupil jej Jan Šarabara. L. 1616. Petr Kožený za 150 kop.
4. Grunt Martina Pařízka. L. 1603. prodal ten grunt Marek, myslivce, Vitovi Horákovi za 60 kop. L. 1620. držel jej Vondřej Suchomel.
5. Grunt Havla, rychtáře. L. 1602. koupil jej Matouš Dlouhý za 200 kop. R. 1623. ujal jej Jan Rokanda s volí Doroty, vdovy Mat. Dlouhého, aby ji při sobě do smrti choval.

¹⁾ Palacký, Arch. český II. 387.

²⁾ DZ. quat. pam. červ. 1548.

6. Grunt Jana Slávka. L. 1594. koupil ten grunt Jan Slávka za 120 kop.

Po válce třicetileté r. 1675. byli zde následující usedlíci.

1. Jan Štok, rychtář a myslivce, r. 1655. Josef Štok, syn jeho, 1681. Jan Štok 1701. Šebest. Štok 1705. Šebest. Hauslíd 1717. Václ. Hauslíd 1727.
2. Václ. Michal či Ventrard 1655. Václ. Nejedlý 1677. Jit. Burger 1679. Jiří Danda 1727.
3. Jan Kožený 1655. Kryštof Studníčka 1677. Kryštof Kastner 1680. Jan Kastner 1701. Václ. Hokův 1713. Jan Hokův syn, 1776.
4. Kateřina Štrohová 1661. Jiří Štroh 1696. Fr. Sláma 1734.
5. Jiří Cester 1657. Jan Cester 1696. Jan Cester 1735. jinak mu říkali Václ. Panenka, zet předelého.
6. Jakub Stádník 1670. R. 1699. udělal z toho gruntu dvě chalupy. Václ. Stádník 1716.
7. Chalupa Jana Stádníka 1699. Martin Stádník 1736. Václ. Šafus 1749.
8. Chalupa Martina Kastnera 1694. Jakub Pyrger 1700. Tomáš Pyrger 1733.
9. Lorenc Sláma vystavěl r. 1700. novou chalupu, r. 1735. měl ji Adam Sláma.
10. Václ. Strobach vystavěl r. 1724. novou pekárnu, r. 1747. měl ji Josef, syn jeho.
11. Tomáš Stádník vystavěl r. 1730. nový domek, r. 1727. měl ho Filip Stádník.

R. 1734. vystavěli si nové domky: 12. Jan Laurich. 13. Václ. Záděra. 14. Václ. Cisar. R. 1737. 15. Pavel Hašer. 16. Václ. Kastner. 17. Adam Švarbach a r. 1747. Vit Hokův.

Z toho viděti, kdy se Braškov rozšířil.

Obyvatelstvo. (Toskánka a Valdek)

R. 1843. bylo 354 obyv. a 50 domů
 * 1857. * 408 * * 52 *
 * 1870. * 472 * * 57 *
 * 1880. * 525 * * 61 *

Katastr: 476 ha 85 arů. Dani: 1530 zl. 57 kr.

Starostové: Jan Moucha 1850.—1864, býval před tím rychtářem. Antonín Oppl 1864.—1867, Jan Hokiv 1867.—1870, Václav Bambas 1870.—1883, Frant. Malec 1883.—1886, Josef Hokiv 1886, až posud.

Velké Kyšice.

Na tvrzi zdejší seděl nejspíše Gronvald, bratr Haškův, s manželkou svou Škonkou. Soudím tak z toho, že Škonka, vdova po Gronvaldovi z Braškova, prodala r. 1412, dne 31. srpna své vdovské věno v Kyšicích s tvrzí i s příslušenstvím Janovi z Kladna za 300 kop.¹⁾ Tak přešel statek Kyšický na pány z Kladna. Po válkách husitských hlásil se r. 1437. o dědictví po Šlonce v Kyšicích Bohuta, syn Jana z Kladna. Po smrti Bohuty spravoval dědictví v Kyšicích jménem sirotků Bohotových Přech z Kladna.²⁾

R. 1540. byl v držení statku Kyšického Jiří Žďárský ze Žďáru. Tyž postoupil r. 1549. dědictví své Kyšice, Hor. a Dol. Dobrou, Doksy a v Družci, co tu měl, Lidmíle Bořitové z Martinic, manželce své nejmilejší, v sumě půl druhého tisíce kop gr. Pr. jménem věna, aby těch dědin v milostivé zástavě užívala.³⁾ R. 1574. odkázal poslední vůlí dotčené manželce své statek Kyšice a Řeporyje, který by si zvolila.⁴⁾ Lidmíla snad zvolila Řeporyje; neboť téhož roku byl již v držení Kyšic, Vel. a Malé Dobré, Dokes, Kladna a části Družce bratr Jiříkův Jan Žďárský ze Žďáru a na Červ. Újezdci. Tyž odkázal vše r. 1578. synovi svému Ctiborovi Tiburci a ten odezdal vše r. 1615. synovi svému Janu Jiřímu, jenž prodal r. 1622. tvrz Kyšice se dvorem poplužním, ves celou s krémo svobodnou, se dvěma mlýny, tvrz Hoř. Přitočno se dvorem poplužním, ves celou, v Dol. Přitočné, co tu měl, Alžbětě Volfomině Žďárské, roz. Berkovné z Dubé, manželce své nejmilejší, za 50000 kop míš.

¹⁾ Pam. archeol. X. 26.

²⁾ Tamtéž 25.

³⁾ DZ. quat. trh. bramat. 9. C. 24.

⁴⁾ DZ. quat. trh. modří 18. Fr. 28.

Ctibor Tiburec, převíž syna svého, odkázal r. 1624. statky své, jak někdy od Jiřího Žďárského k panství Kladenskému přikoupeny byly, mezi nimi tvrz Kyšice. Florián Jetrichovi ze Žďáru a na Červ. Újezdci. Však na Kyšice dělala si právo již dotčená vdova po Janu Jiřímu, z čehož povstal spor, jenž byl r. 1626. urovnán smírem, kterým zmíněná vdova Alžběta Berkovna od svého práva odstoupila a vyše dotčenou smlouvu zrušila. Za to zavázal se Florián Jetrich vyplácejí 12.000 kop míš., k nimž přidal »z lásky svažtorské« jetě 11.000 kop, tedy celkem 23.000 kop. míš.¹⁾ Tak připojeny Kyšice od statku Doherského ke statku Červ. Újezdeckému, jež po Floriánovi Jetrichovi zdědil syn jeho Frant. Adam Eusebius. Když po jeho smrti veškeru zboží rodiny Žďárské r. 1688. rozděleno bylo, zůstaly Kyšice při dílu Červ. Újezdeckém, jenž připadl Teresii Eleon. hrab. z Ugardé. Tehdy byla zde tvrz od kamene vystavěná a šindelem přikrytá, ve které předěšle několik pokojů bylo a nyní (1688.) sejkly z nich udlány jsou; odhadnuta byla na 500 kop. Při tvrzi byl dvůr a za stodolou byly dvě stěpnice. Ve dvoře bylo tehdy 21 krav, 7 jalovic, 5 volů, 4 svině, 23 prasátek a něco drůbeže. Dále sem patřil mlýn »Čertovský« o 1 složení a starý »Kyšický« pustý, jenž mival z složení. Usedlíci té doby byli zde tiito: Vdova Pospíšilka, Jan Šhejbal, vdova Vrbská, Jan Salan, Pavel Janoušek, vdova Kyršová, Jan Jedlička, Jan Pilous, Václav Koptiva, Jiřík Hošek, Pavel Klatovský, Jiřík Hošek, Václav Janoušek, Matěj Šhejbal, Jan Fousek. Pusté: Žamberovská chalupa, Žejdlíková a Kubovská. Šenk od starodávna na gruntě Dlouhovském a včepovalo se ročně 38 sudů. Ze dvora Kyšického odvádělo se na hrad Pražský do kaple Všech Svätých ročně 50 kop. Špitálu sv. Bartoloměje a sv. Alžběty v Nov. m. Pr. platu komorního ročně 17 kop 3 gr. a do kláštera na Karlov úroků ročně 60 kop z 1000 kop odkázaných od Frant. Adama Eusebia Žďárského.²⁾

Terezie hrab. z Ugardé prodala panství Červ. Újezdecké r. 1690. své sestře Johaně Barboře hrab. Karetto-Millesimo a ta prodala statek Tachlovický i Červ. Újezdecký r. 1697. Karlovi Jáchym Bredovi. (Viz Tachlovice).

¹⁾ DZ. quat. pam. otech. 293. L. 20.

²⁾ DZ. quat. pam. karař. IV. P. 15.

Známe usedlíky Kyšické z r. 1688. Pohlédneme se ještě po Kyšicích, abychom zvěděli, jak vypadaly 14 let po válce tricetileté r. 1662, když se na panství Kladenském a Červ. Újezdeckém zakládaly nové urbární či gruntovní knihy. Tehdy byly zde následující grunty: 1. Grunt Vávry Pospíšila 50 str. i se zarostlými. 2. Grunt Jana Šhejbal 50 str. 3. Grunt Matěje Vrbského 38 str. 4. Grunt Matěje Janouška 50 str. 5. Chalupa Žamberovská pustá. 6. Grunt Pavla Janouška 45 str. 7. Chalupa Vít Kyrš 3 str. 2 věr. 8. Grunt Jakuba Špatného 35 str. 9. Grunt Balcara Pušmana, krčmaře, 24 str. 10. Grunt Martina Rezače 22 str. 11. Kréma Dlouhovská Tůmy Rezače 6 str. pustá. 12. Grunt Anny Kubovy 21 str. 13. Chalupa Trousilovská Jana Borka 9 str. pustá. 14. Grunt Pavla Syřístě 45 str. 15. Chalupa Žejdlíkovská 2 str. pustá. 16. Chalupa Jiřika Šmída, zahradníka, 14 str. 17. Grunt Havla Podolského 60 str. 18. Chalupa Kubovská, na níž Vít Kyrš 2 str. 19. Mlýn nový pod Hlubokým rybníkem, dříve o 2 kolech, nyní o 1. Byl r. 1660. pronajat Martinovi Jelinkovi na 5 let. 20. Mlýn starý Kyšický pustý, dříve o 3 kolech, roli pod 4 str. leží ladem. 21. Chalupa panská při dvoře pro podruhy vystavěná, v ní Martin Kladrubský, řezník, zůstává; jest tu krám řeznický.

Dvůr panský, nyní pustý, byl od kamene vystavěný, zdi stojí ještě dobré, nyní »dobytek hovězí ve tvrzi zůstává.«

Tvrz jest od kamene vystavěná, však pobořená, ale příkrytá. Sad při ní prostranný, však zanedbaný, znečištěný, zarostlý. Stodola o dvou mlatech, za ní sad, v něm stromoví namnoze všecko zarostlo. Roli 4 lány a louky tyto: Jedna okolo rybníka Fišbachu, druhá pod tím rybníkem, třetí u rybníka Hlubokého, čtvrtá »Na pastvišti«, pátá »Na poustíkáche«, šestá »Na škrobátě«, sedmá při mlýně Kyšickém starém, pustém, půl míle od Kyšic. — Rybníky tyto: 1. Fišbach. 2. Nový pode vsí. 3. Pod předěšlým a 4. Nový u mlýna nového Kyšického (potom Čertovského).

Drobnosti.

Uprostřed obce stojí kaple zasvěcená sv. Floriánu, r. 1863. nákladem obce vystavěná. Posvádní se kříž na bílé nákloně, byla tato mozena 3 dne 16. srpna 1888. zase upravena, kostelík obílen a hodiny vyčištěny. Do bílé stěny střílné peníze z roku 1863. a z doby nynější, spisek o stavbě a opravě kaple tohoto obsahu:

Potomkům posravní

Za panování císaře rak. a krále českého J. V. Františka Josefa I., když duchovní správa v zemi vedl arcibiskup Pražský J. Edu. kníže Bedřich Svatozemský a farář osada Unhoštěk, ku které Vel. Kyšice patří, spravoval úřad. P. Jan Moll, l. P. 1865. kaple tato nákladem obce byla vystavěna za správy obecní, jež měl Matěj Koptiva, starosta, Václav Štokr, Josef Majer, radní, Josef Janoušek, vojtěch Tůma a Jan Šmíd, vřiborové. — L. P. 1888. dne 14. srpna sčítá bůh a křtím, pondělí se na jednu stranu nákladem, kromě jím z města Unhoště Franj. Guusdem a dne 16. srpna zase na kapli upravená byla. Správu obce toho roku vedl: Jan Janoušek, starosta, Vojt. Tůma t. radní, Hynek Čermák 2. radní, Ant. Štokr, 3. radní, Jan Piratin, Josef Majer, Josef Březník, Václav Pacal a Václav Pořt, vřiborové; Mat. Benda, hospod. správce z Unhoště, jako zástupce J. V. císa. Frant. Jos. I., majitele panství Tachlovického, k němuž patří dvůr zdejší. Duchovním správcem osady byl toho času díst. P. Václav Černoch, farář v Unhošti, kněz řádu křilovnický a tercenos hvězdou.

Téhož roku při opravě kaple postaven po její východní straně ledový kříž nákladem obce.

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo 417 obyč.	a 50 domů
» 1857.	» 380	» » »
» 1870.	» 435	» » »
» 1880.	» 474	» » »

Katastr: 488 ha. 64 ary. Dani 1811 zl. 6 kr.

Rychtářové: Pavel Janoušek 1671, Mat. Koptiva 1696, Jiří Koptiva 1787, Frant. Janoušek 1801.—1807, Václav Janoušek 1807.—1815, Jan Novák 1815.—1817, Josef Fousek 1817.—1823, Jan Kukelka 1823.—? Matěj Myller 2 léta, Jan Nedbal 18 let, Jan Nedvěď do r. 1850. Starostové: Jan Nedvěď 1850. až 1851, Frant. Kukelka 1851.—1860, Matěj Koptiva 1860.—1868, Josef Janoušek 1868. † 1869, Josef Klatovský 1869. † 1871, Jan Stádník 1871.—1874, Hynek Majer 1874.—1878, Jan Janoušek 1878. posud.

Toskánka.

Na staré Karlovarské silnici pod vrchem Kožovem leží vesnice Toskánka. Nechybíme se pravdy, tvrdíme-li, že osada ta jméno má od velkověvodů Toskánských, ač se zdá, že první budova vystavěna byla za panů Žďárských. Ukazuje k tomu hlavně

prostranný, jednopatrový zájezdny hostinec čís. 1., na jehož kamenných futrech jak v budově obytné, tak u chlévů posud spatruje se vytesané orlice Žďárské. Na dubových dveřích, jimiž se do hostince se silnice vchází, vyryt jest letopočet 1712. a na dlaždičce v přední hořejšího patra letopočet 1715. — Hostinec, na jehož dvorec spatruje se hluboká studna, z níž se voda váží dvěma okovy na kole, zařízen byl tak, že zde i panstvo na svých cestách přenocovati, nebo jsouc na lovu, dle pobytí mohlo. — Dle tržové smlouvy byli pryč prvotní držitelé této usedlosti manželé Frant. Preslerovští, kteří ji prodali r. 1810. dne 26. července Václavu Holému a Terezií, manželce jeho. Od nich koupil ji Jan Moucha s manželkou Katerínou roku 1816. dne 30. října za 17.000 zl. v. m. Nyní hospodaří zde syn jejich Karel Moucha.

Roku 1843. byla zde kovárna a 3 domky, nyní jest zde domků šest. Katastrem patří tato obec k nedalekému Braškovu.

Valdek.

Osada tato v novější době na kraji lesů Krávkolátských vzniklá, měla r. 1843. třináct čísel, totiž panskou myslivnu a 12 domků. Patří katastrem k Braškovu. (J. Sommer XIII. 250.)

Malá a Velká Dobrá.

Ve starších dobách známa byla Malá Dobrá pode jménem »Dolejší« a Velké říkali »Hořejší«.

R. 1373. patřily obě tyto vesnice bratřím Zikmundovi a Ondřejovi Hulenovým, kteří s povolením krále Václava zřídili v Týnském kostele v Praze oltář sv. Jeronyma a vykázali mu na těch vsích 14 kop.¹⁾

Ku konci téhož století patřil statek Doberský, ne-li celý, tedy část, pánům z Braškova; nebot r. 1389. dne 14. listopadu zapsal Gronwald z Braškova manželce své na dědinách

¹⁾ Schaller, Top. I. 118.

ve Druží a Dobré 250 kop. Škonka, dotčená vdova, prodala r. 1412. dne 31. srpna své věno v Kysících Janovi z Kladna.²⁾ Zda-li v tom byl také podíl její na Dobré, s určitostí tvrditi nemám, ale jest pravdě vělice podobno. Tak přešel statek Doberský na pány z Kladna. Když r. 1543. Zdeňkem vymřel rod Kladenských z Kladna, přešel statek Doberský na Žďáru a vládl jim Oldřich, manžel Maruše, roz. z Kladna. Po jeho smrti rozdělili se r. 1548. jeho synové Jan, Jiri a Zdeněk o dědictví a statek Doberský připadl Jiřimu, jenž jim vládl až do r. 1574.³⁾ Po jeho smrti připadl Janovi na Červ. Ujezdci a od r. 1578. patřil Ctiborovi Tiburci, jenž jej r. 1615. odevzdal se statkem Kladenským synovi svému Janu Jiřimu. Po něm vládl jim Florian Jetřich od r. 1624. až do své smrti dne 7. května 1653. a pak syn jeho Frant. Adam Eusebius. Při dělení r. 1688. přidán statek Doberský k dílu druhému, jenž připadl Polyxeně ze Sternberka. Po ní zdědil jej syn její Jaroslav Florian Švihovský a prodal jej r. 1705. Karlovi Jach. Bredovi, jenž jej připojil k panství Tachlickému.

Malá či Dolejší Dobrá.

R. 1548. byli zde následující usedlíci: Mikuláš, rychtář, jenž platil ourok také z poustky Blažkovské. Petr Knihar, který platil také z poustky Vondračovské. Pavel Lebeda, Jan, krejčí, Jira Jiráek, Lukeš, šid Pavel Tomes, Feznik a Kryštof. (DZ 48. C. 22.)

R. 1662. po válce třicetileté zanepravený v urbani knize tyto usedlosti: 1. Grunt Fenclovský a Trousilovský, které oba měly 34 str. polí a obou užíval Václav Horák. 2. Grunt Jiřička Springlera 20 str. 3. Krčma Studeného, jinak Vata Prenta, jmenuje se od dávná krčma Klímšovská a jest pustá. Polí a luk užívá Vít Projt, 27 str. 4. Grunt Balcarovský 30 str. pustý, polí, luk a stromovi užívá Matouš, syn Balcarův. 5. Chalupa Pavla Ševce 6 str. pustá. 6. Kovárna Blažkovská 6 str. pustá, dělní užívá Jakub Palčíka. 7. Chalupa Tomáše Trnky 12 str. 8. Grunt Adama Blažka 45 str. i se zarostlinami. 9. Grunt Vít

¹⁾ Pam. arch. X. 20.

²⁾ DZ quat. bříž 48. C. 22.

Studeného, jinak Prenta 22 str. pustá a spálený, 10. Chalupa Broučkovská 10 str. pustá, 11. Grunt Jana Kříže 43 str. 12. Grunt Jiřička Tvrzkého 22 str. 13. Grunt Jakuba Palčíky 40 str. 14. Chalupa Rakovská pustá. Mimo to byla zde bažantnice.

R. 1688. uvádějí se při Dol. Dobré tyto usedlíci: 1. Jan Freyer. 2. Tobáš Němec. 3. Jan Nepilčej. 4. Frídrieh Bilej. 5. Vít Trnka. 6. Jakub Spatný. 7. Martin Brandt. 8. Jan Vrzal. 9. Jiřík Palčíka. 10. Jakub Palčíka. Pusté: 1. Grunt Pavla Ševce. 2. Chalupa Blažkovská. 3. Broučkovská a 4. Rakovská. Šenk na gruntě Jiř. Palčíky, ročně 74 sudů.

V novější Malé Dobré jest panský dvůr, ovčín a bývala tu vinopalna. Také jest při dvoře ovocná školka a pěkná zahrada, kterou ošetřuje panský zahradník a jež má asi 12 jiter vysevku. Asi r. 1765. vystavěli si sousedé zdejší kapličku »Pod Patrocinem« a zasvětili ji Nalezení sv. kříže. R. 1804. byla tato kaplička zbořena a vystavěna nová, větší. R. 1815. zbořena i ta a zbudována novější kaple, jejíž loď kryta jest šindelem a kněžské přejczy; posvěcena byla r. 1817. dne 12. října. Jméni ani nadání nemá a Doberští dle protokolu v Jenči dne 17. dubna r. 1830. zavedeného o její vydržování ani znova zbudování starati se povíni nejsou. Mše sv. konají se zde v den Nalezení sv. kříže a druhá v den Vyzlivení sv. kříže; za obě mše platí Doberští z obecní pokladny i zl. 30 kr. konv. m.

Na území obce Malo-Doberské jsou dva kamenné křížky podoby obelisků, na každém vytesán kalich s hostí. První stojí na sev. straně obce za usedlosti Jungovou, druhý na jižní straně na křížovance mezi panskými poli. Obá dal postaviti Jan Velek z Vel. Dobré r. 1834.

Obyvatelstvo.

Roku 1836.	bylo 212 obyvatelů a 41 domů.
» 1843.	» 314 » » 41 »
» 1857.	» 326 » » 42 »
» 1870.	» 449 » » 47 »
» 1880.	» 547 » » 58 »

Katastr M. a V. Dobré s Dolsky: 1210 ha. 41 ar. Dani: 2316 zl. 45 kr.

Velká či Hořejší Dobrá.

Obec tato měla tutéž vrchnost jako Dolejší Dobrá. Jen dvě usedlosti a v M. Dobré zájezdny hostinec č. 17. patřily Martinicům. Zmíněné 2 usedlosti ve Vel. Dobré byly dříve dědictvím Ludmily Žďárské, roz. z Martinic a ta odevověši, připojila je k panství Smečenskému. (Sommer XIII. 74.)

R. 1548. připomínají se zde tyto usedlíci: 1. Matěj, 2. Šimon Švec, jenž platil také z poustky »Pod košicem«. 3. Jira Pešků, jenž platil také z poustky Makšovic. 4. Kolář, 5. Tomes, 6. Jan Vitků. 7. Marek. 8. Vaněk Vitků. 9. Jan Koráček. K Hot. Dobré patřila také louka v Mrákavech. Byla zde krčma, vepence nově udělaná a kamenné vápenné dobré na blízku. Dále sem patřilo mnoho lesů, na kterých byl Matěj, člověk poddany (smad hajným?). Sem přidělen byl tehdy také háj nazvaný Dolska přední a Dolska zadní, které před tím ke Kladnu náležely. Z rybníků byl tu Velký Doberský, v němž bylo násady 120 kop; pod ním byl Malý rybníček a třetí pod ním slul »Pod horou«.

R. 1662. připomínají se tyto grunty: 1. Grunt Jana Havlíka 4 lány. 2. Chalupa Chlárovská pustá. 3. Grunt Jiřička Bejvala 31 str. 4. Grunt Šimona Jelinka 2 lány. 5. Grunt Křížovský pustý, role vše zarostlé. 6. Grunt Skopcovský 40 str. pustý, zarostlý. 7. Grunt Markovský 45 str. pustý. 8. Krčma Tomáše Dvořáka 40 str. 9. Grunt Matouše Balcara 9 str. 10. Grunt Jiřička Trápice 1 lán. 11. Grunt Karolovský 15 str. pustý, zarostlý. 12. Chalupa Janouškovská pustá, místo toliko, kde státa, bez roli. 13. Grunt Martina Kapounka, myslivce. 10 str. 14. Chalupa Brachovská, jinak Kulnovská 43 str., pustá — Dvůr panský byl od kamene vystavěný; k němu patřilo roli 4 lány, jeden lán ležel ladem. Mimo to byla tu chmelnička, tři stěpnice, ale zničsténé a lom kamene vápenného. Rybníček bylo zde devět: 1. Velký. 2. Nahavice. 3. Žejdlický. 4. Volek. 5. Hluboký. 6. Vovčáček. 7. Pastviště. 8. Štědrý a 9. Chozovský. Lom bylo tu pět.

R. 1688. byli zde tyto usedlíci: 1. Jan Novej. 2. Martin Roztočil. 3. Ondřej Jelínek. 4. Martin Čáp. 5. Grunt Hlavatovský, který měl tž Čáp. 6. Tomáš Dvořák. 7. Matouš Balcar, 8. Jiri Jelínek. 9. Lukáš Zapotocký. 10. Vdova Kapounka. Pusté: 1. Chlárovská chalupa. 2. Grunt Křížovský. 3. Grunt Markovský

a 4. Chalupa Brachovská. Tvrz byla tou dobou na sýpku proměněna a lom kamene vápenného hojny.

V nynější Vel. Dobré jest myslivna s věžičkou, Heinerovsky zájezdny hostinec a židovská modlitebna, vystavěna r. 1805.

Sochy a kříže jsou zde tyto: Uprostřed vsi jest socha sv. Jana Nep. Při záp. vchodu do obce jest kříž, postavený roku 1800. Jiný kříž dal r. 1836. postaviti při cestě k Druží Jan Velek.

Obyvatelstvo.

R. 1836.	bylo 201	obyv.	a 36	domů
» 1843.	» 291	» »	» 36	»
» 1857.	» 294	» »	» 36	»
» 1870.	» 299	» »	» 34	»
» 1880.	» 429	» »	» 52	»

Doksy.

Ve starých listinách psávány také Dogsy, Dogzy, Doxy i Doges. Obec tato leží asi 2 hodiny severozápadně od Unhoště na silnici Karlovarské. Až do 8. dubna 1887, tvořila s M. a V. Dobrou jednu politickou obec; od té doby jest obcí samostatnou. Doksy mají nyní 89 čísel a na 600 obyvatelů; před 40 léty bylo zde 51 domů a pouze 315 obyvatelů. Rychlý tento vzrůst dá se vysvětliti vzrůstajícím se kamenictvím v krajině zdejší; nebot když Žehrovák u Kamen. Žehrovic vybrán byl, přeneseno těžiště průmyslu kamenického do Dokes.

R. 1417. připomíná se Chval z Dokes (viz Chyně). R. 1464. obdržel pán Jindřich z Kladna od krále odúmrť v Doksích.¹⁾ Stávala zde tvrz, jejíž díl s části vesnice kladl si r. 1543. do desk zemských Zdeněk z Kladna. Když zmíněného roku týmž Zdeněkem rod pánů z Kladna po meči vymřel, připadl statek Kladenský a s ním Doksy Oldřichovi Žďárskému, manž. Maruše z Kladna. Po Oldřichovi smrti rozdělili se synové jeho o dědictví a Doksy jako část statku Doberského připadly Jiřimu r. 1548. Leč tehdy byli zde pánům Žďárským poddání pouze dva usedlíci, totiž Vondra ze dvoru, z čehož se dá souditi,

¹⁾ Pam. arch. X. 22.

že při tvrzi byl dvůr, jenž patřil Žďarům, a Nikl či Mikuláš Srek.¹⁾ Po smrti Jiřka Žďárského r. 1574. připadl statek Doberský a s ním ona část Dokes Janovi a po něm synovi jeho Ctiborovi Tiburci Žďárskému, jenž r. 1615. odevzdal statek Kladenský a 4 osedlé s rybníkem v Doksích, Hof. a Dol. Přitočno synovi svému Janu Jiřimu. Po něm vládl statkem Kladenským a jmenovanou částí Dokes Florian Jetřich od r. 1625—1653. a od té doby do své smrti 1670. syn jeho Frant. Adam Eusebius. Při dělení panství Kladenského a Červ. Újezdeckého r. 1688. přidána tato část Dokes k dílu druhému Doberskému, jejíž obdržela Polyxena ze Sternberka. (Dále viz Dobrou!)

R. 1662. byly zde následující usedlosti:

1. Chalupa Srekovská 45 str. pustá, vše lesem zarostlé.
2. Grunt Václava Bílého 2 lány.
3. Grunt Chlapovský neb Kotrovský 45 str. pustý.
4. Grunt Pavla Bílého na Zedníkovském 1½ láně.
5. Grunt Novákovský Václ. Horáka, který se za mnoho let za pustý pokládal a Horák z něho nic neplatil, 45 str.
6. Grunt Skalnický 15 str. pustý, veskrz zarostlý.

Ke Smečnu nálež: 1. Grunt Kubovský. 2. Grunt Beznovský. 3. Grunt Václavový. 4. Grunt Mužanový.

K dílu Žďárskému dále patřil: Mlyn Dokeský panský pod hrází rybníka velkého Dokeského o 2 kolech, píla hrubě sešlá. Pronajat byl tehdy Václavovi mlynáři, jenž měl platiti 80 str. žita, vykrmit z vepře, anebo za ně odvésti 12 kop. gr. Bylo k němu 15 str. polí. K melivu byli sem odkázáni poddání z Kladna, z obou Dobrých, ze Cvrčovic, z Dokes, z Dubi, z Újezdecku, z Krocchav a z obou Přitočno. Rybník se tu jmenuje »Velký Dokeský«, jenž později se jmenoval »Hrázský« a byl r. 1870. vysušen.

R. 1688. byli zde Žďarům poddání usedlíci tyto: 1. Bartoloměj Hájek. 2. Matěj Bílý. 3. Jiřík Bílý. Pusté: Krapovský grunt, Novákovský a Skalnický.²⁾

Druhý díl Dokes patřil Zejdlicům ze Šenfeldu. Posledním pánem Dokes z této rodiny byl Ladislav Zejdlic, na začátku 17. stol. nejvyšší sudi zemský. Týž sloužil stavům protestantským

¹⁾ DZ. quat. býř 48. C. 22.

²⁾ DZ. quat. kanál, IV. O. 6.

proti Matyáši a Ferdinandovi II. při rozličných komisích. Proto měl po bitvě Belohorské dle cis. poručení ze dne 6. února 1621. býti uvězněn, ale ponechán na svobodě, protože se časné při kurfirstovi saském ohlásil, za milost žádal a přičiněním svým město Litoměřice a týž kraj císaři zachránil. Přece však při komisí konfiskační dne 4. února r. 1623. vedle cis. výpovědi ze dne 28. ledna 1623. odsouzen všeho jmění. Zabrána mu ve vsi Doksích výsadní kréma a pět osedlých, což odhadnuto na 540 kop. míš., a koupil to zboží dotčeného roku Jaroslav Bořita z Martinic za 550 zl. rýn.¹⁾

Oba díly Dokes nebyly nikdy pod jednou vrchností spojeny. Jeden zůstal Martinicům a druhý, Žďárský, připojen s Dobrou za Bredy k panství Tachlovickému.

V nynějších Doksích stojí kaplička r. 1763. nákladem obce vystavěná, do níž neznámá dobrodělka darovala zvonek, jenž byl téhož roku dne 25. října slavně posvěcen. Blíže kapličky stojí socha sv. Jana Nep., kterou r. 1790. ze svého koupil a dal postaviti osadník zdejší Tomáš Hromada.

Prvním starostou obce jest od r. 1887. Václ. Doubrava.

Obyvatelstvo.

R. 1847.	bylo 315	obyv.	a 51	domů (16 k Tachl. a 35 ke Smeč.)
» 1857.	» 458	» »	» 65	»
» 1864.	» 540	» »	» 66	»
» 1870.	» 531	» »	» 67	»
» 1880.	» 595	» »	» 88	»

Daní r. 1888: 982 zl. 29 kr.

Nahavice. U mlýna »Na nahavici« stojí památník podoby lidových deskových náhrobků s nápisy po obou stranách. Na jedné straně čteme: »Léta 1763. tuto jest pochována jedna služebná dievčečka od jednoho pastýře samorodová. Posazte se v modlitbách svých pamatujte na její ubohou duši s jedním náhrobním Otčenášem a Zdrávou Maria nebo oni velké smyky trpí.« Německý nápis na druhé straně není čitelný.

(O prohaných Doksích viz Beneš-Třebitzkého »Ze zapomenutých pamětí«.)

¹⁾ Bilek. DĚ. konf. 931.

Pletený Újezd.

»Plotěný (oplotěný) Újezdec«, jak se druhdy říkalo a psávalo, patřil ve 14. stol. Matřím z Dolan. R. 1354. připomíná se Matřik z Dolan a z Újezdece, jenž s bratry svými, Bohunkem a Janem, obsazoval faru sv. Michala v Praze.

V první polovici 16. století patřil Plotěný Újezdec Jetřichovi Bezdrůžickému z Kolovrat a na Buštěhradě, strýci Jana, Vladislava a Ludvíka, bratří Bezdrůžických, kteří po smrti dotčeného Jetřicha r. 1548. všecko jeho zboží zdělili a o ně se rozdělili Plot. Újezdec a Braškov případly k dílu druhému, Vladislavovu. Tehdy patřili k Buštěhradu: Mareš, Jira Zoubek, Váňová a Jira Malej.¹⁾

Mimo to měli zde páni prolati kapitoly sv. Víta v Praze jeden dvůr, na kterém sedl Tůma Pařízek. Ten postoupil roku 1560. ve středě před sv. Matoušem zmíněnému Vladislavovi Bezdrůžickému za zboží, které měl v Unhošti.²⁾ Od té doby patřil celý Pl. Újezdec k panství Buštěhradskému. (Viz Lidice.)

R. 1612. bylo zde následujících 6 gruntů:

1. Grunt Matěje Matějky. L. 1616. odevzdal jej Matěj Matějka zeti svému Janovi Zahradkovi a Mandaleně, manželce jeho. Byl to dvůr, v němž tehdy chovali 3 klisny, 5 krav dojných, 17 jalovic, 21 ovcí, 7 kusů vepřového dobytka a 20 slepic i s koutem. R. 1630. daroval dvůr ten »vypálený a pustý« Vladislav Bezdrůžický Adamovi Sobětickému ze Sobětic a v Unhošti za dlouhé a věrné služby se vším příslušenstvím bez vselických robot a poplatkův kromě kontribucí a sbírek zemských do smrti jeho a dítek jeho.
2. Grunt Vitkúv. L. 1618. ujal jej po někdy Vitovi Kulkovi Jakub Kulka ve 150 kop.
3. Grunt Víta Kulky. L. 1618. ujal jej po smrti Víta Kulky Tomáš Kulka ve 155 kopách.
4. Grunt Jana Dlouhého. L. 1601. Jan Dlouhý ten grunt pustil ve 40 kopách Matoušovi, synu svému, a ten jej prodal r. 1603. Tomášovi, synovi Víta Kulky za 150 kop. L. 1614. prodal jej Tomáš Kulka Janovi Černému.
5. Grunt Fardovský. L. 1598. koupil jej Václav Šulz od

¹⁾ DZ. quat. pam. červ. I. 1544.—48.

²⁾ DZ. quat. pam. býř 1566. A. 36. Monografie m. Unhoště str. 146.

Rehotky za 70 kop. L. 1614. prodal jej Matěj Šuíz Kryštofovi, synovi svému za 100 kop.

6. Grunt Tomáše Pařízka. L. 1606. prodán ten grunt od Jana Součka Havlovi, krčmáři. R. 1609. hospodařila zde Dorota, vdova, která stavši se šafářkou na Bůstěhradě, postoupila krčmu v Plot. Ujezdci synovi svému Janovi.

To byly usedy před válkou třicetiletou. Hned na začátku války byl Plot. Ujezd vypálen. Však ještě v době války počala zde vrchnost nové poddané usazovati a od r. 1655. do r. 1745. shledali jsme 14 následujících usedy:

1. Ondřej Vizner roku 1655. Matěj Vizner 1696. Tomáš Vizner 1735.

2. Tomáš Vache 1669. Lorenc Vácha 1705. Mates Špelling 1723. Jan Fišer 1742. Kryštof Svarec 1745. Jan Rákos 1747. Mates Pech 1754. Jakub Hlita 1754.

3. Jiří Langer 1660. Matěj Langer 1682. Vác. Vencl 1701. Jiří Vencl 1723. Matěj Švelik 1746. Vit Hokův 1748.

4. Jiří Rephan 1660. Jan Rebhun 1716. Josef Keller 1748.

5. Grunt Svarec měl Lorenc Milz 1676. Jiří Studnička 1681. Jiří Studnička 1723. Jan Frank 1755.

6. Novotný či Kryštof Hokův 1675.

7. Zemanovský či Zahradkový grunt měl Jiří Burger 1681. Matěj Burger 1723.

8. Hans Teutscher (Tajčer) 1675.

9. Matěj Frühling (Frylínek) 1734. Frant. Panenka 1756.

10. Václav Ktepka vystavěl domek r. 1743.

11. Jiří Černý vystavěl domek r. 1743.

12. Anna Švarcová dříve Mates Švelik. Anna Matějková 1753.

13. Tomáš Kavka vystavěl r. 1745. nový domek.

14. Mates Rephan vystavěl r. 1745. nový domek.

Pl. Ujezdec a Braškov tvořily do r. 1877. jednu obec. Od té doby jest starostou samostatné obce Václav Kácl.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 160 obyv. a 26 domů

• 1857. • 194 • • 27 •

• 1870. • 209 • • 31 •

• 1880. • 290 • • 37 •

Katastr: 168 ha. 22 ary. Dani: 687 zl. 72 kr.

Dolany.

O nejstarších držitelích obce Dolanské těžko jest podati zpráv naprosto spolehlivých, protože mimo Dolany v našem okrese jsou ještě několikery jiné. Není tedy lehké rozhodnouti, kterých tykají se zprávy o páních z Dolan až do r. 1354. Zprávy od tohoto roku dále, jež uvedeme, tykají se Dolan našich, čehož důvody níže uvedeny budou.

Léta 1354. měli Bohuňek a Jan, bratři, a Mařík z Dolan podací právo ke kostelu svatého Michala pod hradem Pražským v Menším městě Pražském či na Malé Straně.¹⁾ Téhož roku přeložen tam k návrhu jejich Hodislav, farář z Kralovic.²⁾ Tuto zprávu potvrzuje Tomek ve svém Dějeписе města Prahy v díle III. na str. 144. pravě, že kostel sv. Michala ve 14. stol. patřil zemanům řečeným z Dolan a z Ujezdec a čini zde otázku, byly-li to Dolany u Unhoště? — Uvážíme-li, že v Dolanech Maříkové skutečně sídli a máme-li na mysli blízký Plotěný Ujezdec: tož snad smíme tvrditi, že byly Dolany u Unhoště sídlem dotčených Maříků z Dolan. Vímže ještě jiný důvod! R. 1396. dne 22. září daroval jistý Mařík z Dolan kostelu v Unhošti půl kopy úroku. Soudim, že to byl svrchupřpsaný Mařík, jež dotčeného roku 1354. spolu obsazoval faru Lidčickou.³⁾

Dle těchto zpráv byla tedy před válkami husitskými v Dolanech tvrzc. až ji Palacký ve svém Popise království českého neuvádí. Zaznamenal tvrzc. pouze při Dolanech na Klatovsku a na Plzeňsku. Těch obou se výše uvedené zprávy asi sotva tykají; neboť Maříkové z Klatovska nebo z Plzeňska sotva by činili darování kostelu v Unhošti.

Na začátku 15. stol. patřily Dolany Janu Rečkovi z Leďč. měšťanu Starého města Pražského. Týž Jan Rečka založil v Praze při universitě kolej, v níž 12 chudých studentů a jeden kněz se chovati měli, ti filosofii aby studovali a pod obojí přijímali. K té koleji nadal r. 1438. ve středu po Všech svatých ves Dolany se vším příslušenstvím.⁴⁾ Téhož roku v úterý před sv. Šestem poručila Dorota, manželka mladého Ješka z Perna,

¹⁾ Lib. conf. I. 2.

²⁾ Tomek, Zák. m. Pr. 57.

³⁾ Lib. conf. V. 1.

⁴⁾ Dvorský, O školách č. 8. a 9., str. 483.

ksafem, aby její věno, ves Dolany, k žádosti obrátili, ale purk-mistr a konšelé Starého města Pražského na radu dobrých lidí obrátili tu ves na studenty národu českého.¹⁾ Od těch dob byly Dolany statkem vysokého učení Pražského. Veškeré platy a jiné dávky odvádějí tedy sousedé Dolanští děkanu a mistrům university Pražské, kteří jakožto vrchnost vykonávali nad nimi veškeru právomoc. V držení university zůstaly Dolany až do r. 1727., kdy je s Drahčicemi odstoupila universita Jáchymovi hrab. Bredovi, jež je připojil k panství Tachlovickému.

Na konci 16. a na začátku 17. stol. patřily čtyry usedylosti k panství Bůstěhradskému a r. 1612. byly zde následující, k témuž panství příslušící usedylosti:²⁾

1. Grunt Šimona Chalupníka, jež byl skutečným chalupníkem. R. 1612. držela chalupu tu Anežka Šimonka; r. 1622. prodána Vondrovi Balounovi za 30 kop.

2. Grunt Šimona Soukupa. Na gruntě tom seděl r. 1612. Jan Soukup, jež jej r. 1578. koupil od J. M. Pána za 120 kop. L. 1594. hospodařila zde Dorota vdova a po ní od r. 1606. zmíněný Jan.

3. Grunt Jirý Starého. L. 1622. přiznil se ke Kateřině, vdově po Jirkovi Starém, Jirk Valentů a ujal chalup ve 40 kopcích. L. 1636. prodána Matoušovi Novákovi za 22 kop.

4. Grunt Martina Špaleného, jinak Lipy. L. 1590. koupil Martin Lipa, jinak Soukup, ten grunt od Jakuba Manna za 200 kop. L. 1606. Maruše, vdova po Mart. Špaleném, zapsala týž grunt Janovi Novákovi, svému druhému manželovi. Roku 1610. prodán Janu Lipovi a r. 1615. prodala jej Anna, vdova po Lipovi, Ondřeji Balounovi za 190 kop a r. 1617. koupil jej za 200 kop Matouš Novák.

Leč vratně se ještě k sousedům Dolanským na konci 16. století a vze, že dlouho po válkách husitských přiznávali se ku straně pod obojí či ke kališníkům, a poněvadž tou dobou na färe Hostoušské, ku kteréž patřili a patří, byl farář kališnický, byli s nim Dolanští spokojeni. Zle však bylo, když r. 1599. proběhl Jiří Berthold z Breitenberka, jemuž náleželo právo dosazovací, dosadil sem faráře pod jednou, jež arci nechtěl Dolan-

¹⁾ Tamtéž 484.

²⁾ Registra purkr. panství Bůstěhrad. 401.

ským podávati pod obojí způsobou. Dolanští se bouřili a zdráhali se dávatí faráři desátek, chtěje se k jiné färe obrátiti. Když však rozepře o to povstala komorou královskou ve prospěch probostův byla rozřešena, ujala se Dolanských jejich vrchnost; senát university Pražské utekl se dne 1. června r. 1614. proti probostovi k defensorům žádaje, aby na faru Hostoušskou, poněvadž do kostela toho náležel poddaní rozdílných pánů, za správce církevní dosazování byli kněží z konšistů pod obojí.³⁾ Spor ten rozhodla nepochybně válka třicetiletá, která brzy potom, r. 1618. vzlala svůj počátek, a po bitvě na Bílé Hoře byli, jak známo, všichni kněží pod obojí ze země vyhnaní.

Z roku 1608. zachoval se nám zajímavý zápis, jímto se Jirkovi Věškovi ze vsi Dolan, poněvadž ani k literárním uměním, ani k řemeslu myslí neměl, a sedákem toliko býti chtěl, ale ani práce té seleké si nechtěl a v dědictví své otcovské se svázati chtěl, nařídilo, aby čtyry léta se provodil na cestu peněz, aby chodě světem, rozkošil pořizati mohl, k čemuž náklonnosti dosti měl, jak o něm dovozděl poručík jeho, Jiří Věšek z Dolan; vidyt mlo toto provandrování skrotili mentioned choutky skalného studenta po rozkoších tohoto světa. Proto nařídili mu pini, aby se dal k dohledu hospodáři kdekoli, kromě grantův prelátských, purkrabských, Omeštských a Židovských, na kterých přiznal jeho zůstávaj. Měl pániům oznámiti, kde sloužil míni a teprve potom slibiti, opatřiti jej hospodářstvím, až vylouží si doberho vysvědčení o svém chování. Když však tohoto nálezu své starostlivé vrchnosti poslašen býti nechtěl, měl ihned do všemí jiti a neměl z něho do dalšího poručení vycházeti. Měl tedy náš veselý Jirka před sebou dvě cesty, jednu do světa na službu a druhou do arustu na dobu neurčitou. Kterou, myslíte, že se dal? Sed do světa vyloužil si vysvědčení pilnosti a dobrých mravů. »Pán Báh rač dáti, aby něco z něho býti mohlo,« připalil jini ku svému nálezu, a my, nezajíce další bñ Jirkova života, doufejme, že se polepší. — Ze náš Jirka nepočázel z grantu neapratného, dokazje četné a bohaté jeho přítulnostem, k němuž patřil Matěj Věšek, válený soused a dlouholetý primas i konšel Unhoštský, Matěj Dvořák ze vsi Dušník, Jan Kalous, Jiří Bartol, Vavřinec Marek a Matěj Marek, všichni toho čaru zámělní náležej Unhoštské. Není tedy diva, že po statku batil. Bylo by bývalo z čeho veselé žiti!

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 243 obyv. a 23 domů

• 1857. • 231 • • 33 •

• 1870. • 263 • • 33 •

• 1880. • 252 • • 37 •

¹⁾ Tomek, DJ, univer. 183., 238. Dvorský 532.

Katastr: 300 ha, 29 arů. Daní: 1216 zl. 6 kr.
 Rychtářové: Frant. Brejník 1826.—1839. Matěj Čáclý 1839.—1852. Starostové: Matouš Jirota 1852.—1854. Josef Zajíc 1854.—1860. Frant. Novotný 1861.—1867. Václav Brejník 1867.—1870. Ant. Brejník 1870.—1883. Josef Zajíc 1883. posud.

Lidice.

Ve 14. a 15. století byly v Čechách dvoje Lidice; jedny u Slaného a naše. Tu i tam bývala tvrz a držitelé obou podepisovali se jako páni z Lidic. Z té příčiny bylo třeba opatrnosti, aby nebylo zmatku.

Na začátku 14. stol. patřily Lidice Pavlíkovi z Lidic. O tom dovidáme se z Českomoravské kroniky, kde ve druhém díle na stránce 34 se píše: »Za nebláhé vlády Jindřicha Korutanského, když v zemi české mnohé nepokoje jedněch proti druhým nastaly, mnozí měšťané Pražští a Kutnohorští proti zemským pánům se postavili, chtějí jim stavem rovní býti, učinili mezi sebou tajné spiknutí, aby se stejným dnem zmocnili osob několika nejvyšších úředníků a jiných pánů českých, což také 15. února r. 1309. provedli a zajaté v Praze a Hoře Kutné pány české zavazeli do vězení na hrad Lidice, kterýž blíže Butešhradu stával a jednomu měšťanu Pražskému, Němci Pavlíkovi náležel. (Pam. Děj. č. II. 334, 336.)

R. 1357. byl pánem na Lidicích Smil, jenž dotčeného roku dne 17. dubna s Janem z Makotras navrhl sem za faráře Mikuláše.

V téže době měl zde dvůr František, měšťan Starého města Pražského, jemuž prý říkali »Kozá«. Ten zemřel r. 1390. bez potomků a bez poslední vůle. Proto spadl dvůr jeho na krále a odumřt ta provolána ve Slaném dne 8. června téhož roku. Děvna ze Slaného, choť neobřítikova, hlásila se sice k dědině Lidické, ale král Václav IV. daroval dvůr poplužní v Lidicích r. 1391. Pacholetovi z Lidic za jeho služby. (Pam. arch. X. 175.)

R. 1367. měl zboží jakési v Lidicích Řehník (Řehot), jehož bratr Střízek byl zde farářem.

R. 1370. měli zde právo podací Zdislav a Slavibor či Křížek z Lidic. R. 1377. náleželo právo podací Ertlinovi, měšťaninu Většího města Pražského, a Křížkovi, panoši z Lidic. Roku 1394. připomíná se Herš z Lidic a Ortlin Václav.

Roku 1434. obsazoval s jinými faru v Litni Mikuláš čili Míkš Poledne z Lidic. Tento Míkš z Lidic náležel se se Studentem z Tachlovic a Hostpídem z Hostivice na listině ze dne 10. září 1435., kterouž uzavřeno bylo příměří mezi stranou krále Zikmunda a knížetem Korybutem i stranou pod oboji. Byl on tenkrát mistopurkrabím na Karlštejně a obdržel roku 1436. v měsíci říjnu za hrdišské hájení Karlštejna od krále Zikmunda v zápis Kozolupy a Bobovice, ale těch statků již neuzil; zemřel následujícího roku dne 17. července a byl pochován v kostele sv. Paimaci na Karlštejně (Sedláček Hrady VI., 57.)

Roku 1448. držel Makotras, Středoluky, Vrapice s celým příslušenstvím a dvory v Lidicích, v Zajezdě a Bělocích Jindřich Čáček z Pakomilic, jenž ale zboží své prodal roku 1455. dne 18. října Anně ze Svarcenberka. (Pam. arch. X. 702.)

R. 1456. na listině ze dne 15. června, kterou Skonka z Hostivice odkazuje synovi svému Jindřichovi z Moravěví všecko své jmění, uvádí se za svědka Smilek z Lidic. Toto zboží držela r. 1498. Kateřina z Pakomilic, manželka Jindřicha Hostivického, ale prodala je nepochybě Jeronýmovi ze Skuhrova a Václavovi Hindrákovi z Habrova, mistopisáři desk zemských; neboť die výpisu z rejst. královských zmíněn pán koupili a dali si zapsati ve čtvrtek před Hromnicemi i. 1500. na lídech a platech v Lidicích, Zajezdě, v Bělocích, Kovarích a Libochovicích 107½ kopy gr. č.

V letech 1535. a 1575. byl pánem Lidic. Makotras a částí Butešhradu Zdeněk z Vartenberka, manžel Kateřiny Bezdrůžické z Kolovrat. Po smrti dotčené Kateřiny přitknut její otcovský podíl po dlouhých sporech sestře její Anně, manželce Jáchyma Novohradského z Kolovrat r. 1580. — Druhý díl statku Butešhradského náležel Václavovi Bezdrůžickému z Kolovrat a po jeho smrti deťi jeho Lidmíle a synovi Vladislavu Abdonovi. Díl ten koupil zmíněný Jáchym Novohradský a syn jeho Jan, čímž oba díly panství Butešhradského v celek byly spjeny. Po smrti Janově vládl celým panstvím

Zbyněk Novohradský z Kolovrat, manžel Anny Majdalény z Lobkovic. Po jeho smrti provdala se Anna podruhé r. 1632. za Julia Jindřicha Sasko-lauenburského. Po nich vládl panstvím syn jejich František Julius do r. 1689. Ten odkázal vše své deťi Anně Marii Františce, provdané velkovévodkyni Toskánské a odtud dělá vláda tím panstvím táž vrchnost, které patřilo panství Tachlovické.

Duchovní správa.

Lidická farní osada patřila ve 14. století k dekanátu Slanskému a r. 1384. odvrátilo se z fary Lidické 15 gr. desátku paapežského. Nyní náleží k vikářství Slanskému.

Jako nejstarší známý farář připomíná se Mikuláš, který dne 17. dubna 1357. byl sem za faráře dosazen k návrhu Štěpána, kanovníka Pražského, urozeného pána Jana z Makotras a Smila z Lidic. (Lib. conf. II. 53.)

Okolo r. 1367. měl Oldřich z Dubi, měšťan Malostranský, čtyry bratry, z nichž nejstarší Střízek (Střízek) byl farářem v Lidicích. Tyž farář koupil v Praze dům od Václava Mandata, faráře ve Slivci, a daroval jej potom svým bratřím Oldřichovi, Buzkovi, Řehníkovi a Jeskovi. (Tom. Zákl. Pr. V. 138.)

Po smrti Střízka ustanoven dne 20. června 1370. Křístian k návrhu Zdislava, Smila a Slavibora, řečeného Křížek z Lidic. Po sedmi letech byl zde farářem Protiva, jenž si dne 16. března 1377. vyměnil svou faru s Pavlem z Počedelic; to stalo se se svolením Ertlina, měšťana většího města Pražského, a Křížka, panoše z Lidic. R. 1394. dne 25. září ustanoven byl za faráře Matyáš, kněz ze Slaného. Zároveň vyrovnan spor o patronát v ten smysl, že kdyby zmíněný Matyáš odstoupil nebo zemřel, Herš, panoše Lidický, a jeho potomci s jedné strany a Václav Ortlin, potomci a nástupci jeho s druhé strany a tak střídavě budou moci kněze dosazovati.

Okolo r. 1552. přivtělen byl k fary Lidické kostel sv. Vavřince v zaniklé vsi Černovicích v okolí Čičovic. Ta ves patřila Václavovi z Kolovrat, ale patronem byl Petr Bechyně z Lažan. (Pam. arch. X. 710.)

Z první polovice 17. století nezachovalo se nám žádných zpráv o duchovní správě osady Lidické. Vskak věduce, že

v době války třicetileté i dlouho po ní, veliký byl nedostatek knězstva. uvěříme: že celý ten čas byla osada Lidická bez duchovního pastýře. Teprve 16 let po válce, okolo r. 1664. smíloval se nad osadou Lidickou řád piaristů ze Slaného a vyslal sem kněze, aby opuštěným osadníkům přisluhoval sv. svátostmi, jak zaznamenáno jest ve staré matrice farní z oné doby.

Po šestiletém zde přisluhování kněží Piaristů ustanoven za prvního faráře Jan Koránek, jenž první křest ustanoven dne 31. srpna 1670. Působil na zdejší osadě až do své smrti r. 1678.; pochován byl na starém hřbitově. Po něm následoval Jiří Exner, který však zde působil jen asi rok. — Jako všude jinde, tak i zde bylo v oněch dobách duchovním pastýřům obstarávati velmi rozsáhlý okrsek, jenž před válkou obsahoval několik far. Tehdy patřily k osadě Lidické následující obce: Lidice, Makotras, Běloky, Hřebec, Butešev, Rapice, Dřív, Stelčoves, kde nějaký čas vypomáhali františkáni, Brandýšek, Cvrčovice, Vřetovice, Brodec mlýn, Libochovický, Zajezd, Cvrčkův, Dubi, Buzdare a Bouchalka. Kostely filiální byly v Buteševě, v Rapicích, ve Vřetovicích a ve Cvrčkvi. Ba prvními dvěma farářům obstarávati bylo i osadu Zvolehovskou, která ale za třetího faráře oddělena byla. Rozsáhlá tato osada Lidická byla teprve v letech 1853.—1858. rozdělena na tři obvody farní: Lidický, Rapický a Vřetovický. Při fary Lidické zůstaly Lidice, Butešhrad, Hřebec s Peklovem, Makotras, Netřeby a Běloky. — Třetím farářem byl Martin Vyšehradský, jenž zde obstarával duchovní správu od r. 1679. do r. 1681., kdy se dostal za faráře do Zvolehova.

Od 4. dubna 1681. až do své smrti dne 27. září 1710. byl tu farářem Jan Hausšild. Tělo jeho pohřbeno v těch místech starého kostela, kde nyní stojí hlavní oltář. R. 1731. byly kosti jeho vyzdvženy a pod tehdejší sakristií uloženy. Po něm působil zde Martin Vatter, magister filosofie a bakalář bohosloví. Tyž byl na den sv. Martina slavně uveden a po desíti letech, r. 1720. na den téhož svatého o plnoci rozloučil se se světem. Jan Jos. Lenk, také mistr filosofie a bakalář bohosloví, působil zde rovněž 10 let, od 20. prosince 1720. do 16. března 1730. kdy zemřel. Pochován v kostele novém, jehož stavbu započal, na straně evangelijní před hlavním oltářem. Václav Ant. Vacek, magister filosofie, byl zde farářem od 3. března 1730. do r. 1767. Po něm pak následovali: František Procházka od r. 1767. do 27. října

1803, Jakub Riedl od r. 1803. do 28. prosince 1816, Jan Bezděka od r. 1817. do r. 1850, Josef Lagler, čestný kanovník Vyšehradský, od 10. března 1850. až do své smrti dne 2. září 1855.; téhož dne zpovald, kázal, složil mši sv. a o půl desáté hodině večer raněn byl mrtvicí. Odpočívá uprostřed nového hřbitova Frant. Příkosický od 27. března 1856. do 15. června 1857., Josef Šabat od 26. října 1857. do 25. srpna 1860., Josef Procházka, rod. z Hostivice, od 1. prosince 1860. do 21. července 1878., Josef Širůček od 10. prosince 1878. do 22. května 1888., Josef Zíka od 7. října 1888. až posud.

Důchody fary a chrámu Páně. Když po válce třicetileté dosazen na faru Lidickou J. Koránek, pomyslel se ovšem také na prostředky k jeho výchování. Poněvadž ale sedláci rozptýlení byli a desátek sehnati možno nebylo, dáno panu faráři, aby nebyl beze vši pomoci, z důchodu Bystřehradského 100 tolarů na jeden rok. Jak bylo potom s odváděním desátku anebo jak dlouho panu faráři zmíněných 100 tolarů dávali z důchodu, o tom povídati nemohu, ale za to vim, že o pozemky farní bývaly dlouhé spory mezi farárem a úřednictvem patronátním. Konečně za P. Vacka ty spory uloženy tak, že ponechány fare tyto pozemky:

1. Pole pod Lidickým obec. lomem pod . . .	5 str. 1 věr. 2 čtv
2. » nad farou pod . . .	3 » 2 » 3 »
3. » vedle průhonu u Dolan pod . . .	3 » » » »
4. » nad farou »U hrůsky« pod . . .	16 » » » »
5. » u studánky, pod Hřebč. cestou pod . . .	19 » » » »
6. » vedle vesnických luk, po levé ruce k Hřebč. pod . . .	34 » 2 » 2 »
7. » mezi cestami nad těmi lukami pod . . .	42 » » » »
8. » u hrůsky pod cestou do nového Bredovského dvora . . .	3 » » » »

Celkem 126 str. 2 věr. 3 čtv.

Dále 3 louky nedaleko vsi pod 4 str. a lesík nedaleko Hřebče. — Z toho měl odváděti farář ročně 40 zl. činže a po třech letech měla smlouva býti obnovena. Byl to tedy vlastně jen pronájem a není tedy divu, že se spory zase opakovaly. Konec jim učiněn teprv za patrona cis. Ferdinanda Dobrotivého, jenž nařídil, aby

ze 120 str. poli, o které byl spor, 60 str. a 7¹/₂ str. luk bylo na vždy od 1. listopadu 1850. k fare Lidické odstoupeno.

Mimo to odvádělo se desátku: Z Lidic 25 str. 1 věr. Z Makotras 27 str. 3 věr. 2¹/₂ čtv. Z Bílok 7 str. 3 věr. Z Bystřevsi 22 str. 1 věr. 1 čtv. Z Hřebč 14 str. 1 věr. Ze Steblůvsi 23 str. 3 věr. 1 čtv. Z Brandýsku 3 str. Ze Dríně 1 str. 3 čtv. Z Dubi 4 str. 2 věr. 3 čtv. Ze Cvrčovic 4 str. 3 věr. Z Vřetovic 22 str. 1 věr. Z jedné krávy 1 gróš elli 3 kr., z panského dvora z krávy 3 gr. Z Libochovicěk z pivovaru Tuhoměřického 1 sud piva a 7 str. obilí. Ze Zajezdu z pivovaru Středoklčského 1 sud piva a 10 str. obilí. Z Libochovicěk a ze Zajezdu dali dva ovčáci o velikonoci po beránku.

Nadace. 1. Od Jana Burga 300 zl. 2. Od P. Václ. Vacka 1000 zl. rfa. pro sňatí vyživení kaplana v Lidicích. 3. Šest slatých ročního droku z jakési pozůstalosti vřehostenské. 4. Od Rosalie Linhartové z Makotras 300 zl. 5. Z každé vědy 1/2, věda s tou podmínkou, že každého 19tne v sobotu má farář Lidický složit mši sv. v símecké kapli Bystřehradské. 6. Z finanze záložené od jakého Kaut-
šiti ml sv. v símecké kapli Bystřehradské. 7. Z finanze záložené od jakého Kaut-
šiti ml sv. v símecké kapli Bystřehradské. 8. Od Makotras příručného tovaryš kněžského ročně 5 zl. 9. Od manželů Hermanových 150 zl. 10. Od Václava Köhlera z Bystřehradu 20 zl. 11. Od P. Vacka na věčné světlo 200 zl. 12. Od Václ. Černého, r. 1842. zemřelého spoluzájemce dolů, 52 korce kameného uhlí ročně; zrušena a založena nová 120 zl. 13. Matie Studničkové z Bystřehradu 25 zl. 14. Matie Štěpána 200 zl. 15. P. Josefa Procházky 60 zl. 16. P. Jos. Laglera 25 zl. 17. Jana Korečkové z Makotras 100 zl.

Chrám Páně.

Není pochyby, že i Lidický chrám Páně za dobu třicetileté války spustnul. Vždyt dlouhý čas nebylo zde kněze, jenž by v něm služby boží konal. Po válce byl jak tak opraven, aby se zde věřící shromažďovati mohli k náboženským výkonům. Tento nejstarší chrám, pokud paměť sahá, zaujímal asi takovou plochu, jako sakristie a kněžiště nynějšího kostela; kde jest nyní sakristie, tam bylo kněžiště starého chrámu a kde uprostřed spartitří lze posud náhrobní kamen označený kalichem; jest zde hrobka, v níž odpovídá P. Vatter. Každžště nynějšího chrámu byla loď starého. V onom starém kosteliku byl oltář zhotovený truhlářem z prken borových a zdobily jej tři sochy; prostřední byla socha sv. Martina, patrona chrámu, v pravo sv. Vít a v levo sv. Václava; tyto sochy umístěny byly r. 1732. v novém kostele nad kruchtou. Na oltáři byl latinský nápis tohoto obsahu: »Tento oltář zhotoven a malířským uměním vyzdoben

byl ku cti a slávě jména božního nákladem uroz. a vznes. šlechtice P. Zdenka z Vartenberka a na Bystřehradě, rady nepřemohatelného císaře Římského a hejtmána Nového města Pražského a urozené Pi. Kateřiny Bezdrufické z Kolovrat. téhož Pána manželky nejvznešenější. Léta od narození Páně 1572.»

Ve starém tomto chrámu Páně konaly se služby boží až do r. 1729, kdy byl zborěn a počato se stavbou nového. Základní kámen položen byl na den sv. Petra a Pavla, stavba trvala tři léta, tak že byl r. 1732. z většího dílu dokončen. Náklad, jenž obnášel přes 7000 zl., opatřila tehdejší patronka, již často jmenovaná Anna Marie velkov. toskánská. Pod věží, která o 9 loket musila býti zvýšena, zřídila komoru na vzácné věci kostelní. Pod kostelem a pod věží udelali novou hrobku, v níž pochován první Jan Petr Konrat, důchodní z Bystřehradu, dne 22. února 1731. R. 1734. opatřen následujícího roku ozdoben byl hlavní oltář v novém chrámu Páně nákladem patronky za 400 zl. Postranní oltáře byly tři: 1. Oltář sv. Jana Nep. 2. Oltář P. Marie Pasovské a 3. oltář sv. Josefa; poslední dva byly ze starého chrámu. Roku 1736. dne 21. srpna ozdoben byl chrám neporušeným tělem svatého Prima. Roku 1837. obdržel dva kříže (pacifiale), v jednom byly ostatky svatého Prima a ve druhém sv. Martina. R. 1738. dal udelati p. farář mezi kněžištěm a lodí mříže za 19 zl. a r. 1740. postaven do kostela nový, čtvrtý oltář sv. Anny, jenž stál 55 zl. 48 kr., na nějž přispěl osadníci 15 zl. 10 kr. 3 den. Téhož roku pořízen nový postův z Prahy za 40 zl., 4 trouby a vřehnost půjčila do nového kostela bubny z válečné výpravy vévody Frant. Julia Sasko-lauenburského.

Měli tedy osadníci Lidičti nový, na pohledění krásný chrám, ale stavbou chatrný, vždyt po desíti letech rozstoupily se zdi chrámové tak, že by se byl jistě zbořil. Nezbylo, než stavěti znova, což se stalo r. 1741.

R. 1852. dne 1. května dohotoveny hodiny na věži nákladem obce a starosty Čermáka.

R. 1858. povolil patron Ferdinand Dobrotivý na opravu kostela a opatření mnohých věcí 3100 zl. str. ze své vlastní pokladny. Následkem tohoto středěho daru přikročeno následujícího roku k důkladné opravě chrámu. Týž zevně obilien a uvnitř vymalován Pražským malířem Antoninem Frieblem, jakož zazna-

menáno jest posud na malovaném sloupu nad oltářem P. Marie. Dale pozlacený oltář, opraveny varhany Pražským varhanářem Goertnerem a opatřeny hudební nástroje. Následujícího roku rozšířen hřbitov, postavena nová kostnice a koupeno 16 svinů. R. 1861. dodán byl na velký oltář obraz sv. Martina, jenž byl i s rámem za 1000 zl.; dříve byla tu socha toho svatého ve skleněné skříní. Tehdy také přivezeny obrazy křížové cesty. Nově opravený kostel posvěcen byl na den sv. Martina zmíněného roku.

R. 1872. opraven hřbitov, což stálo 569 zl. 30 kr. R. 1881. zakoupena na oslavu sňatku J. V. korunního prince v Mnichově socha P. Marie, která stojí nyní na oltáři Mariánském; osadníci přispěli na ni 150 zl. Téhož roku darovaly pro dotčený oltář sl. Křikavovy z Prahy antependium a dívky Bystřehradské hlavně přičiněním dcer učitele Antoše baldachyn. R. 1882. obnoveny byly dvě kapličky, sv. Salvatora a sv. Anny, mezi Lidicemi a Makotrasy, dány do nich nové obrazy na plechu malované a opatřeny mřížemi. Tehdy také opatřen nový obraz sv. Josefa na oltář P. Marie za 46 zl. a starý obraz dáu byl do kapličky Mikotraské. R. 1886. dne 2. května posvěcen v Makotrasích nový železný kříž, opatřený nákladem některých občanů; stojí na severovýchodní hranici obce.

V nynějším chrámu Páně jest 5 oltářů; tři z nich, totiž velký oltář, v němž vzadu jest voskové tělo s ostatky sv. Prima, pak oltář sv. Jana Nep. a oltář sv. kříže stojí v kněžišti. V lodí jest po straně epistolní oltář sv. Petra z Alicantary a po straně evangelijní oltář P. Marie, na němž jest nápadná vřzdoba vojenská, napodobené zbraně, praporec, ba i děla. Na tomto oltáři byl na hořejší desce velice uměle zlatem vyvájen obraz P. Marie s Ježíškem na klíně a s podpisem »Salvaquardia«. Připomíná nám obrázek tento, jenž nyní v kněžišti visí, nějakou vojenskou stráž (ochranu) čili salvaquardii buď z doby války třicetileté, nebo spíše z války o dědictví rakouské.

Zvony. Na věži kostelní jsou 3 zvony. Největší má kolem koruny nápis: Joh. Georg Kühner in Prag goss mich (Jan Jiří Kühner v Praze mě ulil). Uprostřed jsou písma D. I. O. M. a pod nimi nápis: »Clemens Princeps Polariae (snad Bavarie) Devovit Ceu Dominus loci apertinentis, Insimulac Toparcha Bystřehradensis. Pod nápisem tím jest znak a pod ním slova:

Ergo haec Clementinis Debetur gratia votis. Menší zvon s obrazem sv. Martina má nápis: «Campana Lidicensis transfusa sub Venceslao Ant. Vacek, curato loci, Jeremia Franc. Veis, Capitaneo Buštěhradensis.» Nejmenší zvon jest bez nápisu a má obraz Ukřižovaného s matkou pod křížem plátcí.

Farní budova.

Když po dlouhé, strastiplné době, r. 1670, zase na faru Lidickou uveden byl nový farář, rozumí se, že musila fara býti opravena alespoň tak, aby v ní bydletí mohli. Ku stavbě nové farní budovy přistoupeno teprve r. 1716. nákladem vrchnosti; stála 2562 zl. 40 kr. 1/3 den. Opětne opravena byla fara r. 1850, při veliké opravě chrámu Paně. Roku následujícího přepážil v horšíjším poschodí prostrannou síň, zřídil tak jednu světnici a dal pak horšíjší pokoje malovat. Asi po dvaceti letech r. 1878, zase některé opravy ve fáře provedeny byly.

Seznam farářů.

Mikuláš ok. r. 1357. Strizek ok. r. 1367. Křišťan od 1/2 1370. Protiva do 1/2 1377. Pavel z Počedelic od 1/2 1377. Matyáš od 1/2 1394. Mezera až do r. 1664. Od toho roku do 1670. Piaristé ze Slaného. Jan Koránek 1670.—1678. Jiří Exner 1678. až 1679. Martin Vyšehradský 1679.—1681. Jan Hauslíd 1681. až 1/2 1710. Martin Vatter 1/2 1710.—1720. Jan Jos. Lenk 1/2 1720. až 1/2 1730. Václ. Ant. Vacek 1/2 1730.—1767. Frant. Procháčka 1767.—1/2 1803. Jakub Riedl 1803.—1/2 1816. Jan Bezděka 1817. až 1850. Josef Lagler 1/2 1850.—1/2 1855. Frant. Prikosický 1/2 1856. až 1/2 1857. Josef Šabat 1/2 1857.—1/2 1860. Josef Procháčka 1/2 1860. až 1/2 1878. Josef Širůtek 1/2 1878.—1/2 1888. Josef Žika 1/2 1888.

Škola.

Slyšeli jsme ve stati o duchovní správě, že farní osada Lidická byla po více třicetileté velice rozsáhlá, zahrnuje v sobě neméně než 18 osad a samot. A ze všech těchto, od Lidic někdy velice vzdálených obcí, měli rodiče posílati ditky své do školy Lidické, jednotřídní. Tak bylo od konce zmíněné války téměř po celé 18. století. Rozumí se, že později v té oně vesnici «pěstovali» školní mládež vysloužilí kanovníci a řemeslníci všech druhů

řemesel. Teprve r. 1782 odskoleny Steiřoves, r. 1819. Zájezd, r. 1834. Buštěhrad a r. 1858. Vřetovice. Kdy Dříň a Rapice, nevim. Jen Cvrčovice a Brandýsek od dávných dob měly školu ve Volsanech.

Stará školní budova, chatrná a věkem sešlá chaloupka, stávala nedaleko kostela. Ta ovšem nemohla množství mládeže pojmouti, a proto vyučovalo se také v čísle 24. a v čísle 30. R. 1824. postaven pro školu, tehdy dvoutřídní, nový dům č. 26., kdež od r. 1881. až do r. 1888. vyučováno bylo ve třech třídách, R. 1888. rozšířena školní budova přístavkem zadní části a počalo se vyučovati ve 4 třídách.

O dřívějších učitelích v Lidicích málo vim. Paměť nám připomíná ze starších dob pouze Hofmanna a Josefa Boušku, který zde 40 let vyučoval. R. 1841. dosazen za učitele Mat. Chmel, jenž po 40ti letě službě dán byl na odpočinek; za něho působil zde také Frant. Jarušek. Po něm od r. 1879. řídí školu Eman. Batěk. Ženským ručním pracím vyučuje od 3. listopadu 1879. Anna Batková. — Mimo to působili při škole zdejší: Španěl, Frant. Vorlíček, Jan Sládek, Štastný, Jan Muzikant, Stach, Herfort, Cervenka, Teplý, Kalina, Šach do 1/2 1879. Frant. Procháčka 1/2 1878.—1/2 1879. Karel Dušek 1/2 1879.—1/2 1883. Bohumil Kuchař 1/2 1881.—1/2 1884. Ludmila Šeblova 1/2 1883. do 1/2 1884. Karel Cívárek 1/2 1884. dosud. Marie Malá 1/2 1884.—1/2 1884. Ant. Ejem 1/2 1885.—1/2 1887. Jos. Stádník 1/2 1887.—1/2 1889. Norbert Vorlíček 1/2 1888. posud. Jan Jerábek 1/2 1889. Josef Kohoutek 1/2 1889. posud.

Obyvatelstvo.

R. 1843 bylo 270 obyv. v 33 domech,
 * 1857. * 279 * * 35 *
 * 1870. * 282 * * 38 *
 * 1880. * 346 * * 49 *

Katastr: 604 ha. 69 arů (s Makotřasy), Dani: 2253 zl. 88 kr. — Prvním starostou spojených obcí Lidic a Makotřas byl Josef Beranek, byv. rychtář Makotřaský.

Hřebeč nebo Řebeč.

V první polovici 15. století patřil Hřebeč jako část statku Makotřaského bohatému měšťanovi Pražskému Petrovi Meziříčskému, jenž jej r. 1420. odňal Pražaně, kteří jej r. 1429. zastavili za jisté služby válečné bratřím Jarošovi a Hynkovi z Chlumu, jak se toho při Makotřasích lze dočísti.

V první polovici 16. století patřil ke statku Kladenskému; neboť po shoření desk zemských roku 1545. kladi si Zdeňek z Kladna v Řebči tvrz pustou a ves celou.¹⁾ Zdeňek odkázal ji s platem i s robotami k záduší u kostela Kladenského.²⁾ Po smrti Zdeňkově zdědil panství Kladenské a s ním Hřebeč syn sestry jeho Oldřich Žďárský ze Ždíru a r. 1548. případ se zbožím Kladenským synovi jeho Zdeňkovi. Tehdy připomínají se zde následující usedlíci: 1. Havel, 2. Vaněk, rychtář, jenž byl také mlynářem, 3. Jíra, 4. Vitek, 5. Petr, jenž platil ourok ze dvoříště, 6. Jan, starý rychtář, 7. Vitek Skalca, jenž neplatil ourok, jen robotoval, 8. Barian Benš, 9. Jan Skalca a 10. Jan Dvořák. Byl zde rybníček nad mlejnicí, v němž bylo nasazeno 5 kop ryb, rybníček pode vsí a třetí malý.

V letech 1557.—1574. patřil Hřebeč bratrovi Zdeňkovi Jířimu Žďárskému. Tyž umíraje r. 1574. odkázal vše, Kladno, Hřebeč a j. bratřím svému Janovi na Červ. Újezdci a Tachlovicích tak, aby po jeho smrti dědil to všecko zboží syn jeho Ctibor Tíburci, což se také r. 1578. stalo. Ctibor Tíburci, jenž r. 1615. dne 6. dubna zemřel, odkázal statek Kladenský s Hřebečem synovi svému Janu Jířimu; po něm zdědil jej roku 1617. Florian Jettich a r. 1653. syn jeho František Adam Eusebius. Po jeho smrti rozdělilo se pět sester, rozzených Žďárských o velké dědictví a Hřebeč jako část statku Litovického připadl r. 1688. Kateřině hraběnce z Magni. Od té doby měl Hřebeč tutéž vrchnost jako Litovice.

Usedlosti z r. 1662.

1. Grnt Kašpara Škody 1 1/2 lán. 2. Grnt Klátilovský 1 1/2 lán, pustý. 3. Jirkovský 1 lán, pustý. 4. Peterovský, jinak Roztočilovský 1/2 lán, pustý, zarostlý. 5. Bendovský či Povej-

¹⁾ Pam. arch. X. 28.

²⁾ DZ. quat. pam. 146, 48. C. 22.

šilovský 1/2 lán, pustý. 6. Zapotocský 1 lán. 7. Cardovský 2 lány, pustý. 8. Školovský, jinak Novotných 1 lán, pustý. 9. Žákovský, jinak Zemanovský, 1/2 lán, pustý. 10. Mateje Jirátko 2 lány. 11. Mlyn Klimenta Tyce o 1 kole, 21 věrt. 12. Mlyn Kašparovský o 1 kole, 2 str.

R. 1738. dne 18. května posvěcen nový zvonek.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 329 obyv. a 42 domy
 * 1857. * 399 * * 44 *
 * 1870. * 534 * * 52 *
 * 1880. * 705 * * 83 *

Katastr: 583 ha. 15 arů. Dani: 2294 zl. 19 kr. (s Netřebí).

Peklov.

Asi čtvrt hodiny na severovýchod od Hřebeč leží dvůr Peklov, založený od hraběte Bredy roku 1725. Dvůr tento ještě r. 1730. neměl žádného jména a ve farní památní knize Lidické učinil o něm pan farář zajímavou poznámku, že dvůr tyž, který leží nad Hřebečí uprostřed poli ke straně Unhošťské, patřil tehdy Bredovi, jednou bohatému a nyní zchudlému pánovi, jenž si jej zřídil z polí sedláckým z trestů odňatých. Inu, vzdychali sedláci: «Koupil nás Breda, bude nám běda!»

Netřebý.

Vesnice tato povstala v době novější.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 69 obyv. a 10 domů,
 * 1857. * 91 * * 13 *
 * 1880. * 105 * * 12 * s Peklouem.

Makotřasy.

R. 1326. vyskytuje se jako držitel Makotřas a Stochova Detčich ze Skuhrova. (Pam. arch. X. 715.)

V letech 1348.—1356. Štěpán, syn Štěpána z Tetina, nejvyššího písaře zemského, jenž měl dědictví ve Zličově a Makotřasích, byl v letech 1348.—1382. též nejvyšším písařem zemským a jako kanovník při chrámě sv. Vítu měl prebendu ve Ctíněvsi, Zátvoře a Sobíně, obedienci v Ounčticích; roku 1382. připomíná se co zemřelý. (Tomek. Děj. Pr. V. 122.)

R. 1353. a 1356. koupil Seidl z Písku, bohatý měšťan a časťejší konšel Starého města Pražského, dvacet a opět dvacet kop platu ročního na Zlechově a na Makotřasích na Buštěhradsku od tehož Štěpána a bratra jeho Ješka z Makotřas. (Zoubek Sk. Smích. 1875.)

V první polovici 15. stol. patřily Makotřasy Petrovi Meziříčskému. Týž byl bohatým kupcem i měšťanem Pražským a odpovědným nepřitelem strany pod obojí čili husitů. Není tedy divu, že Tito použili příležitosti, která se jim r. 1420. naskytla, aby se svému nepříteli na jeho zboží vymstili. Zmíněného roku zabrali mu Pražané tvrz Makotřaskou a zapsali ji r. 1429. i s vesnicemi k ní náležejícími do vůle své Jarošovi a Hynkovi z Chlumu. Zápis ten zní takto:

„My parolmitr a konšel i světska obec Starého města Pražského vyznáváme tímto listem obecně všem, kděť jej užij aneb čtouce slyšeti budou, že patříce na smlouvě a bedlivou službu, kterou jsou nám a městu našemu Pražskému urozeni pán Jaroš s Hynk listem jeho z Chlumu tyto řasy proti nepřítelům bořím a našim činní a skouzávali a ještě nyní i v těch budoucích mají a budou činní a skouzávali, protož s dobrým rozmyslem a dospělým věi obce naši potatem svobodně a dobrovolně jsme porušili a popřáli a mocí tohoto listu přejem a poručíme nadepsaným bratřím tvrze naši Makotřas s dědinami oraznými i neoraznými, s lukami, s lesy, s rybníky, s potoky, s lidmi, s politiky i s jiným její příslušenstvím a k tomu s podléhanými vesnicemi, totiž Řebami, Středokluky, s Běloky a jedním člověkem v Lidčích a s druhým v Zajezdě. Tak aby ti bratři té jasně tvrze Makotřas i všech v Lidčích a s druhým v Zajezdě, jak pořičali a zásky spravivšelé svého panství vesnic byli v držení, lidmi vládní, jak pořičali a zásky spravivšelé s lidmi vybírali a to toliko až do naší a obecní vůle a dalšího opatření. A do něž dokudli by nadepsané tvrze i těch vesnic svého panství byli v držení, pokud mají a jsou povinni nám a městu našemu, když bychomkoli toho potřebovali a je obecně, a omi kolími sloužiti hotovi býti. Dále také vidouce, ana svrchupán tvrz Makotřasy tyto řasy válečné na svém stavění jest zbořena, skafena a vypalena a na dlešno ještěliže by nebyla dlešno, vše a vše by se zhořela; protož již psaným pánem Jarošovi a Hynkovi svolili jsme a popřáli a mocí tohoto listu svolíme i přejem,

aby to tvrze zase dlešli, stavěli a což by na stavění a opravění té tvrze až do sta kop grošů náleželi, to máme při vstupování té tvrze zase dáti a navrátiti a oni mají nám neb tomu, komž bychom rozkažili a porušili, v náš moc bez všeck zmaňků a odpráví stěžkých nadepsané tvrze zase se vším její příslušenstvím i s nadepsanými vesnicemi postoupiti, když bychom jim dali od čtrvrti léta napřed věděti a toho čtrvrti léta mají nám službu vésti, jakoi i prvé a dokudli by té tvrze v držení od nás byli, dotud nemůž proti nám a proti městu našemu žádnou měrou býti ani se koma jinému v té míře shlbou zavazovati a to jsou podle cíí a pod věrou sblbi sdržeti.

(Listina bez datum.)

(Zprávy Pražské obecní z r. 1429.)

Po té držel Makotřasy, Středokluky a jiné zboží Jindřich Čeček z Pakomilic či Pakomeric. Týž prodal roku 1455. dne 18. října dědictví své Makotřasy tvrz a ves celou, ve Středoklukách, Lidčích, Zajezdě a Běločích, což tu má, Anně ze Svarcenberka, vdově po Petrovi ze Sternberka, za 2100 kop. Po smrti Anny ze Sternberka byl spor o Makotřasy tvrz a vesnice Středokluky, Běloky a Lidice mezi Zdeňkem ze Sternberka, nejvyšším purkrabím Pražským, a Janem Jaroslavem i Janem syny jeho, výprosníky, a Michalem Seinsheimem mladším ze Svarcenberka, bratrem vlastním nadřešené Anny, odporníkem, kterýž spor byl rozřešen nálezem panským na soudu dvorském r. 1460. v pátek před sv. Benediktem, ze kterého nálezu toto se zachovalo.

„Jakoi jest okněl svědomí nadepsaný Michal listem kněze biskupa Virepárského, a v tom svědomí se ukazuje, že by bylo věno po páně Anně, dnu od dědy jejího Erlingera, když jest udávána za někdy Petra ze Sternberka, manželka svého a považoval ji věno již bylo zřehozeno bad pak od kohokolič, sdrž jest již veda práva zemského odbyta. A nad to pak ona, pletyví muže svého, polivaje petr semé tto, koupila jest sobě za to své věno zboží jí jmenované a to zapískovala, popouštěla podle vše své; a jakoi svědci díky trhové jí a její budšcim, to by byli budšci, komž by ona byla zapískala neb dala podle řadu zemského. A považoval jest toho žádnému nezapsala, ani nedala, sdrž jest spravivšelé ten nález na K. Mat. spadá i potom na toho, komž jest J. Mat. dal; a podle toho pán dávali Zdeňkovi ze Sternberka svrchupánem za převo obdržel po K. Mat. prava.“ (Palacky. Archiv. C.)

Poznáme tedy z tohoto nálezu, že Makotřasy tvrz od svrchupáných bratřích z Chlumu zase vystavěna byla, a dále, že po smrti Anny ze Sternberka, rozenc ze Svarcenberka, spadla jako odúmrť na krále, jenž dal zboží to Zdeňkovi ze Sternberka, jenž nálezem soudu dvorského z r. 1640. přiknuho bylo.

V první polovici 16. stol. patřily Makotřasy, ves celá, Stelčovec, Středokluky a Kneževé Jetřichovi Bezdrůžickému z Kolovratu na Buštěhradě. Týž zastavil o zboží roku 1544.

Václavu Valkounovi z Adlaru a manželce jeho Anně, vydluživ se od nich jistou sumu peněz. Po jmenovaném strýci svém zdědil dotčené zboží Jan, Vladislav a Ludvík, bratři Bezdrůžičti, kteří to dědictví mezi sebe rozdělili a Makotřasy i Lidice připojily k dílu prvnímu, Janovu a zůstaly při Buštěhradě. R. 1606. patřily Janovi Novohradskému z Kolovrat. Odtud dále viz Lidice.

T v r z.

„Znamentná tvrz Makotřaská, jak se o ni pravi v listinách z první polovice 14. stol., zbudována byla na brdičnaté skalce značně vyše než vesnice sama. Pod tvrzí byl veliký rybník, napějony potčkem; se všech ostatních stran, jak dosud zbytky ukazují, byla tvrz obelhnána širokým příkopem, přes nějž od strany severovýchodní přes zdvihací most byl jediný od Prahy volný přístup. S ostatních stran nebyl přístup do tvrze snadný, jak posud ukazují dosti příkré stěny skalky, kteráž nyní poseta jest přibytky lidskými. Jako zbytky staré tvrze spattíli se několik válcovitých nízkých klenutí skoro rovnoběžných, jež protínalo jiné klenuty na přf, kteréž, jak se mi zdá, bylo hlavním vchodem do pobočných podzemních slují. Asi uprostřed celé prostory stála hlavní kulatá věž, jak soudím z okrouhlého, zasypaného klenutí. Více ze staré tvrze nic nezbylo. Vsk valné zbytky bylo ze spattíli ještě na začátku předšlého století, jak dovedčuje Lidický pan farář Vacek, jenž v památní knize při roce 1732. sděluje, že úředníci Buštěhradští ostatní zbytky tvrze zničili, rozřivše tvrz až do základů a uživše kamení ku stavbě chlévě. —

Usestlosti před válkou třicetiletou.

1. Grunt Matěje Macka. L. 1601. prošacován v 900 kopách. Suma ta náležela manželce a sirotkům po někdy Matěji Mackovi. Ujal jej Matěj, syn nejstarší. Klád peníze vejrunkové do r. 1627. Potom učinil při grunte v registrech tuto poznámku: »Z toho gruntu Matěj Mack s manželkou pryč utekl a pustého státi za nechal, kterýto grunt jako odběhý na pána připadá.« L. 1630.

1) DZ. quat. pam. čer. II. 44. G. 30.

prošacován grunt »pustý a odběhý« v 550 kopách a ujal ho Vít, vlastní bratr Matějov.

2. Grunt Jana Šípka. L. 1603. prošacován v 800 kopách. Ujal jej Tomáš, syn někdy Jana Šípka. Po roce 1623. pravi se o tom grunte: »Tento grunt jest již v pustinu uveden.« L. 1628. prošacován, tak jalž v svém spustošení nalezten byl za 250 kop. Ujal jej Václav Pouzar, kterýž jest od J. M. P. Purkrabho Pražského s ženou i dětmi do vsi Makotřas propuštěn.

3. Grunt Tomáše Tůmy. L. 1601. patřil Janu Tůmovi. L. 1613. koupil jej se vším příslušenstvím Lukáš Kliment, kovář, za 250 kop. Poslední peníze položil Kliment r. 1616. V letech 1620.—1623. byl zbŏfen. L. 1623. odevzdán Vitovi Nezbedovi, aby jej vedle možnosti vystavěl a po čtyech kopách ročně splácel.

4. Grunt Jana Dandy. L. 1592. prodal jej Jan Danda Klímovi, jinak Klimentovi za 430 kop. Od r. 1629. hospodařila tu Marta Klímova.

5. Grunt Václava na Kryštofově. L. 1583. koupil jej od J. M. Pána na místě sirotků po ř Kryštofovi za 300 kop Václav, syn Tůmy, jenž položil vejrunky naposlady r. 1618. Potom byl grunt spustěn, až jej l. 1631. prošacovali za 180 kop a ujal jej Jilík Moranský Purkrabě.

6. Grunt Jiry Vojtíška. L. 1587. koupil jej od J. M. Pána Jira Vojtíšek za 300 kop. L. 1606. splácela vdova Anna Vojtíšková. L. 1618. byl statek zaplacený a sirotkům ve 400 kopách odevzdán; ujal jej Havel, syn, jenž položil vejrunky naposled r. 1620. a pak zůstal pustý. L. 1627. prodal rychtář a konselé spustěnou živnost Vondrovi Dvořáčkovi z Braškova za 250 kop.

7. Grunt Jiry Bartáka. L. 1591. koupil jej od Jiry Bartáka Vávra Kyřeš nebo Kyřs, jenž jej l. 1602. prodal Křtěnovi za 680 kop. L. 1622. prošacován ten grunt, jenž odumřel na J. M. Pána připadá, na 700 kop a prodán Janu Zahradkovi, jenž jej r. 1631. postoupil Matouši Ježkovi v 700 kopách.

8. Grunt Petra Ješka. L. 1612. měl Petr Ješek grunt svůj zaplacený. L. 1630. ujal jej nejstarší syn Matouš Ješek a r. 1631. postoupil jej Havlovi, bratru svému.

9. Grunt Jana Šáška. L. 1591. koupil jej Kašpar Šásek od manželky ř Jana Šáška za 250 kop. L. 1606. koupil jej Vít Vi-

zina za 400 kop a postoupil jej roku 1630. Bartoňovi Rezáči za 500 kop.

10. Grunt Vavřince Kyrse. L. 1589. koupil jej Zdeněk Novohradský z Kolovrat od Vávry Kyrse za 500 kop. L. 1606. daroval jej Jan Novohradský »s dobrým rozmyslem a z lásky« slovněmu panu Montanovi, který jej r. 1611. prodal Jiříku Ludvíkovi, krejčímu, a ten jej prodal r. 1628. Bartoňovi Petrovi ze vsi Ruzině.

11. Kréma Vávry Kyrse. L. 1580. Vávra Kyrse koupil krému od Havla, krémarě, za 351 kop. L. 1606. ujal ji jménem širotků Václav, syn Vávry. L. 1627. položil ještě Václav vejrunkové peníze, ale »potom zanechal krémy a ušel se ženou i s dětmi«. L. 1630. dne 2. srpna prodal Zbyněk Novohradský krému pusto Janu Černému, myslivci, za 200 kop.

12. Grunt Jana Chvoje. Od širotků po Duchkovi Chvojevi koupil jej Jan Chvoj. L. 1597. prodal jej Chvoj za 150 kop Havlovi Šinovi a ten r. 1606. Vitovi Přihodovi. L. 1611. postoupena živnost ta Jakubovi Štašnému, jenž kladl peníze jen do r. 1616. Potom grunt »pustl. L. 1628. předstoupil před vrchnost Kryštof, ovčák a žádal, aby mu ten grunt »od drahně let spuštěný« prořadován byl, což se stalo a Kryštof ujal jej v 80 kopách.

13. Grunt Václava Reznicka. L. 1597. koupil jej od rychtáře a konšela Petr Svata za 150 kop. L. 1608. prodán grunt po Petrovi Svatoji Janu Ventáskovi, r. 1613. Vitovi Nezbedovi, krejčímu, od něhož jej koupil r. 1622. Václav Moravský, jenž jej prodal r. 1624. Jiřímu Ludvíkovi, krejčímu, za 150 kop. L. 1630. vstoupil na ten grunt Jan »Kak, aby jej doplácel.

14. Grunt Mikuláše Tesaře. L. 1587. koupil Mikuláš Tesař ten grunt od Jiry Chaloupky za 99 kop. L. 1605. ujal jej Jiřík Ludvík. L. 1613. postoupena tato chalupa Matouši Vrbovi. L. 1626. byla zase v ruku Ludvíkových a ten ji pustil téhož léta Jiříkovi Chaloupkovi, vinaři, za 100 kop a r. 1630. ujal ji zbořeno u Jan Časlavský, zahradník.

15. Grunt Vity Šustry. L. 1612. držel jej Matěj Šustr z Lidic a r. 1614. prodal jej Šimonovi Dvotákovi ze Stečovic.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 339 obyvatel, a 44 domů.
 » 1857. » 316 » » 44 »
 » 1870. » 294 » » 44 »
 » 1880. » 312 » » 53 »

Dani: 2486 zl. 91 kr.

S rychtáři setkali jsme se se dvěma: se Křténem r. 1611. a se Zahradkou r. 1630.

Starostové: Jos. Beránek 1850.—1858. Václav Hausmann 1859.—1861. Jos. Šipek 1862.—1865. Václ. Hausmann 1866. až 1869. Václav Rákos 1870.—1873. Josef Kubr 1874.—1877. Josef Čermák 1878.—1880. Václ. Hausmann 1881.—1883. Josef Beránek 1884.—1886. Václ. Rákos 1887. posud.

Hostouň.

Městys Hostouň asi pět čtvrti hodiny severovýchodně od Unhoště má nejspíše od zakladatele Hostouna jméno své. (Zoubek, Školy Smích. 1877.)

Za starodávna bývaly zde tři tvrze a tři dvory, totiž tvrz a dvůr probošta kapitoly sv. Vity, tvrz a dvůr téže kapitoly a tvrz a dvůr, jenž od 300 let znám jest pod jménem »Šafránov«.

A. Dvůr a tvrz probošta.

Tomek ve svých »Dějích města Prahy« vypravuje, že roku 1294. patřila Hostouň ku proboštsví sv. Jiří v Praze; byla prý to prebenda Kněževská. Vypravuje dále, že »Hostouň ves se dvorem a tvrzí v župě Pražské« postoupil r. 1320. králi Janu ku proboštsví kostela Pražského a že patřil před tím k purkrabství Pražskému. (Tomek, Děj Pr. I. 397. 597.)

Prodával tedy Hostouň od r. 1294. do r. 1320. ve přičině držitelů troji změnu, kterou si vysvětluji takto: Okolo r. 1294. patřil ku proboštsví kostela sv. Jiří, později snad nějakou směnou přešel v majetek purkrabství Pražského a krále. R. 1320. postoupil probošt kapitoly sv. Vity Hynek Berka z Dubé králi Janu některé vsi na Berounsku a dostal za ně od krále Hostouň, Dehnice (Dejvice) u Šárky, Ovence a tři dvory v Bub-

nech. Tak se dostal Hostouň zase v majetek proboštsví, k němuž posud dvůr Hostouňský náleží.

Zde v Hostouni měl probošt tvrz se srubem. Ve tvrzi zůstával purkrabí a jiné proboštsvo úřednictvo spravující prebendu, při něm byl dvůr se dvěma poplužními roli, luka a zahrady. Mimo to byla tu dvě poplužní svobodná, tři mlýny, tři krémy svobodné, 28½ lány poli po 64ti jitrech, rychta svobodná a kostel.

Okolo r. 1316. byla nejspíše osada tato znova rozmrčena a právem ziskupním pod roční plat čili orok novým osadníkům dědičně pronajata. Takovými novými osadníky byli nepochybně Valter, Pecold a Kunrad.

Asi r. 1334. vyděluil se probošt Držislav (1327.—1338.) od svého služebníka Vity 80 kop a vysadil mu za to Hostouň pod jistý plat. Později mu dal Ujezdec v Šárce s nádavkem 40 kop a vzal si Hostouň zpět. (P. Mottl. Ruk.)

R. 1373. měl zboží to v držení Jan, řečený Kluk, mistroprobošt kostela Pražského, a vykonával zde právo podací.

Po válkách husitských zapsal (zastavil) l. 1437. král Zikmund Pešíkovi z Kunvaldu »ve vsi Hostině, proboštsví hradu Pražského na 14 kop gr. úroku ročního a k tomu na sto strychách ovsu osopového a na dvoru tudíž s dědinami jeho«. Ostatní část tohoto statku zastavena byla Hanušovi z Kolovrat listem po smrti Zikmundově datovaným a sice »díl za zachování a obranu a díl o 1000 kopách za služby učiněné. Pešík z Kunvaldu postoupil díl svůj bratrovi Janovi z Kunvaldu a Dražic a též jej prodal r. 1455. Buškovi Sekerkovi ze Sedčic, který jej r. 1467. daroval Martinovi ze Dříně a též prodal jej r. 1481. Hanušovi z Kolovrat, proboštu u sv. Vity.

Druhý díl zastavil r. 1454. Hanuš z Kolovrat Burianovi z Gutšteina, ale snad jej zase vyplatil, neboť ke konci 15. století odkázal jej bratrovi svému Benešovi, což mu r. 1487. král Vladislav potvrdil. Zástava tato přešla pak s Benešem na syna jeho Jaroslava a ten postoupil ji Jetřichovi Bezdrůžickému z Kolovrat a na Buštěhradě, což mu r. 1503. králem Vladislavem potvrzeno bylo. Páni Bezdrůžičti užívali této zástavy až do r. 1621, kdy Vladislav Bezdrůžický postoupil ji smlouvou proboštsví Šimonovi z Hornšteina. Tím sloučený oba díly v jeden celek jako zboží probošta kapitoly sv. Vity.

B. Dvůr a tvrz kapitoly sv. Vity.

Nejstarší zpráva o tomto statku pochází z druhé polovice 15. století. R. 1463. vysadil Zikmund z Libětic a z Hostouně tvrz v Hostouni se dvorem poplužním »opatrným lidem Marši, Janovi a Michalíkovi odtud z Hostouně za 60 kop gr. Maršovi případněti mělo půl dvora a dva lány roli, tolik i Janovi, Michalíkovi pak tvrz s kusem dvora a dvěma lány poli. Mimo tyto tři dědičné majence patřili ke zmíněné tvrzi ještě Linhart a Jan za kostelem. Všech těch pět osedlých prodal zmíněný Zikmund z Libětic knězi Matyášovi, mistru špitálskému, ten je prodal v neznámé době Dorotě z Vel. Lysna a ta r. 1519. kapitole sv. Vity na hradě Pražském.

R. 1560. vyměnila si kapitola od Abdona Bezdrůžického z Kolovrat za své grunty ve Středoklukách mlýn v Poteplí a tři domy v Unhošti; k těmto třem domům v Unhošti přikoupila r. 1569. dům č. 32. a vystavěla tu pivovar. Měla tedy kapitola v dobách těch v Hostouni dvůr, v Unhošti pivovar a v Poteplí mlýn. Toto zboží prodala r. 1715. Hronovi tyž r. 1717. Teresii ze Siegberku a ta r. 1726. Ferdinandu Kustošovi ze Zubřia Lipky. Kustoš udeřal ze zboží v Hostouni a v Unhošti statek Nový Dvůr a prodal jej r. 1744. Voršílkam z Prahy (Viz Nový Dvůr).

C. Dvůr a tvrz Šafránov.

Léta 1360. měl v Hostouni dvůr Jindřich Quek, krejčej Kralovský, jenž r. 1355. dědinu v Přítočně prodal králi.

Léta 1377. oznámil Pešek, syn Ctibora ze Dvor, kterak otec jeho svým jménem Protivý, strýce svého nedělného, jakož i jménem dědiců zboží své v Hostouni: dva lány, krému, krám na sukna, masný krám prodal Fridlínovi Rolle, kramáři a měšťanu Pražskému, a Geře, manželce jeho, což od krále Václava IV. schváleno bylo.

R. 1417. držel dvůr ten Habart z Nedvídkova, jenž zmíněného roku prodal Petrovi Krivému z Dašník dvě kopy platu ročního na dědině své v Hostouni, na tvrzi, dvoru, popluží, dvořích kmetích a j. (Zoubek, Školy Smích. 1877.)

R. 1612, patřil Sařánov kostelu na Karlově v Praze.¹⁾ Leta 1678, dne 29. března prodal jej opat Isidor Anné Dor. Čejkové za 1155 zl. 33 kr. 2 den.²⁾ Ta prodala jej r. 1687, dne 10. listop. Frant. vévodovi Saskému a od něho koupil jej hned Jan Ondř. Kotvíc z Kotvic³⁾, jenž jej odkázal synovi Rudolfovi a tyž jej prodal Maxm. Libštejnskému z Kolovrat R. 1699, dne 3. srpna prodal Libštejnský Sařánov Maxmilianě Kustošové z Zubří za 9000 zl. a 200 zl. klíčného.⁴⁾ Vdova Kustošová prodala jej r. 1706, dne 3. května Marii Jos. hraběnce z Berlebs; taž byla převorkou světského řádu anglických panen⁵⁾ — R. 1718, dne 9. listop. prodal Stanislav Kraal, general konventu sv. Dominika na Malé Straně dvůr v Hostouni, koupěný od Jana Zikm. Götze Jachymovi hrab. Harrachovi za 9600 zl.⁶⁾ Harrach prodal Sařánov Zuzaně Elon. ovdovělé Dobršové r. 1721, dne 28. května. Po matce své zdědila jej dcera její Josefa Kocová z Dobrše, ale prodala jej pro dluhy ve dražbě dne 24. dubna 1728, za 9300 zl. Anné Barb. Kračkové z Kolovrat⁷⁾ a ta prodala jej r. 1730, za 10,500 zl. konventu minoritů u sv. Jakuba v Praze. Majetkem kláštera zůstal Sařánov až do r. 1804, kdy jej dne 24. května prodal veřejnou dražbou za 51,000 zl. Floriánu Seppovi, měšťanu Pražskému,⁸⁾ jenž prodal jej r. 1806, dne 31. prosince s pivovarem, vinopalnou, hospodou a domy židovskými za 80,000 zl. Janovi Náhernému,⁹⁾ od něhož koupil jej r. 1807, dne 29. srpna Jan Mich. Pens a od tohož koupil jej r. 1809, dne 17. července Jan Dlouhý.¹⁰⁾ Od něho koupil Sařánov r. 1810, dne 22. května JUDr. Frant. Pistl, ale prodal jej hned následujícího roku dne 22. února Rudolfovi Furstlovi.¹¹⁾ Tyž prodal Sařánov r. 1820, dne 15. ledna Leopoldovi hraběti Šidinkovi za 69,000 zl. v. m. a 200 zl. klíčného; od té doby říká se zde také «u hraběcích».¹²⁾

¹⁾ P. Navrátil, Karlov 140.

²⁾ DZ, quat. epr. IV. K. 2.

³⁾ DZ, quat. illořij II. R. 9.

⁴⁾ DZ, quat. med. IV. B. 30. M. 23.

⁵⁾ DZ, quat. pomor. IV. E. 19.

⁶⁾ DZ, quat. mod. slatř II. F. 10. IV. L. 27.

⁷⁾ DZ, quat. sil. IV. E. 22. D. 18.

⁸⁾ DZ, Kn. sm. 839. O. 8.

⁹⁾ DZ, Min. 893. M. 7.

¹⁰⁾ DZ, Hl. kn. H.

¹¹⁾ DZ, Kn. sm. 960. B. 17. F. 18.

¹²⁾ DZ, Kn. sm. 1061. B. 18.

R. 1833, dne 3. července dán Sařánov zase do dražby a koupil jej Pražský měšťan Tomáš Donát za 30,150 zl. v. m., ale prodal jej r. 1835, dne 28. července Tomáši Kuncovi za 31,000 k. m.¹⁾ Kunc držel Sařánov do r. 1846, kdy jej dne 7. ledna prodal Janu Kalinovi z Jaethenstaina za 42,000 zl. k. m. a od něho koupil jej r. 1870, dne 1. září nynější majitel Josef Vydra za 65,000 zl. r. č.²⁾

Duchovní správa.

Farní osada Hostouňská patřila k dekanátu Ořechovskému a platilo se odtud r. 1495, ročního desátku i kopa gr. Pr., r. 1384, jen půl kopy. Byla to prebenda Kněževská a obstarával ji r. 1294, farář Abel (Tomek Děj. Pr. I. 597.)

K. 1378, směl kněz Jan faru s Martinem, farářem u sv. Martina ve zdi na Star. městě Praž. (Lib. conf. VI. Tomek V. 183.)

V 16. stol. byla v Hostouni fara kališnická a jako farářové pod obojí uvádějí se: R. 1527, Burian, r. 1530, Isaiáš, r. 1550, Jan Varhanik, r. 1562, Matouš z Telče, r. 1589, Oldřich Kolinský a r. 1599, Jan Locinka. R. 1605, byl tu farář Petr Bavorovský do r. 1628.

Po válce třicetileté působili zde: Karel Albert Melkerich 1654—1661, Ondřej Vrbský ok. r. 1660, Aug. Salát ok. r. 1668, Martin Leštianský, farář Unhošťský, r. 1675, Frant. Skřivan 1681—1692, Ant. Eliáš 1692—1715, Adam Majer 1715—1745, Šebest. Lausker z Lusků 1745—1784, Josef Pátek 1785—1807, Michal Em. Herites 1807—1812, Frant. Vavrouš 1812—1819, Karel Herites 1819, až 1826, Karel Engelthaler 1826—1849, Matěj Sulák 1850, až 1862, Tomáš Matík 1862—1866, Jan Novák 1866, posud.

Důchody byly r. 1789, tyto: Kostelní jmění 44 str. 8 $\frac{1}{2}$ věr. pol.; z těch užívá učitel 6 str. a kostelník 1 str. 1 $\frac{1}{2}$ věr., na věcnou lampu z toho patřily 3 str. 1 $\frac{1}{2}$ věr. K farni patřilo 40 jiter 157 $\frac{1}{4}$ 1 $\frac{1}{2}$ 1 $\frac{1}{2}$ pol.; 2 jitra 93 $\frac{1}{4}$ 1 $\frac{1}{2}$ luk a 43 jiter 903 $\frac{1}{2}$ zahrad.

¹⁾ DZ, Proem. 1215. K. 5.

²⁾ DZ, Kn. H. H.

Desátku odvádějí: Z Hostouně a Nov. Dvora 40 str. 2 věr. 3 čtv. žita, tolik ovsy a 1 zl. peněz, Z Dobrovize 19 str. 2 věr. žita, 16 str. 2 věr. 2 čtv. ovsy, 1 str. žitné mouky a 48 kr. na penězích. Z Dolan a Peklava 13 str. 3 věr. 1 čtv. žita, tolik ječmene. Z Belok 2 věr. žita, 2 věr. pšenice. Od Středoklukých poplatníků 4 zl. 57 kr. Z panského dvora v Kněževci 15 zl. 1 kr. Z Vel. Čičovic 10 zl. 12 kr. Z Mal. Čičovic 7 zl. 12 kr. Z Pazderna 1 zl. 6 $\frac{1}{2}$ kr. Z důchodu Středoklukého za 3 míry pšenice, 5 měr a to čtv. žita peníze dle Pražského trhu. Letmku ze dvorů v Hostouni, Dobrovízi, Dolanech a od každého sedláka a chalupníka vaje dle možnosti a v srpnu kute. Mimo to dávali osadníci k Čičovicím přidělení příspěvek penězů na oběd farářů a na oves pro jeho koně.

Chrást Páně.

Zpráv o chrámu Páně Hostouňském z dob starších nemáme žádných. Protož zaznamenati můžeme jen to, čeho se nam z doby novější dostalo:

Zdejší chrám Páně měl r. 1832, 12 $\frac{1}{2}$ 2' délky, 5 $\frac{1}{2}$ 2' šířky a 5 $\frac{1}{2}$ výšky. Kněžstě bylo klenuté, loď měla strop rákosový. Náhrobních kamenů nebylo žádných, ač pry jsou zde dvě hrobky. Oltáře byly tu čtyři: 1. Hlavní oltář, zasvěcený sv. Bartoloměji, 2. Vedlejší oltář sv. Jana Nep. 3. sv. P. Barbory a 4. zasvěcený Nanebevzetí P. Marie. Oltář sv. Jana a sv. P. Barbory zřizeny byly za probosťa Jiřího Zdenka Křepického. Téhož roku příspěvním osadníků opraven velký oltář, křtitelnice a kazatelna; oltář sv. Jana opraven téhož roku nákladem Jana Bindra, c. k. nadporučíka u pluku kyrysníků a majitele dvora č. 57, zde v Hostouni; oltář sv. P. Barbory opraven nákladem Tomáše Donáta, majitele Sařánova. R. 1838, koupěny nové varhany od Ferd. Gutha z Čisté za 428 zl. i s postavením; největší částkou (200 zl. str.) přispěl Frant. Novák z č. p. 31. R. 1857, dokončena velká oprava chrámu, jež stála více než 800 zl.; tu však shledáno, že stará kruchta obnovenému chrámu nesluší; učiněna sbírka, jež vynesla 176 zl. a stará kruchta ustoupila nové. R. 1859, dne 19. června dána na věž nová báň, do níž vložena památní listina a mince.

Zvonice a zvony.

Jako na četných jiných místech, tak i při kostele Hostouňském byla ve starých dobách zvonice dřevěná až do r. 1773, kdy nákladem patrona, probosťa Frant. Strachovského, ryfite ze Strachovic, vystavěna nová kamenná věž, do níž zavěšeny byly tři zvony: 1. Velký, 5 centů 16 lib. těžký, jenž 20. června r. 1699, nákladem kostela a příspěvním osadníků byl ulit nákladem 461 zl. 13 kr. a zasvěcen sv. Bartoloměji. Nyni na zvoně tom spatrujeme sv. Bartoloměje, na druhé straně znak a pod ním tato slova: «Tento zvon jest nákladem záduší Hostouňské přelýty od Josefa Diepolda v Praze 1777.» 2. Prostřední zvon, jenž vážil 3 ct. 4 lib., byl r. 1702, dne 20. května nákladem kostela a osadníků za 199 zl. 34 kr. ulit od Antonina Schönfelda ze Star. m. Pr. Tyž má na jedné straně znak a pod ním: «Anno 1702.» Pod tím: «Vetero Pragae fusa ab Antonio Schönfeld.» Na druhé straně kříž a pod ním chronogram: «Od škodlivé bouře a povětí chrám osadu naši ukrizovány Ježíši.» 3. Malý zvon r. 1744, od Zachariáše Ditricha na Star. m. Pr. má na jedné straně nahore leto-počet 1744 a pod ním slova: «Fusa a Zacharia Dietrich Vetero Pragae;» na druhé straně obraz dvou svatých a u nich slova: «St. Joannes et Paulus;» kolem kraje pak: «A fulgure et tempestate libera nos domine Jesu Christe.» (Od blesku a bouře vysvobod nás pane Ježíši Christe.) Umíráček ve věžičce koupil r. 1701, Martin Hrabaně, tehdejší rychtář Hostouňský, za 14 zl.

Hřbitov.

Okolo kostela býval hřbitov a na něm chalupa, která patřila kostelu. Mimo to byla zde také kostnice. První zbořena byla r. 1827, druhá 1830.

Když r. 1832, v Hostouni a ve okolí zuřila cholera, nebylo již na hřbitově místa, a proto pochovávali zemřelé na cholera za obcí v těch místech, kde jest hřbitov nynější. První obyvatelé nového hřbitova byli: Václ. Dejmek, chalupník z Hostouně č. 27, Kateřina, jeho dcera; Josef Novák, syn chalupníka z Hostouně č. 26, Marie Tomkova, manželka zednického tovaryše z Hostouně č. 111, Anna její dcera; Anna Dolsanská, dcera krejčího z Hostouně č. 70, Rosalie Klíková, děvečka z Dobrovíže č. 23. — Toto památné místo ohrazeno a dne 7. dubna téhož roku posvěceno

Farní budova nynější vystavěna byla za faráře Ad. Majera (1715.—1745.). Stará fara zbořena r. 1804.

Synagoga nynější vystavěna byla r. 1800.; stará prý stála za Nejedlovskou chalupou č. 52; starý hřbitov pochází z r. 1786.

Škola.

Nejstarší zpráva o škole Hostounské oznamuje, že stará škola byla za faráře Pátka (1785.—1807.) zbořena a nová vystavěna. Asi po čtyřiceti letech nestačila tato již chatrná jednolitá školní budova pro 261 školou povinných dětí, ač z nich jen asi polovice školu navštěvovala. Proto musil učitelé pomocník přestěhovat se do Dolan, kde v zimě děti vyučoval, putuje s nimi od statku ke statku. V době letní měly děti Dolanské prázdniny, chodíce po pastvách. Tou dobou, na konci předěsího a na začátku tohoto století pracoval v Hostouni rodák zdejší Josef Pánek. — Když jednolitá škola naprosto nestačila pojmuti vzrůstající počet školní mládeže, pomýšleno r. 1840. na rozšíření školy. »Pomyšleno«, pravím, ale nežli přistoupeno ku provedení, uplynulo sedm let. Teprve r. 1847. byla nová dvoutržní budova školní, která stála na téměř místě, kde dříve stará a stojí nynější, vikářem J. Bezděkou posvěcena, jakož svědčí tabule zasazená v průčelí školy. V nové školní budově byly v horším patře dvě třídy, v přízemí byt pro učitele a »pomocníka R. 1877. dne 5. března otevřena byla třetí třída a umístěna v bytu mladšího učitele. R. 1886. přistavěna na straně západní nová část budovy v délce 75 m a v šířce staré budovy, čímž získaly se dvě učebny. Od 13. března 1887. počalo se vyučovat ve třídě čtvrté.

Při škole zdejší zřídil r. 1864. probošt Mikuláš Tomek nadaci 1000 zl. Z úroků tohoto nadání byvali nejdudši, mravní žáci na den sv. Mikuláše podělováni obuvi.

R. 1839. byly přiskolené obce: Hostouň, Dobroviz, Pavlov a Dolany; nyní tři první.

Škola židovská jest prý zde od r. 1795. jednolitá. Z učitelů známé pouze Jakuba Kolna z r. 1795., Abrah. Beer-manna z r. 1827., Jacku Spira, Abr. Elestaina, Isáka Lichtensterna, Gabriele Veise, Jach. Spitzze, jenž zde působil od r. 1835., D. Schid-lova z Kolína a Marka Melise.

Seznam učitelů.

Josef Pánek na konci předěsího a na začátku tohoto stol. Václav Černý 1842.—1854. Glas, Jan Konrad a Vojtěch Sobotka v době neznámé. Josef Brauer ok. r. 1850. Josef Běhounek ok. r. 1851. Frant. Mls 1852.—1854. Tomáš Rečinský 1854. až posud, rodák Hostounský. Ferd. Veselý 1859.—1860. Josef Ninger 1860.—1862. Josef Černý 1862.—1863. Jách. Fibiger 1863.—1877. Josef Vochomurka 1861.—1862. Frant. Kouřil 1877.—1878. Karolina Chlumská 1877.—1878. Frant. Kovařanda 1878. až posud. Václav Lamina 1877.—1878. a od 1879.—1880. Ludm. Kozáková, industr. 1881.—1883. Václ. Tajbl 1880.—1884. Marie Pešková, industr. 1883.—1887. Ladislav Sedláček 1884. až posud. Ladislav Salač 1887. Václav Částa 1887. až posud. Anna Zelenková, industr. 1888. až posud.

Drobnosti.

R. 1873. založena nová čár obce bílé chlámy Fáně na pozemku obchodníka Jana Fijaly.

R. 1882. v měsíci ledna bonil korunm princ Radolff, jenž tehdy v naší vlasti na hradi Pražském přebýval, jelna, který v Hostivici byl na svobodu puštěn. Švédské zvěře, zabíhali se do Hostouně, bylo u stodoly Frant. Rakosa chyceno.

Některá jména místní: u náh. »Na kaplince«, v zahábní, »V odhošťi«, »Na rovinách«, »Na tmelech«, »Na Pětkově«, »Na střeběch«.

Obyvatelstvo.

R. 1836. bylo 1239 obyvat. v 100 domech,			
• 1843. » 1381 » » 131 »			
• 1857. » 1300 » » 160 »			
• 1870. » 1215 » » 134 »			
• 1880. » 1286 » » 176 »			

Katastr: 1032 ha. 90 arů. Daní: 5455 zl. 98 kr. Rychtářové: Matěj Holub ok. r. 1710. Josef Brejtník spojené obce Hostouň-Dejvice do r. 1840. Sebestián Rákos zvolen 1840.

Starostové: Josef Brejtník 1848—1860. Jan Novotný 1860.—1871. Václav Čermák, úr. radní 1871.—1872. Tomáš Náprstek 1872.—1874. Václav Rakos 1874.—1878. Frant. Bělohorský 1878.—1880. Jan Čtrnáctý 1880.—1883. Jan Bělohorský 1883. až posud.

Nový Dvůr — Pavlov.

Asi tři čtvrti hodiny severovýchodně od města Unhoště na staré silnici Karlovarské leží velkostatek Nový Dvůr a vesnice Pavlov. Ve starých dobách byl zde jen poplužní dvůr, který patřil r. 1519. ke statku kapitoly sv. Víta v Hostouni, roku 1715. Hronovi, r. 1717. Teresii ze Siegberku a od roku 1726. Ferdinandovi Kustošovi ze Zubří a Lipky. Tyž přivtělil k dotčenému dvoru pivovar v Unhošti, mlýna v Poteplí, 10 čísel v Hostouni a utvořil z tohoto zboží velkostatek Novodvorský, ež prodal r. 1744. klášteř Voršíek v Praze. Když císař Josef II. (1780.—1790.) dotčený klášter zrušil, připadl statek Novodvorský náboženskému fondu a tyž prodal jej dne 30. října 1787. Antoninu Vitkovi ze Saleberku¹⁾ za 19000 zl. Brzy potom prodal jej Vitek Leopoldu Paulovi, jenž zde r. 1801. vystavěl zámek a založil při něm ves, která nazývá se po něm Pavlov. († 1812., pochován v Hostouni.)

Tuto nově založenou obec potahovala vrchnost arcí pod svou právomoc a zanášela grunty Pavlovské do svých vrchnostenských knih gruntnovních. Z toho povstal r. 1816. spor mezi vrchností Novodvorskou a městem Unhošťi, jenž táhl se až do r. 1828., kdy učiněn mezi spornými stranami smír v ten rozum, že 112 str. 4 věr. půdy přiděleny ke statku Novodvorskému a 152 str. 4 věr. k městu Unhošťi; stálat většina nových gruntnů na půdě města Unhoště.

Po smrti Leop. Paula zdědila statek Novodvorský vdova Anna, ale postoupila jej hned následujícího roku Evě, manželce Karla Hofmanna, své schovance.²⁾ Od ní koupila jej dne 8. listopadu 1828. Valburga Bergerová roz. z Lakner za 20,950 zl. konv. m. a 20 zl. klíčného.³⁾ R. 1846. koupil jej od ní Maximilian Berger v téže ceně a prodal jej roku 1860. dne 7. dubna Václavu a Kateřině Kratochvilovým za 30,000 r. č. Ti prodal jej r. 1869. dne 8. května Josefu a Kateřině Daněšovým za 84,000 zl. Josef Daněš hospodařil zde až do své smrti 1883. a nyní vládně statkem tím jediný syn jeho Viktor Daněš.

¹⁾ DZ. quat. tigr. 688. H. 20.

²⁾ DZ. Cess. 1108. H. 15.

³⁾ DZ. Kn. sml. 1140. E. 4.

Obec Pavlov patří katastru i politickému správo k městu Unhošti. Má sice své vlastní občanské zastupitelstvo, ale volba též, jako i starosta obce děje se za předěsího purkmistra Unhoštěho, nebo jeho zástupce. — Zajímavé rozhodnutí učinilo c. k. okresní hejtmánství na Smíchovské svými výnosy ze dne 4. a 14. února 1852., oznamuje, že purkmistr Unhoštěský má právo jmenovati někoho z obecního výboru Novodvorského za předěsího starostu obce Pavlovské za osobu purkmistovi Unhoštěkému podřízenou, jakož jej také nazýválo poděsího zastupitelstvím. Tohoto práva užil skutečně purkmistr Josef Haug a jmenoval dne 19. února 1852. poděsího zastupitelstvím Filipa Langra, rolníka a hostinského.

Obyvatelstvo.

R. 1836. bylo 200 obyvat. a 32 domů,			
• 1857. » 261 » » 34 »			
• 1870. » 291 » » 39 »			
• 1880. » 277 » » 40 »			

Katastr: 140 ha. 13 arů. Daní: 1574 zl. 27 kr.

Úhonice.

Úhonice, v řeci obecně Ouhonice, patří k lúnd od 12. stol. klášteř na Strahově v Praze. Zbožil to obdržel řečený klášter roku 1143. od krále Vladislava II.

V listině darovací z r. 1143. zaznamenáni jsou následující poddání: 1. Bel sám pátý (tedy rodina o pěti členech), 2. Kadac, 3. Pozton sám pátý, 4. Kryson sám osmý, 5. Modliboh sám čtvrtý, 6. Gropon, 7. Kasta, 8. Dobrotag, 9. Bohdan sám čtvrtý, 10. Bohdana děvčeka sama třetí, 11. Lizec sám pátý, 12. Borek sám druhý, 13. Vacemil, 14. Dalata sám pátý, 15. Přemil sám pátý, 16. Berka sám čtvrtý, 17. Millest, 18. Nutil sám čtvrtý, 19. Pommén, 20. Kraský sám čtvrtý.¹⁾ Čtenáři zajisté libě zní skoro každé to ryzí, české jméno a sčete-li všechny tehdejší obyvatel Úhonické, shledá 65 osob poddávých.

Dle urbáře klášteřa Strahovského z r. 1416.²⁾ patřily ke zmíněnému klášteřu z nynějšího okresu Unhoštěkého Úhonice s blízkými Hólonohy a Chýně. V Úhoních byl dvůr, který

¹⁾ Erben. Reg. 106.

²⁾ Pam. arch. II. z r. 1857.

byl počítán mezi statky panské; k němu patřilo troji popluzí a pět rozsáhlých luk řečených: Holonožská, Pod kamenem, Nade mlýnem, Poda Ptáčem a pod Úhoníci. Dále 15 lánů a 7 jiter lesa; les ten jmenoval se dle názvů hor jím porostlých: Modrá hora 48 jiter, Lýčná hora 99 jiter, Hanebník 98 jiter, Turnová 66 jiter, Újezd 94 jiter, Zahradka 82 jiter, Ve vsích 64 jiter. Hora od Hostýna 84 jiter, Katovka 96 jiter, Na seném 81 jiter a Na kosti 70 jiter. Mimo to byly tu tři panské louky, které však opat za plat do své vůle svým poddaným k užívání ponechával; jmenovaly se: Obchoditá, Vojslavka a Pod Hanebníkem. (Tom. Děj. Pr. III. 99.)

Poddanské zboží v Úhoních obsahovalo 20½ lánu, jež měli v držení 24 sedláci, z nichž největší měl 2 lány, dva nejméně po čtvrt lánu; pak 9 podsedků, z nichž tři měli po 8, šest po 4 jitrech. Mimo to byla zde poddaná kréma.

V Holonožích byli dva lidé, z nichž jeden měl půl lánu, druhý „něco málo“ země, nepraví se kolik. Mimo to byl zde po platný mlýn „Pod kozím“. (Snad Dolejší Podkozský?)

Ročního platu odvádělo se z Úhonice klášteru 50 gr. Podsedkové Úhonští neplatili žádného úroku ze svých pozemků, oni toliko robotovali.

Roboty vykonávali Úhonští tyto: Kmetové či sedláci byli povinni orati z každého lánu dva dni do roka, jednou na ozimí, druhou na jaro, pokaždé jen dopoledne. Dále žali z každého lánu pět dní, dílem na ozimí, dílem na jaro; též z každého lánu měli svazati, siožiti a odpočítati 20 hromad po jistém počtu snopů a dělati snopy dle obyčejné té krajiny. Na lukách pracovali byli povinni dva dni z každého lánu a z každého lánu musili odvézti do dvora Úhonického dva vozy. Mimo to byly uloženy povinnostmi roboty neurčitého způsobu den každý týden při dvoře (snad na mlátě, či v řezárně a p.), a sice v pondělí, z čehož mohli se vyplatiti 12 groši ročně, však jen do vůle opatovy. Také byli každý soused v Úhoních povinen pomáhati při honu jednou za rok. Dále měl každý sedlák z jednoho lánu do kláštera na Strahov odvézti po 20 str. obilí a dříví po jednom voze.

Zajímavé jest věděti, že vrchnost při některých robotách poskytovala svým poddaným také stravu. Úhonským patřilo při orání a při žních rano po sýru s chlebem a pivo; k obědu hrach se slaninou, chléb a pivo.

S potěšením bude se čísti zaznamenání, že Úhonští neplatili žádných daní zemských a berní a bad ze starodávné zvyklosti, anebo je za ně platila vrchnost. Za to však odváděli Úhonští i Holonožští „biskupský desátek“, a sice po půl groši čili šesti penízích z lánu a po třech penízích čili haléřích od každého podsedka. — Veských stálých platů odvádělo se 20 kop 1 groš; mimo to 8½ kurat, 13 kop a 40 vajec. — Tyto výpisy ze zmíněného urbáře z r. 1410. jsou pěkná ukázka prací robotních.

Po válkách husitských byly přý Úhonice dle topografického slovníku zapsány r. 1421. Kuntatovi ze Sulevic, ale později zase klášteru navraceny.

Poznali jsme osadníky, kteří přebývali v Úhoních před sedmi sty léty; poznejme také ony usedlíky, kteří zde seděli po valce třicetileté r. 1670. Sesli jsme se s nimi na fáře. Byli to: 1. Grunt Zemanský hned vedle dvora. K němu patřily 3 lány polí. Kdo v tom gruntu tehdy hospodářil, zaznamenáno není, snad byl prázdny. 2. Grunt Blažej Mladého, vdovec, 1 lan. 3. Grunt Jana Kostumka, 1 lan. 4. Grunt Martina Bruzy, rychtáře, 2 lány. 5. Grunt Jirý Barty, 2 lány. 6. Grunt Václ. Cvrčka; tento grunt jmenoval se dříve Jaldovsky, potom na něm hospodářil Bílý; pak Cvrček a r. 1670. Matěj Janda, 1 lan. 7. Grunt Jana Kalouse, 1 lan. 8. Grunt Joklovský, jmenuje se od Jokla či Koka; někdy rychtář, 2 lány. 9. Kubatovská chalupa neb Kstroumkova, 5½ kopy záhonů. 10. Chalupa Adama Etznera, 1 lan. 11. Tymbanovská chalupa vedle rybníčku. 12. Grunt Ondřeje Moravce, 2 lány. 13. Grunt Jana Hrabého, 1 lan. 14. Grunt Myslivecký, 1 lan. 15. Václav Kříž, 1 lan. 16. Tesárovský čtvrtník 1 lan. 17. Chalupa Jirika Vichra, 3 kopy záhonů. 18. Grunt Vodíčkovský, 1 lan. 19. Martin Smyslný, čtvrtník. Ale Smyslný vzdělavál a držel také grunt Vodíčkovský. 20. Hrdinová chalupa, 1 lan. 21. Grunt Tomáše Špačka, 1 lan. 22. Vávra Tkačec, 1 lan. 23. Kréma. 24. Kovarna. 25. Dům farní. 26. Škola. 27. Pastouška. 28. Dvůr panský. Zde byl safár, šafárika, mestřík, polhunek, orač druný, orač třetí, řezáč, kravák, svíňák, děvečka starší, děvečka mladší, tři polhunkové, nadvořník a hrábek. 29. Ověčín panský: Mistr ovcák Andreš, pacholek přediní, pacholek druhý; pacholek mladší, děvečka. 30. Chalupa obecní pro slotáka.

Duchovní správa.

Farní osada Úhonická patřila ve 14. stol. k dekanátu Orechovskému. R. 1384 odvádělo se z fary zdejší 18 grošů desátku papežského. Patří k vikariátu Berounskému.

Až do roku 1358 obstarával duchovní správu osady Úhonické Ondřej, jenž dotčeného roku zemřel. Poněvadž neměl klášter Strahovský tou dobou s dostatek kněží, byl sem zatím z moci arcibiskupa dosazen bratr (conventual) Jan téhož řádu dne 3. prosince zmíněného roku. Po něm byl tu farářem Otto.¹⁾ Po smrti Ottonově ustanoven za faráře v Úhoních dne 5. července r. 1402. Petr.²⁾ Od r. 1413. byl zde farářem Ondřej.³⁾ Tyž vzdal se fary zdejší a k návrhu Mikuláše, opata Strahovského, dosazen za faráře dne 19. dubna 1414. Jan. — Kterí duchovní správci působili zde od r. 1414. až do r. 1556., udati nemůžeme, ani nebylo nám možno přesně udati dobu působení duchovních správců odtud dále. — Okolo r. 1556. byl zde farářem Martin, okolo r. 1654. Jan Ferrarius, ok. r. 1664. Jakub Scholiaster. R. 1676. zemřel zde farář Jakub Rinda, potom Ondřej Scharf, a r. 1680. dne 13. července zemřel morem Hroznaata Hermschmidt. Téhož roku od 16. července působil zde Košetický. Od r. 1687. do 11. dubna r. 1688. připomíná se Vilím Šlapal a od téhož dne a roku Ambrož. Roku 1694. zemřel Kašpar Hermann. Okolo r. 1700. působil zde Evermod Košetický z Košetic a Hermann Hoffmann. Roku 1710. zemřel Šebastyan Kanth Žittavský a roku 1722. Rychard Kassius. Roku 1723. připomíná se v Hájecké památní knize Florian Brandt. R. 1726. zemřel zde Milo Hubatius z Kotnoru. R. 1750. připomíná se v Tachlovické památní knize farář Hilbert Burian. Okolo r. 1757. byl zde Gerlach Urbanides, ok. r. 1762. Evermod Volavka, ok. r. 1767. Gilbert Burian, ok. r. 1771. Martin Knapp, ok. r. 1781. Florian Veismann, r. 1796. farář Kazimír Kapiánek, jenž zde zase působil r. 1810. Od r. 1811. byl zde Pavel Baumann, r. 1812. August. Chládek. Od r. 1826. — asi 1838.

¹⁾ Lib. conf. I. 76. Tomek. DĚJ. Pr. V. 204.

²⁾ Lib. conf. VI. 74.

³⁾ Tomek. DĚJ. Pr. V. 205.

byl zde farářem Bedřich Stětka, od 19. června r. 1838. až do r. 1845. Lohelius Žďárský, od 11. července r. 1845. až do r. 1873. (3) Metoděj Urbánek, od r. 1873.—1880. Tadeáš Kocura, od r. 1880.—1885. Jan Lidický a od r. 1885. obstarává duchovní správu P. Erasmus Marčan.

Grundy farní: Na trauku (3) pole pod 14 str. Pole k Drahelčelím 6 str. Na kbelích 6 str. U božích muk 2 str. Za mostkem 5 str. U háje 9 str. Za horou 9 str. Na šerobích 9 str. K Dušníkám 15 str. Nad loukou mezi drahami Píťskými ora p. Sendražický. Sad u fary vynášá 1 kopa 22 gr. Louky: K Dušníkám. Na vyslavích. Mezi drahami Píťskými. Dva kusy lesů nad polem panským jmenují se „Na kosti“.

Chrám Páně.

Úhonický chrám Páně stál, jakož bylo druhy všude jinde, uprostřed hřbitova, zde ohrazeného. Také zde nebylo při kostele věže, než toliko na něm věžička. Kdesi opodál kostela stála dřevěná zvonice, která r. 1698. byla tak chatrná, že musily býti zvony sundány a zvonice opravena; dne 5. června téhož roku byla oprava dokončena a zvony zavěšeny. Když nunejší věž při chrámu Páně vystavení byla, nemohli říci.

Ze které doby pocházel nynější chrám Páně, můžeme souditi z letopočtu r. 1615. vyrytého nad hlavními dveřmi kostela. R. 1676. postaven byl nový hlavní oltář nákladem kláštera. Velká oprava v chrámu vykonána a dokončena byla 25. května 1697; tehdy také proborena zeď a zřízeny schody na krucht. Nad sakristií spatňuje se letopočet 1842.

Zvony. Na věži Úhonické visí tři zvony. Menší, okolo jehož koruny čte se tento nápis: „Goss mich Nicolaus Löw in Prager Schiosz.“ Na pásce dolejší: „Léta Páně 1688. ke eti a chvale Pána Boha a Rodičky boží tento zvon sliti dal. Matěj Janda z Auhonic na něj dal 30 fl. Valentýn Smyslný (Smyslný?) 10 zl., ostatek juší faraři téhož chrámu Páně.“ — Větší, jenž okolo koruny má tento nápis: „Anno 1694. gos mich Johann Christof Valthier in Prag.“ (R. 1694. slil mě Jan Kryst. Valtier v Praze) a na dolejší pásce: „Fusa est haec campana pro ecclesia Auhonicensis, pro qua inter ceteros benefactores primarius fuit Mateus Janda, qui 30 fl. dedit.“ (Slit byl tento zvon pro

kostel Uhonský, na nějž mezi jinými dobrodinci nejvíce přispěl Mat. Janda, jenž dal 50 zl.) Na jedné straně jest znak řádu premonstrátského a na druhé obraz Ukřižovaného. Zvon tento vážil 1271 lib. stál 89 zl. 15 kr. a posvěcen byl dne 8. dubna 1669. — Nejmenší zvoněk nalézá se v lucerně věže a jest bez nápisu.

Nedaleko kostela stojí úhledná kaple, jejíž půdorys jest osmiúhelník. Jest to bývalá hrobka bratří kanovníků řádu premonstrátského ze Strahova, jak svědčí velký mramorový náhrobek se znakem řádu a nápisem: »Heic Sioncorum Divi Patriarchae Norberti filiorum electa requies.« (Zde jest vyvolený od počinek Sionských synů sv. Norberta). Pod znakem řádu pak tato slova: Requie aeterna fruatur, luxque perpetua luceat eis Domine in gloria. (Odpočínati věčného at dojdou a světlo věčné at jim svítí, Pane, ve slávě.) Chronogram značí rok 1800, kdy byla hrobka vystavěna. — Nynější nový hřbitov založen byl r. 1829.

Ve sdi zahrádní u dvora do návsi blíže fary jest kaplička s obrazem sv. Floriana, pod nímž vymalován jest dvůr v plamelech a pod ním tento nápis: »Od dobrodinců obce Ouhonské za šťastné a závažné začalování ještě většího hrozícího požáru 12. ledna 1855.

Š k o l a.

Při škole zdejší působili: Jiří Hins r. 1675. Jakub Zamaršský, jenž daroval r. 1699. kostelu Uhonickému krásný obraz P. Marie Svatohorské. Bernard Ant. Bek r. 1708. Jiří Vodíčka 1774—1804. Jan Vodíčka 1804—1839. Jan Strnad 1839—1878. Frant. Krotíl 1878 až posud. Jako pomocníci a mladší učitelé: Frant. Kříček 1824. Jan Chaloupka a Václ. Trsek ok. r. 1835. Ant. Šupík 1835—1837. Ant. Just 1837—1839. Václ. Novák 1839—1844. Frant. Smrt 1839—1844. Ant. Aust 1845. Alois Glas 1846. Karel Staeh 1847. Filip Franc 1848. Josef Brauer a Karel Vochomírka ok. r. 1850. Vojt. Sobotka 1850—1864. Frant. Kádner 1864—1872. Alois Šporcl 1872—1874. Josefína Lhotská 1874—? Karel Eichner 1875—1879. Karel Šimek 1878—1879. Karel Cievárek 1879—1883. Frant. Našince 1883—1885. Jan Bláha 1887. až posud. Josef Strejček 1887. až posud. Eleonora Mašková †1888. až posud.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 604 obyv. v 81 domech
 * 1857. * 555 * * 86 *
 * 1870. * 635 * * 88 *
 * 1880. * 632 * * 93 *

Katastr.: 975 ha. 10 arů. Dani: 4649 zl. 7 kr.

Starostové: Jan Rontl, rychtář, r. 1705. Hašek Matěj č. 3. Svoboda Matěj č. 43. Hašek Frant. č. 24. Jirotko Jan č. 67. Slaboch Václ. č. 29. Kalous Frant. č. 16. Kučera Jos. č. 5. Macháček Frant. č. 20. Kučera Josef opět z č. 5. Roufíl Václ. č. 28.

Chýně — Chýň.

Jako Chýnov od zakladatele Chýny, tak i Chýni od téhož jména odvozovati sluší.

Ve 14. stol. patřila obec tato Mikuláši Puschovi, měšťanu Pražskému, jenž ji r. 1362. postoupil synovi Seidlovu z Píseka směnou za ves Šestlice. V letech 1378.—1400. byla Chýně v doživotném držení zemana, řečeného Zdeněk z Chýně, který rozmnožil statek, přikoupiv několik usedlostí selských. Tyž měl také dědiny ve Vinarčích. Po jeho smrti spadly na krále, jenž je daroval Chvalovi z Dokes. (Tomek, Děj. Pr. III., 99. Sedláček, Hradý VI., 254.)

Okolo r. 1410. byla zde pěkná tvrz uprostřed vod, obehnutá šesti rybníky, dvůr se dvěma populými, s krásnou ovocnou zahradou a se třemi jinými rybníky. Bylo zde tedy devět rybníků ve dvoře, v zahradě a okolo tvrže; k tomu pěkná travnatá luka a jeden lán lesa. V zahradě a snad i na polích provozováno zelinářství. Tehdy bylo zde 20 dějin bez 1/4 čtvrti, výjímouc některá pole, jež ode dvorů kmetských přidána byla ke dvoru panskému; ta pole byla za dobré paměti p. Zdeněk vykoupena pro panský dvůr; mimo to bylo zde 6 malých zahrad, přidanych k dědím selským. Z toho soudíme, že Zdeněk byl probošt kláštera Strahovského.

V dobách těch bylo Chýňským konati kláštera Strahovského tyto roboty: Byli povinni orati z každého lánu dva dni do roka, ale pokaždé jen dopoledne. Klidili z každé dědiny

32 kopy snopů ozimi a na jaře z každé dědiny sklízeli dva dni klášteru. Trhati hrách musili dle potřeby. Sázeli a seli zeleninu ve zdejších zahradách, sekali a kopili seno na lukách a dvakrát do roka prali a střihali ovce. Za to neplatili daní. Ročního platu odváděti klášteru asi 96 grošů, 2 kurata a 32 vajec.

Ve válce husitské r. 1421. byl zdejší dvůr od Pražanů zabaven. Také na začátku války třicetileté zabrali odbojní stavové tento duchovní statek a prodali jej r. 1620. Johanně Žďárské, roz. z Ottopachu, za 5838 kop. miš., kterouž sumu p. Žďárská zaplatila až na 2000 kop. ze kterých měla dávat klášteru ročně 120 kop. deputátu. Musila však tento statek později beze vsí náhrady navrátiti. (Bílek, Děj. konf. 942.)

Po válce roku 1660. byli zde tito usedlíci: Pavel Hašek, rychtář, Jan Brož, Bárta Karban, Šimon Škadivý, Kašpar Pomajzl, Vít Tesar, Jan Rychlý, Jiří Paprle, Kubíček Tesar, Jan Chalupa, Jan Procházka, Matěj Šlapák. Kréma panská. Mistr ovčák. Chalupa obecní. Skotak v pastušině. Dvůr panský. Ovčín panský.

Š k o l a.

Školou i farou patřila Chýň od dávných časů k Uhonickým. Leč obané zdejší vydržovali si v rozličných dobách soukromého učitele. Na začátku tohoto století byl pěstitelem mládeže Chýňské Jan Ekstein, mistr krejčí, jenž jsa také domácím pánem, vštěpoval mládeži zdejší počátky literárního umění ve svém domku čis. 6. Po něm konal zde úřad učitelský Josef Mach, zedník a domkáč z čis. 5. Asi r. 1818. usadil se zde Filip Větrovec zedník z Uhonic, jež si zvolil učitelem; vyučoval v čis. 40. Po něm zde působil Frant. Capek, Josef Cermák, Fr. Kříček, jenž vyučoval v čis. 32, 44 a 35. Josef Hodek, syn Václava ze Želčez, vyučoval zde od r. 1836. Na začátku své působnosti zdejší pracoval ve světnici nad kovárnou v čis. 14. a potom, když se buď kovář rozkrmil s nadějí vlasti, anebo tato s kovářem, stěhovali se od tisla k číslu, až se usadili v čis. 34, kde setrval až do té doby, kdy je k sobě přilákala nová školní budova; bylo to r. 1864. Hodek zemřel 10. ledna 1869. Po něm nastoupil Václav Šimon, jenž jmenován c. k. zem. šk. radou správcem školy, ale poněvadž mu jako mnohým jiným na začátku nových zákonů školních nebylo za mnoho měsíců vyplaceno

služné, nechal vyučování. Byl propuštěn, a mládež zdejší vyučoval asi 14 dni Frant. Šimek z Hostivice na pól dne sem do cházaje. Počátkem škol. roku 1871.—72. ustanoven správcem školy Josef Procházka. Když ten dne 29. března 1873. odešel do Holic, vyučoval zde Antonín Janda až do 13. srpna 1873, kdy ustanoven správcem školy Arnošt Teplý. Dne 1. března 1880. převzal správu školy Václav Fux, jenž se r. 1886. odstěhoval na Smíchov. Od 16. září toho roku až do 31. srpna působil zde jako řídící učitel Josef Pelikán. Dne 15. února 1887. otevřena druhá třída a ustanoven sem Antonín Pešovský.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 372 obyv. a 49 domů.
 * 1857 * 350 * * 53 *
 * 1870. * 367 * * 55 *
 * 1880. * 436 * * 62 *

Katastr: 499 ha., 64 arů. Dani: 2388 zl. 26 kr.

Rychtáři: Petr Fatka, Jan Pokorný, Jos. Procházka, Ant. Musil. Starostové: Jos. Procházka, Václ. Procházka, Václav Chalupa, Ant. Musil, Jiří Pokorný, Štěpán Procházka.

Rybník jest zde »Bašta«, odkud běře Pražský zámecký vodovod svůj počátek.

Bezděkov Horní.

Nejstarší známá zpráva o Bezděkově spadá do 13. století. Přemysl Otakar II. jenž vládl od r. 1253. do r. 1278. dal si přivlastit vesnice Vacov a Bezděkov blize Unhostě, které patřily před tím ke statkům biskupství Pražského. a daroval je měšťanům Berounským. *) Za krále Jana Lucemburského 1310.—1346. patřil Bezděkov nejspíše zase komoře královské; neotť tyž dal služebníku svému Elblingovi právo i platy, které měl na Bezděkově; odtud říkali mu Elbling z Bezděkova. Ten však dlouho dotčeným statkem nevládl. Když ještě za panování Jana zemeřil

*) Tomek, Děj. Pr. I., 361.

bezdětek, spadá Bezděkov zpět na krále, a tyž daroval jej 24. srpna r. 1331. Petrovi z Rozenberka.¹⁾ Kdy a jak připojen Hor. Bezděkov k panství Křivoklatskému, ku kterému až do r. 1848. náležel, povědět nemohu. Jest velmi obtížno dopátrati se bezpečných zpráv v deskách zemských o našich Bezděkovech, poněvadž jest a bylo v Čechách osad toho jména více nežli 26.

Škola.

Až do r. 1871. byla obec Hor. Bezděkovská přískolena k Unhošti. Pro velkou vzdálenost od zmíněného města vydržovali si však občané Hor. Bezděkovští soukromé učitele, kteří mládež zdejší vyučovali v bytech soukromých, jsouce stravováni »po třídě«. Takovým učitelem byl asi před 40ti lety Jan Seidl, rodák z Bratronice, jenž vyučoval v domě č. 5. Od r. 1848. vyučoval zkušěný učitel Jan Chaloupka, zase rodák Bratronický, jenž vstěpoval mládeži školní počátky literárního umění brzy tu, brzy onde, nejdříve v č. 27., po 23 let. Když r. 1871. povoleno odskoleni od Unhoště, dosazen na jednotřídní školu zdejší Frant. Peřiz, jenž zde působil až do 4. ledna 1873. Po něm od 4. ledna 1873. spravuje školu zdejší Josef Buša.

Nová školní budova posvěcena dne 20. července 1873. Od 15. května téhož roku přískolena sem Dol. Bezděkov. Počátkem ledna 1881. zavedeno vyučování ženským ručním pracím a ustanovena za učitelku Vilemína Pišová z Unhoště.

Od 1. ledna 1885. rozšířena jednotřídní škola zdejší o třídu druhou a jest dvoutřídní až posud. Z té příčiny zvýšena školní budova o první patro a vyučování ve 2. třídě počalo dne 5. září 1885., kdy zmíněná přístavba dokončena byla, a vyučoval ve třídě druhé Karel Ptáček, jenž zde pracoval až do 30. srpna 1887. Po něm dosazen Cyril Šarapatka a byl zde do 30. srpna 1889.

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo 268 obyv.	a 42 domů.
» 1857.	» 309 »	» 42 »
» 1872.	» 367 »	» 46 » s Chaloup. a Poteplím.
» 1880.	» 375 »	» 49 » » » »

¹⁾ Pam. arch. VII. 437.

Kyšické Chaloupky a Poteplí (Pod teplým), kdež bylo r. 1880. 19 domů a 148 obyvatelů, patří katastrem k Hor. a Dol. Bezděkovu.

Katastr dotčených obcí: 1209 ha., 18 arů. Dani: 2245 zl. 42 kr.

Rychtářové: Matěj Sediak r. 1793., Ant. Čermák r. 1796., Ant. Ouc r. 1812., Frant. Poddany r. 1848. Starostové: Poddany 1850.—1869., Jan Čermák 1869.—1887., J. Hamouz 1887. posud.

Bezděkov Dolní.

Jako mnoho jiných obcí, tak i Dol. Bezděkov rozdělen byl mezi dvoji vrchnost. Jedna část a síce dvůr, 2 statky, 2 chalupy a mlýn s pilou patřil Martinicům a 5 gruntů č. 5., 6., 7., 8. a 9. patřilo k panství Křivoklatskému. O Křivoklatské části vypravovati nemůžeme z té příčiny, že se nám nepodařilo dopátrati se zpráv.

O Smečenské části víme toto: Až do r. 1625. patřila královské komoře. Cisář Ferdinand II. prodal ji dotčeného roku Jaroslavovi hraběti z Martinic za 2142 kop a 20 gr. míš. ¹⁾ R. 1652. vyměnila si Polyxena Veronika z Martinic roz. ze Sternberka své zboží v Dol. Bezděkově s bratrem svým Václavem Jiřím ze Sternberka za Chrástany. Ale tyž prodal hned následujícího roku dne 4. května toho zboží své a 4 podané v Kladně Františkovi A. d. Euseb. Žďárskému, jenž přídělil je k panství Červ. Újezdceckému.²⁾ Ale v urbenní knize tohoto panství z r. 1662., ani při dělení statků Žďárských r. 1688. se žádné zboží v Bezděkově nepřipomíná.

Zdá se, že tato část Dol. Bezděkova brzy zase přešla do rukou Martiniců, kteří prodali dvůr zdejší r. 1871. dne 12. srpna Antonínu Barešovi za 30 000 zl. R. 1884. dne 7. dubna koupil jej nynější majitel Leopold Popper za 61 000 zl.

¹⁾ Semmer, XIII. 74.

²⁾ DZ. quat. pam. ořech. 308. K. 19. a K. 22.

Obyvatelstvo.

R. 1843.	bylo 127 obyv.	a 17 domů.
» 1857.	» 169 »	» 18 »
» 1870.	» 186 »	» 20 »
» 1880.	» 239 »	» 33 »

Chýňava.

Osada tato nazývá se v knize dětá města Berouna od r. 1508. všude »Chýňava«. Jméno její odvozuje se jako Chýně od Chýny.

Hned při samém založení hradu Karlstýna r. 1343. byla Chýňava ke zboží dotčeného hradeu přídělena a zůstala při něm až do r. 1585., kdy s povolením sněmu přídělena k panství Křivoklatskému a zůstala od té doby majetkem těch, kteří vládli dotčeným panstvím. Bylť pak majiteli panství Křivoklatského králové čeští, kteří v různých dobách panství své rozličným pánům zastavovali; tak r. 1658. Ferd. Adolf ze Švarcenberka. Roku 1685. dne 13. října prodal cisář Leopold I. panství Křivoklatské Arnoštovi z Valdštýna.¹⁾ Po něm vládli statkem tím syn jeho Jan Josef od r. 1708. R. 1731. zdědila zmíněné panství dcera jeho Marie Anna, provdaná za Josefa Viléma z Fürstenberka, čímž přešlo na rodu dotčených knížat, jimž posud panství Křivoklatské náleží.

Chrám Páně.

Hned za Arnošta z Pardubic, prvního arcibiskupa Pražského v l. 1343.—1364. byla v Chýňavě fara, která však za války třicetileté z nedostatku duchovenstva zanikla. R. 1667. uvidí se ve zprávě vikářů komisarům stavovským podané mezi 32 farami v kraji Slanském dosud pustými také fara Chýňavská. Od té doby již obnovena nebyla. (T. Bielek, Reform. katol. Č. Č. M. 1884.) R. 1646. byl v kostele Chýňavském nepochybně jen jeden oltář; neboť v červenci zmíněného roku posvětil Kryšpín z Hradčisté, sufragán kardinála Harracha, kámen v oltáři Chýňavském a uloženy v něm ostatky sv. Kandida. Tak zaznamenáno v pa-

¹⁾ DZ. quat. pam. listový 401. G. 27.

matní knize fary Železné, z čehož soudíme, že již tehdy přislouhal sem farář ze Železné. R. 1739. připomíná se v kostele Chýňavském druhý oltář, vedlejší, jenž byl posvěcen dne 2. října Janem Rud. hrab. Šperkem; tehdy byly zde oltáře dva. R. 1779. povoleno na opravu chrámu z pokladny zádušní 800 zl. a oprava dokončena r. 1782. Nyní jsou v kostele Chýňavském tři oltáře. Hlavní, zasvěcený sv. Prokopu, po straně epistolní sv. Josefa a po straně evanjelijní sv. Anny.

Zvony jsou na věži, která r. 1881. plechem pohřta byla, dva. Velký, druhý to nejstarší v našem okrese, má tento nápis: Eu ego campana nunquam pronoutio vana, sed ignem vel festum, bellum, finisusque honestum. Anno MCCCCXVIII. qui me fecit, magister Bartolomeus nomen habet in Nova civitate Pragensi. Sit laus (Deo omnipotenti et Mariae semper virgini). Nápis ten, ve více těžko čitelný, souhlasí téměř doslovně s nápisem zvomu v Dobřichově u Pílan, od téhož Bartoloměje a zněl by po česku asi takto: Hle, já zvon nikdy maraž neotlašuji ani požár, slavnost a pohřeb čestný. R. 1518. jenž mě ulil, Bartoloměj jméno má v Nov. m Praž. Bzděh chvála (Bohu všemohoucímu a P. Marii)

Menší má tento nápis kolem koruny: Gos mich Nicolaus Löv in Prag. Anno 1669. (Ulil mě Mik. Lev v Praze. R. 1669.)

Za Chýňavou při cestě do Hýskova stojí železný kříž na vysokém, kamenném podstavci, na němž ze starého nápisu posud jest jasný letopočet 1767. a písmena J. K.

Škola.

O počátku školy Chýňavské po válce třicetileté zachovala se nám tato zajímavá zpráva. Léta 1663. dne 3. listopadu psal farář Železný August Vojtěch Hájek z Libočan kolatoru svému toto: »Přál bych, aby v Chýňavě škola byti mohla, kdež by kantor zřizoval a ty děti nepobožné, které bez bázně boží rostou, literárnímu umění učil. K tomu prostředek takový se nachází: jest při kostele Chýňavském nedaleko od křehova chaloupka na obci vystavěná, která k žádné platnosti vrchnosti není, ze které chaloupky každoročně něco málo se platí a na té fořt Chýňavský 10 kop sobě pokládá, kterého peníze mně rukou dáim k chrámu Chýňavskému, aby ta chalupa školou byla, daroval. Na ničém jiném nezáleží, než abyste ráčili té věci po-

tvrditi, tak abych já mohl člověka toho, který za kantora sloužil miní, jak pro služby boží tak vyučování dítek místem ubezpečiti. (Dvorský, Pam. C. š. 429.)

Škola Chýňavská byla pak filiálkou školy Železenské a vyučoval zde „kumpán“, jak viděti z poznamenání důchodů a povinností kantora Železenského. O kumpánovi chýňavském z roku 1711. se vypravuje, že přinesl do Chýňavy první zeměčata.

Jako v četných jiných obcích, tak i v Chýňavě vyučovalo se ještě počátkem tohoto století v najatých místnostech; tak v č. 53, kde podnes říkájí „U školských“, v č. 14. u kostela a v č. 88. Tak bylo až do 1. října r. 1744, kdy se začalo vyučovati v nové, nynější budově školní. Až do konce r. 1875. vyučováno ve dvou třídách; 1. ledna 1876. otevřena třetí třída v č. 45. Budova školní rozšířena r. 1881. a téhož roku 1. září počalo se zde vyučovati ve třech třídách, od 1. prosince 1888. ve třídě čtvrté. Vyučování ženským ručním pracím zavedeno prvním lednem r. 1879.

Seznam učitelů.

Václav Losenský 1820—† 1850. Václav Moucha 1844. až 1880, kdy po 52leté službě odešel na odpočinek. Jos. Vochoomírka 1851 a 52. Vorlíček Frant. 1853. Boreš Jan 1854. Siegr Jan 1855. Vochoomírka Karel 1856.—1860. Pacovský Vinc. 1861. Zima Jan 1862. a 63. Kadlecěk Jos. 1864. a 65. Straad Jan 1866. Pechar Jos. 1867.—1869. Los Frant. 1868.—1874. Tichý Frant. 1875.—1888. Holub Jan 1878.—1880. Beran Felix 1881.—1885. Landa Alois 1883 až posud. Šach Frant. 1886 až posud. „Eriebach Václ. 1888 až posud. Jan Suchorádký 1889 posud.

Obyvatelstvo.

R. 1843. bylo 1196 obyv. a 149 domů.
 * 1857. * 1432 * * 185 *
 * 1870. * 1481 * * 205 *
 * 1880. * 1508 * * 243 * s Hoř. Podkozím,
 mýnem Kyšickým a samotou Jakubinkou.

Katastr: 2559 ha. 70 ar. Dani: 4278 zl. 53 kr.
 Starostové od r. 1850: Jan Štefl, Ant. Holub, Josef Lepič, Václ. Kubáček, Václ. Lupa, Josef Dezort, Jan Holub, Josef Dezort opět, Frant. Dezort, Jan Holub.

Železná.

Jméno osady této ukazuje k tomu, že zde druhy dobývali rudu železnou.

Železná, Úhonice, Svarov, Hostouň, Středokluky a Tuchoeměřice byly ve 14. stol. na této straně pohraničné body župy Pražské, a poněvadž dle Vlad. Tomka dosahovala pohraničná čára župy Pražské v těchto končinách až k řece Mži (Bouronce), tož tedy Železná ležela ještě v obvodu župy Pražské.

V letech 1235.—1348. patřila Železná ke statkům biskupství, potom arcibiskupství Pražského. R. 1423. byl v držení Železná Bedřich z Redhoště (viz Dušníky). R. 1463. byl v zápisném držení Železná a Přílep Zdeněk ze Šternberka a před r. 1560. Adam ze Šternberka, jenž však se o Železnou, Libečov a Dušníky soudil s kapitulou sv. Víta (viz Chrástany). Kapitulou snad Železnou vysoudila na synech dotčeného Adama ze Šternberka; neboť r. 1620. byla statkem jejím. Též roku zabrali protestantští stavové také Železnou jako statek duchovní a prodali ji Václavovi star. Homutuvi z Harasova. Po bitvě na Bílé Hoře navrtil Homut statek ten, k němuž náležely také M. Přílepy, Nenačovice a Chrástany. O té době až do r. 1848. byli Železní poddáni kapitulě sv. Víta na hradě Pražském.

Duchovní správa.

Ve starých dobách patřila Železná co do správy duchovní k dekanátu Orechovskému. R. 1384. odvádělo se z kostela Železenského desátko jen 7 gr., nejméně ze všech kostelů Pražského arcidiaconátu.

Ze starších duchovních správců zdejší osady známe toliko Mikuláše, jenž zde byl farářem do r. 1423., a Petra, kněze z Loun, jenž byl téhož roku dne 13. dubna za faráře sem dosazen. Na začátku 17. stol., v letech 1602.—1609. obstarával duchovní správu Jan Machač.

Po válce třicetileté přidělena fara Železenská za arcibiskupa Arnošta Harracha k vikariátu Podbrdskému a připomíná se jako

¹⁾ Tomek. Děj. Pr. I. 87. III. 34.

²⁾ Břák. Děj. kněž. 165.

³⁾ Lh. conf. VIII. 37.

filiálka kostela Berounského. ¹⁾ Možná dost, že v době zmíněné války a nějaký čas po ní přisluhoval některý kněz Berounský ke kostelu Železenskému, ale dlouho to netrvalo, protože brzy po válce, již r. 1655. připomína se v paměti knize farní jako farář v Železně Dionysius Chrisurgus, jenž dotčeného roku zemřel. Po něm obstarávali duchovní správu osady Železenské a Hotečické následující faráři: Aug. Vojt. Hájek z Libočan od 25. července 1655. Blažej Holický do své smrti r. 1664. Jakub Fr. Lažanský do své smrti 1680. Bernard Fontano od 25. června 1680.—1689. Tomáš Šrámek 1689. až 1695. Kašpar Vojt. Jos. Pešina ok. r. 1695. Těž byl zároveň posledním farářem Hotečickým. Vilim Bernard Rozhan do své smrti dne 4. prosince 1711. Frant. Feigl 1712. až 1717. pochován v kostele v rohu evangelijní strany. Theofil Stehlík 1721.—1731. Jan Nep. Pittner 1731. až 1754. Jan Schütz 1755.—1758. Kašpar Vacek 1758. až 1761. Frant. Kar. Lischka 1761.—1769. Jan Pech admin. 1769.—1799. Jan Vochtler 1801.—1804. Frant. Svoboda 1804.—1814. Jan Pech 1814.—1832. Josef Vlasák 1832.—1847. raněn bleskem ve svém bžt. Josef Zoufalý 1850.—1860. Josef Fischer 1860.—1881. Václav Hradec 1881. až posud, byl zde od srpna 1864.—1873. kaplanem.

O důchodech farních zaznamenáme, co jsme našli při roce 1711. Tehdy patřilo k farní půl pod 30 str., 3 louky, z nichž se sklízelo asi 5 vozů sena a 3 vozy ovaty; potom 3 zahrady. Desátko platilo se ze Železné 14 str. žita a 14 str. pšenice; z Hýskova 19 str. 2 čtv. žita, tolik také pšenice; z Nemačovic 4 str. 2 čtv. žita a tolik ovsy; z Mal. Přílep 5 str. 2 čtv. žita a tolik ovsy; z Libečova 1 str. 2 čtv. žita a tolik ovsy; z Chýňavy 25 str. žita a tolik ovsy. — Ze zádušní pokladny dostával pan farář 60 zl. rýn. na sůl, z Omětického pivovaru 8 sudů piva a ze zádušního lesa dříví, co spotřeboval. Z kravy odvádějí se 3 kr. a každý sedlák dával 10 vajec, chalupník 5. Z chalupníků a podruhá byl každý povinen mlatěti pro faru 1 sáh dříví a spravovati ploty okolo fary; sedláci měli dříví do fary odvéztí. Chalupníci měli mimo to dáti farářovi posvěcení po koláči, což se týkalo také Chýňavských.

¹⁾ Dr. F. Král, Kněž. Arnošt br. z Hamachu 433.

kteří kromě toho o pouti dali farářovi 1 zl. 30 kr. Ze Staré Huti dávali za každou službu Boží 35 kr. a z Chýňavy na den sv. P. Barbory 1 zl. 45 kr. — Vedle farní louky bylo ložisko vápence s vápenicí, což také ku farní patřilo.

Asi od r. 1756. dostával farář Železenský od patronátu ročně 50 zl. za dvě mše, které byl povinen sloužiti v kapli Malo-Přílepské. Roku 1776. daroval kněz z Fürstenberka farářovi Železenskému 12 sudů piva za posluhování při kapli ve St. Huti. R. 1850. byla tato dávka zastavena, ale konečně stalo se narovnaní takové, že kněz povolil za 13 mš ročně 52 zl. a 35 zl. na povoz. Chrást Páně měl r. 1761. pod 120 str. polí, z nichž se počítalo ročního užítku 27 zl. 30 kr., dále 4 louky, 1 les a 32 železných krav 9 zl. 20 kr., z peněz pod úrok uložných patřilo ke chrámu 2600 zl. a jiných 200 zl.

Z následk v těch dobách založených zaznamenávají se tyto: 1. Stehlíkovská 500 zl., založ. 1743. od zdejšího faráře, z. Srámkovská zal. farářem Srámkem, 3. Anny Špačkové 100 zl. 4. Prokopa Bartoše, 5. Martina Bartoše, 6. Matěje Bartoše a 7. Obce, kteréž nadávací má následující původ: R. 1782. postoupila obec k zahrádě farní kassok místa pod 2 židličky výsevu a za to uvolil se p. farář sloužiti ročně 2 mše sv. za boží polchání. 8. Antonína Douška, 9. Těšof. jina, 10. Jana Vilda, 11. Barbory Liběchové se St. Huti, 12. Josefa Haška při kostele Chýňavském, 13. Václ. Rabocha, 14. Jana Štefla při kostele Chýňavském, 15. Petra Krejčího, 16. Jana Sechora, 17. Majdaleny Šteflové při kostele Chýňavském.

Chrást Páně.

Nejstarší zpráva o Železenském chrámu Páně, zasvěceném Nanebevzetí P. Marie, nám oznamuje, že jsa již velice sešlý, byl r. 1682. opraven. Od té doby bývaly v něm 4 oltáře a sice hlavní Nanebevzetí P. Marie, vedlejší sv. Václava se sv. Vojtěchem, třetí sv. Vavřince a čtvrtý sv. Anny. Tento poslední, jenž stál naproti dveřím, byl r. 1861. rozebrán a některých jeho částí užito při opravě hlavního oltáře; pozlaťovačskou práci provedl Gust. Kubeš, jak svědčí nápis za hlavním oltářem. Tehdy kostel vnitř obílen, kazatelna a kůr obarveny, nové varhany postaveny od varhanáře Vocelky z Prahy; 12 let pry se před tím v kostele Železenském nehralo. Na opravu daroval císař Ferdinand Dobrotivý 400 zl. Toho roku provedeny také značné opravy na farní budově. Po třech letech opraveny oltáře postranní, což stálo 170 zl. R. 1869. vynaloženo na opravu hřbitovní zdi 249 zl. 44 kr. R. 1880. opravena a pokryta věž, v loži chrámové dána nová

oikna, kostel vně i zevně obfien a hradební zeď okolo kostela opravena. Následujícího roku pobita menší věž, která r. 1777. na chrámě zbudována byla, plechem a ve fáře provedeny některé opravy. R. 1883. opraveny varhany Žaludem z Loděnice.

Nynější chrám Páně nečiní na cizince dojem mohutný jednak proto, že jest nízký, jednak že nevyznika starobylostí stavby; také věž k tomu nepřispívá, jsouc ze dvou třetin ze zdiva, ale vršek majíc ze dřeva. V kostele jsou 3 oltáře: hlavní v kněžišti, zasvěcený sv. Václavu a Janu Nep., vedlejší po straně epistolní, zasvěcený sv. Nanebevztí P. Marie, vedlejší po straně epistolní, zasvěcený sv. Vojtěchu a Prokopu; vedlejší oltáře jsou v lodi. Povšimnutí zasluhuji dva obrazy z r. 1744. na hedbávi malované, obraz P. Marie a obraz Ježíška. Spodní část věže slouží za sakristii, ze které se po těblice leze do věže, v níž visí dva zvony. Jeden, jenž r. 1779. dne 6. března byl posvěcen ke cti Ukřižovaného a P. Marie, má na jedné straně obraz Ukřižovaného s ženami pod křížem plačícími, na straně druhé sv. Václava a Vojtěcha. V koruně jest nápis: »Antonius Frank me fudit Pragae 1779.« (Ant. Frank mě ubil v Praze r. 1779.) Na druhém zvonu nalezá se nápis: »Pfeil Josef Diepold v Praze 1886.« a obraz sv. Jitry. Tento zvon byl také r. 1717. přelit a byl na něm nápis »Me Deo consecrant ex Virgine nato. Anno 1717.« (Posvěcují mě Bohu z Panny narozenému. L. 1717.) Na věžičce jest zvonek zasvěcený P. Marii a sv. Anně, jenž má nápis: »Maria Mater Dei gloriose in coelos assumpta aeris repelle nequitiam. Anno 1715.« (Marie, matko Boží, slavně na nebe vzata, zažeh zlobu povětrí.)

Do chrámu Páně vchází se předsínkou ze starého lhbítova, jehož zdi jsou již částečně pobořeny. Nový hrbítov založen byl na výšině za vsí na začátku tohoto století.

Škola.

Nejstarší zajímavou ale také poučnou zprávu o škole Železenské nalezli jsme v památní knize farář. Jest to seznam použitliv a povinností kantora Železenského z r. 1711. a zní do slovně takto:

»Poznamenání a popsání všeho, co tak kantorovi Železenskému celoročně patří a náleží a z ohledu jeho služby jak od záduší Železenského, tak Chyňavského, též St. Hutské kaple, jakož

také od lidí osadních na vyzvěni jemu se dává. A. 1711. následovně:

1. Má svůj byt a při něm zahrádku. 2. Polí má k sedmi strýchům, totiž: U kamenný pod i str. U Přílep blíž lesa »Čtvrti« pod 4 str. Od záduší Chyňavského pod i str. i věr, z něhožto k záduší téměř platí ročně 15 kr. (Kdosi poznamenal »odpadl«.) 3. Loučku v lese zádušním Železenským užívá. 4. Posnopně dostává ze Železné od každého souseda 4 snopy, totiž pšenice i snop, žita i snop, ječmene i snop, ovsu i snop. 5. Jakož také na Přílepi od každého souseda dostává po 4 snopech samého žita. 6. Dostává 14 bochníků chleba od sedláků a chalupníků Železenských z ohledu bedlivého zvonění ráno, v poledne a na večer. 7. Služby varhanické od záduší Železenského ročně dostává 6 zl. Item od zpívání pašiji i kopu. Též za hostie a na struny pro choro 5 zl. 8. Má každoročně 3 sahy dříví z lesa zádušního. 9. Od záduší Chyňavského každoročně dostává 4 zl. rýn. služby varhanické, jakož i z ohledu toubení o poui Chyňavské sv. Prokopa a na Boží Tělo. Též od obec Chyňavské ročně dostává i kopu. Jakož také od každé služby Boží, která v Chyňavě ob' neděli konána býva, dostává od zpívání od týž obec 4 kr.

(Kdosi poznamenal, že 9. odst. z nářízení knížete Fürstenberka odpadl. Nejspite nebyl kníže sám přítel toubení?)

10. V Staro-Hutské kapli, když se služby Boží konají, dostává od zpívání 6 kr. Item od obyvatelů Staro-Hutských z ohledu hrani na pozitiv tam ročně dostává i kopu. 11. Item při kopulaci nápodobně 6 kr. 12. Právo má sám cedulky kmetrovské v celé osadě psáti, jakož také od posluhování v kostele každého křtu 6 kr. 13. Ze Železné, z Přílep, ze Lhotky, z Libčova, z Nemačovic, z Hýskova, ze St. Huti dítely učiti, v Chyňavě pak je kumpán. Dítely ale, které chtějí do Železné choditi (rozuměj z Chyňavy), může učiti. 14. Po celé osadě chodi na Tři krále, v Zelený čtvrtek a na sv. Řehoře a dostává, kdo co může dát, buď peníze, nebo vaření; na koleď rovněž také některý krejcar dostává, jakož i koláč od každého v Chyňavě a v Železné o posvícení. 15. Od funusu také svůj plat dostává.

To jest živnost kantora Železenského, naproti on povinen jest tyto níže položené punkta zachovati:

Povinnosti tétož.

1. Uctivej ke všem má být. Aby tudý příjemný byl lidem. 2. Ožraství, kiever, hospody, různé má se varovati, by v ošklivost nepřišel.

3. V platu od cedulek kritických, funusů mírně s lidmi jednat, pamatujice na to, že lepší je malý a častý vejdelek nežli velké brání však zřídka.

4. V učení dítel pilný má býti a nic více nežžadát, než od tabulky i kr., od slabikáře 2 grěše, od evangélie a od psaní 3 kr. týhodně bráti. Měsíčně ale nějaký bochníček chleba NB. od těch, kteří své živnosti a pole mají; jakož i času zimního pro zatopení ve škole jeden každý školák nějaké polnko dříví má sebou přiněsti.

5. Dvakrát jenom v téhodni, totiž ve středu a v sobotu, luzum mají, tak aby v těch půdních hodin v učení katechismu strávil.

6. Lampu naplňovat, rozsvěcovat, knoty dělat, kantora povinnost jest.

7. Klekání ráno, v poledne a u večer zvonit.

8. K mši sv. ve všední den přijíti, při ní zpívati, na varhany hráti a to pro lepší se cvičení.

9. Chlapce zaopatřit k ministrování aneb k nemocným posloužení.

10. Děti s metlou toliko přes řit trestat, aneb klečením na na zemi, neb po jiných ve škole zdržením. A tak nebude jim škodit na zdraví, jako některý přes tráť, přes hlavu mrskáním neb pohlavkováním a přílišným ferulováním.

11. Plot u zahrádky povinen jest postaviti, stromky sadit, zem čistit, jako i komin puovat a malé oprávký v stavěni dělat.

Dáleje v jiných regulích a věcech podle nářízení a vůle svého pana faráře se řídití a spravovati bude. Jakož také vědětí má, že vždycky toliko na jeden rok se přijímá, a dostanouc vej-pověď před čtvrt létem, v pokoji vyjiti, dlhuhy zapraviti, škody nahraditi a svého lepšího jinde hledati, jest-li zdet spokojen nechece býti.

Až do r. 1841. vyučovalo se ve staré škole č. 6. Byly to dvě světnice v zadní části chalupy; v jedné bydlel učitel a ve druhé se učilo; v té byla také ložnice pomocníka. Budova byla

sešla a dřává tak, že dřámi ve stěně žáci pohodlně do sousední zahrady prolézati mohli. Na zimu se díry hlínou zamazaly, v létě byly výborným prostředkem provětrávacím. R. 1841. vystavěna byla nová školní budova nákladem kapitoly a z příspěvků přískolných obci Železné, M. Přílep, Libčova a Lhotky.

Nejstarší známý učitel byl Václav Kabát. Okolo r. 1819. připomíná se v listinách města Unhostě Václav Hodek, po něm syn jeho Jan a od 2. září 1831. do 28. července 1860. působil zde syn tétož Matěj, jako podučitel při svém otci. Po smrti Jana Hodka dne 20. května 1864. ustanoven učitelem Matěj Huitka, jenž zde byl od 1. září 1860. podučitelem; působil zde do 13. září 1872. Od roku 1864. pomáhal otci svému syn jeho Adolf Huitka do r. 1872. Dne 25. listopadu 1872. přistěhoval se za řídícího Václav Erlebach, jenž do 1. května 1888. zde působil. Od roku 1873. byl výpomocným učitelem Jan Brabec, ale 26. prosince dán na výpomoc do Hořelic. Od 1. září 1874. do prosince 1875. byl výpomocným učitelem Václav Malec, od 1. ledna 1876. Karel Zima, od 1. září 1880. do 15. června 1882. Karel Janoušek a od 1. září 1882. Jan Slavík, jenž zde dosud působí. Po Erlebachovi od 1. května 1888. dosazen řídícím učitelem Frant. Tichý, jenž posud školu zdejší spravuje.

Drobnosti.

Ve vítkol Železné směrem k Hýskovu bývala druhdy mocná ložiska vápence, jenž se zde v četných vápencích páli a výpom zaváželo se do Prahy. Směrem k M. Přílepi dolovalo se má ubíli, ale brzy bylo vyčerpáno; nyní jen pořídku se vykytuje, jako u parubho mlýna p. Fr. Kabocho. Tento pamí mlýna s pilou vystavěn byl zmíněným vlastním r. 1868.

Na dřívější vápence připomínají posud dva statky mezi Železnou a Hýskovem; smenají se »Vápenice« a patří k Hýskovu.

Obyvatelstvo.

Roku 1843. bylo 372 obyv. a 41 domů.

» 1857. »	366 »	» 41 »
» 1870. »	400 »	» 43 »
» 1880. »	435 »	» 53 »

Katastr: 401 ha., 29 arů. Dani: 1214 žl. 15 kr.

Starostové: Václ. Bartoš, rychtář r. 1682., Vit Janoušek, rychtář r. 1744., Tomáš Bartoš, rychtář r. 1782., Pernann, Jitř

Vrbský, Jan Janoušek, Josef Bartoš, Josef Bejlek 1862.—1869., Josef Bartoš 1869.—1875., Frant. Grünvald 1875.—1881., Frant. Bartoš 1881.—?, Václ. Husák, úr. radní do r. 1887., Fr. Kozák 1887. až posud.

Malé Přilepy.

Vesnice tato, asi půl hodiny východně od Železné, patřila ok. r. 1414. k oltáři sv. Vojtěcha a sv. Doroty ve chrámu sv. Víta na hradě Pražském a potom až do r. 1620. kapitole dotčeného chrámu. R. 1620. zabrali ji jakožto zboží duchovní protestantské stavové a prodali ji Václavovi st. Homutovi z Harasova, který ji po bitvě na Bílé Hoře zase kapitole navrátil musil. (Viz Chrástany.) Od té doby zůstaly M. Přilepy majetkem kapitoly jako část panství Chrástanského. Až do roku 1869. tvořily Malé Přilepy se Železnou a Libeřovem jednu politickou obec. První starostou samostatné obce jest posud Jan Štětka.

Uhelné doly zdejší připomínají se již r. 1463.

Obyvatelstvo.

Roku 1843.	bylo 385	obyv.	a 42	domů.
• 1857.	• 381	•	• 44	•
• 1872.	• 355	•	• 42	•
• 1880.	• 369	•	• 55	•

Katastr: 377 ha, 8 arů. Dani: 609 zl. 31 kr.

Zeměpisná poloha. Povaha půdy.

Okres Unhošťský, rozkládá se na ploše 241.74² kilom. hranici na severu s okresem Novotráveckým a Kladenským, na východě s okresem Smíchovským, na jihu Berounským, na západě s Křivoklátským a Novotráveckým.

Zevnější povaha půdy jest mírná vysočina, stoupající pozvolna od východu k západu a od severu k jihu. Západně od města Unhoště pod Hor. Bezděkovem zdvihá se horský hřbet nazvaný »Brlice« a naproti němu na pravém břehu potoka »Kačáku« vystupuje půda tak, že tvoří odstup k Chyňavě značnou výšinu, z ní vypíná se jako nejvyšší bod »Velký vrch«. Mezi Chyňavou a Železnou táhne se skalnatý hřbet, známý pod jménem »Kamená«. Od Libečova k Dol. Podkozí a Nenačovicům snižuje se půda zase ku pravému břehu »Kačáku« Mezi Svarovem a Hor. Ptčemi táhne se od severu k jihu skalnatý hřbet »Karabína«, jenž míří v Chrbínách Nad Toskáňkou na hranici okresu našeho a Kladenského vypíná se do značné výše vrch »Kozova«.

Lesy pokrývají pouze jihozápadní a jižní část okresu po obou stranách Kačáku, počínajíce na pravém břehu nad Poteplím a táhnou se až za Chyňavu a od Libečova až k Nenačovicům. Na levém břehu počínají za Dračím nad Dol. Bezděkovem, táhnou se k Hor. Bezděkovu, odtud k Poteplí, sahajíce až na území města Unhoště, pokrývají stráně Rymářské nad Dol. Podkozím, dosahující téměř až ke Svarovu a dále odtud po levém břehu Kačáku až na hranici okresu. Lesy tyto jsou vesměs jehličnaté, smrkové a borové; listnaté stromy lesní jsou tu jen spote zastoupeny.

Značnější údolí jest pouze to, které se táhne podél Kačáku. Počiná pod Žehrovicemi, prorývá krajinu od severoseverozápadu k jihovýchodu a náleží k těm, která roztržením skal

povstala, jsouce nejmohutnější památky převratů zemských. Není tedy široké. Jen pod Chrbínami rozvírá se v široký úval údolí Nenačovickeho. Břehy Kačáku provázeny jsou dobrými lukami. Jiné lučné údolí počíná u Dolan a táhne se odtud podle potůčku dále na sever k Bělokům. Třetí jest údolíčko podle potůčku Lidického.

Co do vnitřní povahy půdy útvarů zeměpytných či geologických znamenáme v okresu Unhošťském dosti velkou rozmanitost. Část západní a jižní pokryta jest vrstvičkami silurského, na severovýchodě jest opuka a pískovec útvaru křídového a na severozápadě jest malá plocha pokryta pískovcem kamenouhelným.

Útvar silurský. 1. Širokým pásem táhnou se z lesů Křivoklátských směrem od jihozápadu k severovýchodu mezi Dražcem a Chyňavou tvrdé křemenné břidlice bez otisků. Dosahují až k Unhošti, Pl. a Červ. Újezdě. Osady: Chyňava, Podkozí, Dobrá, Bezděkovy, Braškov, Kysice a Svarov leží na nich. Město Unhošť leží právě na kraji těchto břidlic; dále na východ pokryty jsou opukou. Na některých místech proráženy jsou skalami tmavého bulžínku, který se na četných místech láme; užívá se ho pro jeho tvrdost za šterk. Tyto břidlice, náležející vrstevám spodního siluru, vytvořily mnohé vyvýšené hřbety, jako Karabínu u Svarova. — Půda na této části, kde není náplavu, jest litná.

2. Tymž směrem od jihozápadu k severovýchodu táhnou se dva rovnoběžné, úzké, ale dosti vysoké hřbety křemencové. Severní pruh táhne se kolem Železné přes Kamenou na Libečov k Chrbínám, kde přelomuje údolí Kačáku; u Hor. Ptčů ukřývá se pod opuku. Jižní pruh táhne se od Plešivce přes Lhotku, kolem Chrustěnic k Hořelicím. Obě pásy křemence provázeny jsou vrstvičkami zelenokamí a vrstvičkami červené rudy železné, která slove krevcl. Její ložiska odkryta jsou u Svarova a v ústí Kačáku pod mýnem Podkozským. Obě pásy křemencové vytvořily četné chlumy; jsou to zejména: Kamená, Hárka u Libečova, Chrbína, Brezová u Lhotky.

3. S křemencovými pásy rovnoběžné táhnou se dva široké pásy drobné břidlice náležející také vrstevám spodního siluru. Jeden táhne se přes Železnou, Nenačovice a Uhonice, druhý přes Vráž, Nučice a Jinočany. Také tato břidlice jest provázena

vrstvičkami rudy železné, zvláště mohutné jsou slaje její u Nučic, kdež přicházejí sv. hajčků na den. Ruda Nučická jest nazelenatá a slaje také samošit. Dovází se do hutí na Kládě a v Králově Dvoře. Půda v této části jest nejvíce litná.

4. Jihovýchodní cíp okresu u Tachlovic zasahuje do vrstev svrchního útvaru silurského. Nalézáme tam výborný vápěnc, mezi jehož vrstvičkami vyskytují se také vrstvy tenkolupenné břidlice, která ke vrchu mohutnější se stává a pak jako graphitoitová břidlice kulaté shluky vápence obsahuje. — V křemenci, v břidlicích drobných a zvláště ve vápenci u Tachlovic nacházejí se skameněliny mnohých zvířat mořských. Zvláště pamětihodny jsou otisky raků trojaločatých či třílbitů, jejich vyobrazení nalze čtenář v Živě z r. 1856, na str. 315.

Útvar křídový. Za časů, kdy se usazovaly v činné vrstvy křídové a u nás opuka a pískovec, pokrývalo moře celé severní Německo a veškerý záliv zasahoval do středních Čech až ku Praze. Místa, kde leží nyní Praha, Unhošť, oba Újezdy, Ptčec, Uhonice, Dušníky a Chrástany, byla právě na břehu mořském.

1. Opuka leží na širokém prostoru mezi Unhoští a Bilou Horou. Přichází na den také u Přitochna, Dolan, severně od Jenče a Hostivice. Většinou jsou vrstvy opukové pokryty naplavenou hlínou, jako u Pavlova, Hájku, Hostouně; též opukové planě mezi Hostivicemi a Kněževsi jsou hlínou pokryty. Půda na těchto místech jest velmi úrodná, z většího dílu pšeničná.

U Netřeb, Hřebce, Lidic a Makotřas podél potoka Lidického proráží opuku úzké pásy tvrdé břidlice spodního siluru, která jest opukou přikryta.

2. Osady Jeneček, Hostivice, Litovice, Chyň a Sobín leží na pískovci útvaru křídového. Pás tohoto pískovce táhne se také přes Dolní Ptčec, Drahelce, kolem Dušník, přes Chrástany ke Stodůlkám. Východně od Hostivice prorazen jest pískovec drobnou břidlicí silurskou. V opuce a pískovci zachovány jsou zklamenné zbytky zvířat podobných našim hlemýžďům, nazýváme je ammonity.

Útvar kamenouhelný. 1. Vrstvy útvaru tohoto pokrývají části okresu Kladenského a zasahují do okresu Unhošťského jenom u Dražce a Dokes. Uhlí se zde nenalézá, nýbrž pevný pískovec kamenouhelný, jehož se užívá na mínské kameny (žehrovky), schody a p. Láme se v okresu našem u Dokes.

Časem nalézají se v něm zkameněliny z říše rostlin, až i celé kmeny.

Malá osamocená pánev kamenohorná, již vyčerpána, nalézá se též mezi malými Přílepy a Žezno. Nyni se zde uhlí jen paběruje, jako u parního mlýna u Žezna. Z tvrdého pískovce dělaly se mlýnské kameny, kterým ještě před několika lety říkali Pražští kamenníci „Přílepaky“. V těchto místech došlovalo se na uhlí již ve století XV. Listina vydaná Zdeňkem ze Šterberka, nejvyšším purkrabím pražským ze dne 6. května 1463, uděluje Václavu Henukovi z Bochova, Mikuláši Dalekodomi-ovi a Hanušovi zedníkovi z Malé Strany, kteří z daru božského naleziš sů zboží uhlí kamenné v Přílepech, povolení, aby směli dolovati též na zboží arcibiskupství Pražského jménem Žezna.

Zeměpisná výška těch kterých míst.

A. Na Kačáku.

1. Nad Chrustenicemi	260 m.
2. Kalousův mlýn	273 „
3. Pod Dol. Podkozím proti síti Chyňav. potoka	279 „
4. Mezi Kysičím a Dědkovic. mlýnem	310 „
5. Pod Mal. Kysičemí	315 „
6. Podmostecký mlýn u Dol. Bezděkov	342 „
7. Nový mlýn pod Dražci	334 „

B. Jinde.

8. Peterkův mlýn u Hostovic	337 m.
9. Hostouň	345 „
10. Tachlovice podle dvorem	347 „
11. Rybník „Galla“ u Břvů	349 „
12. Sobín	352 „
13. Nučice u dráhy	352 „
14. Hřebeč	354 „
15. Baňatnice u Hostovic	356 „
16. Rybník „Bata“ u Chyň	358 „
17. Výšina východně od Chyň	368 „
18. Velký Jeneč	368 „
19. Rymán	370 „
20. Sílnice nad Jenečem	374 „

21. Hořelice	374 m.
22. Malé Přílepy	374 „
23. Černý Koneček, dráha	378 „
24. Nouzov	380 „
25. Úhonice nad blátovcem	384 „
26. Chyňava	384 „
27. Doly u Nučic	385 a 388 „
28. Pavlov dráha	387 „
29. Úhoště u kostela	389 „
30. Hmočice u Dušánek	393 „
31. Háje	393 „
32. Železná	397 „
33. Výšina jižně od Chraštan	398 „
34. Na hrázkách u Dolan	405 „
35. Skalka mezi Č. Újezdem a Svarovem	409 „
36. Úhoště „Sibanic“	414 „
37. Hra. Bezděkov	417 „
38. Oudřicko pod Karalovcem	418 „
39. Chyňavský mlýnský	418 „
40. Veselov mezi Dražci a Vel. Dědkov	424 „
41. Červ. Újezděček	425 „
42. Lom Jihoadpáň od Kysic	431 „
43. Skalka mezi Braškovem a Valdekem	435 „

44. Karabína nad Svarovem	437 m.
45. Břelce	444 „
46. Hlávka nad Toskáňkou	445 „
47. Kožov	450 „
48. Chyňav	451 „
49. Hlávka u Libeňova	455 m.
50. Kamenný	457 „
51. Tuchonův	479 „
52. Velký či Vysoký vrch	481 „

Vodstvo.

Největší okrem tekoucí voda jest Loděnický potok, jenž v okrese našem znám jest obecně pod jménem „Kačák“. Tyž protéká v nevelkých olídkách jen asi čtvrtinou okresu od SSZ. k JVV., vstupuje do okresu pod Žehrovcem a vystupuje z něho pod Chrustenicemi. Na potoce tom leží obce: Dražec, Dolní Bezděkov, Dolní Podkozí, Nenačovice a Chrustenice.

Do Kačáku ústí na levém břehu nad Dol. Podkozím mezi Červeným a Markovským mlýnem potáček Švarcava, jehož pramen jest pod vrchem Kožovem. Do Švarcavy teče potáček Čeperka, jenž vzniká pod Hor. Bezděkovem a vlévá se do Švarcavy pod Kalvodovským mlýnem. Na pravém břehu přibírá Kačák dva potáčky bez jména; jeden přichází od Chyňavy až pod dolejší mlýn Podkozský a druhý od Žezna až pod Nenačovice.

Pod vrchem Kožovem se strany severní vzniká jiný potok jenž vlévá se dále na sever oholo Pl. Újezdce, skrze M. Přitočno, Dolany, a odtud dále pěkným lúčným údolím skrze Bělky, potom chvíli po hranici okresu dále k Čičovicům, Zakolanám, až se u Kralup vrhá do Vltavy. Do něho vlévá se před Makotrasy u mlýna Konečka potáček Hřebečský, jenž vychází z hájku nad Netřebí. Na něm jsou Netřebí, Hřebeč, Lidice a Makotrasy; také on vlévá se lúčným údolím.

Z Karabiny vytéká potok Radotinský, jenž se odtud vlévá skrze Drahelčice, Hořelice, Nučice a Tachlovice dále k jihu; u Radotína padá do Berounky.

Rybníků shledali jsme posud živých 23 a to: 1. Litovický, 2. Břveský, 3. „Galla“ u Břvů, 4. Peterkův, 5. Jenečský, 6. Svarovský, 7. Drahelčický, 8. Podkozský, 9. Parčian v Kysicích, 10. Braškovský, 11. Hrázský u V. Dobré, 12. Nohavice u Dokes, 13. Přitočenský ve V. Přitočně, 14. Hřebečský mlýnský, 15. Makotrasý mlýnský, 16. Ověanda, 17. Kustošovský (Koželůžský),

18. Poncovský (pod kasárny), 19. Na jilovkách (od 16—19 v Unhošti), 20. Suchý, 21. Pivovarský hořejší, 22. Pivovarský prostřední a Pivovarský dolejší. Z těch nazvati možno velkými jen Litovický, Břveský a Galla.

Z toho, co praveno o vodstvu, světe jde na jevo, že okres Unhošťský jest na vody chudý. Přihlédneme-li ještě k tomu, že celá téměř východní polovice jest bez lesů, což nepodivíme se, slyšíc, že v okrese našem, jako v celých středních Čechách, padá ročně nejméně dešťů v zemích rakouského mocnářství. Ale nebyvalo dříve tak! Bývalo zde více lesů i rybníků; vdyť roku 1845, napočteno skoro 40 rybníků vysušených, z nichž, jak mišty dosud viditi, většina byla rybníků velkých. Že s vysušenými rybníky a vykáčenými lesy i mnohý potáček zanikl, kdož by pochyboval?

Jména vypuštěných rybníků: 1. Čekal, 2. Čtěk a 3. Paták u Hostovic; 4. Nekeřov u Břvů, 5. Koryto, 6. Hořejší, 7. Hasiček, 8. Karkulínka, 9. Koneček a 10. Tmavý podle dvorem Rymáňským; 11. Hefečický vesnický, 12. Jetek, panický rybník u Hořelic; 13. Sotinský, 14. Prostřední a 15. Zámecký u Tachlovic; 16. Velký, 17. Kalvodovský a 18. Čeperka u Úhoště; 19. Nový, 20. Ispach, 21. Hluboký a 22. Čertovský u Kysic; 23. Hořejší a 24. Dolejší Braškovský; 25. V. Baňatnice, 26. Vesnický ve Vel. Dobré, 27. Stědý, 28. Dubský, 29. Zalský, 30. Vukovský, 31. Kátov, 32. Žejbák, 33. Volek, 34. Ovtáky a 35. Hluboký u ohro Dobrého; 36. Svecar ve Dražci, 37. Bezděkovský u Dol. Bezděkov; 38. Hořejší a 39. Prostřední ve Vel. Přitočně.

Národnost, náboženství a zaměstnání obyvatelstva.

Obyvatelstvo, jehož při posledním sečítání r. 1880. napočteno 22.706 osob, přiznává se až na nepatrné výminky k jazyku českému a k náboženství katolickému.

Na území okresu jsou tyto farní osady:

1. Dražec. Přifařeny: Bezděkov Dolní, Dobrá Malá, Dobrá Velká, Doksy, Dražec, Hrázský mlýn, Krahujec, Nohavice, Nový oúm, Otrhánkův mlýn, Žižina v Slansku s filiálním kostelem.

2. Hořelice. Přifařeny: Dušánky s filiálním kostelem, Hořelice, Drahelčice.

3. Hostovice. Přifařeny: Břve, Dolík, Hostovice, Jeneč Malý, Jeneč Velký, Koneček, Litovice, Litovický mlýn, Sobín a Sobinka.

4. Hostouň. Přifařeny: Dolany, Hostouň, Šafránov, Pavlov a Nový dvůr.

5. Lidice. Přifařeny: Lidice, Makotrasy, Koneček mlýn, Netřebí, Peklov, Hřebeč.

6. Svarov. Přifařeny: Podkozí Dolní, Háje, Rymán, Svarov, Újezd Červený.

7. Tachlovice. Přifařeny: Nučice, Tachlovice, sv. Jakub a Kalina.

8. Úhonice. Přifařeny: Chyň, Ptíče Dolní, Ptíče Horní, Rejnovský mlýn.

9. Unhošť. Přifařeny: Bezděkov Horní, Braškov, Červený mlýn, Dědkovic mlýn, Kalvodovský mlýn, Kysice Malé, Kysice Velké, Kysický mlýn, Nový mlýn, Poteplí, Přitočno Malé, Přitočno Velké, Suchý mlýn, Toskáňka, Újezd Pletený, Unhošť a Nouzov, Valdek.

10. Železná. Přifařeny: Chyňava s filiálním kostelem, Lhotka, Libečův, Nėbuz, Podkozí Horní a Železná.

Mimo to přifařeny jsou: Chraštany u Jinochovic do Ořechu (okr. Smíchov), Chrustenice, Nenačovice a Kalousův mlýn do Loděnice (okr. Beroun).

Synagogy: V Hostouni, v Hořelicích a v Dobré.

Zaměstnáním obyvatelstva jest po veliké většině vzdělávání půdy a vedle toho řemeslo. Veškera plocha obnáší 24.172,27 ha. Dani platí se z celého okresu 28.033 zl. 79 kr. Velkostatky v deskách zemských zapsané jsou: Chraštany (kapitoly sv. Vít), Hostouň-Dejvice (probošta sv. Vít), Tachlovice (J. V. cis. Frant. Jos. I.), Nový dvůr (Viktora Danese), Šafránov (Jos. Vydry).

Průmyslových závodů jest v okrese málo. Jest tím vinen nedostatek tekoucích vod. Mimo parní mlýny v Unhošti, v Hřečči, v Hostovic, v Nučicích, v Úhoncích a Železně jsou toho času na potocích následující mlýny. Na Kačáku: 1. Na Nohavici, 2. Nový mlýn, 3. Švecarův mlýn, 4. Votrhánkův mlýn, 5. Poteplský, 6. Kysický, 7. Křizový či Dědkovic, 8. Červený, 9. Markovský, 10. Hořejší Podkozský, 11. Dolejší Podkozský, 12. Rejnovský, 13. Kalousův, Na Švarcavě: 14. Kalvodovský, 15. Suchý, 16. Nový. Na potoce Radotinském: 17. Hořejší a 18. Dolejší Tachlovický. Na poutěku Lidčickém: 19. Hřebečský, 20. Koneček pod Makotrasy. Pivovary jsou v okrese

tyto: Dva v Unhošti, po jednom ve Velkém Jenči a v Novém Dvoře. Železná ruda dobývá se nad Nučicemi směrem k Jinočanu. Zde jsou také pražiny na železnou rudu. Dokeské pískovcové lomy dávají dobré kameny, jichž se mnoho dováží do Prahy. Mezi Železnou a Mal. Přílepy dobývá se uhlí, ač jen pro domácí potřebu. Jako hospodářsko-průmyslový závod lze naznačit výrobu sterilního mléka pro děti a rekonvalescenty při panském dvoře v Tachlovicích.

Dopravní prostředky.

A. Silnice.

1. Starokarlovarská od Blé Hory přes Hostivici, Velký Jenč, Unhošť, Kyšice, Vel. Dobrou, Doksy na hranici okresu Novo-Strakonického. — Odbočka od Vel. Jenče přes Pavlov, Toskánu, Mal. Dobrou k Vel. Dolu.
2. Hostivicko-Litovická od Starokarlovarské v Hostivici přes Litovice k okr. silnici Hájčko-Sobinské.
3. Jenečsko-Dobrovická z Vel. Jenče na hranici obce Dobrovické k okr. silnici na hranici Smíchovské.
4. Jeneč-Svarovsko-Chýňavská z Vel. Jenče přes Hájek, Červ. Újezd Svarov, Podkozí k Chýňavě; odbočka přes Chýňavu k myslivně.
5. Hájčko-Sobinská od kláštera Hájkého přes Břve a Sobín na hranici Smíchovské.
6. Chýňavská od Hájčko-Sobinské u dráhy Duchcovské přes obec Chýň. 7. Hořelická od erární silnice u Hořelice přes Drahelčice a Uhonice až k Hájku.
8. Přítočská z Uhonice přes Dol. a Hor. Ptíče k Jenečsko-Svarovské.
9. Dobříšská z Tachlovic na hranici Dobříšské.
10. Dušníko-Karlovarská z Dušník okolo Načic přes Tachlovic ke Kuchaři.
11. Nučice-Mezouňská od Nučic přes Nučice na hranici Mezouňské.
12. Libeňovo-Chrustenická na Hoř. Podkozí přes Libeňov, Železnou, M. Přílepy, Chrustenice na hranici okresu Berounského.
13. Nenačovicická z Nenačovic k Chrustenicím k předelí.
14. Červ. Újezdská z Červ. Újezdu do Unhoště k silnici Karlovarské.
15. Hostoňská z Pavlova přes Hostoň k hranicím Dobrovické.
16. Kladsenská z Unhoště přes M. a V. Přítočno k okresu Kladsenskému; odbočka za Vel. Přítočnem k Vyhybě.
17. Hostoň-Běločká z Hostoňem k Zákovicím na hranici obce Hlávky.
18. Hřebeč-Buštěhradská z Mal. Přítočna od silnice Kladsenské přes Dolny, Netřuby, Hřebeč k Buštěhradu.
19. Hřebeč-Lidická ze Hřebeč od předelí přes Hřebeč, Lidice, Makotřasy až východně za Makotřasy k silnici Stanské.

20. Makotřavská od předelí v Makotřavě na hranici obce Buštěhradské.
 21. Čičovická od erární proti Makotřavě k Čičovicím k okresu Smíchovskému.
 22. Unhošť-Bezděkovská z Unhoště přes Hor. Bezděkov k Mosteckému mysliv. k okresní silnici Křivoklátské.
 23. Bezděkov-Potepelská z Unhoště od předelí ke mlýnu v Potepli.
 24. Hostivická od Kačerovské v Hostivici k Buštěhradské dráze.
 25. Hostivicko-Kačteveská s okresem Smíchovským společně za pražskou za Hostivici ku Kněževi.
 26. Družec-Doberská pod Vel. Dobrou do Družce.
 27. Červ. Újezd-Pavlovská z Červ. Újezdu k Pavlova.
 28. Svarov-Chýňavská r. 1885 vystavěná jest spojovací silnice přes Chýňavu.
 29. Chýň-Duňická z Chýň do Dušník.
 30. Hostoň-Běločká spojovací silnice od Běločké k Dobrovické přes Hostoň.
 31. Unhošť-Svarovská od Červ. Újezdu k Unhošti do Svarova přes Rymář.
 32. Železná-Berounská od Železné na hranici Berounské.
 33. Hořelická od Berounské přes Lhotku.
- Celá síť silnic v okresu Unhošťském obnáší tou dobou 134.280¹/₂ m

B. Železné dráhy.

1. Buštěhradská. Základem této dráhy byla trať z Lan do Prahy, vystavěná r. 1826. od akciové společnosti, v jejíž čele byl hrabě Kaňpar ze Sternberka; trať tato přešla r. 1834. v majetek knížete Karla Egona z Fürstenberka; byla dříve koňská, ale od r. 1863. jest parní. Táhne se od východu k nápadu okolo Hostivice, probíhá pod domem Duchcovskou přes Vel. Jenčem a zahyba za Unhošti k severu. Před Vyhybous vychází z Unhošťského okresu do Kladseného. Na území našeho okresu má tyto stanice: Hostivice, Jenč, Unhošť.
2. Nučická, jež složí pouze k dopravě železné rudy do hutí Kladsenských. Vede od Tachlovic a Nučic; obě tato místa spojuje se u Hořelice, odtud dále okolo Drahelčic, Uhonice, Ptíče, Červ. Újezdu, Unhoště, Ptět. Újezdu, za níž se kříží se s dráhou Buštěhradskou. Má tedy směr od jihovýchodu k severozápadu. Byla vystavěna r. 1858.
3. Duchcovská pícháří od severu vstupující před V. Jenčem do okresu, ubíhá se okolo Litovic, Břvi a Chýně směrem jižním, zabočuje pak na východ a pod Jinočany opouští náš okres. Slouží k dopravě hnědého uhlí i osob.

C. Poštovské stanice.

1. Unhošť, ku které patří: Bezděkov Hor., Bezděkov Dol., Braškov, Červený mlýn, Dědkův mlýn, Dobrá M., Dobrá V., Doksy, Dolany, Družec, Hájek, Hráský mlýn, Chýňava, Kalvodovic mlýn, Krahujec, Kyšice M., Kyšice Vel., Kyšický mlýn, Libečov, Nohavice, Nový dům, Nový dvůr, Nový mlýn, Otrhán-

kův mlýn, Pavlov, Podkozí Dol., Podkozí Hor., Potepil, Přítočno M., Přítočno V., Ptíče Dol., Ptíče Hor., Rejnovský mlýn, Rymář, Svarov, Toskána, Újezd Červ., Újezd Ptět., Unhošť a Valdek.

2. Dušníky, kam náleží: Drahelčice, Dušníky, Hořelice, Chrástany, Nučice, Uhonice.
3. Hostivice, Sem patří: Břve, Dolík a Koniček, Hostivice, Chýně, Jeneček M., Jeneč V., Litovice, Litovický mlýn, Sobín a Sobinka.
4. Tachlovic, kam patří z našeho okresu Jinočany a Tachlovic.

Železná, Přílepy a Lhotka patří k Berounu; Lidice Makotřasy, Koniček, Netřuby a Hřebeč k Buštěhradu; Chrustenice, Nébuz, Kalousův mlýn a Nenačovice do Loděnice; Hostoň do Stredokluk. Telegrafní stanice: v Unhošti od 1. 1887. a stanice želez. dráh.

Správa okresu.

A. Samosprávné zřízení.

Správu celého okresu obstarává okresní zastupitelstvo, jež se skládá ze 24 členů a jehož sídlo jest v Unhošti. Celé zastupitelstvo volí ze sebe okresního starostu, jež potvrzuje sám císař pán. Úřední záležitosti obstarává okresní tajemník. Okresní starostové: Jindřich Jarosl, hrabě z Martinic 1850—1869. Frant. Knechtl 1869.—1883. Václav Hausmann 1883. posud. Okresní tajemník: Jos. Seifert od r. 1859.

Správa obcí spočívá v rukou obecních zastupitelstev, jež skládají se ze zákonného počtu výborů, volených na tři roky a jistého počtu náhradníků, jichž nemá býti více, než polovice výborů. Představenstva obcí volená z výborů skládají se ze starosty (půdkmistra) a nejméně dvou radních, druhdy rychtáře a konselů.

O zdravotnictví pečují: MDr. Vinc. Mířka, okres. lékař MDr. Jarosl. Sekerka, vrchnostenský lékař panství Tachlovického, MUDr. Bohumil Salus, soudní lékař a Ladislav Kubeš, zvěrolékař v Unhošti, MDr. Ant. Zeman v Hostoňi a MDr. Josef Kotouč v Dušnicích.

B. Zeměpanské úřady.

C. k. okresní hejtmánství na Smíchovské s c. k. okresním hejtmánem v čele vykonává moc politickou, dbá o věci zdravotnictví a vojenství, stará se o veřejnou bezpečnost a předsedá c. k. okr. školní radě. C. k. okresní hejtmán: J. Müller do r. 1870. Frant. Karásek 1870.—1872. 1872. Hynek Bohdanecký 1872.—1874. 1874. Havel Herrmann 1874.—1888. Kryštof Hotovetz 1888. posud.

Školní věci obstarává c. k. okresní školní rada na Smíchovské C. k. okresní školní inspektorové: Josef Bandl a Václav Falts 1869.—1875. Josef Píř 1875.—1884. Josef Matějček 1884. posud.

Soudní záležitosti řídí c. k. okresní soud v Unhošti. C. k. okresní soudcové: Adolf Gaube, Jos. Štola, Jan Lameš, Al. Landfras, Josef Dvořák, František Holveg, Vojt. Jančáček, Karel Svoboda.

Berní věci obstarává c. k. berní úřad v Unhošti. C. k. berní: Haněl, Brčko, Jos. Svarc, Farkač, Benj. Paleček, Josef Tesar, Václ. Nový.

Gruntovní knihy při c. k. okresním soudě v Unhošti. C. k. listovní: Václav Rodler, Jos. Dvořák, Josef Matoušek, Vojt. Štěpina.

Četnické stanice: Unhošť, Dušníky a Hostivice.

Finanční stráž v Unhošti.

